

**De hemelsche morgendauw der soete genade Gods : uit
verscheide droppelen veeler heerlyke kernspreuken der H.
Schrift, ter besproeying van den kweekhof van Christus, tot
aanwas der gelovigen en verkwikking der benauwden**

<https://hdl.handle.net/1874/37448>

DR. JOHANNIS LASSENIUS

H E M E L S C H E

M O R G E N D A U W.

KUNSTHISTORISCH INSTITUUT
DER RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT
AFDELING IKONOLOGIE

Gedachten op de Tytel-print.

Zie hier L A S S E N I ! die Gods Dauw, en liefde-
Droppen,

Met volle stromen heeft gedronken uit de bron
Van Algenoeftszaamheid, die langs de Heuvel-toppen
Van Zion nedervloeyd: Daar ook Held Gidion
Des Hemels Morgen-Dauw, en Hermons Balsam-
stromen,

By druppelen vergaard, in 't heilig schaape vel,
Verbeeld, dat, eer al de aard' die Heyl-Eeuw
zou bekomen

Die Bron, en Dauw-Fonteyn toen sprong voor
Israël.

Bedroefde Ephraïm heeft troost en heul gevonden,
Als zy, gelovig, nevens 't Woord, rust onder
't Kruis;

Daar vloed de waare Dauw, uit Iesus dierb're
wonden,

Ten kruis-berg af, en wafte haar ziel en lichaam
kuis.

Verkwikkelyke Dauw! ô troostverwekkende uu-
ren!

Men ziet de Elende en Dood! maar 't zoet der
Eeuwigheid

Zal, als een Gods Geschenk, ons de Eeuwen doen
verduuren.

Zyn Liefde een zilv're Dauw op Bloem- en
Kruid-hof spreid.

Bekoorelyke Bruid! ô Zulamieth! die boven
Den glans van Zon en Maan met uw' gedach-
ten rust:

Wat blydschap smaakt gy eens, als ge in het Hof
der Hoven,

Daar 't Ryk van Waarheid is, uw zoete Jesus kust.

JOANNES vander HEIDE.

S. Bekke inv. et sculpsit 1737

te Amsterdam by ZACHARIAS ROMBERG met Privilegie.

DE HEMELSCHE
MORGENDAUW,
DER SOETE
GENADE GODS,

Uit verscheide Droppelen veeler heerlyke Kern-
spreuken der H. Schrift, ter besproeying van

DEN KWEEKHOF VAN CHRISTUS,

Tot aanwas der Gelovigen en verkwikking der
Benauwden, by een vergaderd

D O O R

DR. JOHAN LASSENIUS,

*Leeraar der Luthersche Gemeente in de
St. Pieters Kerk, te Koppenhagen.*

Uit het Hoogduitsch in 't Nederduitsch vertaald

Door de Heer J. A. K.

Verciert met schoone Koopere Platen.

Te **A M S T E R D A M,**

By **ZACHARIAS ROMBERG,** Boekverkoper,

aan de overzijde van 't Spuy, in de Weymarse Bybel, 1737.

Met Privilegie van haer Ho. Mog. Heeren Staten van Hall en West Fr.

AFDELING IKONOLOGIE

GOEDKEURING.

ZO ik meen zal uit deze MORGENDAUW, door myn voorzaat J. LASSENIUS, zalgedachtenis, gespreeid, in het hert des Lezers veel heiligen Honing doen vloeijen; en derhalven oordeele ik dat dit Werk het openbare licht mag zien. Coppenh. den eersten December, 17^o4.

BARTOLDUS BOTSACCUS, Dr.

P R I V I L E G I E.

DE Staten van Holland en Westvrieland, Doen te weeten, Alzo Ons te kennen is gegeven by ZACHARIAS ROMBERG, Burger en Boekverkooper te Amsterdam, dat hy Suppl. genegen was te drukken en te verkopen de Godgeleerde Boekjes en Tractaatjes, geintituleert *Zionsche verquikkende Uren, Hemelsche Morgen dauw, Verliesde Zalameith, Het voor zynen tydely en en eeuwigen ondergang trouwely gewaarschuwd Capernaum, Het in meenigerley Kruys en Droefenis gevallen, doz door Gods Geest en hand weder opgebeurde Israël, Het bedroefde, en van God blydely getrooste Ephraim, Bewaigebourende Vreugdezaal der Kinderen Gods, Bybelsche Kern en wytre sel der gansche Heylige Schrift, Heylige Passie-aandagten, Overwomon Atheistery, Vruchtbringende Gesprekspel, Adelyken Tafel-Reedenen, Burgerlyke Reis-en Tafel-Reedenen, Politicq geheim van veele Atheisten, Historisch en Schriftmaatig vertoog van de Quakers, En twee Tractaatjes, Bybelsch Wierook en Heylige Aanwyzing hoe een Christen zig zelven alle uren Gode beveelen, en tot de laatste des doods gereed maaken zal; allen beschreven in het Hoogduyts, door Joannes Lafenius, in zyn leven Hoogleeraar der Heylige Godgeleerdheid, Hofprediker van de Koning van Deenemarken. &c. &c. te Coppenhagen: Dat den Suppl. was bedngt, dat door baatzugtige Menschen mogt worden ondernoomen, de gemelde Boekjes en Tractaatjes na te drukken, tot deszelfs zeer merkelyke schaade, zo keerde den Suppl. zig tot Ons, zeer onderdaniglyk versoekende, dat het Ons goedertierent mogte gelieven, den Suppl. zyn erven, of regt verkrygende, te begunstigen, met een speciaal Octroy, of privilegie, omde voorgemelde Boekjes en Tractaatjes, alleen te mogen drukken, te doen drukken, uytgeven en verkopen, in de Nederduytsche en andere talen, en dat in zodanig formaat, als te raade mogte worden, met speciaal verbod aan allen andere, om de voorgemelde Boekjes en Tractaatjes in het geheel of ten deele na te drukken, of buyten deze Provincie, of elders nagedrukt zynde binnen dezen Lande te brengen, te verhandelen, en te verkoopen, alles op zodanige zwaare poene als Wy daar op, tegens de overtreeders gewoonlyk statuereen.*

S O O I S ' T, dat wy de zaake ende het voorsz. verzoek overgemerkt hebbende, ende geneegen wezende ter bede van den Suppl. uyt Onze regte werenschap, souvereine magt en authoriteyt, den zelven Suppl. geconsenteert, geaccordeert en geoctroijeert hebben, consenteeren, accordeeren en octroijeeren hem by dezen, dat hy, geduurende den tyd van vyftien eerst agter een volgende jaren, de voorsz. Boekjes of Tractaatjes, in diervoegen als zulks by den Suppl. is verzogt, en hier voren uytgedrukt staat, binnen den voorsz. Onzen Lande alleen zal mogen drukken, doen drukken, uytgeven ende verkopen, verbiedende daaromme allen ende een iegelyken, dezelve Boekjes en Tractaatjes, in 't geheel, of ten delen te drukken, naar te drukken, te doen naar drukken, te verhandelen, of te verkopen, ofte elders naargedrukt, binnen den zelven Onzen Lande te brengen, uyt te geven, ofte te verhandelen en ver-

kopen, op verbeurte van alle de naargedrukte, ingebragte, verhandelde ofte verkogte Exemplaren, ende een boete van drie duyzend guldens daarenboven te verbeuren, te appliceeren een derde part voor den officier, die de Calange doen zal, een derde part voor den Armen der plaatze, daar het Casus voorvallen zal, ende het restteerende derde part voor den Suppliant, ende dit telkens, zo menigmaal als dezelve zullen worden agterhaalt: Alles in dien verstande, dat wy den Suppliant met dezen Onzen Octroye alleen willende gratificeeren, tot verhoeding van zyne schade, door het nadrukken van de voorz. Boekjes en Tractaatjes, daar door in geenigen deele verstaan den innehouden van dien te autoriseezen, ofte advouereen, ende veel min dezelve onder Onze protexie ende bescherminge eenig meerder credit, aanzien ofte reputantie te geven, nemaar den Suppliant in cas daar inne iets onbehoorlyks zoude influenceeren, alle het zelve tot zynen laste zal gehouden wezen te verantwoorden, tot dien eynde wel expreffelyk begeerende, dat by aldien hy dezen Onzen Octroye voor dezelve Boekjes en Tractaatjes zal willen stellen, daar van geene geabvieerde ofte gecontraheerde mentie zal mogen maken, nemaar gehouden wezen, het zelve Octroy in 't geheel, en zonder eenige omiffie daar voor te drukken, ofte doen drukken, ende dat hy gehouden zal zyn, een Exemplaar van ieder der voorz. Boekjes en Tractaatjes, op groot papier, gebonden en wel geconditioneert, te brengen in de Bibliotheek van Onze Univerfiteyt te Leyden, binnen den tyd van zes weeken, na dat hy Suppliant dezelve Boekjes en Tractaatjes zal hebben beginne uit te geven, op een boete van zes hondert guldens en expiratie der voorz. zes weeken, by den Suppliant te verbeuren, ten behoeve van de Nederduytsche Armen van de plaats alwaar den Suppliant woont, en voorts op poene van met 'er daar verfteeken te zyn van het effect van dezen Octroye, dat ook den Suppliant, schoon by het ingaan van dit Octroy een Exemplaar van ieder geleevert hebbende aan de voorz. Onze Bibliotheek, by zo zerre hy gedurende den tyd van dit Octroy dezelve Boekjes en Tractaatjes zoude willen herdrukken met eenige observatien, noten, vermeerderingen, veranderingen, correctien, of anders, hoe genaamt, of ook in een ander formaat, gehouden zal zyn, wederom een ander Exemplaar van ieder van dezelve Boekjes en Tractaatjes, geconditioneert als vooren, te brengen in de voorz. Bibliotheek, binnen denzelven tyd, en op de boeten en poenaliteyt als voorsz. Ende ten eynde den Suppliant dezen Onzen Conffente ende Octroye moge genieten als naar behooren; lasten Wy allen ende eenen iegelyken, dien het aangaan mag, dat zy den Suppliant van den inhouden van dezen doen, laten ende gedogen rustelyk, vreedelyk ende volkomentlyk genieten ende gebruyken, cessereende alle beler ter contrarie. Gegeven in den Hage, onder Onzen Grooten Zegel hier aan doen hangen, op den een en twintigsten December, in 't jaar onzes Heeren ende Zaligmakers duyzend zevenhonderdt vyf en dertig.

J. G. V. BOETZELAAR,
Ter ordonnantie van de Staten.
WILLEM BUY5,

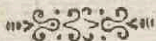
O P

JOHANNIS LASSENIUS
HEMELSCHE MORGENDAUW,

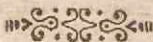
Vertaald door den HERR

J. A. KLOEKHOFF.

EEN Waereldling, in wellust dronken,
Baad zich in 't zwadder van de nacht,
Zyn heil, min als een drek - hoop acht,
't Welk hem de Hel heeft ingeschonken!
En knield voor Bachus outer neêr;
Maar eene Ziel uit God gebooren,
Deez' Morgen - drupp'len kan bekooren,
Ja deze Dauw doet meer en meer
Haar 't aardfch bedrog en glans verfoeijen,
En eeuwig in Gods Liefde groeiën.

Zwyg Oudheid van uw Hengstebronnen,
Daar uit Pegafus Hoeve-nat,
Een Parnas, Hipocreen ontspat,
Het zyn verdichtzelen, verzonnen
In 't brein diêr Blinden, welker Licht
Niet verder als Natuur kon ftrekken,
En echter poogden te bedekken,
't Gebrek in aller zeden plicht:
Natuur leerd nooit de oorsprong der Zonden,
Noch hoe den Mensch word rein gevonden.

Op JOHANNIS LASSENIUS

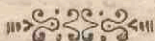
Hier vloeijen eed'ler Heil Fonteinen,
Hier daald een Dauw uit 's Hemels trans,
Daar 't eêlgesteente in waarde en glans
En Diamanten doof by scheinen;
Een Morgen-dauw die uit de Bron
Des Woords geschept is, vry van dampen:
Zo moeten 's Hemels lichte Lampen
En Maan, verdwynen voor die Zon.
Gods Woord doet zulke stroomen vloeijen.
Ach! mocht myn Ziel hier eeuwig roeijen.

'k Dulk onder schaduwe der Linden,
By 't ruyschen van deez' Water-val,
Wie spiegeld zich in dit Kristal,
En kan zyh smetten noch niet vinden.
Hier leerd gy hoe men wand'len moet,
En werken zuiver van gebreken,
Hier leerd men als een Christen spreken,
Gereinigd door het Godlyk Bloed.
In daaden, woorden en gedachten.
De Deugd heeft eeuwige eer te wachten.

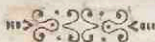

Gelyk een Dauw in 't nederdalen
Blinkt op 't Gebloemte en Roozen-knop,
En schynt een Paarle in elken drop;
Gebooren uit de Zonnestraalen:
Zo blaakt een Ziel in heeten gloed,
Wanneer Gods Geest in milde Regen
Komt door het Woord in 't hert gezegen:
Zo word het waar Geloof gevoed;
En blinkt in duizend Hemel-deugden,
Die Mensch en Engelen verheugden.

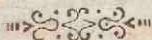

Hemelsche Morgendauw.

Men zegt, als Paarel Moeders teelen,
Zy hare schelpen open doen,
Om die met Morgen-dauw te voên,
Als 't luchtje daar komt in te speelen,
Zy eene zuiv're Paarel baard;
Maar als den Dauw van Gods Genade,
Onz' harten opent vroeg en spade,
Een paarelschat van Hemelsch' aart
Word aan een Godskind dan gegeven,
De Paarel van het eeuwig Leven.

Heb dank, ô Godgeleerde Schryver,
LASSENT, thans in 't Opper-Choor,
Hier lichte ge ons in zeden voor,
In 's Heeren Werk blonk uwen yver:
Uw Schriften zyn gelyk een Zee,
Daar Ambrozyn en Honing vlieten,
Elk wenscht die Nectar te genieten,
Die Morgen dauw van Hemel-vrêe;
Gy smaakt Gods eeuw'ge Dauw-rievieren.
Ons Neêrland vlegt u Lof-lauw'rieren.

En gy, ô edel Hof der Kloeken,
Kloek Hof, 't welk niet als Wysheid baard,
Gâ voort! zo word uw Naam vermaard,
Door de eelfte bloemen-geur der Boeken:
Zo stroome een Dauw uit 's Hemels Hof,
En doet uw Ziel in welluft zweven
Een zoet, 't geen de Aarde nooit kan geven,
Want Waarheid vlegt haar Minnaars lof;
Die van haare onbevleete troone,
Uw hoeft met Zaligheên zal kroonen,

JOANNES VANDER HEIDE.

VOORREDEN

A A N D E N

LEZER.

ZEER GELIEFDE EN GUNSTIGE LEZER,

*I*k wil Israël als een Dauw zyn, dat hy zal bloeijen als een Roos. Dit is onder andere de zalige belofte, waar mede de Heere zyn afgevallene Israël ter boete lokt. *Hof. 14. vs. 6.* Die deze belofte gedaan heeft is geen valschen *Herodes*, die daar liegt, noch een outantvastige *Laban* dien het haast weder berouwt. *Num. 23. vs. 19.* Nog veel minder een onmachtige Verzoeker, die wel goude bergen belooft, en evenwel geen woord daar van vervullen kan. *Matth. 4. vs. 9.* Och neen! maar het is de waare genadige en machtigen God; wat zyn mond belooft dat kan zyn sterken arm, en dat wil ook zyn goedertieren hert ter zyner tydt vervullen. *Hab. 2. vs. 3.* Zyn woord is waarachtig, zegt David, en wat hy belooft dat houdt hy gewis, *Pf. 33. vs. 4.* Zoude hy iets zeggen en niet doen? Zoude hy iets spreken en niet houden? vraagt *Bileam. Num. 23. vs. 19.* Neen. antwoord *Josua*: Daar is nog noit een woord gemist, aan al het goede, dat de Heere tot Israël
gepro-

V O O R R E D E N

gesproken heeft. *Jes. 23. vs. 14.* Nu deze trouwe en waarachtige God, welkers beloften Ja en Amen zyn, *2 Cor. 1. vs. 20.* Die, die is het die hier zegt: *Ik wil Israël als een Dauw zyn, dat hy bloeijen zal als een Rose.* De rechtveerdigen Hemel hadde wel reden gehad, Israël wegens zyne gruwelyke afgodery, en andere zonden, niet alseen Dauw, maar als een hagel en meeldauw te zyn, *Esa. 18. vs. 4.* of wel in het geheel over hun, als een tweede Sodoma, te laten regenen Blixem, Vuur en Swavel, en hen een onweêr tot loon te geven. *Pf. 11. vs. 6.* Maar neen! zyn hert waar anders gezind, en zyne barmhertigheyd brandde al te vuurig. *Hof. 11. vs. 8.* Israël was dog zyn dierbaren Zoon, en daarom brak hem het herte ook, zyn medelydend Vaders hert dat hy zich zyn er moet ontfermen. *Fer. 31. vs. 20.* ofschoon Israëls zonde machtig ware, zoo konde zyne genade, dog noch veel machtiger zyn. *Rom. 5. vs. 20.* God, hadde in het geheel noch geen behagen aan den dood dezès Sondaars, maar wilde en wenschte alleen, dat hy zich doch bekeeren zoude van zyn doen, en leven. *Fer. 3. vs. 12.* Ja wilde Israël zich maar bekeeren, zoo zoude de Heer hen ook in plaats van de groote droogte of een schadelyke Zondvloed, met den Dauw zyn er Genade overstromen, dat hy niet als een vervloekte Vygeboom verdorren, maar als een edele en aangename Roos, in zyn gezegent Canaän bloeijen en wassen zou. *Ik wil Israël als een Dauw zyn, dat hy bloeijen zal als een Rose.* Wel te recht hadde Israël deze bierbare genade-beloften, als Esau de boetvaardigheyd en den zegen zyns Vaders met tranen van God mogen bidden. *Hebr. 12 vs. 17.* Maar ziet, God voorkomt hem met zyne genade, en bied hem dezelve aan ook

V O O R R E D E N .

eer hy ze noch eens verlangt , of zich bekwaam
 gemaakt hadde dezelve aan te nemen. Dat David
 zynen Abfalon wederom in genade aannam, ge-
 fchiedde dog noch door de verftandige en bewe-
 gelyke tuffchenspraak des wyfs van Thekoa.
2 Sam. 14. vs. 4, & feqq. en dat die liefderyke
 Vader, den verloren Zoon, met zoo groote en
 ongemeene genade te gemoet liep, gefchiedde
 noch op zyn demoedige en weemoedige boet-
 vaardigheyd. *Luc. 15. vs. 18, feqq.* maar hier was
 noch boete, noch voorspraak ; Ifraël wentelde
 zich noch in de allerschandelykte en beeftächti-
 ge lafteringen. *Hof. 4. vs. 1, 2, 3.* en evenwel
 komt zyn bekeering tot hem , niet met donder
 en blixem , maar met deze trooftelyke beloften.
*Ik wil Ifraël als een Dauw zyn, dat hy zal bloeijen
 als een Roofe.* Zekerlyk het gaat hier in den Hemel
 met zyne genade, als met de overvloeyende Oly-
 kruyk van die Weduwe. hy wilde derzelve vettig-
 heid niet, als op een ander, de baatzoekende
 Olyfboom van Jotham. *Jud. 9. vs. 9.* bloot voor
 zich behouden ; maar zyne oly zoo geern en ry-
 kelyk van zich laaten vloeijen, als hy maar va-
 ten genoeg mogt hebben dezelve daar in op te
 vangen *2 Reg. 4. vs 6.* Ja het gaat hem met zyne
 Dauwwolke als een melkryke Moeder met hare
 opgezwollene borften, die maar naar monden
 verlangt die haar van hare zoeten laft ontheffen.
 God wagtte niet met de ftromen zyner genade,
 tot dat Ifraël daar eerst om fchreeuwde als een
 Herdt naar verfch water. *Pf. 42. vs. 2.* maar hy
 bood hem dezelve vrywillig aan, lokte hem daar
 mede tot zich, als een Henne hare Kiekens.
Matth. 23. vs. 37. en nodigde hem haast met ge-
 beden daar toe, gelyk Iacob den onwaardigen
 Efau tot zyn gefchenk. *Gen. 33. vs. 11.* *Ik wil
 Ifraël*

A A N D E N L E Z E R.

Israël als een Dauw zyn , dat hy zal bloeijen als een Roose. Het ware genoeg geweest, als de Heere maar bloot den natuurlyken Dauw , en des zelfs vruchten , die Moses aan het Huys Iosephs in zyne afscheidsreden wenscht, *Deut. 30. vs. 13.* hem alhier belooft hadde. Israël heeft het immers eens ondervonden wat voor een grote Egiptische Plaaag het is. *Gen. 41. vs. 53, 54.* Als de Heere hem in drie jaaren en zes maanden geen regen geeft. *1 Reg. 17. vs 1.* voorwaar als den Hemel eerst koper wordt, zoo moet de Aarde aanstonds tot yser worden. *Deut. 28. vs. 23.* maar als den Hemel met zyn dauw, en met zyn sneeuw en regen het landt bevochtigt, ô! dan wordt de aarde vruchtbaar en wassende, dat zy geeft zaad te zaaijen, en brood om te eten. *Ef. 55. vs. 10.* Maar ô! wonder! zyn goedheid gaat noch verder. De Heere die de druppelen des dauws gebaart heeft. *Job 38. vs. 28.* wil Israël zelve als een dauw zyn. *Ik (zegt hy) wil Israël als een dauw zyn.* Verstaat door den dauw zyn hoogheid, milde en vaderlyke genade waar mede hy Israël zo rykelyk wilde besproeijen, en zo krachtig zegenen dat hy ook als een roos daar na zoude bloeijen. Hy zelve verklaart het also , als hy zegt ; dat de genade die ik u bewyzen wil, zal zyn alsene dauw-wolke des morgens, en als een dauw , die zich des morgens vroeg uitbreidt. *Hof. 6. vs. 4.* en die hadde Israël met recht wel een dauw, ja een licht verdwynenden dauw mogen zyn. *Hof. 13. vs. 3.* zo dat Israël zelve in zyne heerlykheid maar had kunnen bloeijen als een ydele en nietige roos, die kwalyk heden opgaat, en morgen al in den oven wordt geworpen. *Matth. 6. vs. 30.* maar God dreigt hier niet, maar belooft wat ; en dus vergelykt hy zyne genade niet met de onvolkomenheid,

V O O R R E D E N

heid, maar met de kracht, deugt en nut des dauws. Namentlyk zyn genade zoude aan het arme Israël; zulks zyn, dat aan het dorre aardryk een edelen een zegenryken dauw is. Zy zoude hem bevochtigen in zyn gebrek, koelen in zyne hitte, lavén in zynen dorst, verkwikken in zyne flauwte, sterken in zyne zwakheid, vermeerderen in zynen wasdom, en alzo in alle zyne staten en gelegenheden zegenen, dat zyn begelukt, en van melk en honing vloeiend Canaän, wel te recht als een akker en lusthof Godts zy en hy zelve in dit Eden, niet als een verwelkte doornstruik, afgehakt, en van de *Affiriers* verwoest worden, maar als een roos, of gelyk het eigentlyk heet, als een lelie op het veld, met welkers pracht en schoonheid ook zelfs de Koning Salomon in alle zyne heerlykheid niet te vergelyken ware, *Matth. 6. vs. 29.* groenen, bloeijen en walschen zoude. *Exod. 1. vs. 12.* *Ik wil Israël als een dauw zyn, dat hy zal bloeijen als een Roos.* Nu deze zalige, nu deze troostelyke belofte, aan wie is die eigentlyk gegeven? Israël, antwoord de Heere, Israël wil ik als een dauw zyn; verstaat door dezen Israël niet den Patriarch Jacob, ook niet alle zyne nakomelingen, maar alleen de tien afgodische Stammen in Israël, die ten tyde Rehabeams van Juda, en te gelyk van den waren Godtsdienst waren afgevallen. *1 Reg. 12. vs. 16, seqq.* Die, die zyn het, die de Heer hier kronen wil, met zo veel heerlyke genade, als zy maar van haren vervloekten kalverendienst, en andere afschouwelyke zonden *Hof. 6. vs. 1, 2.* bekeeren wilden. Dog het zy verre, dat maar alleen aari Israël dit Juweel belooft zoude zyn; ô neen! maar gelyk den dauw des dapperen Gideons vooreerst maar op het smalle viel, maar daar na dog
ook

A A N D E N L E Z E R.

ook op de geheele aarde. *Jud. 6. vs. 38, 39.* Ziet ook de dauw-wolken dezer hemelsche Genade, voor eerit hebben zy maar gehangen over het kleine Canaän, maar evenwel daar na zich uitgebreid, niet anders als die regen-wolk des Propheten Eliæ. *1 Reg. 18. vs. 45, 46.* over de gehele wereld. Paulus maakt dik wils een onderscheid, tusschen het vleeschelyke en het geestelyke Israëel, *Rom. 9. vs. 6. 1 Cor. 10. vs. 18* waar het vleeschelyke Israëel hier slechts door te verstaan; zo ware het noit, gelyk dog geschied is, noch van de Affirische, noch van de toornbyl Godts, als een verdorden tak verbroken geweest. *Rom. 11. vs. 21; 22.* maar word dit van het geestelyke, of gelyk Hoseas zegt, het bekeerde Israëel, hooftzakelyk in deze plaäts verstaan; ei zo kunnen wy ook, die ons door boete en bekeeringe tot den hoop der ware Israëlitien, *Gal. 3. vs. 9.* vereenigen, ons daar in troosten. Ja zekerlyk! ook is ons dit tot leere en troost geschreven. *Rom. 15. vs. 4.* en onze godzaligheid heeft ook de belofte van dit en het toekomstige leven. *1 Thi. 4. vs. 8.* ook wil ons de Heer, de goedertierne en onveranderlyke God *Jac. 1. vs. 17.* als een dauw zyn. Ja ook de Vader wil ons als een dauw zyn, met zyne krachtige, milde en heilsame genade, *Hof. 6. vs. 4. Tit. 2. vs. 11.* Die zal ons dat zyn in onze noot, wat aan Jonas in zyne hitte, de aangename schaduwe, en de drie Mannen in den vurigen oven de koele dauw geweest is. De Heere Jesus, wil ons als een dauw zyn, met zyn bloed en lyden. *Myn hoest is vol dauws, Cant. 5. vs. 2.* en myne haarlokken vol nachtdruppelen. Ja toen hy geboren is, zo heeft den Hemel wel te recht van boven gedropen. *Esa. 45. vs. 8* en toen hy gestorven is, is het dorre aardryk, en te ge-

lyk

V O O R R E D E N , enz.

lyk ons matte hert, wel te recht met den scho-
 nen hemels dauw overgoten. De Heilige Geest
 wil ons als een dauw zyn met zynen zoeten en
 krachtigen troöst. Wat voor dezen aan de Israëli-
 ten, die heerlyke en met Manna bevruchte dauw
 in de woestyne geweest is *Num. II. vs. 9.* dat wil
 by ons zyn met zynen hemelschen troöst, als de-
 welke by ons door de zuivere Melk des H. Euan-
 geliums, en door het kostelyke Water en Bloed
 der Heilige Sacramenten ons toe doet vloeijen.
 Ja de geheele en hoog-geloofde Drie-eenheid wil
 ons met haare goedertierenheid, met haar heil
 en zegen als een Dauw zyn, zo, dat wy in al-
 len onzen voordeligen welland, ook midden on-
 der de doornen aller droefheid, even zo won-
 derlyk als de dorre Staf Aarons; ja als een scho-
 ne en aangename Roos, groenen, bloeijen en
 pronken zullen. Offchoon het ons dikwils in on-
 ze elende dunkt meer een vervloekt Gilboa,
2 Sam. I. vs. 21. dan een bedauwd Sion *Pf. 133.*
vs. 3. te zyn, maar wy merken niet altyd op
 den zoeten val dezer heilige droppelen. Waar by
 een kind Gods ondervind dat God is en blyft
 zyn waren en verkwikkenden Dauw, dewelke,
 ook midden onder de doornen des Kruicesgroeid
 en bloeid als een Rooze.

H: G: A:
DES HEMELSCHEN
MORGENDAUWS
EERSTE DRUPPELTJE.

Apoc. 3: vs. 11.

Ziet ik kome haastelyk! houdt wat gy hebt, op dat niemand uwe krone neme.

De gekroonde Standvastigheid.

Daar bestaat geen minder kunst in / een zaak te bewaren / als te ver-
kriften. Zp hadden / laat zig wel
horen; maar zp hebben / beter. Zp liepen /
is een roem; zp lopen is een eere. Niet
hoe ik begin / maar hoe ik voleinde; niet
wat ik ben geweest / maar wat ik ben /
wordt in de ure des doods mijn troest / wie
tot den einde toe volstandig blyft, die word
zalig. Matth. 10 vs. 22.

2. Sedert dat Adam en Eva God geen
geloof gehouden hebben. Zyn wy geworden
als

De Gekroonde Staatvastigheid.

Apocal: III v. 21
 Ziet ik kome haastelyk,
 houd wat gy hebt, op dat niemand
 uwe Kroone neeme.

als zy. God ongetrouwt / en in de liefde onstandvastig: heden staan / morgen vallen wy: heden bloeit ons Christendom / morgen verhaelt het en valt in het geheel daar neder. Daar staander heden veele met Moyses op den Berg Sinai; en vallen ebentwel tegens den abond onder de Moordenaars te Jericho. Maar ik heb tegen u dat gy uw eerste liefde verlaat. Gedenkt waar van gy gevallen zyt, en doet de eerste werken. Apoc. 2. vs. 4, 5.

3. Geen Christen is zo goed / of hy vindt zyne maar. Veeler wandel waar goed / als geen (*nisi*) ten zy daar by waar. In veele dingen / is menig mensch goed; en in sommige allerquaast. Men moet God dienen niet met iets / maar met alles. Die het minste in de Wet overtreedt / heeft de gehele Wet gebroken. Men moet aan God geven / niet dat wy willen / maar wat hy eischt. Niet wat ons gebalt en bequaamt is / maar wat zyn bevel is. Gy zult God uwen Heere lief hebben, van ganscher herte, van ganscher ziele, van ganschen gemoede en van alle uwe krachten. Marc. 12. vs. 30. Ik kan dat Maar te zeggen mijn vleesch niet verbieden. Daar woont doch niets goeds in myn Vleesch. Rom. 7. vs. 18. Want het vleesch lust tegen den Geest. Gal. 5. vs. 17. Deze moet nooit een maar hebben. De Geest blyft altydt / en zal ook door Godts genade altydt en tot aan het einde bestendig blyven. God zal mijne zwakheden te hulpe komen.

4. Het einde draagt den last. Zo spreekt een wereldskind; Het einde draagt lust; Zo spreekt en hoopt een Christen. Als wy lang genoeg de last en hitte des daags gedragen hebben / zo volgt het genadenloon op den avond. Het einde draagt last. Het kan wel mezen. Hoe ouder dat wy worden / hoe kouder dat wy ook worden. De levensgeesten nemen in den ouderdom af / de hitte des geloofs en des gebeds verdwijnend ook langzamer hand / by een ouden houd Christen. Ik moet voor het einde my tot het einde bereiden. Die met goed overleg / en bystand des Hemels begint / zal op aarde zyn werk gelukkig voleinden. Terwyl het schip nog dicht / en het gereedschap sterk is / de wind goed; blyft dan ook den Schipper voor zyn anker leggen? Ik wil mijne reize naar den Hemel voortzetten / eer ik noch oudt worde. God wil de eerste vruchten van mijn leven / en van mijne liefde hebben. Die een lange reize voornemt legt de zwaarste last niet op het zwakste paard. Ik wil de zware last der beheringe / niet op de zwakste tyd der krankheid verschuiven.

5. Die laat reift komt evenwel ook ter herberg. Niet altyd. Cains offerhande / waar God daarom niet aangenaam / om dat ze te laat quam / Gen. 4. vs. 3. God kan wel in de laatste ure genadig zijn; evenwel is 'er maar een Moordenaar geweest die zulks wederbaren is. Wie wil gaarne zo een gebaar uitstaan? hier kan men maar eens missen. Een Christen gaat

4 Des Hemelschen Morgendauws

het zekerste; Laat ons eerbaarlyk wandelen als in den dag. Rom. 13. vs. 13. De nacht komt aan als niemand meer werken kan. Die houden wil wat hy moet / laat hy het hy dag doen / als de krachten noch in staat zyn; des nachts is men vermoeid.

6. Ik wil God op het laatste houden, als ik in de Wereld uitgehouden heb. In het Christendom moet alles ordentelyk toegaan. Ik moet Christus eerst houden. Zoekt de dingen die boven zyn; op aarde zal het zich wel schiften. Maria verkoopt het beste deel / dat gedruide tot hare zaligheid. Martha waar bezig met haar huisarbeid. Maria met een hertelyk verlangen naar Christus. Zonder tegenspreken waar deze de beste / en kreeg ook het beste; Als iemand de goederen der gehele wereld won, en leed schade aan zyne Zaligheid? Hoe quaad heeft die huis gehouden? Wy verwoyten de Indianen als een dwaasheid / dat zy Goud tegen Glas veruften. Hoe onverstandig zyn wy als wy den Hemel minder achten dan de aarde! laat de doden hare doden begraven. Die Vader, Moeder, Zuster of Broeder, liever heeft als my, die is myner niet waard.

7. De Wereld mag het houden met wien zy wil. Ik met Christus. In de Wereld hebben wy niet eigens als Godt en Christus. Al het andere zyn Godts gaven / en een geleend goed. Een verstandig man bezwaard zich niet licht met breeemd goed. Ten minste verliest hy zich niet daar in. Waar myn schat is daar is myn hert. Op aarde

aarde heeft een Christen geen schat, vraag dan waar zijn hert is? In den Hemel; daar ze noch motte noch roest op eten, daar de Dieven niet na graven en ze stelen. Matth. 6. vs. 20.

8. Wat moet ik dan doen dat Jesus myn alles is? Verlochent u zelfs, Matth. 16. vs. 24 Ook myne vrienden? Zekerlijk die vrouwen hebben / als hadden zy 'er geen / 1 Cor. 7. Ziet wy hebben alles verlaten en zijn u nagevolgt / Matth 19. De Wereld heeft heelte verraderse vrienden / Judas was haar Grootvader. Harer vele zijn als de waterbeken Jobs. Zy ruischen voorby en blyben niet. Vele handelen met ons als de Reifigers met de Zonnewyzer, terwoyl de geluks-zonne schynt komenze alle tot u gelopen. Is zy ondergegaan? Daarom gaat van ook niemand eens uit den weg. Zy zijn de Zwaluwen gelijk / die in de Zomer by ons wonen / en in den Herfst wegblieden / en niet nalaten als d'zek en stank. Christus / een onberanderlyke Vriend; zo zegt hy / en hangt daar byf zegels aan / Hebr. 13. vs. 5. Ik wil u niet verlaten noch verzuimen. (3) Zo waarlyk als hy met byf wonden verlost is; zo waar byft hy die hy is. Hy heeft de zyne lief tot aan het einde, Joh. 13. Ik wil het met hem houden. Of baart mijn Vriend na den Hemel of na de Hel? God byft in den Hemel en by my op aarden. Ook myn eer? niet minder. De eere dezer Wereld is een prachtige verbeelding. (4) Een wind die het schip van eergierigheid voortdruft /

dypst / tot het stoot en schipbreuk lydē.
 Grote Eertitels dienen tot niet anders /
 dan om de eergierigheid der Wereld te stil-
 len. Een *magnum nihil*, grote niet met-al,
 na de reden van Seneca. (5.) Een Christen
 zoekt zijne eere niet / heeft hy haar / zo
 heeft zy hem niet: *Possidentis non possidentis*.
 bezittende en niet bezittende, een eerzuch-
 tig mensch / is gelijk een waterzuchrige /
 welkers opgezwollenheid zijne ziekte is.
 De Heer alleen geeft Genade en Eer, Ps.
 84. Ik wil het met Christus houden in
 zijne nedrigheid; Hy wierd immers een
 knecht hoor my. Phil. 2. vs. 7. veel / weinig /
 of geen eer in de Wereld? zulks zal my
 evenveel zijn. Ik zoek niet mijne eer / zei-
 de Christus; ik ook niet; een Christen.
 Als ik my zelfs eere / waar blyft de eere
 Godts? Zoekt geen ydele eer / Gal. 5.
 houd u aan het nederige / Rom. 12.

Ook myne gaven? zekerlijk. Niemand
 zal meer van zich houden als het zich be-
 raamt / maar matelyk / Rom. 12 (6.)
 Veele Geleerden zijn dikwoils in het geheel
 te veel verkeerden. Ik houde alles hoor
 niets / om Christus te kennen / Phil. 3.
 Een Christen is vergenoegt / als hy den
 gekruisten Jesus kent / 1. Cor. 2. Onze
 gaven maken het niet / dat wy God heb-
 ben; hebben wy niet in uwen name ge-
 profeteert? spraken die Wereldwyzzen /
 Matth. 7. (7.) Hoor den ebenwel dit ant-
 woord: Ik ken u niet. Daar geschied veel
 in Godts naam / daar God nochtans geen
 eer van heeft.

Ook myn Rykdom? en alle tydelyke lust die ik in de Wereld heb? **Wat anders.** **Is doch den rykdom niets.** (8.) laat uwe ogen niet vliegen naar het geene dat gy niet hebben kunt, Prov. 23. vs. 5. **Onstandvastig.** **Al wat wy zien is tydelijk** / 2. Cor. 4. **Het wezen dezer Wereld vergaat** / 1 Cor. 7. (9.) **Gelyk de vogelen van den eenen tak op den anderen huppelen: Gelyk de ballen van den eenen tot den anderen overballen/ also ook den Rykdom: heden hooft wy wy: morgen u toe: en wie weet wie den verdien zal zijn?** **Sleept groot hertenleed na zich.** Zo veel zy haar zelve heerlyk gemaakt, en haren moetwil gehad heeft, zo veel quaal en rouw schenkt haar in, Apoc. 55. v. 7. (10.) **Rykdom kan de ziel niet verzadigen, Esa. 55. vs. 2.** (11.) **Kan ook de ronde Wereld ons dizekantig hert verbullen?** **De Arde is als een spiegel!** **toon wel het aangezicht / maar is in zich zelve niets.** **Zy heeft maar schyn geluk, en anders niets meer.** **Rykdom vergaat als een wind, Hof. 12.** **Wie strepde in de wind?** **Rykdom zijn doornen, Matth. 13.** **Mijn huid is te teer / wy zullenze niet steken: valt wy eenige toe? op de ziel en het hert zal wy niet vallen.** **Ik wil hem besteden tot Godes eer / en des naastens beste.** **Ik wil wy vanden maken met den onrechtvaardigen Mammon.** (12.)

Ook de Wereld zelve? **Zy zelfs.** **Vraagt wy niet tot opschryft? alles is ydel.** **Ydelheid en niets zijn zusters hinderen: daar is niets sterfelyks noch dat nietig is / dat**

een Christen zoekt. Evenwel is de Wereld lieffelyk? hoor haar zelve / hoor my niet. Zy is als een voorbygaande schaduwe; aangenaam, maar bedriegchelyk. Zy is zo vol veranderingen / als bewegingen. Zo staat dan in het Geloof. Op hogels staat men niet wel. De Wereld is rond. Zy is een Ys; glat schijnt het / en is uitgpende: een Jonas Kowoorde, de geringste worm steektze; en dan legt alles overhoop. (13.)

Ook myn eige lichaam? Heeft men dat te bragen? Mijn lichaam / is een lichaam des doodts. Wie sleept gaarn met een aas? Een Christen is nooit byolphier / als wanneer hy sterben zal. Ik leve, doch niet ik, maar Christus in my. Niet dat leven dat wy hebben / maar dat wy hopen / is het doelwit van een Christen / weg maar met het lichaam / hoe eerder / hoe liever / dat de ziel komt tot het leven dat niet sterft. Weg met al onze wysheid; zy is een ledige lamp. Met de Wereld, zy is een quade Heerscherin. Met de inbeeldinge; Zy is een valsche regel. Met onze affecten, toe neigingen; Zy zijn verdoorbene Raadslieden. Buiten Christus houd het een Christen met niemand. Myn Vrind is myn, en ik ben zyn. Cant. 2.

9. Hebben en behouden zyn twee dingen. Ik moet het Geloof aan God hebben / maar ook blyt aanwenden / dat ik hem behoude (14.) uw ongelove scheid u van God.

10. Houd wat gy hebt op dat niemand
uwe

uwe kroon neeme. Ik hield gaarn als ik konde. Wat is het dat u daar af houdt? **DE ZONDE.** Daar is raad voor. Bedenk dat de Zonde niet alleen uwe eer beneemt/ maar berooft u ook van uwe kroon. Woudt gy geern eerloos zijn? Zo niet / scheid u van haar. Het einde der Zonden zal in het laatste bitterheid zijn: Zp verberft Geest en Ziel. Eer gy zondigt / overlegt eerst rypelyk: of de tegenwoordige zoetigheid der zonde / en haar ingebeeld gewin / het toekomende verlies kan herstellen? Daar van zal u de koude zweet uit bzekien / en de tomeloze toeneigingen zullen zich hier voor in houden. (15.)

11. Ik heb al te grote verzoeken? **God** verzoekt niemand ten bozen / Jac. 1. vs. 13. Doet het de Duivel? wederstaat hem in den Geest en het gebed. Is het Hoogmoed? gedenkt dat het hoest daar van zodanig kan opzwellen / dat de kroon des levens daar niet op zitten kan. Wee de kroone der hovaardigen! Esa. 18. vs. 1. Raakt het de Dronkenschap? Deze zonde ontchriest ons niet alleen / maar spontmenscht ons ook. Wildet gy geern een Beest worden? Zo niet? Drinkt u niet vol Wyns, waar uit een onordentelyk leven ontstaat, Eph. 5. vs. 18. Geen Dronkaart zal het eeuwige leven hebben, 1. Cor. 6. vs. 10. Smaakt u dat niet? Wagt u voor dronkenschap. Dese moeder haart zulke kinderen. Ik wil haar met haar drinken in de hitte zetten, Jer. 51. vs. 30. (16.) Zult gy vloeken? Alle zonden hebben een schijn van

bergendevinge en wellust / maar deze alleen niet. Alle andere een aas waar mede zy lokken ; deze geen. Hoe moet de Duivel lagchen dat een Bloeker hoor niet in de Helle komt. (17.)

Geen weg is zo gelyk, of hy heeft zijn steentjens. Geen rijs zo gering / of zy heeft haar gebaar. Die na den Hemel reizen legt veel in de weg. Zy hebben veel byanden. Sommige van buiten ; sommige dragen haar eigen byand in haar boezem. De Wereld word door inbeeldingen geregeert. Dat laat ik daar blyven. Op de scheepsvaart naar den Hemel / moet de inbeeldinge mijn wind niet zijn / ten zy dan dat Godts Geest my leidt / mijn geest zou my zekerlyk bedriegen. Wy dwazen, hoe hebben wy den weg gemist ! Sap. 5. vs. 6. Zo klaagt de godlore ; maar te laat. Een Godt in den Hemel ; een weg die my tot hem boert. Niet gelyk in wandel / maar zo als ik moet wandelen ; daar op moet ik altyd zien. Sommige kennen den weg der gerechtigheid wel ; maar wandelen echter daar zelver niet op. Zijn de Ozieken gelyk / die wel wisten wat men doen moest ; doch ebenwel deden ze niet na hare kennisse. Sommige pryzen den weg der gerechtigheid ; maar doen anders niet als dat ; gelyk die geene die wel Wynen proeben / maar geene hopen. Sommige gaan een tyd lang op den goeden weg / maar treden haast weder terug / als of men achterwaarts in den Hemel konde komen. Joas dede dat den Heere

Heere wel gebiel / zo lang den Priester
 Jojada leefde / 2. Chron. 24. toen hy stierf /
 waar zijne Godzaligheid mede dood.
 Andere dienen Godt in elend; en in vreug-
 de verlaten zy hem. Als de Heer Israel
 bezocht / zochten zy hem; maar haar hert
 waar niet vast aan hem, Psalm 78. vs. 8.
 Het zijn die / die het woord aannemen met
 vreugden; zijnde zo vurig / als wilden zy
 op eenmaal in den Hemel reiken / maar
 zy hebben geen kracht, Luc. 8. en staan ein-
 delijk / midden in den besten loop stil / Gal.
 7. vs. 7. Sommige wandelen half en half
 uit den weg; half goed / half quaad. God
 wil geen helft. Dat hy zoekt? is een ge-
 heel Christendom. Sommige zijn byna
 Christen: steken de hand eenigsins uit /
 maar niet volkomen. Sommige kruipen
 in het Christendom. Niet also; wy moe-
 ten gaan; en dat opgericht. Een Christen
 moet zo leven / dat / als de Bybel verloren
 ware / men ze in zijn leven weer kon vin-
 den. Sommige wandelen in het geheel
 buiten den weg / en zijn geheel godloos;
 offeren haar leven aan Bacchus op; zombi-
 gen *viriliter*, mannelyk; en komen na wei-
 nig treden in de Helle; want zo wandelt
 men niet ten Hemel: als wy die verkrif-
 gen willen / moeten wy ons aan God vast
 houden. Geen leed / geen nijdt; geen leed /
 noch doodt: en wat kan of zal ons scheiden
 van Godt? zijt getrouw tot in den dood /
 zo wil ik u de krone des levens geven.

13. Daar is geen zo een onrein vat /
 daar te boren niet iets goeds in geweest is.
 Geen

Geen mensch zo godloos / die niet eens wat goeds gedaan heeft. Niet wat goed wy gedaan / maar ook wat goed wy verzuimt hebben ? staat op te rekenen. (18.) Ik moet my niet beroepen / op mijn voorgegaan werk; als ik niet volharde in eenen goeden wandel. Zijne gerechtigheid zal dan niet meer gedacht worden. Tot noch toe was de Gemeente tot Philadelphia zonder opspraak geweest / dat zy het bleef / de Heilige Geest roept haar toe houd wat gy hebt. Weest getrouwt; weest niet twyfelmoedig / houd u volständig. (19.) Men moet God getrouwt zijn. Christus is onze Man en Hoofd: een iegelijk Christen zijn Bruid. Ik heb my met u verloofd in gerechtigheid en gerichte, Hof. 2. vs. 19. Waar word de trouwt meer vereischt / als tusschen man en vrouwt ? Christus is onse Meester. Gy noemt my Meester en Heer, en zegt recht daar aan, Joh. 13. vs. 13. De Heer eischt van zijnen knecht een getrouwt hert. Christus is Godes, en wy zyn Christi, 1. Cor. 3. vs. 23. Christus ware zijn Vader in alles getrouwt / Heb. 3. vs. 2. en het past ons niet minder getrouwt te zijn. Een voorbeeld geef ik u, dat gy myne voetstapen navelgt.

Christus waar God getrouwt om onzent wille; om zijnent wille moeten wy gelijk met gelijk bergelden.

14. Hondt wat gy hebt. Zo wy God niet getrouwt zijn / hoe kan hy zijne beloften houden ? Staan wy ons zelfs dan niet in den weg ? Ons ongelooft neemt Godes geloof

loof niet weg / 2. Tom. 2. vs. 13. Rom. 3. vs. 3. maar Godts beloften gronden zich / op de boorzwaarde dat wy ze zullen onderhouden. Godts belofte zijn een verbintnisse met ons / als wy ze breken? Is het niet recht dat hy strafe? Zy zyn in myn Testament niet gebleven, Hebr. 8. vs. 9. **Iu Heere ik laat u niet / gy zegent my dan.** (20.)

16. Houd wat gy hebt. **Wat ik aan mijn Vrind bestraffen kan; is de onstantvastigheid en trouweloosheid.** God gaat niets zo zeer ter herten / als wanneer wy hem ontrouw worden. Als myn vyand my schond; maar gy myn Vrindt die wy vrindelyk te samen waren, Psalm 55. vs. 13, 14, 15. Jer. 34. vs. 17, 18. zo noemt zich God; **Ik ben die ik ben.** Met een Christen moet het ook heten: *Sum qui sum*, ik ben die ik ben; maar ook *ero qui ero*, ik zal blyven die ik blyven zal. Men moet God niet alleen dienen / om dat hy brood geeft; en als dan niet verlaten als het ons tegen gaat. De ware vrindschap laat zich in nood zien / een vrind in de nood is de beste; als wy aan God maar vast houden / hy zal getrouw blyven.

15. Houd wat gy hebt. **Geloof en Liefde houden aan God; die aan God geloof / heeft hem ook lief.** (21.) Ons Geloof bejaagt God wel; door het Geloof kunnen wy bergen verzetten. Het Geloof hoopt alles; verdraagt ook alles uit vertrouwen tot God. Zonder Geloof is het onmogelyk te behagen. **Het Zaligmakende Geloof neemt**

neemt Jesus Christus aan. Een vader kan zijn kind niet haten. Toon ik aan Godt zinnen Zoon / en kome met hem ten Hemel? zo chopffel ik niet aan het opmaken der Genade-deur. Alle die in hem gelooven zullen niet verloren worden / Joh. 3. (22.) In Christo en dooz hem / hebben wy genade en zaligheid. Beproeft u derhalven of gy in het Geloof zyt, 2. Cor. 13. vs. 5. Is ons geloof en vertrouwen op Christus / vergezelschapt met getrouwe redelijkheid en standvastigheid? dan is het zo als hem Godt wil hebben. Als wy zo wel zien op 't geen wat Godt wil / als op het welk hy beloofst / als dan is het geloof oprecht. Die aan Godt geloofst is Godt gehoorzaam / Actor. 6. vs. 7. Deele zeggen: wy gelooven / Actor. 9. vs. 24. Maar alle menschen hebben het gelove niet / 2. Theff. 3. vs. 2. Deele maken belydenisse van het Geloof; maar het bezit van dien gaat niet van herten: want zy zijn het Evangelium niet gehoorzaam / Rom. 10. vs. 13. Deele maken een groot geschreeuw van het geloof aan Christus / die doch van het leven Christi vanden zijn / Eph: 4. vs: 18. Philip: 3. vs: 18. Rom: 16. vs: 18. Hoe deele hebben aan Christus in den Doop / geloof en gehoorzaamheid versproken / en hoe weinige van haar denken daar aan? dat ze zouden doen 't geene zy beloofst hebben. Ik wil mijn best doen / meer met der daad / als de naam een Christen te zyn.

17. Houdt wat gy hebt. Wat het licht in de ogen / de gezondheid in het lichaam is /

is / dat is het geloof in de ziele: zonder dien is zy levendig dood. Het Geloof is de staf Jacobs / waar mede wy naar den Hemel wandelen; maar den staf laten wy voor de deur staan; het lichaam gaat alleen daar in. Zo lang ik leef moet ik geloven; in den Hemel zal geen geloof meer zijn; want wy zullen God zien van aangezichte tot aangezichte. Geloof en Liefde moeten by elkander zijn / zo lang als ik leve. Het Geloof is de wortel; de liefde de bloem / die daar op wast. Ik heb weinig geloof! daarom niet dood: beter weinig als niets: beter een geloof als geen. Ook dat klein geloof moet ik houden: of schoon den boom in de winter geen bladeren heeft? evenwel heeft hy sap in de wortel: of heeft een gelovige in de winter der aan bechtingen / geen bladeren? dan noch heeft hy bocht van genade in zyn herte: heeft hy geen Zon voor den dag / evenwel heeft hy Sterrelight des nachts. Ik wil om myn zwak geloof niet aflaten vast te houden / wat ik heb? grote en kleine / gesonde en krankte hinderen: alle beide horen zy haren vader toe. Myn zwak geloof is myn deel. Ik wil vergenoegt zyn met het weinige dat ik heb: Ben ik niet alles? ik ben noch iets. Godt zy dank! die my een kruimpje broots verwaardigt heeft. Petrus / Paulus / en Johannes mogen met een by hert Gods brood eten / ik wil te breven zyn met dat van hare rypke rasel valt. Het gekroonde riet zal hy niet geheel verbreken, en de glimmende wiek zal

16 Des Hemelschen Morgendauws

zal hy niet uitbluffchen. Jesa. 42: vs, 3. Grote en kleine Sterren maken eenen Hemel. Grote en kleine gelobigen behoren beide aan Godt. Misschten behaagt ik God / by myn klein geloof zoo wel / als andere by haar groot ? heeft hy zich doch uit het zingen der onmondige honderen een lof toebereid.

18. Houd wat gy hebt. Zonder geloof maakt men geen bruiloft met Christus. Het geloof is den band waar mede wy Godt houden. Door het geloof komen alle weldaden Gods tot ons. Het geloof is het schip / het welk de hemelsche waren in het hert voerd. Ik moet geloof behouden op dat ik tot Godt come. Door het geloof nemen wy Christus aan / als een man / en geven ons zelve aan hem ober / als aan onsen Heere. Christus is den Ring, het geloof de vinger die hem aan trekt. Het geloof opend de mond / tot de wonden Christi / en drinkt zyn Bloed. Het geloof zuigt het Bloed uit de zyde van Christus / om my te rechtvaardigen / en water om my te heiligen. 1. Joh. 5: v, 6. Zo nodig als het geloof is / zo begerig moet ik het houden. Het geloof is een kruut / dat in een vochtige grond wast / in een wienend oog / en een gebroken hert. Marc. 9: v, 24.
(23.)

19. Houd wat gy hebt. Het geloof word door het gebed verkiregen. Ik wil bidden God zal my het geloof geven. Het gebed is de sleutel / om den schat van Gods Barmhertigheid / die besloten is / te openen.

nen. Het gebed houd het hert open voor Godt / en sluit het voor de zonden. Ik kan niet bidden! dat weet ik wel; daarom bid ik in den naam van Christus. Dat gy den Vader bidden zult in mynen naam, dat zal hy u geven. Wat ik niet kan / volboert Christus. Zyn heilig gebed / neemt de zonde van myn gebed weg. Van is myn gebed niet door my / maar door Christus heilig en aangenaam. Gods liefde komt tot my / door Christus den geliefden. Myn gebed moet niet ophouden / tot dat myn leven eindigt. Kan ik niet overluid schreeuwen? ook de zuchten hebben een klank voor Godt. Ook als de mond niet spreekt / moet dog het hert gedenken. Die Aelenschap eischt van myne gedachten / zal ook myne goede gedachten voor een gebed aannemen. (24.)

20. Houd wat gy hebt. Ik houde Godt in zyn woord. Gods woord is myne waarheid. Ik houde u door uw woord. Gods woord is vol beloften; wat Godt belooft / zal hy altyd houden. Neemt men my alles. Ik moet het lyden. Myn vertrouwen op Gods beloften / zal niemand my ontnemen. Heeft Godt aan alle menschen alles gehouden; waarom zoude hy my leedig laten weg gaan? ik ben Godt zo na als een ander / indien ik aan hem geloof en hem betrouwe. Gods belofte zyn de melkborsten des geloofs. Het geloof zuigt zyn onderhoud uit Gods belofte / gelph een kind uit zyners moeders borsten. Als Jaccob in benauwtheid was. Gen. 32: v, 7.

Wield hy Godt zyn belofte voor v. 12. Ik wil hem volgen. Geeft Godt niet heden en morgen / wat hy beloofst heeft ? ik kan licht borgen. Want eindelyk komt de hulpe. een vrolph *Tandem* eindelyk, kan men niet te lang verwagten. Gods belofte zyn als het korchhoud aan des vissers net / om myn hert boven water te houden / dat ik in de diepte der aanbechtigen niet verzinke. Daar is geen belofte in de Bybel / of Gods kinderen zeggen zy hoort my toe / daarom worden zy genoemd erfgenamen der belofte. Hebr. 6 : v, 17. Ik rust en hoop op Godt zo lang ik lebe ; Gods belofte is myne sterkte : of schoon ik struikel / ik zal niet vallen.

21. Houd wat gy hebt. Zoud' ik Jesus laten ! neen / ik wil hem niet laten tot ik hem kusse / en hy my voere in het Ryk der Hemelen. Ik wil hem niet laten / hy zegene my dan. En ofschoon hy my dode / ik wil ebenwel aan hem blyven. Ik wil hem liefhebben / ter'woyl ik leef / op aarde als ook in den Hemel. De creatuur mag eindelyk de melk myner liefde hebben / Christus zal den Room behouden. Gelyk den oly altyd boven het water dryft ; zo moet ook de liefde Gods boven alles gaan. Dat ik in de wereld lief moet hebben / mag wel in mynen boesem leggen ; maar Christus moet in 't hert blyven. Der wereld ben ik lang gekruist. Gal. 6 : v, 14. Waarer eere en wellust ben ik lang af gestorven. zoude ik Jesus niet houden en lief hebben ? alle kostelyke juwelen komen tot ons over zee /

zee / en alle hemelsche zegeningen tot ons door het bloed van Christus. Rom. 11. Christus is de Geestelyke wyne / waar door den gouden olyf der genade in de ziel word gegoten : Jacob verkreeg den zegen zyns Vaders / in de klederen van zyn oudste broeder / wy in de klederen van Jesus. zoude ik hem niet behouden ? hy is een gestreng Heer. Ik weet het ; eventwel wil ik hem houden. Hy is toornig en ook goertierend. Door Caïn het eerste / voor Abel het andere. Ik moet Christus niet alleen aan nemen als een Zaligmaeker / maar ook als een Vorst. Ik verlang Gods weldaden te genieten ; maar ook zyn gebod te gehoorzamen. Ik moet niet scheiden / wat Godt te zamen geboegt heeft. Wie wil my scheiden van de liefde Gods ? de doodt kan lichaam en ziele wel ; maar Jesus en de gelobigen niet scheiden.

22. Houd wat gy hebt. Hoe geern hield ik / als in kon. Wat veelt u ? Ik ben arm en verlaten ; daarom ont vallen my de krachten. Die Godt heeft is niet arm. Godt hebben is alles hebben : hebt gy geen overbloed inde wereld ? zoude u zulks in uyt goed boornemen te rug houden ? in het geheel niet. Erkent ulve armoede door geluk zaligheid. Zalig zynde armen. Matth. 5: v, 3. Daar sterben 'er meer door veelheid van het gebloed / als dat zy daar aan gebrek zouden gehad hebben. Die den Heere vrezen hebben geen gebrek aan eenig goed. Psalm 34: v, 10, 11. Godt wil myn brood en water zegenen / Exod. 23.

Deze zegen valt als een honingdauw op het lof / en verzoet het weinige dat wy bezitten. Ofschoon ik geen wildbraat gelpik anderen eete / eben wel en heb ik noch geen gebrek / mag ik Gods zegen maar hebben. Die zyne vogelen onderhoud / zoude die zyn kind niet versorgen? Matth. 6: v, 26. Zo lang Gods hert vol liefde is; zal ook zyn hoest vol zegen voor my zyn. Hoe armer gy zyt / zo veel te meer houdt Godt. De wereld heerd tot den armen den rug; Godt zyn aangezicht. Het geschreeuw der Eledigen hoort gy Heere. Die de Rabens hare sijnze geest zal ook voor u de tafel dekken.

23. Ik wil Godt houden en van hem niet afdaten. Hy doe my wat hy wil; ik wil standvastig blyven. Of schoon hy my kruis op legt? Gaat het my niet zo als ik gaarn wilde? Als het my maar gaat zo als hy het wil hebben; dan gaat het my boven mate wel. Siet my niet aan dat ik zo zwart ben; ebenwel ben ik lieflyk. De schilders mengen veel schaduwte aan een beeld dat het schoon zal worden; God onder alle zyne genade een onderdrukking. Laat my zien u aanschyn, want het is lieflyk. Zo als Godt my schildert; ik ben te breed / als ik maar een beeld word dat hem aangenaam is? is alles goed. Manasse hadde meer voordeel in zyne yzere banden / dan in de goudene. Die maaken hem nedrig; deze hobaardig. Ik dank u o Godt / dat gy my vernedert hebt / want ik leer op uwe rechten passen. De vorst
in

In den winter / dient de bloemen tot een aangename lente. De nacht opent de deure voor de morgenster. Gods onderdrukkingen / brengen aan zyne kinderen heel goeds / en openen de deure des Hemels. Gy moet door vele droefheid in het eeuwige leven ingaan ; *Nosce te ipsum.* Kent u zelve. Zoude ik Godt daarom niet houden ? om dat hy my een spiegel doorhoud / om myne gebreken te zien / en te beteren. Hy moet dank daar voor hebben. Nu meer als anders. Het water schynd wel klaar in't glas ; als het aan het vuur komt ? dan ziet men hoe veel schuim daar op is. In 't geluk zo schynen wy ons alle goed te zyn. Het vuur der aanbectinge toont ons / hoe veel geduld wy hebben / of niet. Geduld hebt gy nodig dat gy Gods wil doet. Hoe zoet is het kruis offchoon het bitter smaakt ! een krom staal / houd men in't vuur dat het gelyk worde / zullen wy gelyk, goed en recht voor Godt zyn ? Zo neemt hy onze herten en houdze over het vuur der verzoeking. Ik wil u louteren als het goud en zilver. Wat voor de schilder het pinceel is / dat is voor Godt zyne roede / om het beeld van Christus naar het leven in ons te schilderen. Ik wil niet morren ; offchoon Godt deze of geene van myne lypsen vers uit wisch. Het beeld mag zo lelyk worden als het wil. Ik wil wagten tot het voltooid is. Hoe't ook zy / Gods roede / zal vrome kinderen maken. Eindelyk zal het goed worden / men moet Godt van achteren nazien / niet hoe hy begint ; maar wy

wy moeten bedogen hoe hy voleind. Godt
 maakt alles goed / onze droefheden zyn de
 pillen waar mede Godt ons reintigt / die
 hy gebruskt / om onze zondige humeuren
 wegte nemen. Zy genezen de op geblazene
 hobaardp: de hoortg der begeerlykheid: de
 waterzucht der gierigheid. Israël / de
 Heer is uw medicyn meester! Ik wil myn
 medicyn meester niet oordelen: als hy my
 maar tot gezondheid brengt? 't is ebenveel
 wat medicyn hy my geest. *Contraria Con-*
trariis Contantur, tegenstrydige ziekten
 worden door tegenstrydige middelen gene-
 zen. Als men de aarde van de bomen af
 graaft / zo geschied zulks omze van de
 aarde los te maken. Godt neemt dikwils
 onzen aartschen troost weg / om onze her-
 ten van de aarde hemelwaarts te trekken.
 Ik wil Christus mynen Hobentier laten
 snoepen zo hy wil: doet het zeer / bloed
 het? zulks geschied aan den wyngaard ook;
 ebenwel draagt hy Edele druppen / de volle
 Maan is het beerste van de Zon / vele
 menschen / zyn in de volle Maan haars;
 geluks / het beerste van Godt. Dat is my-
 ne vreugde dat ik my aan mynen Godt hou-
 de. Hoe nader hoe beter. Johannes lag
 in zynen schoot / de zieke hinderkens drukt
 de moeder aan de borst. Wykt myn geluk,
 Godt niet; Ben ik ver van aller menschen
 hulp? Godt is na hy de verflagene van
 herten / als de aarde my verlaat / verbult
 den hemel myn hert: zou ik Godt niet
 houden? als Absolon Joabs hoorn ver-
 brande met vuur / maakte hy zich op en
 quam

quam tot hem. 2 Sam. 14: v, 30. Als
 Godt onzen aartschen troost in 't vuur
 werpt; dan lopen wy / en maken vrede met
 hem: Als gy haar tuchtigt roepen zy met
 angsten. Zo schikt het Godt met ons /
 dat *compelle intrare* dwingt ze in te gaan,
 en evenwel tot ons beste. de schilder legt
 zyn goud op donkere vertwen; Godt eerst
 de donkere vertwen der droefheid / en dan
 de goude couleur der heerlijkheid / wat niet
 moette gewonnen word / smaakt daarom
 het beste; die tot Godt zwemmen wil /
 moet het doen door de wateren van droef-
 heid. het quaatste dat Godt zyne kinderen
 doet / is dat hy haar naar den hemel toe-
 jaagt. Is dat niet een zalig en heilig ge-
 weld? Hoe meer den boom van de wind
 geschud word / zo veel te beter wast en
 worteld hy inde aarde. Geen ongeluk
 wind zal my zo zeer bewegen / dat hy my
 van Godt af zal wagen; hy zal myne ziele
 maar voort drijven / dat ik zo veel eer-
 der in de zalige haven des hemels mag aan-
 komen. Het vuur doet aan het goud geen
 schade / het doet het maar zuiveren / de
 schup niet aan het hoorn; zy scheid de stof
 daar maar af; dat doet myn kruis ook.
 Zou ik het niet liefhebben? en de hand
 kussen van de welke het komt? laat Godt
 maar altyd zyn staf gebruiken / en slaan
 het stof der wereldsche pdelheden van my
 af: ik wil het geduldig verdragen. Het
 is my goed dat de Heere my tuchtigt. Hy
 geesselt een ygelyken zoon dien hy aanneemt.
 Zyn slaan is als het slaan van een Luit-
 nist

nist op zyne snaren : die geven een aange-
naam geluid van zich ; als myn hert in
benaudheid is / zo bid en zing ik. De ge-
vange vogel hoe lieflyk zingt hy / den elen-
digen mensch hoe hertelyk bid hy ! Wat
van herten kom / gaat weder tot het hert :
hertelyke gebeden worden van Godt van
herten verhoort. O Godt ! kastydt maar
hoort ; ik wil altyd geduldig zyn / het ge-
dyd ten besten. Themistocles , waar noit
zo groot geworden / *nixi periisset in Patria* :
Ten zy hy onderdrukt was in zyn vader-
land. Als een kind Gods niet onderdrukt
wierd / het zoude verderben : hadde het dik-
wyls zyn gezondheid niet verloren / zo zoude
het zyne ziele verloren hebben ; die behou-
den zo is 'er niets verloren. Zullen de
speceryen reuk van zich geven , zo moeten
ze gewreven worden. Doit zyn wy God
gangenamer / als wanneer onze droefhe-
den ons redelyk gedrukt en gekneust heb-
ben ; ik wil Godt voor alles danken. Doch
ik moet hem niet alleen danken / als de
zon op gaat / maar ook als zy ondergaat.
Uw lof, Heer , zal altyd in mynen mond zyn.
Ik ben Gods Tempel ; geloof en liefde
de stenen daar uit hy gebouwt word.
De stenen tot den Tempel Salomons /
moesten eerst behakt worden / eer zy aan
het werk geplaatst wierden. De Heilige/
zyn Gods levendige stenen 1 Petri. 2 : v. 5.
Het is recht datze eerst door het lyden be-
hakt en alzo tot den Geestelyken opbouw
bequaam gemaakt worden / alle de Heiligen
des voor gaanden tyds / hebben hare rieve
waar

naar den hemel behorderdt onder een wolk
van smaad en elende. Zou ik beter zyn
dan zy? daarom niet van Godt geweken!
hy komt laat; maar eventwel ter goedertyd.
En quam hy niet terwyl ik leve? Wat zoude
het meer zyn? eventwel wil ik vast aan hem
hangen / en behouden myn geloof / hoop
en liefde / dat moet de wereld weten / dat
ik Godt niet diene / alleen om dat ik zyn
liberes drage: neen! myn dienst komt uit
liefde / zo moet zy ook blyben; de liefde
verdraagt alles; en overwind ook alles.

24. Houd wat gy hebt. Werkt dat gy za-
lig word, met vrezen en beven. Phelip. 2,
v, 12. (25.) Hier toe behoort / de kass-
dinge des vleesches; dat ik den ouden A-
dam in myn dode: dat ik my alles ontneeme /
en Godt alles hebbe. De godloze wil de
kroone Christi wel op zyn hoofd zetten;
maar zyn Jok wil hy niet dragen. Neemt
myn Jok op u, want het is zagt. *Non mol-
lis ad astra via.* Den weg des Hemels is
niet gemakkelyk wy moeten onder de
duistere wolk van allerhande verdriet ten
hemel gaan. Eerst door het rode meir /
daar na in Canaan. Eerst in de woestynne /
daar na tot de rust. Jacob ontving den
Zegen in de klederen Esaus; Esau bete-
kend een arbeidzaam man; die het kleed
der zaligheid wil hebben / moet het met
arbeid verkrygen. Wy worden niet zalig
zonder werken; maar ook niet om der wer-
ken wille. (26) Offchoon den akker ge-
ploegt en gezaaid word? Eventwel en zal
geen vrucht daar op wassen zonder be-
hulp

hulp der zonne / also moeten wy onze zaligheid uit werken: De breucht daar van wordt immers niet verwacht zonder de genade der Goddelijke zonne / de meester moet de hand des kindsvoeren / als het zal schryben; also moet de Geest Gods / met zyne genade ons te hulpe komen / als onze werken eenigen voortgang zullen hebben. Evenwel moeten wy doen dat wy kunnen; en het overige aan Godt bevelen. In de beheringe houden wy ons heel lydender wyze. (27.) Godt werkt in ons, het willen en volbrengen, na zyn genadig wel gevallen. Dat wy bequaam zyn is van Godt. 2 Cor. 3: v, 5. En ik vermag alles door dien die my bequaam maakt. Het goede kan ik van myn zelf niet doen; maar wel / den Heiligen Geest wederstaan. Gy wederstaat altyd den Heiligen Geest. Ik wil aan Godt myn hert geven; dat het niet is zal hy daar uit maken. Ik wil streyden / zo veel als ik kan; daar ik ophoude / zal Godt beginnen: leeg-gangers behoren niet in den Hemel: echter wil ik niet arbeiden om verdiensten. Want Godt recht mynen arbeid en bereid ze hoor my; Zonder my kunt gy niet doen. Den Hemel blyft een geschenk der genade. Niet uit de werken, op dat zich niemand beroeme. Uit genade zyt gy zalig geworden, en dat niet uit u zelve. Goede werken zyn in het geheel niet nodig tot de zaligheid: want die loont men niet uit verdiensten. Maar op dat een Christen mag weten wie hy is; zo moet hy goede werken doen / en als wy alles
gedaan

gedaan hebben wat gy schuldig zyn om te doen / heet het evenwel : gy zyt onnutte dienstknechten. Godt had befloten / dat Israël in Canaan zoude komen ; evenwel moesten zy eerst stryden met de kinderen Enakims. Hiskias zou gezondt worden maar moest eerst het bygeplaafter gebryken. Dien Godt die wilde dat Adam zyn brood in het zweet zyns aangezichts eten zoude ; wil het Manna des Hemels / aan niemand geven / die aan den hemel geen geweld gedaan heeft. Die dat doen trekken het naar zich toe. Ik wil houden / en arbeiden / dat ik het niet verlies / zo lang ik leef. Als de zpworm / zyn kunstig werk voltoid heeft verbergd hy zich onder de zpede / dat hy niet wordt gezien. Als ik al myn best gedaan heb , wil ik aan Godt de Eere geven. 1 Cor. 15: v, 10. Niet ons Heere ; niet ons ; maar aan uwen naame geeft de eere. In Godt leven / bewegen en zyn wy / alle goede en volkome gaven komen van boven af van den Vader des lichts ; daar hy moet het helpen.

25. Houd wat gy hebt. Ik kan niet houden want Godt is een toornig Godt. Gods liefde en toorn tegens zyne kinderen zyn geen *opposita* tegenstrydige ; maar *diversa* Verscheidene ; die wel niet malhanderen kunnen bestaan. Hy is maar toornig in de liefde Apoc. 3: v, 19. Bittere pillen konnen zo wel dienstig zyn tot de gezondheid / als een Tulep of Cordiaal. Godt tuchtigt ons met de zelve liefde waar mede hy ons tot kinderen aanneemt / de kastydinge des Heren is een bekops des kindschap Gods

Hebr.

Hebr. 12: v, 7. **Vertoont** zich **Godt?** misschien heeft hy reden daar toe; dat zal my van **Godt** niet af scheiden. **Ik wil** bidden / dat ik hem te vreden stelle / of schoon hy een zuur gezicht tegen my maakt? hy zal het eindelyk bezanderen. Hy kan niet eeuwiglyk toornig zyn, zyn toorn duurt een ogenblik, en hy heeft lust tot het leven. **Of** schoon **Joseph** zyne broeders hard aansprak / en haar uitschold; ebenwel maar zyn hert by haar zo dat hy ook weende. Gen. 42: v, 7. **Godt** is vol van liefde / schoon hy ons zuur aanziet. **Godt** bezandert zyn aangezicht wel / maar zyn hert niet. **Of** hy zich aanstelt als wilde hy booz by gaan? ik wil roepen. Ach Heer! blyft by ons, want het wil avond worden; het geschreeuw der Elendigen hoort gy Heere.

26. Dat de wereld heeft, wil ik haar laten; zy zal my **Godt** ook laten / heeft zy alles / ik wil het haar gunnen. Het lekker eten der godlozen / is een **Hamans** banquet; by de eindiging van hare lust / volgt de dood / en brengt de rekening / die zy in de **Hel** moeten betalen; myn ziel heeft een walg van hare spyz. De wereld heeft twe borsten, de eene is droog, en is ydelheid; uit de andere loopt bloed en is elendigheid. **Ik** wil aan geen van beide leggen / geven my de genade borsten **Gods** heden geen melk? **Wie** weet / hoe haast myne breugde volkomen zal worden. Gy zult eeten en verzadigt worden, van de ryke borsten mynes trooltes. **Geen** werelds brindschap / zal my ontnemen / wat ik hebbe en houde; onze

onze vrienden handelen dikwils met ons /
 gelijki de vrouwen met hare balsam bus-
 jens / zo lang zy fris en wel ruiken / leg-
 gen zy in haren boezem / en bezorgen ze
 by hare borsten / als ze verwelken weyden
 zy ze op de straten. Godt is myn vriend /
 zo lang ik lebe / en bewaart alle myne
 benen tot in den dood; Zonde zal my met
 Gods hulpe ook niet ontnemen wat ik
 heb: ik wil met haar handelen / als met
 een byand / met den welken ik altyd moet
 stryden / en niet als met een Heer / die ik moet
 gehoozzamen. Zonde en duivel behoren
 by malkanderen. Bewaart my booz beide
 liebe Heere Godt ! ik diene niemand booz
 niets; wereld en duivel wat hebben die?
 de eene niets / den anderen een gehele Hel /
 vol van buur en stank. Laat zy beide be-
 houde wat zy hebben / ik behoude wat ik heb.
 Godt is mynes hertens troost en myn deel /
 offchoon myn lichaam en ziel versmachten.

27. Ik zoude wel houden maar ik voel
 alte grote zwakheid. Zo het maar geen
 booznemen en moetswilligheid is / heeft Godt
 met deze medelpden. De beste wateren
 hebben ook haar vuiligheid; de beste Chris-
 tenen hare gebreken. Godt bezwerpt ons
 niet ten eersten / als wy dwaalen; als wy
 in de dwalinge maar niet volharden. Godt
 zal zich in genade onzer ontfermen; de Hei-
 ligen Gods kunnen struikelen / ook wel
 vallen; Maar Godt recht haar wederom
 op. Vader ik wil, dat die, die gy my ge-
 geven hebt, zyn mogen, daar ik ben. Dat
 vertroost my. Is my vleesch zwak? myn
 Geest

Geest en wille zullen altpd sterk zyn. Zo deze ook afnemen? Gods genade noit / die de dwaalende te recht helpt / en het verlorne zoekt / zal my ook niet achter laten.

28. Komt de dood. Van wil ik eerst houden / als 'er een schip breuk is ; dan houd een pder wat hy kan / op dat hy zyn lehen redde ; de dood is een schipbreuk des lebens. Ik wil van Godt het meeste houden ; hy voerd ons door den dood / ten lehen. De dood moet my mynen Godt niet nemen. Den dag des doods is een dag der geboorte tot het Hemelsche lehen. Een Hemelvaarts dag ter heerlijkheid. Een brui-lofts dag met Christus. De dood is een wa-gen om ons t' huis te voeren. Gen. 45: v, 27. De dood / verlost ons van de zonden ; deze is de Baarmoeder / aller droef-heden / en het graf onzer vertroosting. Het verdriet my te leven zeide Rebecca, om der dochter Heths wille. Gen. 27: v, 46. Het verdriet my te leven / zegt een Christen / wegens de dochters der Helle en der zonden halve. Wat een kind Gods het lehen verdrietig maakt / is zyn onge-lobig hert. Paulus koste beter zyne ketenen als zyne zonden dragen. Rom. 7: v, 24. Wie zal my verlossen uit het lichaam dezès doods? Hoe verlangt een gelovige na den dood / op dat hy zie / wien hy ge-houden hebbe / zo lang hy in het geloof leef-de. Terwyl wy lehen is niets bergenege-lyk ; zulks moer den hemel geben / daarom verlangen de Hemelsgezinde zo na den dood. Ook in een wedergebore ziel / is dikwils noch

noch een deel / dat den duivel getrouwt is /
 een deel dat niet bidden en niet geloben wil ;
 daar van daan komt het dat hy het goede /
 het welk hy wil / niet doet. Rom. 7: v,
 19. Na de dood strydt men niet meer ; dan
 volgt niets als overwinninge / wie zoude
 dan niet willen houden wat hy heeft ? Zyt
 getrouw tot in den dood, zo zal ik u de kroo-
 ne des levens geven. Laat Godt zeggen
 in den dood / als hy wil / *habens Corpus*
 het lichaam hebbende ; ik zal hem geven
 wat hy eischt / aan een ieder het zyne ; aan
 de dood het lichaam / aan Jesus de ziele.

29. Houd wat gy hebt, dat niemand uwe
 kroone neme. Hoe rooznig ware Esau / dat
 hy zyne eerst geboorte aan Jacob verkocht
 hadde / de spyt quam te laat ; dat ons eens
 gehalt / moeten wy altyd houden. In de
 helle helpt geen klagen / had Dina de doch-
 ters des lands niet bezocht ? de kroon van
 hare deugt en Jeugd zonden de robers niet
 gekregen hebben ; wat weerd is / moet zorg-
 vuldig bewaard worden ; een berzien is
 eeuwig verloren. Het leggen in den schoot
 van Delila / smaaakte Simzon als zuster.
 Maar wat bitteren alzem volgde daar op !
 Had hy zyne kuisheid bewaard ; zyne sterkte
 was niet van hem gemeken / zyne vanden
 hadden ober hem niet gezegepraalt. Den
 al te aangename slaap / bracht te weeg /
 dat de Sulamitin / haar Bruidgom ver-
 loor. in het Christendom kunnen wy noit
 te voorzichtig zyn. Ook de beste heiligen
 kunnen vallen / de Zaligheid moet met
 breze bezkregen / en met zorg behouden
 worden ;

worden. Men moet Godt op het spel niet wagen / eens gewonnen en altd. behouden; moet het by een Christen heten.

Houd wat gy hebt. niet dat andere voor my geloben / ook niet wat andere voor my bidden. Als ik niet geloof en niet mede bid / sal een ander zulks niet alleen uitvoeren. De rechtvaardige zal zyns geloovens leven. (28.) Myn vriend kan my helpen; maar alleen nooit uitvoeren; wat Jesus aan anderen is / daar over verheug ik my. Wat hy my is / daar in bestaat mijne zaligheid. Godt is een, en is myn. Zoo luid myne dagelykse zamenpraak met hem. Met zyne hulp / als de geheele wereld hem verliest; ik wil hem behouden. Offchoon alle menschen hem van zich stoten. Ik wil hem herberge geben. Draagt niemand na hem? Ik wil hem zoeken / en niet ophouden / tot ik hem vinde.

Houd wat gy hebt. Weinig of veel. Alles is een genade van Godt. Heb ik geen tien pond? ook van een zal ik rekening moeten geben. niet hoe veel ik gehad; maar hoe goet en wel ik het geregeert; hoe veel ik daar mede gewonnen heb? Zal ten jongsten dage de draag zijn. Een zaadje draagt ook zyn vrucht / hoe dunder het gezaait / hoe meer het vermeerdert word. Ik wil alles wel bewaren. Aan Godt wil ik geben wat het zyne is; aan den naasten zal ik ook zyn deel geben. Als ik eet hy zal ook mede eten, als ik bid. Zo wil ik ook voor hem zuchten. Ik begeer geen zegen alleen.

Wat

Wat ik heb; wil ik ook aan een ander gunnen. Dien Godt het geest / Die mag het hebben; ik wil niemand misgunnen. Ik wil my behelpen / met dat / wat Godt gegeven heeft. Is het voor die tyd? Met veel houd men huis; met weinig komt men ook uit. Is het voor de eeuwigheid? Ik wil geern met David / Gods deur-bewaarder in den Hemel zijn / is myn kroon niet van perlen? het zal my overbloedig zyn als zyn van goud is. Hoe zy ook zijn mag! behoude ik Godt maar op de aarde / en in den Hemel / wat verlang ik meer.

32. Houd wat gy hebt. My naam staat in het Boek des levens. (29.) Jesus is myn leven en myne liefde. In den heiligen Doop / schreef hy mijnen naam onder het getal der kinderen des Hemels. Hy zal hem niet uitwischen / zoo myne zonden het niet doen. Ik zal wel eeuwig daar in blyven. In het Boek staat van my geschreven, uwen wille, myn Godt! doe ik geern. Hoe staat in de Wet geschreven? Hoe leeft gy? Godt lief hebben van ganscher herte / en van ganscher ziele / en mijn naasten als my zelfs. Wat geschreven is / moet geschreven en ook gehouden blyven. Godt heeft ons in zyne handen aangerekent. Niemand zal ons daar uit rukken / als de ongehoorzaamheid het niet doet. Als wy maar houden / God zal zyn Verbondt en beloften houden tot in eeuwigheid.

33. Houd wat gy hebt. Hoe lang? altyd en eeuwig. Ik neige myn herte, om te doen na uwe rechten, altoos en eeuwiglyk. Psalm 119. vs. 112. Dat wy van Godt verwachten /

ten / is eeuwig / eeuwig en altyd ; moeten wy Godt vast houden / en hem getrouw zyn. Onstandbastigheid heeft niets te doen met de eeuwigheid. Zoo als Godt is / zoo moeten wy ook zyn. (30.) Eeuwig is hy / en heeft ons uitverkoren in Christus Jesus / eer noch des werelds grond gelegd ware. Onze liefde tot hem moet niet minder eeuwig zyn ; Heden als morgen, en morgen als altyd. Een gebroken Godtsdienst is Godt niet aangenaam ; een kreupele offerhande mocht men voor Godt niet brengen. Lev. 3 vs. 1 en 6. (31) Christus is voor ons standbastig geweest. Hy wil ook dat wy in de liefde tegens hem niet anders zyn. Hy bemind tot aan het einde. Joh. 13 vs. 1. Hy was een hoelinder van onze zaligheid. Hebr. 12. vs. 2. Zoo lang moeten wy Jesus houden / als wy adem halen ; tot wy met vzeugde kunnen zeggen / als hy / Het is volbracht. Dat onstandbastig is / is niets. Niet wel beginnen / maar zalig eindigen is den roem eens Christens / waar mede hy ten Hemel gaat. Het einde goed alles goed. Psalm 37. vs. 37. laat ons derhalven de hoop bestendig houden tot aan het einde / Hebr. 6. vs. 11. Het is beter den weg Gods niet gekent te hebben / als die te kennen / en daar in niet te wandelen. De knecht die zyns Heeren wil weet, en daar niet na gedaan heeft ; zal dubbelde straffe waardig geacht worden. Heere rplkt my utwe handen / dat ik onstraffelyk wandele tot aan het einde.

34. Houd wat gy hebt. Zyt niet den genen gelyk / die maar lust hebben op de zee te varen /

varen / en by het geringste opkomende on-
 weer wederom naar het land plen. Een
 Christen moet zich alvorens allerhande be-
 driet vooz stellen / en zich tegen het ongeluk
 met standvastigheid wapenen. Wat voor een
 Koopman houd den storm op? Deze laat hy
 voozby gaan / op dat hy komt waar heen hy
 wil / en zyn winst ophale / waar na hy be-
 geerig is / en om des hemels halven / moet
 men geen donkere wolken achten. Paulus eer
 hy in den derden hemel quam / daar het doel-
 wit der Heerlykheid was ; moest eerst
 den Hemel des Firmaments doorgaan. Die
 de pit eten wil / moet die niet eerst de scha-
 len kraken? na het onweêr laat Godt de Son
 weder schynen.

35. Houd wat gy hebt. Dat wy getrouw
 blyben is nodig / innerlyk te zyn / dat wy
 uitwendig schynen: Geschilderde peerlen ge-
 ben een groote glans; maar hoe lang duurd
 het bedrog? Wy moeten in het Verbond
 Gods getrouw zyn. Psalm 78. vs. 37. De
 Godtzaligheid moet haar kracht meer in-
 nerlyk als uiterlyk hebben. 2 Tim. 3. vs. 5.
 Is het zo? dan zal ik in de tyd der aanberch-
 ting noch vallen / noch lopen. Weele heb-
 ben maar een uiterlyken schyn; daarom sa-
 ten zy varen wat zy hebben. Haaren grond
 deugt niet / daarom vind ook het werk der
 genade geen kracht.

36. Houd wat gy hebt. De wereld verbeeld
 de zonde na haar welgeballeen. Sommige
 noemtze kleine; andere groote, ook de
 kleinsten hebben haar senpn / ik wil my vooz
 alle wachten. Wat tegens God is, is ver-
 doe-

doemelyk. Zo is de zonde / hoe myn vleesch haar ook mag heten. De aarde is klein tegens den Hemel; en evenwel zoo groot / dat ze geen mensch doorzonden kan. Jer. 31. vs. 37. dat my klein voorkomt is groot voor Godt / veele zonden gehouden hebben dat ze hadden / de kleine zonden hebben haar bedrogen. Kleine zonden gaan voor af; de grote volgen na / de Duivel gebruikt de kleine zonde als een kind / dat men in het venster stelt / voor zich zelfs recht het weinig uit / maar maakt de deur voor de groten open. Ik wil vader en kind / groote / kleine en middelmatige zonden myden. Dat Godt misshaagt / zal my noit behagen. Core, Dathan en Abiram, morrden maar / en wierden versonden / met hunnen aanhang van de aarde. De Bethemiten zagen de Arke des Verbonds maar / en moesten sterben. De kinderen der Propheten scholden Elias maar voor een kaalkop; en wierden van de Beren verscheurd. Adam en Eva aten maar eenen appel / en wy moeten altemaal sterben. Gaat nu heen / en zegt: dat kleine zonden niet te beduiden hebben. Ik wil niets doen dat tegens Godt is; Daar toe helpe my God!

37. Houd wat gy hebt. Veele hebben verloren dat ze hadden / doen ze haare sterkte te veel vertoonden; roept Petrus, op dat hy zegge / wat hem tot dien zwaren val gebracht heeft? Dat hy te veel op zich zelfs vertoond heeft.

(32.) Hoe licht stort een zieke weder in! als hy zich al te haastig weder in de lucht begeeft

begeeft. Ik wil altyd bebreest zyn; en niemand zo veel mistrouwen / als myn eige zelf / die daar staan, datze toezien datze niet vallen. Des menschen hert is bedriegelyk. Breesachtige kinderen zyn de beste / het goed weer is niet te vertrouwen; in onderheid in de Somer: als my myn bleesch het meeste pluimsticht: dan wil ik op het meeste op myn hoede zyn. Het heeft geen nood brengt de eeuwige dood. Hoe dikwils veranderd de wind? zo veel bewegingen zyn ook in my; van zo heellerlep winden der herboeringe / kan ik omgedreven worden. Ik wil op myn leven niet vertrouwen; misschien verlaat het my noch hedent. Ik wil my bemoeijen / met dat ik heb vast te houden / daar mag van komen wat wil / ik wil houden en niet los laten.

38. Houd wat gy hebt. Word niet moede in een ernstig- en aandachtig gebed. Het gebed geeft aan onze zwakheid kracht; als het in Jesus naam geschied. Sinkt des menschen hand / Gods hand ondersteund. Het gebedt des rechtvaardigen vermag veel als het ernstig is. Waakt en bidt dat gy niet in aanvechtingen valt. Matth. 26. vs. 41. Dooz het gebed worden wy beproeft in het geloof / dooz de kracht Gods. 1 Petri 1. vs. 5. Heer leert my uwe wegen. Psalm 86. vs. 11. Daarom verlaten de Godlozen den rechten weg dat zy den Heere niet aanroepen. Psalm 14. vs. 3. 4. (33.) Maar wagt u booz quaad geselschap. Zy hebben my strikken gelegd. Psalm. 142. vs. 4. Quaad geselschap verderft iemand het goede.

de. Meenig mensch ware goed gebleven / had hy behouden / dat hy hadde: quaad geselschap heeft het hem genomen. Myn geselschap zal Gods woord zyn / en zyn Geest. Vinde ik iets goeds aan myns gelijken / dan zal hy in myn geselschap zyn. Anders zal het heten tot alle wie zy ook mogen zyn: Wykt agter my Satan , want gy ergert my. (34.)

39. Houd wat gy hebt. Niemand zal my van Gods Woord afrekken. Ontnemen zy my myn lichaam? zy zullen my maar van myne last ontbinden. Myn goed? ik kan het wel missen / want myn goed is immers myn Godt niet. Het is zwaar als een rype in den Hemel komt. Myn eere? zo als Godt wil / om zynent wil / moet men geen schande achten. Ik acht geen verlies / zo lang ik my noch houden kan aan het Woord Gods. Wie kan my dezen schat ontnemen? Ach Heere! als uw Woordt myn troost niet was geweest in myne elendigheit; Godt en zyn Woordt in myn hert; niemand kan het daar uit nemen. Bybel en Byleb / zyn eenderhand / maar verwoiffelde letters / zy zullen by my ook eenderhand blyben.

De Bybel 't Woord, van Godt, is myn Byleb in 't leven;

Zy kan veel troost, in angst, en raadt, in nood my geven.

Gods Woord, de Bybel, is myn Byleb als ik sterf,

Ik weet, daar zy my wyft, dat ik daar troost verwerv'.

De Bybel heeft myn hert tot Sitplaats eens
 verkoren,
 Myn hert heeft zich in haar, als in haar schat,
 verloren.
 Myn wil houd het met haar, haar ja en neen
 is myn';
 O Hemel! geef dat ik haar steeds getrouw
 mag zyn.

40. Houd wat gy hebt. Daar zullen 'er
 heele kromen / die my van Godt zoeken af te
 trekken. Zp mogen zijn wie zp willen. Het
 slot myner hoop; de vesting mijns Geloofs;
 de Borg mijner liefde; zal my niemand zo
 gering maken / dat ikze zoude verspillen.
 Den Duivel heb ik al hoor lang afgezwor-
 ren. Ik ken hem / dat hy een bedrieger /
 een leugenaar van den beginne is. Ik ver-
 trouw hem niet / hy heeft zijn credit zedert
 die tyd al verloren / dat hy het eerste woord
 dat hy oit gesproken heeft / niet heeft gehou-
 den. Adam en Eva beklaagden zich daar o-
 ver / maar al te laat! *Vestigia me terrent.*
 die voetstappen verschikken my. die eens
 liegd, is altyd een leugenaar. Hy zal my /
 mijne kroon niet nemen. Mijn vleesch heb
 ik een eeuwige stilzwigen opgelegd. Daar
 aan geef ik verder geen gehoor. De wereld
 is ook al lang verloochent. *Stwijgt maar*
stil gy aardshoere. Daar is geen Sinson
 meer / waar mede gy te doen hebt. Die u
 kent / hoopt u niet. De wereld is een huis
 waar in het tegenwoordige vergaat / en het
 hoorby gegaane weg is. Zp bedroeft en troost
 niet; zp veroordeelt en hoozt niet. Zp rooft
 en

en geeft niets wederom : by haar is geen vreugde zonder bekommring ; geen eer zonder blek ; geen staat zonder klachte ; geen vriend zonder byand ; geen rust zonder vreeze ; geen volkomenheid zonder gebrek ; geen liefkozen zonder bedrog ; geen trouw zonder valsheid ; geen rust / zonder onrust ; geen oprechtheid / zonder leugens ; geen weg / zonder gebaar ; geen Godt / zonder quaad. Die haar zo begeert / kanze krygen. Ik wil geen inspraak daar op maken. Ik houde wat ik heb ; De vriendschap der wereldt is vyandschap tegens Godt. Jac. 4. vs. 4. Waar mijn vriendt is mijn en ik ben zijn. Wy weten van geen derden. (35.)

41. Houd wat gy hebt. Soo veel jaren heb ik Godt gedienst / soud' ik hem in 't laatste verlaten ? Zyt gy zo onverstandig ? in den Geest, hebt gy begonnen ; wilt gy dan nu in het vleesch voleindigen ? hebt gy dan zo veel te vergeefs geleden. Gal. 3. vs. 3, 4. Wat werpt Paulus de zynigen voor : Aan my zal hy het met Gods hulp niet doen. Ik wil houden tot aan het einde. Mijn stukje brood is haast heel gegeten. Mijn jaren zijn haast ten einde. Mijn jongsten dag zal haast te voorschyn komen. Myn Avond wie weet / hoe haast hy komen zal ? Mijn hert / houd utoe oly en lamp baardig. Soo als men sterft is men zalig of onzalig.

42. Houd wat gy hebt. Hemel en Hel beginnen met de zelve letter ; maar deze eindigt zich met een *laudate*, een loff. maar de laatste met een *ejulate*, met huilen. Ik wil

wil mijnen weg door de Hel van allerhande droefheden der wereld standvastig voortzetten. Maar op den avond mijnes levens ter herberge in gaan / daar den Hemel uithangt. *Hy* voleind zijne reize noit / die begint en niet voortvaart. *Hy* verzuimt maar heel te veel / die stil staat; en *hy* verliest alles die te rug gaat. *Ik* wil noit Loths wyf geluk worden. *Plus ultra*, al verder is mijn zinspreuk. *Ik* vergeete wat voort is / en verlang na dat / dat boven is.

43. Houd wat gy hebt. Een goed gewiffen is een dagelyks wel leven. Een quaad gewiffen / een hel op aarden. *Infernus portatilis* een draagbaare Hel. *Ik* wil my benaarstigen / een goed gewiffen voor Godt en menschen te behouden. *O*ffchoon *ik* my met Job niet kan roemen; mijn gewiffen knaagt my niet / mijns gehele levenshalve; eventwel zullen daar ook geen brandmerken in mijn gewiffen zijn.

Die het Geloof en een goed gewiffen van zich stoten; lyden schipbreuk aan het Geloof. *1 Tim. 1 vs. 19.* *Ik* wil de verborgenheit des Geloofs in een reine conscientie hebben *1 Tim. 3. vs. 9.* *Ik* ben de rust gewend: By een quade conscientie kan men niet wel slapen. Die een quade conscientie heeft; heeft niets meer te winnen / ofte verliezen. Niets te winnen; want *hy* heeft niets meer over; niets te verliezen; want *hy* heeft zich zelfs al verloren. Een mensch zonder een goed gewiffen / is als een lichaam / dat in het graf verbuult / vol van stank en ongezdierte. Een alhier vol distelen en doornen.

Een hof vol van onkruid / een byber vol
 met slangen bezet. Een bron die vol vergift
 is / een vat dat geen bodem heeft. Een
 schip dat geen stuurman heeft; maar op de
 woedende zee / in de verschrikkelijkste ontwe-
 ders / onder de hoog opzwellende golven zeild;
 als de winden waaijen / de wolken vliegen;
 de zon verduistert; den blixem schemert;
 den hagel neêrslaat; den regen valt; maar
 het schip zonder mast of zeilen / zonder stuur/
 of stuurman; in stukken stoot en te grond
 gaat. De zonde is in het gewissen, als een
 mes in het hert; en een slang in den boesem.
 Een vergift in de maag; een moordenaar
 in het bosch. Een goed gewissen / een aan-
 genaam bed van rozen / waar in men heel
 gerust legt. Weest zoo rijk als Cræsus, be-
 mind als Pompejus, hebt meer vrienden als
 Metellus, weest machtiger als Xerxes, ge-
 zonder als Hercules, ontbreekt u een goede
 conscientie? zoo is alle vzeugde vergald:
 Wie was gelukkiger in de wereld / als Ne-
 ro, Caligula, Caracalla? wierden zy niet als
 Goden geacht? maar het quaad gewissen
 verdierf alle vzeugde. Caracallas vermoor-
 den broeder volgde hem altoos naa / van
 hoerstep tot hoerstep / en zag hem altyd met
 een grimmig gezicht aan. Caligula kon
 nergens rusten. Nero vreesde den dag als
 des heuls zwaard; om dat hy zyn eige moe-
 der zoo schandelyk vermoord / en zich met
 zoo veel ander menschen bloet besoevelt had-
 de! Hy trachtte na allerhande wellusten de-
 zer wereld; om de pyl die hy in het herte
 hadt het stekken te beneemen; en zich voor
 eeu-

eeuwig van het geloof aan de Godtheit te
 ontrekken. Maar zulks was hem onmogel-
 yk. Ofschoon hy by de maaltijden / spelen
 en vzeugde feesten hield / zo quam de vzees-
 ze hoor de Godtheit / en gaf hem een steek
 in het hert / en liet zyn angel daar in. Als
 hy op rosen stiep / quamen de schimmen der
 doden / en eischten rekening van haar bloed :
 Hy schold den Godsdienst / en vzeesde haar
 doch : Dan hebond hy zich in verrichting
 van Goddelijke zaken ; maar haast brachten
 zy hem in verschrikkingen. Hoe hoog is een
 goede consciencie te achten ! Het is een voor-
 treffelyk Rust-Huis , daar men altyd de wa-
 penen der deugden in voorraad heeft. Alle
 vermakelpheden der Koningen deser we-
 relt / hebben niet zo veel vzeugde in zich /
 als een eenige kamer van een goed gewissen :
 daar trekt men zich af van de zoute waze-
 ren / en leeft van den dauw des Hemels ;
 hier komt de ziel / die zich dikwils zelver
 in het groote getal der wereldsche bezigheden
 verloren heeft / weder tot zich zelve. Een goe-
 de consciencie ; een Hemel op aarde : heb en
 houde ik die ? wat ontzreekt my van ? Een
 quaad gewissen / een inwendige vband. Ik
 heb genoeg te doen met de uiterlyke / en
 vzeemde. Doit wil ik iets doen tegens mijn
 gewissen / en beter weten. Mijn goed ge-
 wissen / is de bescherminge tegens alle die
 my tegen zyn. (37.) Versmaadt my myn
 vyandt ? Als mijn gewisse my maar by
 spreekt ? hoor zijne Rechtbank vzees ik niet.
Conscia mens recti, fama mendacia ridet. Of
 schoon ik veel onregt in de wereld lyde, myn
 goed

goed gewiffen trooft my. Onfchuld heeft geduld / evenwel dypft een goed gewiffen altpd hoven. Een goed en ongekreukt gewiffe is als een zuivere maagd , zoo lang als zy noch niet aangeraakt is. Hoe huis is zy ? maar gewent zy zich aan het quade / hoe lichtvaardig ftelt zy zich dan aan ? een gebrandtmerkte confcientie halt niets te zwaar / niets onderdoubtweiph. Zoo lang het kleed noch nieuw is / wacht men zich dat het niet beblekt wordt. Als het nieuwe daar eerst af is / gaat men wel in den drek daar mede zitten. Van mijn gewiffen zal het nieuwe noit afgaan. Maar zoude het verwond worden / hoe haast wil ik mijnen Samaritaan zoeken / dat ik genezen werde.

44. Houd wat gy hebt. Het uwe / en benijd een ander niet. Daar is geen quaad in de wereld / dat de nydt te hoven gaat. Zy is een nacht-uil gelyk / die den dag van anderer luiden gelukzaligheid nietver dragen kan; Een Gier, die den goeden reuk blief / en het aas zoekt; Een vlieg; die maar op de wonden en beschadigde plaatsen zit; Een mugge, die andere altijd steekt dat zy'er haar bloed uitzuige. Wat is dat booz een leven ? altemaal onvolkomen / zijne broeders uitfpuwen / en het oog noit op den glans hunner deugden keren ? Wat is dat booz een e-lend ? Mit eens anders geluk zijn verdziet te halen ? Des zelfs welbaart tot zijn beul; zijn eer tot zijne plaag te hebben ? altijd een boze geest in zijnen boezem / vurige tangen in zijn hert / spitze nagels / en fcherpe beuls zwaarden by zich te dragen ? zijn zonden

den noit eindigen / en zijn leed hier dooz onsterffelyk te maken? (38.) Godt laat ook dikwils toe / dat men dooz het middel van de nyd / de eer der gener / die men haat / noch grooter maakt. Alzo zette den haat en nyd van Saul / zonder dat hy daar aan dacht / David de kroon op het hoofd / en terwyl hy hem stof tot geduld gaf / gaf hy hem gelegenheid om te overwinnen. Als Josephs broeders hem dooz een slaaf verkochten ; maakten zy hem tot een Heer over heel Egyptenland. Ik wil mijn deel behouden / en niet scheel zien / dat Godt tegens andere goedertierender als tegens my is. Ik heb ook in mijn geringe staat / veel meer ontsangen / als ik waarnemen kan.

45. Houd wat gy hebt. Zo lang een Schipper / noch ankers / touwen en zellen heeft; wat draagt hy na het onweder? zo lang een Christen noch hoop heeft: geen ongeluk kan hem nederbellen. Ik wil op Godt hopen van de eene morgen - wagt tot de andere. Door stil zyn en hopen. Esa. 30. vs. 15. verzoet een Christen alle zyne bitterheden / goed geluk en eer verloren / is veel verloren / moed en hoop behouden / niets verloren. Gaat het my heden niet na wensch / ik hoop dat het morgen beter zal worden. Is 'er op aarde niets booz my / ik hoop dat het in den Hemel beter zal worden. Hopen en wagen laat niet te schande worden. (39.) Myn Godt! ik hoop op u. Psalm 25. vs. 2. Sekerlyk op hem hoopt myn herte. Pf. 28. vs. 7. Andere mogen zich op het tydelijke verlaten / Maar ik, Heer! hope op u. Pf. 55. vs.

46 Des Hemelschen Morgendauws

55. vs. 24. Gy zyt myn Godt op dien ik hope. Pl. 91. vs. 2. *Non si hodie male & olim sic erit.* is het heden quaad het zal niet altyd zoo blyven. Ik wil hoope behouden / wat ik niet heden ben / zal ik in het toekomende zyn. De Heer heeft het gesproken; hy zal het houden. De hoop is myn anker. Wat storm zal my dat ontnemen? kon Jonas in den buik des smerigen Walvischs hopen? waarom ik niet op de aarde? zegt de geheele wereld neen: mijn hoop behoud haar ja, zo lang ik leve. De Heer is mijn Rotsteen en Toeverlaat. Hopen en wagen / maakt menig toe dwaasen. Sekerlyk dwase; verstandige menschen niet / en een Christen noit. Der Godlozen hoop word ongeluk. Prov. 11. vs. 22. Al recht! Mijn hoop moet niet boven mijn staat zyn. Wat een Christen hoopt / is niets tydelyks. Het ruiht niet naar eergierigheid; niet na rykdom. Wat een Christen hoopt en begeert / is niet dan den Hemel. Dat Godt my gawe wat ik hope Job. 6. vs. 11. Droog brood eet ik op aarden. *Manna* hoop ik in den Hemel. Hier lyde ik dorst; in den Hemel hoop ik op de Bron des lebens; hier ben ik naakt; aldaar hoop ik op klederen der gerechtigheid, en des Heils; Hier ween ik / daar hoop ik op troost. Hier heb ik geen huis; daar hoop ik op de woning der eeuwige zaligheid. Hier jaagt men my van de eene plaats na de andere; daar zal ik in de zekere huizinge des vredens wonen: hier ben ik vol benauchtigheid; daar zal ik vreugde in overbloed hebben: Hier heeft ieder dag zyn eige plagen; daar

daar weet men van geen verbiffeling des daags noch des nachts. Dat hoop ik; dat zal Godt my geven: Hier heb ik niets als de Hel gehad; daar zal ik niets als den Hemel hebben; Hier ben ik in benauwtheid geweest; daar word ik genezen.

46. Houd wat gy hebt. Godt zy dank! Ik ben in de ware Evangelische Kerk geboren en gedoopt: Ik heb de rechte Christelijke Keltigie. (40.) Soude ik my tot andere heren? Soud' ik wel een Mameluk; een Apostaat worden? Dat hoede Godt! ik wil houden wat ik heb. Egypten mag haar bleeschpotten behouden. Wordt het my swaar in de woestijne te wonen? moet ik wegens mijn Keltigie veel lyden? Christus leed om mynent wil veel meer! dat my toegelegt is/ zal niemand my ontnermen. Laat andere met goude angels visschen / daar mede ben ik te vreden. Zy hebben haar deel in de wereld / ik mijn deel in den Hemel; zy hebben alleen recht en macht / mijn recht is in den Hemel / en in de waarheid van Gods geopenbaard woord. Offchoon ik een ketter heet / hoe licht kan men een woord aanhoren. (51.) Om Godts wil / moet geen ppl te scherp zijn. Een Godt, een Reltigie. Dat men in alle Keltigien kan zalig worden; dat mag een Ecebolist gelooben: een Christen weet maar eenen weg na den Hemel / (42.) daar moet het by blijven. Lutherus kan u evenwel niet zalig maken? dat weet ik wel. Mijn zaligheid komt van Christus. Maar als Lutherus met Godts Woord spreekt / zoo lang hy daar van niet af

afgaat / zoo lang schuba ik my zijns naams niet. (43.) Ik wil volstandig by mijn Religie blyben; Men kan het wel met alle houden. Waar staat dat geschreven? ten zy dan dat iemand het Kenteken des Lamms heeft / dat hy bekent / ook voor de wereld een waar lidmaat der kerk te zijn / zal hy ook in den Hemel komen. (44.) Het meeste gedeelte der wereld doet evenwel zo. Of schoon het de geheele wereld dede / Ik wil het alleen zijn die het niet doet. Grote lieden doen het? *non exemplis, sed legibus iudicandum.* Men moet niet na voorbeelden, maar na de Wetten oordeelen. De Apostelen hebben het noit met de Phariseen gehouden / Ik ook niet. Die zyn Religie verloochent; verloochent Godt. Daar bewaar my Godt voor. Moet dan niemand van zijne Religie afgaan? van de waare niet. *extra Ecclesiam non est salus.* Buiten de kerk is geen zaligheid. De Ledematen moeten een hooft hebben. Ik moet weten wat / en aan wien ik geloof. Koud of warm, een van beide; lauwe Christenen behoren niet tot den Hemel. Godt behoud de vasthoudende.

47. Houd wat gy hebt. Men maakt het my zeer zwaar. Men verholgt my om mijn standvastigheid. Zoud' ik daarom den moed laten vallen? Die tot het einde standvastig is / zal zalig worden.

Wie zyt gy, dat gy u voor menschen vreeft? Of schoon zy u het lichaam weg nemen / laat het heen baren; uw goederen / Huis en Hof / kind en vrouwe / zijn die meer waard als den Hemel? houd vast aan Godt.

Men

Menschen konnen veel; maar niet alles. Godt bewaarde evenwel Noäch, den Prediker der gerechtigheid, ja zelfs acht, tegen alle zyhe vyanden. 2 Pet. 2. vs. 5. En heeft verlost den rechtvaardigen Loth / aan welke de schandelpke lieden allerhande leet deden / met haren ontugtigen wandel. De Heer weet de Godzaligen uit de verzoeking en te verlossen: als ik maar vroom en oprecht ben? om de wereld en haren haat / bekommer ik my verders weinig. Of vele zich tegen my stellen? wat willen zy my doen? Niemand kan my Jesus ontroben. Wat willen zy dan nemen? wat zy anders wegrapen is het mijne niet. Het behoord de wereld toe. Den Hemel is te hoog / daar moeten zy my alles laten. Ebenwel zal ik in 't toekomende zeggen: Ik pryze u Heere, want gy hebt my verhoogt. Ps. 30. vs. 1. Gy hebt myne ziel uit de hel gevoerd, gy hebt my levendig behouden. vs. 4.

48. Houd wat gy hebt. Die niet zoo yverig leven en houden als ik, zyn evenwel gelukzalig, in de wereld. Ik moet Godt niet voordeelen; Esau mag zijne landgoederen hebben; Jacob zal zijn deeltjen ook vinden. Josephs broeders mogen vooz een tijdslang haar Vaderland bewonen? Joseph zal ebenwel geen gebrek hebben. Wat heeft dan de Godloze meer, als ik? Zal zijn betten buik mijne magerheid benadelen? Zijn heerlyk Paleis mijn arm hutjen? Zijn zijde kleed / mijn haare hembt? Zijn tydelvke eere en aanzien / mijn geringen scaat? Dit onderscheit duurt niet langer als de tyd. Die ver-

vergaat met Hemel en aarde. Maar zalig zyn de armen; want harer is het Koninkryk der Hemelen. Offchoon een zondaar hondertmaal quaad doet en eventwoel lang leeft; zoo weet ik doch / dat het wel zal gaan den genen die God vrezen, die voor zyn aangezicht benouwt zyn. Ps. 37 vs. 37. **I**k wacht op de eeuwigheid; daar zullen wy malkanderen spreken. Ons recht of onrecht zal als dan uitgeboert worden. Weet gy ook waar de ryke man is? **I**n de hel. hielp hem daar zyn aanzien? zyn bol op / op aarden? dat hy daar in niet raakte. Zoo gediend / zo geloont / die haar goed hier in het leven ontfangen / moeten het daar missen. Zy zullen op dien dag, die ik maken wil, myn eigendom zyn, en ik wil haar verschoonen, als een man zynen zoon verschoont, die hem dient. En gy (Godlozen) zult daar tegen wederom zien, wat voor een onderscheid daar is, tusschen den rechtvaardigen, en Godlozen, en tusschen dien die Godt dient, en dien die hem niet dient. Malach. 3 vs. 17, 18.

49. Houd wat gy hebt. **O**ffchoon de geheele wereld in verthopfeling viel? ik wil alleen geloven. Geloof en liefde overwinnen alles: beide zien zy op het toekomende. Het Geloof baant den weg, daar het oog 'er geen ziet. **H**et geloof geeft den zwakken kracht. Kan ik zoo groot een geloof hebben als Abraham. Hebr. 11 vs. 27. **A**ls ik maar niet ongelovig ben? noch niets verlorren. **W**einig is ook iets; wy konnen niet altemaal gelph zijn. **O**nder veel kinderen
 heeler-

heelerley aardt van gemoederen / als zy al-
 temaal maar op wat goets doelen? de Va-
 der hoeft ober geen een beschaamt te zijn.
 Of worden zy niet altemaal Meesters? als
 het maar geen broddelaars zyn? een ieder
 zal doch zyn stukje broodt binden. Kunnen
 wy door een sterk geloof niet altemaal ver-
 gen verzetten? kleine heubels willen ook
 verschoben zijn. Alle steunen zyn geen mo-
 lenstenen / alle wateren geen Zeën; doch e-
 venwel beide vochtig. Konnen wy niet alte-
 samen wenen, als Maria Magdalena? ook
 het zuchten van Moses verhoort Godt.
 Konnen wy niet altemaal het Hemelryk tot
 ons trekken? evenwel konnen wy ons daar
 altemaal om bemoeien. Kan een ander
 meer roepen als ik? Godt lof! dat 'er sterke
 lieden in de wereld / en in het Christendom
 zyn. Ik wil zuchten. Veelligt helpt my
 God zoo haast als de sterken. De hinderen
 die noch melk eten past men immers meer
 op / als die / die sterke spyzje gewent zyn;
 zoo lang als ik leef / wil ik mijn Credo (ge-
 loof /) niet verlaten. Gaat de Son heden
 voor my onder / Credo; dat zy morgen zal
 wederkomen. Neemt myn maan hier af?
 Credo; Zy zal als het haar tijd wordt / we-
 der vol worden. Toond my Godt heeden
 den Rug? Credo; Hy zal zich haast omke-
 ren. Man en vroude verdragen zich wel;
 de zoete liefde is niet eeuwig toornig. Wil
 my de Satan benoutwen? scheiden my my-
 ne zonden van Godt. Credo; Christus is
 in de wereld gekomen / dat alle die aan hem
 geloven / niet verloren worden. Heb ik meer
 byan-

vanden / als haer op mijn hoest? Credo; Godt vergeeft ook veel zonden? aan Maria Magdalena zijn immers wel eer veel zonden vergeben / die konst kan Godt noch. Hy heeft noch de zelve liefde. Soud' de Hel voor my gebaant zyn? Credo; dat de boetvaardigen daar geen plaats zullen hebben. Is de zonde al veel te magtig by my geworden? Credo; daar de zonde machtig is geworden / daar is Gods genade noch veel machtiger geworden. Als ik dan zal sterven; zal dat myn lofsang zyn? Credo; dat ik door veel kruis en droefheid / in zal gaan tot het eeuwige leven. Ik geloof / daarom spreek ik / ik spreek / om dat ik geloof / ik geloof en spreek: Godt is myn, en ik ben zyn. daar moet het by blyven. (45)

50 Houd wat gy hebt. *Waarom niet Tra-ctum non retrahent* dat getrokken is, zullenze niet te rug trekken: *Myn magneet heeft my getrokken; zoude ik my niet laten houden?* Och ja! het is hier goed wonen. Ik kan my niet verbeteren / van hier is geen te rug weg. Gens in de Rots-scheuren des gekruisten te zyn; weet van geen te rug heren. Christus trok my eer ik waar / in hem ben ik verkoren / eer noch des wereltds grondslag gelegd was. Ik heb u voort en voort lief gehad; daarom heb ik u uit grote liefde tot my getrokken. Dat verbond is gemaakt / en verzegelt. Wie wil het bryken? Liefde vereischt wederliefde. Gez trouwe liefde wankelt niet. Satan gy komt te laat! wereld hier is niets voor u. Dood! ik ben u niets meer schuldig. Laat my

my niemand lokken / den arbeid is vergeefs.
Ik houde wat ik versproken heb. Myn ja/
zal eeuwig ja blyben. In den Doop waar
het gesproken; in den dood zal het bezach-
tigt worden. Als ik niet houden kan, zo
houd gy my Heer! my horen te samen.

51. Houd wat gy hebt, dat niemand uwe
kroone neme. Godt vangt de menschen
met goude angels. Licht kan iemand wat
goets doen; een onbergankelphen loon volgt
haast daar op. Godt begeert immers geen
dronk waters voor niet. Hy wil vergelden.
Wie behoudt wat hy heeft / zal een kroone
hebben. den zoeten dauw van Godts gena-
de valt in het gemeen / zo wel op de Distel-
len als op de Rozen. Maar voor de recht-
vaardigen is noch een kroon-zegen oberig.
Ps. 103. vs. 4. Joseph gaf zyne broederen
geld en voorraad mede op de reize / maar
de gebulde zakken moesten zy bewaren tot
zy thuis kwamen. Godt geeft ons wel
een weinig Manna / terwyl wy hier yn;
maar het beste zal in den Hemel volgen:
de kroone der eeuwige Heerlykheid / die in
den Hemel is. Ziet den Hemel aan hoe
schoon hy is? eventwel is het maar den ui-
tersten rand / die wy zien; hoe schoon moet
den Hemel zelfs niet zijn? Des Hemels
Heerlykheid zal zyn een Rust-plaats. Hebr.
4. vs. 9. Een Huis niet met handen gemaakt.
2 Cor. 5. vs. 1. Het Erfdeel der Heiligen
in het licht. Col. 1. vs. 12. Hier geeft ons
Godt de kroone der aanneming. Eph. 1.
vs. 6. Aldaar de kroone der rechtvaardig-
heid.

52. Dat niemand uwe kroone neme. De kroone der Heerlykheid is Gods eigen Maakwerk. De zonde heeft ons het kruis gemaakt; Godt onze kroone. Hoe heerlyk zal deze kroone zyn? 2 Cor. 4. vs. 17. Hoe eerwaardig? Met eere en vereieringe zult gy hem kroonen Ps. 8. vs. 6. Hoe voortreffelyk? zy wordt aan niemandt gegeven / als aan die / die den 's Konings bloed zyn; de wedergeboorne Christenen. Het is een groote genade / dat Godt ons arme wormen laat leven / maar dat Christus ons noch tot Koningen maakt. Apoc. 1. vs. 6. Dat den bloek op het hooft van Christus: en de kroone op ons hooft is gezet geworden / wat groote liefde is dat! 1 Joh. 3. Ik wil myn ziele rot in den dood haten / zo ik haar buiten Christus vindt. (46.)

53. Dat niemand uwe kroone neme. In den Hemel zal de eene kroon wel grooter zyn als de andere; doch zal een ygelyk zulk een kroon hebben / als hy dragen kan. Ik heb wel in 't geheel geen kroon verdient; eventwel verwaagt ik 'er ook een uit genade. Geen mensch; noch dood / noch Duivel / zal my die ontneemen. Och! dat myn ziel daar al waer. Wat is de wereld anders als een ruim gevanghuis? Soude men dan niet na byzheid trachten? Offchoon de kop noch zo kostelyk is; eventwel verlangt de vogel daar uit te komen. De dood brenge ons tot de erfenis des Hemels; den sterfdag der gelobigen is een koningsdag / wie zoude daar niet na verlangen?

54. Dat niemand uwe kroone neme. Het ver-

herlangen na de hemelsche kroon zoude billijk aan ons gebedt vleugels geven / en oip aan de blammen van onzen Geest. Schade boven schade ! hoe veele houden het tydelyke voor haar alles. Wisten zy / hoe veele peerlen en edelgesteentens de kroon des Hemels hadde ? Zekerlyk ! zy zouden den draf dezer wereld gering achten. Ik houde het alles booz dyek ; zoo zeld den Apostel / ik ook.

55. Dat niemand uwe kroone neme. Ons kruis ; onze kroone : een rechtschapeu Christen is *heres crucis* , Erfgenaam des kruices. Dwaagt hy een rok / zo is hy bloedig / een kroone ? zy is van doornen. Maar ! *per aspera ad astra*. door het scherpe ten Hemel. Cleopatra deed in eenen dronk een Juweel / zynde een geheel Koninkrijk waard / laat ons in onze beker ook doen het Juweel der kroone des hemels. Hoe zoet zal allen alsen smaken ! voort is my bygelegd de kroone der gerechtigheid. Laat ons maar wandelen in matigheid, in gerechtigheid, en in Godvrentheid. Tit 3 vs. 2. de kroon zal ons volgen. Godt heeft het beloofd hy zal het nakomen. Maar voortgegaan met eere. Dooz de wereld met geduld, dooz allerhande kruis en verdriet ; met vreugden, naar den Hemel / daar verwagt ik tot een genadenloon eene kroone der eeren / dat wy hier niet gehad hebben / zullen wy daar vinden.

56. Dat niemand uwe kroone neme. Welke de kroon des levens. Apoc. 2. vs. 11. Godt dank, daar op heb ik lang gewacht.

zo een erfdeel heb ik lang begeert. Op aarden vond ik niets, daarom dzong ik met verlangen in den Hemel. Op aarden alles dood / of wel doodziek / alles weg of wel hergankelst. Het leven dat uit Godt is / is daar boven. Hier drukken de kroonen een levendig aas. In den Hemel maken de kroonen levendig. Waarom sterf ik dan niet haast; op dat ik zonder einde leve? brengt de kroon des Hemels ons dat in? ei mijn leven / pte dan. Mijn kroon / waar blyft gy zo lang? naar u wagt ik met verlangen. Ofschoon ik hier lang leve; eventwel moet ik eindelst sterben. Ik wenschte geern haast te sterben / dat ik altpd mag leven. Mijn leven / wanneer zult gy my geven / dat ik leve en noit sterbe.

57. Ziet ik kome haastelyk. Die op de reis zyn / zyn daarom niet dood. De tyd en het geluk gehen haar eens wederom. Den Edelman die verreisst was / kwam eventwel wederom / en eischte van het zijne rekening. Den dag des Oordeels zal komen / als een dsef in de nacht! Waakt, op dat u de Heer / als hy komt / niet slapende en vind. (47.) Hy zal haast komen! Zyt vrolyk gy rechtveerdigen; den dag der verlossinge nadert. Verschrikt / gy Godclozen! men zal rekening eischen / ziet toe dat gy moogt bestaan.

58. Ziet ik kome haastelyk. Laat u den tyd niet lang worden; aangevochtene! de Heer zal de rechtveerdige niet eeuwig in onrust laten. Tandem bona causa triumphat. eindelyk zegepraalt de goede zaak. De Heer komt haast

haastig en zyn loon met hem. Zo sterkt nu uwe moede handen. Esa. 35. vs. 3. word niet op branden; de Heer komt haast tot het gerecht / om recht te verzorgen aan de onderdrukten.

59. Ziet ik kome haastelyk. Het duurt lang / evenwel blyft gy niet uit. Wat lang wacht / word eindelyk goed. Laat u de hitte die u brandt niet drukken. Zy zal u niet verbranden. Het is haast geschied / om een oogenblik is het te doen: dan houd al het leed op / en komt de eeuwige vreugde. Daar Christus nu is daar zult gy dan ook zyn. Joh. 4. vs. 24. 1 Theff. 4. vs. 16 hest uwe ooggen op na de bergen! de Morgendauw der genade Gods zal haast komen. Wat droog is / zal vocht worden; wat krachteloos is / macht herkrygen; wat verzuimt is / ryphelyk herstelt worden.

60. Ziet ik kome haastelyk. Wanneer zal hy komen? ik weet het niet, daarom wil ik alle dagen op hem wachten. Dat hy komen zal is gewis / beele hebben een sleutel gesogt / tot het verborgene en opgesloten Boek der Openbaringe. Waarom hebben zy hem niet gevonden? om dat zy al te vermeten geweest zijn. Dat Godt niet openbaart / daar moeten wy niet na woeten. Of zal ik wyzer zyn als Christus? na zyn Menschheid / wist hy den dag der toekomst tot het oordeel zelve niet. Ik wil niet meer weten als hy. Hoe veel *Arithmetici* Rekenmeesters hebben hier in gedwaald! Hoe veel *Mathematici* Stelkonstenaars, zyn hier tot schande geworden! Hoe veel *Theologi* Godtgeleerden, hebben

58 Des Hemelschen Morgendauws

ben hier haal bestaan! laat de wereld ver-
gaan als zy wil; lang zal zy niet staan. Om
het wanneer / wil ik my niet bemoeijen.
Dooz tyd en ure / laat ik Godt zorgen. Myn
ure zal altyd zyn. (48.)

61. Ziet ik kom haastelyk. Wat zal dan
geschieden? Ik kom haastelyk en myn loon
met my, om een ygelyk te geven gelyk zyne
werken zullen zyn. Apoc. 22. vs. 12. Laat
ons goed doen eer de Heere komt / de Rech-
ter is voor de deur. Jac. 5. vs. 9. Als gy
geen boete doet, zal ik u haastelyk komen,
en uwen kandelaar wegstoten van zyne plaats.
Apoc. 2. vs. 5. Dat is ons geschreven ter
waarschouwinge, op de welke het einde der
wereld gekomen is. 1 Cor. 10. vs. 11.

62. Ziet ik koome haastelyk. Welc komt
de Heere maar al te haastig. Als de wereld
op het zekerste is / is Godt het naaste by
ons. Als zy zeggen zullen: het is vrede,
het is geen gevaar; zoo zal het verderf haar
snellyk overvallen, gelyk als de smerte een
bevruchte vrouw, en zullen 't niet ontvlie-
den. 1 Theff. 5. vs. 3. Hoe haastelyk kwam
hy Herodes aan? Actor. 12. vs. 23. Hoe
haastelyk Ananias? Actor. 5. vs. 5. Wie
weet hoe haastelyk de overige Godtlozen.

63. Ziet ik kome haastelyk. Hoe haast
hy by my komen zal / ik weet het niet.
Misschien kan een slechte hoortse daar toe
de postbode zyn? Een geringe borst- en hoof-
kwaal / my hier weg nemen: heden zyn wy
frisch / gezond en sterk; wie weet hoe haast
dood en in de list. Hoe haast is het met den
mensch gedaan? op myne hachten wil ik
niet

niet houten / op mijne jaren niet te veel
 vertrouwen / wie weet / welken dag / wel-
 ken nacht de laatste zyn zal. Hoe nader aan
 het graf, hoe yveriger tot den Hemel. Ik
 wil u houden / Myn Godt ! en niet los la-
 ten / tot gp my zegend. Op aarden is niets
 meer hoor my. Och neem my in den He-
 mel ! Waarom haastelph ? waarom niet he-
 den ? komt als gp wilt / ik ben bereid.
 Goede nacht-tyd ; de reize gaat na de eeu-
 wigheid. Met Godt noch heden daar na
 toe. Vaart wel aardfche kroonen ! Ik heb
 een fchoon erfdeel in den Hemel / (Och ! dat
 ik maar haast zeggen mocht !) verkregen !

TRACTUM NON RETRAHENT.

Die 't eerst myn hart verwon, hang ik
 Standvastig aan elk oogenblik.

't Is reeds al veel te laat ; ik laat my niet meer
 wekken.

Hoe ! zou dien wrevel my niet ten verderve
 itrekken ?

Weg Waereld , Duivel weg , verberg u ydle
 luft ,

Wyl my geen and're vriend , dan Jezus is
 bewuft.

Zyn kruis is myne fchat , myn kroon , myn
 heil op aarde ,

Myn Rots in nood , myn fteun in armoê , en
 myn waarde ,

Befchermer in 't gevaar , myn trooft , in all'
 myn druk ,

Waar

60 Des Hemelfchen Morgendauws

Waar mede ik overwin, en my de nyd ont-
ruk.

Vraagt iemand, waarom ik zoo vuurig kan
beminnen?

En waarom ik tot nu stand-vestig blyf van
zinnen?

Hy liefde my al, eer ik hier het leven nam;
En liefde my ook zoo, dat ik in 't leven
kwam.

Zo doet hy heden noch, en zal my niet
verlaten;

Zegt of ik zulk een vriend, met recht zoud'
kunnen haten?

Och neen! ik laat hem niet tot hy my door
de Poort

Des doots ook eindlyk zelfs, brengt 't eeu-
w'ge leven voort.

de Zekere Hoop.

1. Cor. 8. vs 6.

Zo hebben wy nochtans maar eenen God,
den Vader, van welken alle dingen zyn,
en wy in hem; en eenen Heere Jezus Christus,
door welken alle dingen zyn, en wy door hem.

II. ZINNEBEELD.

i Cor. 8. vs. 6.

Zoo hebben wy nochtans maar eenen God, den Vader, van welken alle dingen zyn, en wy in hem; en eenen Heere Jesus Christus, door welken alle dingen zyn, en wy door hem.

II.

De zekere Hoop.

1 Alle konsten klimmen op het hoogste; maar niet alle tot het hoogste. Sommige menschen kleben te veel aan de aarde. Sommige zyn altpdt om den Hemel; op aarde en in den Hemel vind men weinig. Zich zelfs en Godt te kennen / is onze minste zorge; eventwel bestaat het eeuwige leven daar in; Godt / en die hy gesonden heeft Jesus Christus / recht te kennen. Joh. 1. vs. 3.

2. Deele menschen hebben kennisse van haar zelfs; zy weten hoe sterk zy zyn / hoe veel zy boven andere geacht zyn; uit wat een machtig huis zy geboren zyn. Zy kennen de schalen / maar de kern niet. Het huis / maar den Waard niet. Zy roemt hoe ge-

gezond zy zyn / en hoe lang zy kunnen leven. Zoo kennen zy het lichaam / maar de ziele niet / haar gebangenis wel / maar de gebangenen niet. Zy hebben kennis / maar geene doorgaande erkentnisse / haar goed is haar niet verborgen / maar haare lasteren dekken zy niet bygebladeren. Deele kennen haare wonden / maar willen geen plaasters gebruiken : zy brezen den Medicynmeester en vallen den helschen Beul in de handen. Zy weten hoe boos zy zyn / en willen zich evenwel niet beteren. Zy beminnen haar vleesch meer als den Geest. Zy kennen haar zwakheid / en willense niet afleggen / haar schuld, en willense niet betalen / haar tydt, dat ze kort is / en willen evenwel niet beginnen die wel te gebruiken. Wat raserny!

3. Deele roemen van Godt en kennen hem niet. Zyn naam voeren zy in haar mond ; maar hem niet in het hert. Zy spreken veel van hem / en doen weinig daar na. Zy zyn de listvorschen gelyk / die een groot geschreeuw maken / en evenwel in dompige moraffen leggen. Zy zeggen / dat hy een Rechter is / en brezen niet voor hem. Een Heer, en eeren hem niet / een hertenkender, en ontzien hem niet / een Almachtigen Godt, en vertropffelen evenwel / en vertrouwen hem niet. Wat voor een blindheid!

4. Dele zyn Atheisten / Epicuristen en lasteraars / willen van geen Godt weten / alles moet van zich zelfs zyn / en van de natuur onderhouden worden ; als of iets van zich

zich zelfs kon zijn / en niet alles wat zichtbaar is / een begin moest hebben ? Als of zich God niet hadde vertoont. Act. 1. vs. 3. en of de Hemelen de eere Gods niet verkondigden. Ps. 14. en ook het onvernuftige vee daar niet van sprak. Job. 12. vs. 7. *Zijn erger als de Heidenen / die ook in de duisternisse der kennisse / ebentwel iets kenden / dat meer ware als zij / en het daarom eerden.* (1.) niemand heeft God gezien / (zegt gp.) *alwaar ! daar zal geen mensch leven die hem mag zien. De ziel heeft niemand gezien. Maar wie lochend dat hy 'er een heeft ? de Openbaringen in het Oude Testament ; Gods werken over al ; zijn zijn niet een spiegel ? waar na toe ik my wende / zie ik Godt en zijne wonderwerken : Dat men weet dat 'er een God is , is haar openbaar.* Rom. 1. vs. 19.

5. *Veel zonder die men Pollotheïsten noemt : die hebben veel Goden / en erkennen niet de rechten. Zijn zijn Hecuba by Euripides gelijk. Quo me vertam ? quis deorum aut demonum opem feret ?* Deze brengen het Heidendom in het Christendom. (2.) *Ik moet weten aan wien ik geloof. Als het schip begint op de zijde te leggen / hoe na is de schipbreuk ? dan is het niet ver van het verderf. In het geloof moet men niet overhellen ; het zaligmakende geloof weet van geen twyffel.*

6. *Veel en de meesten in de wereld / zijn Allotheïsten : zij eeren benessens Godt / andere Goden. God wil van geen mede-Godt waeren ; Ik wil myn eere aan geen anderen geven*

geven, noch myn roem den afgoden. Esa. 42. vs. 8. Ebenwel maakt de Godloze zich hier en daar uitgehouwe bakken / daar geen water in is. Wat ik met Godt lief hebbe; dat is myn by Godt. Wat ik boven Godt lief hebbe / dat is myn Afgodt. Afgodery is de schandelykste laster door Godt. Adam maakte zyn wof tot een Godinne / hy gehoorzaamde haar meer als Godt. Hoe schandelyk wierd hy / en wof door hem verhoerd! Eli beminde zyne Zonen meer als Godt / koste het hem niet zyn beste hals? Assa stelde de Medicynmeesters boven Godt; hoe qualyk bequam het hem! hoe veler Godt is den buik? Zy vreten en zuipen / en dat is haar heerlyk leven: Suipt gy wel op aarde / zult gy in de hel niet wakker dorst moeten lyden? *per quod quis peccat, per idem punitur*, waar door iemand zondigt, daar door word hy gestraft. Hoe menig een is zyn vleesch tot zyn God geworden? Hy laat het allen wil; hy gehoorzaamt het als zyn Heer: hy doet wat het geern wil. Is dan zyn vleesch zyn Godt niet? die hy dient mag hem lonen: Geen hoereerder of echtbreker kan in het Ryk Gods komen. 1. Cor. 6. vs. 9. Een ander bidt zyn geld aan; hy verlaat zich daar op. Zyn geld is zyn schat; daar zyn schat is / daar is ook zyn hert. Is dan het geld zyn Godt niet? Deze heeft de wereld tot zyn Godin gemaakt. Hy bidt haar aan; hy leeft met de wereld; is werelds gezind: hy dient de wereld; die ik diene is myn Godt. Als de wereld vergaat / vergaat zyn Godt / en hy met haar voor eeuwig.

Deele

Weele meenen in den Hemel te zitten / als
 zy de wereld maar hebben; maar zy heeft
 de Hel in den boesem. Andere maken de
 menschen tot afgoden. Vervloekt is die, die
 zich op menschen verlaat, en vleesch houdt,
 voor zyn arm. Jer. 17. vs. 5. Sterft de
 mensch / zoo sterft zyn Godt / is dan zyne
 hoop niet uit? Hoe vele maken Goden van
 zich zelfs? Geen eer is haar genoeg / dat zy
 geen meer zouden begeren; Hovaardy / is den
 argsten Duivel / die iemand het eerste en
 berste van Godt afleidt. Daar zyn 'er ook
 die den Duivel tot haar God maken! Dat
 doet een tovenaer: zo Heer / zo knecht.
 Die Godt zyne eere rooft is dat niet een
 dief? zo zyn dan alle Allothēisten dieben.
 Men moet aan Godt geven wat plichtelph
 is / en hem toekomt.

7. Vele dienen Godt en den Duivel: ge-
 lyk de Americanen; Den eenen dat hy goed
 doet; dezen, dat hy geen quaad doen zal;
 Als of Godt niet boben den Duivel waar; en
 hy niets kon doen / als dat Godt hem toe-
 laat? zoo diend men tegenwoordig Godt en
 dan de wereld en de Satan; den eenen om
 den anderen. Reen! de Offerhanden / die
 Godt welbehaagen zullen / moeten niet lam
 noch kreupel zyn; hoe schifft zich Godt en
 Bestial te zamen. Wie niet met my is, die
 is tegen my. Matth. 12. vs 30. Gy kunt
 Godt en de wereld niet dienen. Het hert is
 een huis / dat niet als van Godt bewoont
 wil zyn. De plaats is te eng / voor twee
 Heeren. Ik kan met eene tong wel bloe-
 ken en zegenen; maar met een hert niet
 haten

haten en liefhebben. Die de wereld lief heeft haat Godt / en is zyn niet waardig.

8. Ik moet evenwel de myne ook liefhebben! dat verbied Godt u niet; maar niet meer als hem. De liefde komt Godt alleen toe / doch kan ik de creatuur ook liefhebben; maar den Schepper moet ik alleen beminnen. En waarom zoud' ik om de liefde Gods wille / niet alles haten? Is het dat iemand tot my komt, en haat niet zyn vader, moeder, vrouw, kinders, broeders, zutters, ook daar toe zyn eigen leven, die kan myn jonger niet zyn. Luc. 14. vs. 26. (3) Om Gods wille moet ik het net der tydelijkheid verlaten; al kon ik noch zoo veel eer / geldt of goed / in de wereld visschen! wat my aangaat / mag ik alles verliezen; van Gods wege zal ik alles wederom hebben. Die vader of moeder om mynent wille verlaat, die zal het hondertvoudig ontfangen, en het eeuwige leven beërven. Matth. 19 vs. 29.

9. Is myn Overigheid myn Godt niet? Aardsche Goden zyn zyn / meer niet. Ik heb wel gezegt; Gy zyt Goden, maar gy zult als menschen sterven. Pf. 82. vs. 6. De wereldsche Overigheid dien ik met het lichaam; Godt met het lichaam en ziele. Gert gy haar niet als Goden? Zo zullen zyn u niet helpen. Niet? Godt heeft het hert der Koningen in zyne handen / en leidt haar zo als hy wil. Koningen zyn het werktuig Gods waar door hy werkt. Ik wil by Godt blyven; is hy genegen? zyn stedehouder zal wel moeten. Dit menschen / moet men geen afgoden maken. Zyn sterben immers

mers: het spreekwoord van een Christen is
 immers: *non est mortale quod opto*. Ik wensch
 niet wat sterfelyk is: het hoogste is het bes-
 te. Godt is het hoogste goed: als ik het met
 het hoest houde / de voeten zullen wel vol-
 gen.

10. Mag ik dan geen hoop op menschen
 zetten? Ik hoop op Godt alleen: hy zal
 mijn hoop niet tot schande laten worden.
 Dat den Godlozen hoopt / komt hem niet
 ober; doch het hopen mocht bestaan / als
 het vertrouwen daar maar by waar; want
 deze twee volgen malkander op den voet na.
 Een Christen wacht zich zo wel voor het ee-
 ne als voor het andere. Op Godt en men-
 schen hopen; dat heet twee Goden hebben.
 Een huwelyk bestaat maar in twee perso-
 nen; God en een Gelobig mensch zyn twee/
 komt den derden daar by? Zoo heet het
 Echtreuk; daar bewaar my Godt voor!

Een Christen weet maar van eenen Godt;
 Hoort Israël de Heere onze God, is een eenig
 HEERE. Deut. 6. vs. 4. Ik ben den Heere
 uwe Godt / daar moet het by blyven. Een
 Godt, een Hemel; een Geloof; eene Liefde.
 Godt is de liefde. 1 Joh. 4. vs. 8. een Heer,
 een knecht; een Godt en Vader van ons al-
 le. Niemand kan twee Heeren dienen / een
 hert een Godt. Dat Godt geordineert heeft
 wil ik niet ombre stoten / wat hy te samen
 voegd wil ik niet scheiden. Den eenigen
 Godt begeert mijn eenig hert; hy zal het ook
 hebben / voor alle By-en Afgoden zal de deur
 gesloten zyn / myn hert is niet te huur. Een
 Godt heeft het gekocht: Een / en myn
 Godt

Godt zal het behouden / daar blyft het by.
 Wy hebben maar eenen Godt. (4)

12. Wy hebben maar eenen God, der
 Christenen goederen zyn gemeen. Wat
 Godt aan eenen is / is hy aan alle. Waar-
 om zyn wy dan niet gelyk gezindt. 1 Petri
 3. vs. 8. van waar komt nyd / wan-
 gunst? hiben / toorn / haastigheid? hebben
 wy niet eenen Godt? zyn wy niet kinde-
 ren van eenen man? waarom is dan een ie-
 ders sward tegens den anderen? Jud. 1.
 Maar is het dat gy u onder malkander byt en
 eet, zoo ziet toe, dat gy niet onder mal-
 kanderen verteert wordt. Galat. 5. vs. 15.
 De Gelovigen der eerste kerk hadden een
 hert en eene ziele. Actor. 4. vs. 32. Laat
 ons gedenken aan de gebondene, als de mede
 gebonden. Hebr. 13. vs. 3. Laten wy ons
 onder malkanderen liefhebben. 1 Joh. 2. vs.
 11. Hoe lief zal het my zyn / als het myn
 naasten wel gaat? want ik heb immers myn
 deel daar in: Heeft hy meer brood als ik?
 Soud' ik hem dat misgunnen? heeft Godt
 het hem niet gegeven? daarom wil ik niet
 scheel zien / dat Godt zoo goed is. Miss-
 schien heeft hy meer nodig als ik? misschien
 weet hy het beter te gebruiken als ik? broodt
 en kleedt / maken onder de kinderen geen
 onderscheid. Myn naasten mag Manna
 van den Hemel eten; dagelyks gebuidelt en
 wit broodt. Wat gaat my dat aan? Myn
 maag kan een stuk zwart broodt verteeren
 en verdouwen; misschien de zyne niet? Godt
 geeft de mantel na den regen. Myn naaste
 leeft en ik ook. Het is ebenbeel waar van
 wy

Wy beide het lichaam onderhouden: Dwaagt hy een zjden rok? ik kan met een linne hiel te recht komen. Laat hy een zacht kleedt aan hebben; in Godts naam. Eeder opgebrachte moeten na haar natuur gedragen worden. Myn huid bebindt zich by grof linnen zoo goed / als een ander by het beste Venetiaansche. Zit myn naasten in grooter eerämp't als ik? dat kan ik liden. Wy zjn ebenwel broeders. Dat misgun ik hem niet / hy heeft een last laat hyze dragen. Ik slaap in myn hutje zoo wel als hy in zjn Paleys / ik moet niemand benyden. In het Christendom weet men niets van my en u / hoe zal het heten / wy lieven en liden; wenen en lagchen; eten en liden honger; dan gaat het goed als den eenen des anders last dwaagt / twee kunnen meer als een.

Wy hebben maar eenen Godt, hebben heet bezitten: heb ik Godt wie wil my die ontnemen? zo geeft zich Godt in het geheel aan een Christen over / dat hy zich maakt tot een schat die hy bezit. Ik heb Godt! hoort gy dat wel / noodt / doodt / Hel en verdoemenis? Godt in my! daar is niets verdoemelyks aan die / die in Christus Jesus zjn. Ik heb Godt! andere mogen hebben wat zy willen. Buiten hem begeer ik niets te hebben. De wereld mag my hebben zoo lang ik lebe. Ik wil haar niet hebben. Ik heb Godt. Heeft myn vband haat / lastering en verbolging? ik heb Godt! Myn David zal den Goliath wel overwinnen; Ik heb Godt! alles goeds zal my

my volgen. ik heb hem en houde hem; ver-
ruilen wil ik hem niet; want ik weet niets
beter. Ik wil hem niet verlochenen; want
ik heb het hem gezworen. Verliezen zal
ik hem niet; ik staa / Godt zal helpen / dat
ik niet en val; en offschoon ik viel / hy zal
my weder oprichten. Ik heb hem in myn
herte; lpf en leven / eer en goed / bleesch en
bloed / dat kan men my ontnemen. Maar
Godt niemand! Vreest u niet voor haar die
het lyf doden, maar de ziel niet kunnen do-
den. Met Godt kwam ik in de wereld;
met hem leef ik; met hem wil ik sterben en
den Hemel erben; ik heb hem op myn hert
gedrukt / als een Zegelring / hy heeft my
en ik heb hem / wie wil dit verrouwen
scheiden.

14. Wy hebben maar eenen Godt. Het
Manna smaakte een ieder wel na zyn ap-
petyt. Wat is dit woordt booz een Man-
na / is 'er ook iets zoeter als Godt? Het
zyn verborve magen / die het niet smaakt.
Smaakt doch hoe vriendelyk de Heere is.
Ik Godt, ben uw Godt. Pl. 50. vs. 7. Uw
is goed / maar uwe smaakt beter. De lief-
de geeft zich aan alle over; zy veelt aan alle
mede / en verzadigt een ygelik. Zy geeft
alles aan allen / en behoudt niets booz zich
zelfs. Is Godt onze Godt? zoo is hy ook
onze Medicynmeester. Hy kan my helen zo
als hy wil. Het zal my evenbeel zyn / als
myn stinkende wonden maar genezen wor-
den. Hy mag hakken en steken; liefkozen
of schelden; drukken of zich vriendelyk hou-
den; ik wil stil zyn; want het geschiedt ren
bese

heften. Zwakke moeten hertsterkingen heb-
 ben; daar rouwe zondaars zijn moeten
 tuchtroeden zijn; Godt heele my / zoo als
 hy my bindt! hy gebruikte zuiker of zout;
 als mijn zondig vleesch maar hoer verberf
 bewaare word? ik wil stil zijn / het einde
 zal de last in lust veranderen. De Medi-
 cynmeester moet niet mijn wil / maar de
 ziekte helpen: bittere pillen maken zoete ge-
 zondheid. Het zwet komt bezwaarlijk hoer
 den dag / evenwel reinigt hy het lichaam /
 en dzyft de kwade vochten uit: Derror
 vleesch moet men weg snijden; beter een
 lidt verloren als het hele lichaam / ik wil
 geen meester over mijn Arts zijn. *Medico*
in arte sua fidendum est. Men moet de Me-
 dicynmeester in zyn konst betrouwen. Of-
 schoon Godt my voerd op een harden wa-
 gen als hy my maar in een goede Herberg
 brenge? Ik wil hem danken dat hy myns
 aanschyns hulp / en mijn Godt is. Op het
 laatste zal hy my doch wel doen / Deuter.
 8. vs. 16. Is Godt onze Godt? zoo is hy
 ook onze Man en Bruidegom. Niemand heeft
 ooit zyn eigen vleesch gehaat Ephes. 5. vs.
 29. De gelobige ziel heeft Godt tot een
 Bruidegom. Esa. 54. vs. 5. Man en vrouwe
 hoe nauw zijn zy verknocht? Het wijf moet
 den man onderdanig zijn / hy is haar Heer /
 Godt is mijn man en Heer / wy behoren hy
 malkander. zondig ik? hy zal medelyden heb-
 ben / hy weet dat ik een zwak vat ben.
 Dwaal ik? hy zal my leiden / hy is des wyfs
 hooft. Koom ik in noodt? man en wyf een
 lijf / hy lyd met my. Voorwaar hy droeg
 onze

onze krankheid, en laadde op zich onze smer-
 ten. Esa. 53. vs 4. Benauwt my myn
 vyand? lastert my myn vervolger? niet my
 alleen; mijn man ook/ hy zal voor my spre-
 ken: mijn schand is de zijne; Kan ik myn
 last niet alleen dragen? hy zal helpen. De
 Man heeft sterkte/ deze is de sterkte. Wil
 de Satan roben/ Mijn man zal my wel be-
 schutten. Ik ben by u in de noodt, ik wil
 u redden. Niemand zal u uit mijne handt
 rukken. Veel weiniger uit zijn hert. Is
 Godt onzen Godt? zo is hy ook onzen
 vriendt. Jonathán verliet David niet/ zo
 lang hy leefde. Godt sterft nooit. Goede
 vrienden gaan met my tot aan het graf als
 ik sterf. Godt mede in de grafplaats/ en
 bevaart al mijne gebeente. Joab was een
 tijd lang de vriend van David/ maar liet
 zich doch eindelijk van Adonias verleiden.
 1. Reg. 1. vs. 7. Godt is standvastig/ hy
 heeft lief tot aan het einde. Joh. 13. vs. 1.
 Vrienden goederen zyn gemeen; Hemel en
 aarde hoort my toe/ want zy hoort mijn
 vriendt toe; kan ik ook meer van hem be-
 geren? veel vrienden dienen iemand maar in
 het geluk; Godt blijft getrouw in het hoog-
 ste ongeluk. Wat bedroeft gy u van myn
 ziel? Veel vrienden waken als het dag is; in
 de nacht van elend slapen zy. De Hoeder
 Israëls slaapt noch sluimert niet. Petrus
 mag slapen/ Jesus waakt; een vriend is
 de helst van myn ziel; Godt is myn ziel/
 in hem leven/ bewegen en zyn wy. De we-
 relt heeft veel valsche vrienden. Godt is al-
 leen getrouw. Deut. 7. vs. 9. Toen hy ons
 znen

Zynen zoon gaf / gaf hy ons ook zyn hert;
 kon hy ons een grooter huur-penning schen-
 ken? hy houd wat hy belooft, want hy is ge-
 trouw, Tit 1. vs. 2. en kan niet liegen.
 Zo mogen de menschen my dan verlaten.
 Ps. 143. vs. 5. Godt zorgt voor my / hy
 is een barmhertig vriendt / een Godt aller
 barmhertigheid. 2 Cor. 1. vs. 16. Hy drukt/
 en ebenwel bemind hy; hy werpt het zilber
 in 't vuur / en maakt een heerlyk vat daar
 uit; hy laat ons wenen / en maakt uit de
 tranen een wijn der Engelen. Hy is een on-
 veranderlyke vriendt. Ik wil u niet verlaten.
 Hebr. 13. vs. 5. Niet in de gevangenis?
 neen; want hy ging met Paulus in de zij-
 ne / en voerde hem wederom daar uit / niet
 in smaad en elend? neen! hy was immers
 by Lazarus en troostte hem: by Job / en on-
 derhieft hem. niet als ons de menschen schelden
 en bloeken? neen! weest getroost; het zal u in
 den Hemel wel beloont worden. niet in de aan-
 bechtigen? ook niet! Mijn kyacht is in den
 zwakken machtig. Niet in ziekte; of pest? noit!
 Jesus van Nazareth is omgetogen / en heeft
 gezond gemaakt alle die van den Duivel over-
 weldigt waren. Actor. 10. vs. 38. Ook niet
 als zy tydelijke schande moesten lyden; zulke
 schande moet in eer veranderen. De mooz-
 denaar aan het kruis deed het geen scha-
 de / dat hy opgehangen wierd / want hy
 kwam met Christus in het Paradys / niet
 in de dood? in 't geheel niet; want daar is
 hy leider / licht / ster en voerder. Hy is
 mijn leven / mijn vriendt in de noodt. Of
 schoon de gehele wereld sterft / zoo leeft doch

mijn vriendt. Ps. 23. vs. 4. niet in den ho-
gen ouderdom? neen waarlyk! Ik wil u dra-
gen tot in den ouderdom. Esa. 46. vs. 4.
Tijd-vrienden dragen ons als bloemen / ter-
wijl wy bloek en gezondt zijn; als wy ver-
welken? zoo werpt men ons weg: Oud-en-
houd / viend men niet voor de verlichte we-
reld: Godt is getrouwt tot ik gys worde.
Christus het Lam Gods; hy draagt mijne
zonden / en my; kan men zulk een niet een
waarde vriend noemen? Hy bemindt de zy-
ne tot aan het einde. Joh. 13. vs. 1. Is hy
mijn Godt? zoo is hy ook mijn hooft / en
ik zijn lidmaat. Hy is het hooft der ge-
meente. Ephes. 5. vs. 23. in het toekomen-
de zal hy heerschen / ik niet / wat hy wil /
zal mijn wil ook zijn: wat hy niet wil /
hegeer ik ook niet. Daar mijn hooft is / zul-
len de ledematen ook komen. Godt in den
Hemel / waar wil ik liever zijn als daar?
mijn hooft in den Hemel / zoud' hy my wel
op der aarde laten; ik wil mijn hooft ge-
hoorzaam zijn; gehoorzaamheid is beter als
offerhande / wat hy zegt wil ik doen / zoo is
hy mijn Godt en ik zijn knecht!

15. Wy hebben maar eenen Godt. Daar
oer roemt Gods Kerke: daar op pocht en
praalt zy; trots alle haar tegenstreevers en
hbanden! Godt is een Heer Zebaoth.
Exod. 15. vs. 3. Een Heer der Heerscha-
ren; een geweldig krijgsman. (5) Het
ziet 'er tegenwoordig gevaarlyk met Gods
Kerk uit; den Antichrist heeft grooten haat
tegens haar; de ledematen der ware kerk
worden geppnigt en verbolgt. Daarom niet
dood!

dood! Of schoon de maan altyd niet helder
 schynt; **E**ventwel staat hy aan de Hemel,
Offschoon het schip overheld / daarom en
 zinkt het niet aanstonds. De Poorten der
 Helle zullen haar niet overweldigen. Matth.
 16. vs. 18. **O**ffschoon Godt zijn kerk zal be-
 zoeken en straffen? Daarom zal hy het huis
 Jakobs niet in 't geheel verdelgen. Amos 9.
 vs. 8. Godt beminde Zion boven alle wonin-
 gen Jakobs. Ps. 87. vs. 7. **G**ods kerk zal
 bestaan in de wereld / tot aan haar einde.
Godt lof! wy hebben een machtigen Godt /
 aan wien Hemel en aarde ten dienste staat.
Een God die alleen macht en geweld heeft.
 Wy zyn wel gedrukt; waarom bidden wy
 niet? waarom roepen wy niet? God heeft
 noch **B**lixem en regen als ten tijde van
 Aurelius, tot dienst van de zinnen. (6)
Doch een stormwind die de byanden van
 Theodosius in de oogen kan waajen. (7.)
Godt zal zijn volk wel beschermen / het be-
 gin en voortgang onzer byanden is geluk-
 lig; maar zy zullen met verschrikkinge een
 einde nemen. **P**harao deed / wat hy wilde /
 eventwel moest hy in de roode zee verzuipen:
Godt kan die konst noch; wel allen die op
 hem vertrouwen. **O**p de aarde worden veel
 raadtflagen gesmeedt; maar die in den He-
 mel woont lacht daarom. **A**ls zy het op het
 beste aangrypen / zoo gaat Godt doch eenen
 anderen weg.

16. Wy hebben maar eenen Godt. **W**at
 kan meer / of wy veel lijden? die het wenen
 maakt / kan de hreugde ook brengen. **G**e-
 troost! Godt zal ons voer het vuur bewa-
 ren/

ren / of ook wel in het vuur behouden / het
 gaa hoe het wil? Godt zal vooz zijne heil-
 igen een plaarze op de aarde bewaren. Esa.
 32. vs. 2. Kap. 8. vs. 14. Verliezen wy
 dan om Gods wil alles? Laat het heen va-
 ren. Moses verloor zijn eer aan het Egp-
 tische Hof ook; Gaf ze hem Godt niet tien
 dubbeld wederom? De Heer heeft meer te
 geven als dat. 2 Chron. 25. vs. 9. Ik ben
 evenwel zeer geplaagt, en leg verlaten on-
 der de doden, als de verslagene? Ps. 88.
 vs. 6. Dat is u goed; werenschap zonder
 onderbinding / maakt u geen Christen:
 Godt wil uit u wat rechtschapens hebben /
 daarom beproeft hy u op allerley manier;
 kweekt stil / en wacht op het einde: Godt
 laat het water tot aan de ziel gaan / maar
 niet daar ober. Het einde goet alles goet!
 Godt is goed; waarom vertoont hy zich
 zoo hardt? Godts liefde en toorn tegen zij-
 ne kinderen / zijn geen opposita tegen een ge-
 stelbe dingen; maar diversa onderscheidene /
 die wel te zamen kunnen gaan: hy is maar
 toornig in liefde. Apoc. 3. vs. 19. Bittere
 pillen kunnen zo wel tot de gezondheid dien-
 stig zijn / als een Juleb, of Cordiaal. Godt
 tuchtigt ons met de zelfde liefde / waar me-
 de hy ons tot kinderen aanneemt. De kasty-
 dinge des Heeren / is een bewijs des kind-
 schap Godts. Godt heeft een Zoon zon-
 der zonden; maar geenen zonder striemen.
 Ik ben zeer bedroeft, waar ik my heen kee-
 re, vraagt men my, waar is nu uw Godt?
 als wy de moedt laten vallen / daarom
 wordt onse staat niet verbeterd / onrust /
 toorn

rooyn en grimmigheid / betalen haren waard
 niet wel / ik ben byzelyk in Godt / zoo lang
 ik hem heb. Doorzeker men zal my noit
 droevig zien. Ik wilde ook gaarn; maar ik
 kan niet. Zijt getroost! Godt zal uwen
 wil niet zonder bystand laten. Hy zal u de
 hand bieden; maar zy moet gekust en door
 het geloof gehouden worden. Ik wil u niet
 verzuimen. Hebr: 13. vs. 5. Evenwel doet
 het Godt by my? ziet aan wat ik lyde! Godt
 heeft niemand beloofd / dat hy hem in geen nood
 zal laten komen; zulks waar eben eens / als
 of hy onse vader niet was; maar ons daar
 upt te redden / heeft hy ons vast met eenen
 duren eed beloofd. Ik ben by u in den noodt;
 ik zal u daaruyt redden. Ps. 91. vs. 3. Va-
 der als een kind aan de borsten van de min-
 ne; als een moeder haar kindt / als een
 Medicyn meester zijn Patient. Wacht doch;
 de Heer is een schild allen die op hem ver-
 trouwen. Ps. 18. vs. 31. Al myn goed is
 weg. Godt noch niet. Een Christen moet
 alles hebben / en niet kunnen hebben. Godt
 heeft upt u een Jobs beeld gemaakt / op
 dat hy u ter eere wil brengen. Het is u
 goed / dat Godt u de mortel heeft afgehaht;
 zy zoud anders te vast aan de aarde gekleest
 hebben. Godt heeft goets gendeeg; hy geeft
 en neemt. Hy regeert zoo hy wil. Hy heeft
 noch meer te geven / als hy gegeven heeft.
 Al myn eer is weg; wie geeft my die weder-
 om? Godt! Godt geeft eer; de eere van de
 wereld vergaat. Die Godt verheffen wil
 die schaadt het niet dat hy diep nedergetwo-
 pen is geweest. David waar een schaap-
 her;

herders knecht / en wierd een gekroonde
Koning. Of schoon de eer in de wereld niet
meer kwam? In het toekomende zal u eer
voor smaad gegeven worden. Esa. 61. vs.
7.

17. Wy hebben maar eenen Godt. Godt
hoben alles / hoog geloofte in eeuwigheid!
Hy heeft het hert der Koningen in zijne
handt / en leydtse als de waterbekken: dup-
bel noch menschen konnen Godt weerstaan;
Wileam wil bloeken / en moet ebentwel ze-
genen. Num. 21. Ik vrees niet voor het
trotsen mijns vbandts / of schoon hy zich
wapent / of hy zijn harnasch aandoet? of
hy schuimbekt en woedt? of hy al te paard
zit en op my aanrend? de rechtvaardige zal
blijven staan; alle zijne pijlen moeten niet
vallen. De vband spand den boog / maar
Godt regeert de pijl; ik ben verheugt dat
de Heer mijn Godt is; als hem iemands
weegen wel behagen / zal hy zijn vbanden
tot vrienden maken.

18. Wy hebben maar eenen Godt. Godt
begeert niemands verderf / daarom waar-
schuwt hy. Wat goedertierenheid! Noäch
predikte 120. jaren / eer de zondbloed kwam.
Pharao onderhond tien plagen / voor de laas-
te; Loth waarschoude de Sodomiten; Jo-
nas Pinebe. Wat zal Godt meer aan zynen
wynberg doen. Esa. 5. vs. 3, 4. Godt
waarschouwt my in zijn woord; ik wil vol-
gen; wat voor heen geschreven is / is ons
tot leeringe geschreven. Daar geschied niets
hy gebal / als Hemel en Warde prediken /
wil ik toehoren. (8) Die bevreesst zijn / zijn
de

de beste kinderen; ik wil mijne zaligheid uitwerken met vresen en beben. Men verschrikte immers wel voor den blixem / die den dondersteen voorgeeft; zoud' ik dan Godts waarschouwingen niet in acht nemen? daarom waakt de hoeder Israëls dat hy verhoordige wat aanstaande is / en my uit den kuil redde / die men voor my gemaakt heeft. Zalig is hy die waarschouwingen aanneemt.

19. Wy hebben maar eenen Godt. Is hy mijn Godt / zoo ben ik zijn knecht; hem alleen en anders dien ik niemand; Evenwel zyt gy arm en hebt niets? Ik dien Godt uit liefde en niet om loon; heeft hy niet gezegt die my eert wil ik wederom eeren? waar is uwe eere? in den Hemel; op de aarde verlang ikse niet: geeft hyse aan my / ik wilse dragen. Zoo niet daarom ook weinig bekommert zijn; mijne eer komt van den Hemel; voor een Christen is weg gelegd de kroon der gerechticheit en Heerlykheid ten jongsten dage. Godt huurt zijn Dienaars niet om tijdelijk loon; dat is des Duivels aart: Als gy nedervalt en my aanbidt, wil ik u dit alles geven. Matth. 4. vs. 9. Als Godt aan zijn knecht iets geeft is geen loon / maar barmherticheit; zoo ontfangt hy het / zo gebruikt hy het. Geeft God my een stukje brood, ik wil het met dankzegginge eeten; geen brood? zoo leef ik van zijn woord / en sterf evenwel niet. Slaven dienen om geld. Een Christen om liefde; den eenen gedwongen / den anderen bywillig. Ik zoek Christus niet om het brood / dat in de mond en maag gaat. Word
hy

hy my zielen-brood? zoo is mijn moeite duur genoeg betaalt! weest getroost/ in den Hemel zal u alles beloont worden. Die Godt om tpdelyk loon diend/ diend zich zelfs meer als Godt. Is hy dan geen afgoden dienaar? ik wil niet Godt geen hoophandel drijven. Godts dienst moet een hertens dienst zyn, voor myn ziele. Sonder opzicht iets daar voor te hebben of niet te hebben. Ik diene Godt om Gods wil/ als hy mijn loon is heb ik genoeg. Gen. 15. vs. 11. Maar/ als Godt schande voor eer geeft; is dat recht? Hy is ebentwel uw Godt. den eenen wech/ als den anderen; ik lochene niet dat het den godtlosen dikwils heter gaat als den fromen. Als de wereld een gelike-spel hebben wil? zoo moet een David zich daar toe laten gebruiken. Ps. 112. vs. 19. wil zy een schoutospel hebben? zoo moet Paulus het zyn. 1 Cor. 4. vs. 9. Ebentwel is het doch waar dat de schande der gelobigen haaz eer niet is. Philip. 3. vs. 16. Zalig zyt gy, als de menschen quaad van u spreken, is het dat zy daar aan liegen. Matth. 5. vs. 11. David wierd niet hoger geacht als toen hy van Michaël veracht wierdt. 2 Sam. 6. vs. 16. Een Christen begeert geen eer van menschen/ maar verwagtze van Godt. Niet op aarde/ maar in den Hemel. Ik wil Godt eeren/ of schoon ik geschendt worde; hert/ tong en handt zullen Godt eeren/ in geluk/ ongeluk/ leed en nijd, Godt is mijn eer over al.

20. Wy hebben maar eenen Godt. Godt weet alles; hy ziet alle onze wegen. Job.

31. vs. 4. Zyne oogen zien op een ieders wegen Job 34. vs. 21. Jer. 22. vs. 19. Godt kent al myn woorden. Pf. 139. vs. 4. ook al myne gedachten. Esa. 66. vs. 18. ook wat ik heb vergeten / staat by hem in het Boek geschreven. Job 13. vs. 26. Godt kent aller menschen herten. 1 Reg. 8. vs. 39. Hy onderzoektze 1 Chron. 28. vs. 9. vooz hem is alles openbaar. Job. 34. vs. 21. Hoe zal ik my bewaren, dat ik niet kwaats doe? Dat ik een slot aan mynen mondt konde leggen / dat ik geen quaadt sprak! Ik ben mijn hert bypandig dat ik quaad denke. Wie schaamt zich niet in tegenwoordigheid der menschen te zondigen? ik wil my schamen vooz Godt quaad te doen / want hem is niets verborzen.

21. Wy hebben eenen Godt. Godt kent alle menschen. Wat gedenkt gy mijn hert? zoud' gy van Godt verlaten zijn? meent gy dat hy van u niet weet? waarom zyt gy zo bedroeft? vooz hem is immers een gedenkbetal geschreven van alle menschen; hy neemt zich der elendigen aan; hy zorgt vooz arme en rijke; ook vooz de raven onder den Hemel; zyt gy niet beter als zy? Ik denk noch wel daar aan / wat ik tot hem gesproken heb / daarom breekt my mijn hert over hem? Ik kan uwer niet vergeten. Waar gy zyt / hoe het u ook gaat / neemt maar moedt. Josef lag in den kuil / dacht hy niet aan hem? wserd Daniel ook verlaten in de Leeuwen kuil? Ik wil Godt ook niet vergeten; hy zal my niet verzuimen. Duurt het lang, komt de hulp niet, als ik wil, niet

myn wil maar zynen wille geschiede ! Het gaat my altyd, zo als Godt wil, en ik wil, zo als hy wil. Daarom houd ik het getroost nit / als een zaak maar eindelyk goed word. het wachten vergeet men licht. Is den a-
 bonde maar genoegelyk; den dag / offchoon hy noch zo quaad geweest is / zal licht ver-
 geten worden. Op Godt moet men wacht-
 ten van de eene morgen waake tot de ande-
 re : Hy wacht wel met geduld op ons. Hoe lang moet hy aankloppen / eer wy opdoen ? Het is genoeg / dat ik by hem ben aangere-
 kent / heden of morgen ; als hy komt brenge
 hy alles duizendvoud in. Godt kent
 mijn nood beter als ik zelve. Ik bekom-
 mer my niet ; kan ik niet overluidt roepen ?
 hy kent myn hert / en hoorz ook myne zuchten
 als de nood op het hoogste is / is Godt het
 allernaaste : zal ik in elend komen / hy zal my
 redden. Zal ik droevig zyn / hy zal my
 troosten. Zal my iets ontbreken / hy zal
 het my geven. Heb ik niet een alwetenden
 Godt ? voor de menschen moet ik veel ver-
 bergen ; voor hem is alles openbaar. Men-
 schen geloven niet alles ; maar Godt kent
 het hert. Godt dank, dat hy het kent : is
 het ziek ? hy zal het genezen. Arm ? hy zal
 het rijkdom genoeg zyn.

22. Wy hebben eenen Godt, die eeuwig
 en onberanderlyk is ; Eer de bergen waren,
 en de aarde in de wereld gegrondt, waart gy
 Godt van eeuwigheid. Esa. 43. vs 10. Hy
 wordt niet verandert. Mal. 3. vs. 6. De
 wereld is veele veranderingen onderworpen ;
 de mensch noch meer. Ik kan heden rijk
 en

en morgen een Job zyn. Nu een Cræsus, dan een Iruſ, hebben veel vrienden hebben / die my aanbidden ; morgen niet als vyanden / die my bloeken. Op vriendschap van menſchen bouwen / is zoo veel als op yſ gaan ; of na een ſchaduw guppen. De wereld is rond ; haar eer en gunſt gaat van den eenen tot den anderen. Godt blyft onberanderlyk. Zo zal Godt van mijn hoekſteen blyben. Als de geheele wereld my verlaat ; als zy my altemaal ontrout worden / zal ik my nochtans weinig daar ober bekommeren ! Godt is mijn vriend / die het trouw met my meent. Godt verandert zyn aangezicht wel , maar zyn hert niet. Of ſchoon Joſeph zyne broeders hard aansprak ; evenwel was zyn hert by haar , zo dat hy ook weende. Gen. 42. vs. 7. en 24. Als de maan tuſſchen ons / en de zon komt / zo wordt daar een verduiſtering door ; Gods liefde kan door het tuſſchen komen van onze zonden wel wat verduiſterd worden ; maar Godt blyft altijd onzen Vader.

23. Wy hebben maar eenen Godt , den vader , van welken alle dingen zyn. Daar op kan den Godlozen niet roemen. Zyn vader , is de wereld ; zyn moeder , het vleesch ; zyn broeder , de Duivel / en Cain / zyn wyf de vleeschelyke luſt ; zyn zuster ; de liefde tot de wereld. Maar de roem van Gods kinderen is / dat Godt een Barmhertige Vader , over alles wat kinderen heet , in den Hemel en op aarde is. Ik ben Iſraëls Vader , is (niet) Ephraim myn dierbare Zoon. Jer. 31. vs. 20. Godt / mijn vader / beſchermt

my tegen alle mijne vyanden ; ik ben niet
 bebreest voor heelte duizenden / die zich te-
 gens my aanleggen. Hy berischt myne
 ziel , hy verzorgt my ; want hy doet dat
 ook wel de vogelen des Hemels. Matth. 6.
 vs. 26. Gaat het quaad / zo ontfermt hy
 zich over my / heb ik geen brood ? zo is hy
 myne spyze ; Word ik oud ? zo beurt en
 draagt hy my. Hy draagt ons op Arends
 vleugelen. Exod. 19. vs 4. Van boven
 heeft den Arendt geen vyand ; om dat hy
 van beneden ons geen schade aandoet / zo
 draagt Godt ons op zijne vleugelen : die ppl
 die op ons gerecht is / moet hem eerst ra-
 ken. O zoete liefde ! kom ik in aanvechtin-
 gen ? zoo helpt hy my : wil de Duivel my
 aanranden ? zoo is hy myn bystand. Slaap
 ik ? hy bewaakt my. val ik in zonden ? hy
 recht my wederom op : ben ik verloren ? zo
 zoekt hy my wederom : sterf ik ? hy bewaart
 al myne gebeenten ; staan ik in het toeko-
 mende weder op ? hy hoerd my ten Hemel.
 Hy wil dat alle menschen geholpen worden.
 1 Tim. 2. vs. 1.

24. Wy hebben eenen Vader. Is Godt
 mijn Vader ? dan ben ik zijn kind. Als
 Jobs kinderen vrolph waren / dan bad hy
 voor haar. Christus bidt voor my / of ik
 uit zwakheid zondige / dat het my vergeben
 werde ; de kinderen houden haar Vader voor
 den hoogsten man ; Godt is mijn grootste
 Vader / buiten hem weet ik geen beteren ; de
 kinderen bidden eenvoudig ; ik kan niet veel
 bidden / Godt mijn Vader zal ook het ge-
 pzebel van zijn kindt niet verwerpen. De
 kin-

kinderen betrouwen op haare Ouders ; op Godt zet ik al mijn toeverzicht. Ik ben een elendig kind in verstand ; Godt wil oek maar kinderen in den Hemel hebben. Kinderen laten haare ouders voor alles zorgen ; ik bekommer my nergens om ; want Godt zorgt booz my : ik booz de ziel / en Godt booz alles. Kinderen zyn haare Ouders gehoorzaam ; met Godt , wil ik gehoorzaam zyn tot den dood des kruices : Vader ! niet wat ik wil , zal mijn dagelykze zinspreuk zyn : Christus kwam van den Hemel / niet dat hy zijne wil dede / maar van dien die hem gezonden heeft. Joh. 6. Mijn afkomst is ook van den Hemel : na den Hemel verlang ik weer ; zo geschiede dan Gods wil op aarde als in den Hemel. Myn hert is een compas ; de wil de magneet-naald : de magneet Christus. Ik ben Christi bruid / en heb myne wil lang afgestaan : ik gaa niet den weg / die ik geern wilde ; waar heen hy my voerd / volg ik hem naa. Een Christen moet toegevendheid hebben. Die is een vrucht des Geloofs , en een kinderlyk vertrouwen der ziele tot Godt , waar door zy zich geheel en al aan zynen genadigen en heiligen wille overgeeft. Zal ik mynen Isaac aan Godt offeren ? Hoe geern wil ik / en noch rien met hem ; de Heer doe alles , wat hem behaagt : 1 Sam. 3. Het zal my eebenbeel zyn. Een pgeplien zoon die hy lief heeft / tuchtigt hy : ik wil booz de roede niet bedreest zyn ; want zy maakt bozme kinderen. Ofschoon hy my scheld / ik heb het verbiend ; geduld is het beste middel

del om alles te verdragen. Lieve kinderen
 hebben veel namen. Ekenwel kan hy het
 ober zyn hert niet brengen / dat hy my ver-
 werpt / het recht van kindschap kan hy
 my niet benemen. Ik weet in welken ik
 geloof. 2 Tim. 1. vs. 12. Wat God wil /
 want ik ben doch hier / dat ik het door zyn
 ne kracht lyde. Ik heb geleert overvloedt
 hebben ; en gebrek te lyden. Philip. 4. vs.
 12. Hoe het my ook gaat / Godt zal niet
 lyden dat zyn kind omkome en verderbe.
 Moet ik zes dagen in de week arm en
 naakt zijn ? op den zondag zal ik de zon-
 daags klederen aandoen ; myn eeuwige zon-
 dag zal eindelyk aanbreeken : op de reize be-
 helpt men zich licht ; den Hemel myn Va-
 derland / en de aarde myn Pelgrimagie ;
 kent de wereld ons niet ? Godt kent ons
 zo veel te beter. Wy zyn Gods kinderen / is
 het hem ebenbeel / hoe het ons gaat ? Wy
 kunnen het wel lyden : dat de knecht slecht
 daar heen gaat / is des Heeren schande :
 ik wil het voor lief nemen : Met Godt
 zal my een stukje droog brood beter sma-
 ken / als met de wereld allen overbloed.
 Godt myn vader / ik laat hem niet / tot dat
 hy my in mijn erfdeel brengt. De verlore
 zoon liep van zyn vader ; hy trok weg als
 een Generaal / ober een geheel krijgshetir /
 zoo hoogmoedig waar by. maar moest ein-
 delyck de schildwacht by de zwynen houden /
 dat staat my niet aan. Ik wil met Godt voor-
 lief nemen ; is hy myn vader ? dan heb ik
 geen noodt. Een ryke Vader / wat kan hy
 niet geven ? een barmhertig Vader / wat
 kan

kan hy niet doen? alles zal hy goed maken; daar ober verheugt zich myn hert.

25. Wy hebben eenen Vader. Ik wil alle menschen lief hebben / aan allen wat goets gunnen. Op zyn altemaal broeders na het bleefsch; Heeft myn broeder gebrek? het is ebenbeel woe hy is / ik wil hem geven wat ik heb: Offchoon hy een Esau is? ik wil vriendelyk met hem spreken / een Cain? beter dat hy my slaat / als ik hem: broeders moeten met malkander breedzaam zyn; zo beel haer mogelyk is. (9)

26. Wy hebben eenen Vader. Veel kinderen zyn maar bastaarden: ik niet / Godt lof. Ik ben myns Hemelschen vaders echt en recht kind. Sommige zyn kinderen des Duivels; die gaan my niet aan: het is een andere familie kinderen der helle - en des Hemels / des lichts en der duisternis. Ik ben een kind Gods; ik heb Gods Geest in my. Gy hebt een kinderlyken Geest ontfaagen. Rom. 8. vs. 15. Ik kan noch bidden en zuchten; ik ben gedoopt; ik draag leedwaezen ober myne zonden: ik herschrik voor Gods toorn: ik geloof aan Godt. Gods kinderen overwinnen de wereld: my is sy met Paulus gehuist: Ik heb Godt lief / zoo goed als ik kan: ik besmin myn naasten na myn vermogen; Die uit Godt geboren zyn, hebben de broeders lief. 1 Petri 2. vs. 17. Ik schik my in Gods wille; was het my mogelyk / ik wilde alle menschen tot Gods kinderen maken: zoude ik dan niet een kindt Gods zyn? Mijn hert getuigt het my / en dit getuigenis geef ik

niet hoor alle schatten der wereld. Godt is myn Abba liebe vader.

27. Wy hebben maar eenen Godt. Kan ook een vader / of moeder haar kindt vergeeten? daar komen tyden en uren / dat Godt aan my zal denken ; als myn jammer / droefheid en elend zal komen tot een zalig zinde ; als alle vrienden my zullen verlaten ; als alles in de wereld gedaan zal zyn , als Lazarus geen troost meer op aarde vinden zal ; dan zal Godt door de Engelen hem hoeren in Abrahams schoot. Luc. 16. vs.

22. Zoo lang wy leven worden wy gedragen door het gebed der heiligen ; als wy dood zyn door der Engelen handen. Wat een eer / een kind Gods te zyn ! noch meer ! kinderen zullen zyn daar haar vader is ; als de dood eens de gebundene los maken en ontankeren zal ; zullenze zyn in de Heerlykheid des Hemels. Vader en kind moet men niet scheiden ; daar de vader is / daar zal het kind ook zyn ; hy in den Hemel ; wy zullen by hem zyn. Philip. 1. vs. 23. En het erfdeel des eeuwigen levens met hem bezitten Col. 1. vs. 12. Zoo vaar ik heen met vreugde.

28. Wy hebben eenen Vader , van welken alle dingen zyn , en wy door hem. Komt alles van Godt? wel ! daar komt dan watter wil ; my zal het altyd aangenaam zyn : zoet of zuur ? ik wil het proeven en verteren : met of zonder smert ? ik wil het lyden ; Geluk of ongeluk ? ik wil het geduldig dragen : wat doet een kindt niet uit liefde tot zyn vader ? ik wil geen menschen vrandt zyn / hy doe

doe my wat hy wil; de Godlozen zyn Gods werktuig my te slaan; ik zie op dien die werpt / de steen mag komen van wie hy wil? Het moet alles heren / Heer uwen wille geschiede. Wat kon tegens myn vleesch zyn als de doot? ik braag myn vleesch niet wanneer ik sterben zal; mijn Geest is willig daar toe; en waer op wacht een gevangene meer als op zyn verlossinge? De doot is myn vryman: Och! dat hy zo lang uitblyft: de doot / een Bode van Godt? ik wil zyn brief lezen / en de antwoord met den Bode brengen: komt de doot oorspronkelyk doot de zonde en de Duivel? Godt mijn Vader heeft den doot overwonnen; zo gaan ik doot den doot in het leven: alles wat hy u heet dat doet / zeyd Maria; wat Godt my heet / zoud' ik dat niet doen? Gaat heen in uw kamer en slaapt! Hoe geern wil ik gaan / en ook in den doot Gods heiligen wil volwoeren; Gaat heen in ballingschap! geern: ik wil myn Golgatha zelver zoeken; myn Judas zelver tegengaan; die gauto en millig iets doed / verdient hy niet meer gunst / als die het slaperig en langzaam doet? Gods gebod moet men te post herrichten; ach Heer spreek! uw knecht hoorde!

29. Wy hebben maar eenen Heere Jesus Christus, waar door alle dingen zyn; Christus en de Vader zyn een; ik ben Christi; zo ben ik ook Godes; Godt de Vader en Christus zullen gelyke plaats by my binden / Godt myn Begeerder / Jesus myn woerder; doot hem / den Vader, ben ik wat ik ben / een mensch / doot Christus een Christen! Hy

zal myn Heer en ook myn meester zyn; hy
 alleen en anders niemand: zyn stem ken ik/
 en volg hem; ik wacht na geen bzeemde/
 en begeer hem ook niet: door hem zal ik
 hebben / de zaligheid / en het leven; Hy is
 myn weg / myn lep-ster / en myn licht; door
 hem is alles geschapen, wat in den Hemel en
 op de aarde is. Coloss. I. vs. 16. Hy myn
 Schepper en Meester: mijn Onderhouder/
 myn Doozpraak; Christus is myn / en de
 wereld is zyn. Zo lang ik daar in lede/
 zal hy myn beschermer en bewaren. Is de
 wereld myn Rode Zee? met Christus zal
 ik daar wel door komen: myn woestijne?
 met Christus gaa ik daar door met vreug-
 de / en ook door al het lyden. Hy myn He-
 mel; ik zyn borger: hy myn hooft / ik zyn
 lidmaat. Godt myn vader / ik zyn kindt:
 hoe kon ik beter gepaart zyn? hem zy eer
 boven alle eer!

AB UNO OMNIA.

Niets is 'er by geval,
 Van Godt is 't immers al.

Weg dwaze wysheid, weg; het leven dat wy
 eeren,
 Komt maar van een alleen; zyn wysselyk re-
 geren
 Verschaft aan elk zyn deel; het wel-, en
 kwalyk - zyn;
 Dees weinig, geen en veel, dees vreugde,
 geen en pyn.
 Godt geeft en blyft doch ryk; zyn yver noit
 verminderd,

Noit

Noit word hy in zyn doen verstoord, veel
min verhinderd;

Het schikt zich alles naar zyn willen overal;

't Komt alles van hem voort, geluk en onge-
val;

Ik ben door hem gevormd, in hem bestaat
myn wezen,

Door Christus bloed ben ik gereinigd en gene-
zen;

Het leven komt van hem; ik leve in hem en
sterv'.

Wyl ik het Hemelryk door hem en Christus
erv'.

Zo 't alles komt van hem, wat by ons word
vernomen,

Ben ik bereid, wat hy my ook laat overko-
men;

Die 't all' in alles geeft, zal ook in smart en
pyn,

Myn all', en in den dood myn sterke troos-
ter zyn.

III. ZINNEBEELD.

Gy zyt den Tempel des levendigen Gods,

2 Cor. 6. vs. 16.

III.

Den levendigen Tempel.

1 **D**E spiegels zyn gemaakt / om onze uiterlyke gedaante te liennen ; gelyk de liefde tot ons zelfs / zo verkiezen wy ook de spiegels : een valsch kwikzilver maakt het tot een leugenaar / of tot een waarzegger ; sommige spiegels tonen haren man aan / zonder veinserp ; andere / bedziengen de lelyke dat zy schoon zyn ; zy bedziengen beide ; het spiegel den mensch / en den mensch zich zelve.

2. Het kan myn ebenbeel zyn / hoe de spiegel van myn aangezicht gestelt is ; daar woond immers dikwyls een lelyke Waardt in een schoon Huis ; en gelyk niet selden onder een slecht dekfel een konstig beeld verborzen is : schoonheid en lelykheid hebben eenen Vader ; daar komen zy beide van daan ; maar alleen dat deeze in de eene gewonnen heeft en in de andere verspeeld. Het kan zyn dat tot de kwaade vorm van de schel / in de

den Levendigen Tempel.

2. Cor. 6. vs 16.

Gy zyt den Tempel des levendigen Gods.

de uure der ontfangenis/ door een goeden/
of tegenschyn der planeten / veel geholpen
heeft: als de kern maar goed is / de schel
wordt buiten dat weggevozen: wel gebak-
ke brood heeft de onzuiverste korst; maar
wie heracht het daarom? Diogenes was
niet schoon; Demostenes had weinig tier-
lykheid / en wierd doch een beroemt Rede-
naar.

3. Die is zeer bedrogen / die na den uiter-
lyken schyn oordeelt; de schoone vers der
meloenen maakt daarom niet / dat e van
binnen zo zyn; de bladerrykste bomen dra-
gen de minste vruchten: uiterlyke gedaan-
tens zyn verblindingen der oogen / en mont-
bakkeffen der licht-gelovigen; een valsch
blanketzel en aanstrykinge / dat de rimpels
bedekt / maar niet wegneemt: een geschildert
gras dat van binnen dikwils wormen doet:
Een appel van Zodom / die lieflyk vooz het
oog; maar schadelyk vooz den reuk is.

4. Gy zyt boven maten schoon, myn zus-
ter, en daar is geen vlek aan u. Zoo roemt
de verliefde zyne Sulamitin; Zekerlyk meer
na het herte / als na het aangezicht: Chri-
stus de schoonste onder de menschen kinde-
ren. Hoe schoon zyn aangezicht geweest is/
dat zegt geen Evangelist of Apostel: zeker-
lyk woonden in hem de volkomenste schoon-
heden van den alleredelste mensch / die door
overschaduwinge des Heiligen Geestes in
het edelste lichaam van zyne moeder Ma-
ria geformeert is; Evenwel zo is zyn lief-
de meer / als zyn gedaante de menschen toc
zich. Ik heb u oit en oit lief gehad / daar-
om

om heb ik u tot my getogen, uit enkele goedertierenheid. Jer. 31. vs. 3.

5. Veele worden schoon geroemt van andere: Roemt het werk den meester? zo kan den roem bestaan: zo niet? zo zullen vrede de beren geen wortel schieten. Apke lieden binden licht haar roemspreekers; maar selden die haar geloof geben. Grote lieden willen geroemt zyn. Maar zegt dat den aap schoone kinderen heeft; zyn zy het daarom? wat kan een oogen-dienaar niet zeggen? by verstandige lieden heet het *tecum habita*, ziet op u zelve.

6. Veele geven haar zelve voor schoon uit; eigen lof stinkt / wy zyn noit blinder / dan als wanneer wy ons zelfs aanzien. Noit dwaalen wy zo veel in het rechte oordeel / dan wanneer wy in onze eige zaken het oordeel zullen spreken. Eige-liefde maakt eige lofspreuke. Eigen getuigenis geloofst men niet; anders zou de lamme recht / de blinde ziende / en de bedrieger rechtvaardig zyn; de schele twee goede oogen hebben; en den weet niet een wijs man zyn; de schandelykste hoer / een huische maagt geroemt worden. Zo selden heeft iemand ook zyn eige vleesch geheet. Ik wil noch van andere geroemt zyn / noch my zelve een lof of schoonheid toemeten; Is de man goed? zyn werk zal niet kwaad zyn. Zyn de deugden ergens gezaaid? zy zullen haar liefhebbers binden. Wertwerpt men de hoos ook wel? en wie schend een brugtdragenden boom? wat andere van my zeggen / dat moet ik lyden. Roemen zy my? ben ik het waard? zo wil ik

Ik het horen / maar my daarom niet verheffen. Schelden zy my ? is het niet waar ? daarom weinig bekommert zyn. Myn hert is myn beste getuigen. is dit recht en oprecht ? ik wil my voor de daad hoeden / met de leugen zal men wel raad vinden : zeggen zy / dat ik een kwade natuur heb ? niemand van myn tegensprekers heeft myn natuur gezien / noch gemaakt ; hoe wil hy dan oordelen ? Root hare / en baard maken altyd geen verrader als Judas. Absalon had de schoonste gedaante en het schoonste hair ; maar de schandelykste natuur. Zoo wydt mist het oordeel der menschen ! ook de quaadste natuur kan in de beste verandert worden. de bitterste stam / de zoetste vrucht dragen : Kan Godt niet alles maken ? den Heiligen Geest niet alles veranderen ? wierd niet Saulus een Paulus ? uit de moordenaar een Apostel ? uit de verlochenaar een bekennet ? Schept in my, o God , een nieuw herte.

7. De werelt bemint haare kinderen en looft haar : haare doen is schoon : haare creaturen onbreekt niets : wat een veracht licht is den armen in haare' oogen ? de kinderen van geringe lieden / zyn by haar niet een pepernoot geacht ; by haar rukt alles na amber : wat andere maken dat stinkt voor haar. De Hoer by het gerocht Salomons / beminde haar kind ook ; ebenwel was / en bleef het maar een bastaard : den roem der menschen vergaat met haar. Een Christen zoekt zyn roem in den hemel / in het hert niet voor het voorhoofd. Wel dien mensch / wiens hert

hert oprecht en met Godt is!

8. Mijne wangen mogen schoon of lelyk zyn? myn lyf recht of krom? is myn hert maar recht? zoo gaan ik recht na den Hemel. Offchoon ik schoon van buiten waar? Evenwel draag ik inwendig een magezyn van woemen; een sinkput van alle vuiligheid: en moet my lyf niet eindelyk tot stof / asch / aarde / en vuiligheid worden? kan eene ziekte myn schoonheid niet herteren / en een Copp van Job / van my maken? de winter berooft den boom van zyne bladeren: den ouderdom my van myne aanzienelyke gedaante. Een hoortg van myn rode couleur: een hoostpyn van alle myne krachten. Waar ik ryk? na zilber en goudt tachten de dieben. Een avond kan dien arm te bedde leggen / die de morgen ryk op laat staan. De goederen dezer wereld / zyn de ballen gelyk / die van den eenen na den anderen gaan. Woonde ik in een schoon huis? Vuur en water kan het my ontnemen. Had ik veel eer in de wereld? zo zoud' ik ooch grootten nydlyden. Lichaamen en schaduw / eere en nyd / volgen makliker op het voetspoor. Had ik groote vrienden? niet minder groote moeite / my na haar hoofd te schikken / en groote zorg om haar te behouden. Alles is de onstandvastigheid onderworpen. Ik wil my daarom uiterlyk niet bemoeijen: myn zorg zal zyn dat ik innerlyk goed ben; en dat ik niet ben door Gods hulp te worden.

9. Menschen roem luidt uiterlyk schoon; Gods betet / en het allerbeste. Die wordt wel gegeven aan den onwaardigsten; maar
deze

deze aan de liefste. Die het met de wereld
houd is haar lieveling ; het is evenveel wa-
hy gelooft of lief heeft. Die het met Godde
houden wil / moet inwendig zyn / wat hy u-
terlyk schynt. Die met Job en David van
Godt geroemt wil zyn / moet slecht en recht
zyn / en het quade myden: ook met Henoch
een Godzalig leven leiden : dan verkiygt
hy den roem : Gy zyt een Tempel des leven-
digen Gods. Dien roem gaat boven alles ;
wel den genen die hem heeft ! Gods Tem-
pel vergaat niet ; een gelobige zal niet
schaamrood worden / als hy maar op Godt
hoopt.

10. Gy zyt een Tempel des levendigen
Gods : hy Godt is geen aanzien des per-
zoons ; die hem breeft en weldoet / die is
hem aangenaam. Geen mensch te arm / nie-
mand zo verlaten ; als zyn hert met Godt
is / dan is hy zyn Tempel ; hy met Godt /
en Godt met hem ; want hy woont immer
in het hert der verflagene : van wat stam ik
ben ; als de vrucht maar goed is ? In den
hemel word daar niet na gebzaagt. Adam
en Eva waren bittere wortels ; eventwel zyn
eenige hinderen / schoon niet van natuur /
doch uit genade goed ; Lazarus lichaam was
vol zweren / zyn hert eventwel een Tempel
Gods ; Tydelyke droefheden kunnen
het inwendige goed niet wegnemen. Een
gerimpelde huid kan eventwel een groot hert
boeden / om den Tempel van Jesus te zyn :
den elendigste Christen / een huis Gods :
Het elendigste wyf Matth. 25. vs. 28. een
schoonen Tempel Gods ; dat maakt haar
geloof.

geloof. Vrouw uw geloof is groot! Daar geloof is daar is liefde; maar deze beide zyn / daar is Godt den derden man: mijne elendigheid zal my niet kleinmoedig maken: mijn huys niet verschrikken; mijne armoede niet verhoerpelph. Die tot alle menschen zegt; Gy lieden; die spreekt ook tot my / Gy zyt myn, en ik ben dyn. Is mijn huys niet uitwendig met goud en andere prachtige werken opgeschikt / zo is het inwendig doch met goede muuren voorzien / Godt die in het verbergen ziet / die kent myn hert / en ik hem.

II. Gy zyt den Tempel des levendigen Gods. Zo noemt Godt de gelobigen. Het is evenbeel wat voor een naam ik by de wereld heb. Christus zocht op de wereld zijne eere niet / ook niet by de menschen; een Christen ook niet. Staat zyn naam nergens in het boek der menschen? In Gods liefdeboek overal / en op alle bladeren. In zyn geheime gunsten-boek zelfs op het eerste blad. Ik heb u in mijn hand getekent / Gy zyt de myne. Lastert de wereld my; dat kan ik niet beletten. Zyt my ook niet / als ik zeg: gy liegt het. Zalig zyt gy zo u de menschen lasteren, en spreken allerhande quaad van u, als zy het liegen, het zal u in den Hemel wel beloont worden. Verdoemd zy my? ik vraag weinig na haar oordeel / zy is immers noch mijn rechbank noch rechter. Daar is 'er een die my richt; die herten en niereen proeft; als ik dien behaag / om der wereldt wel- of -qualph willen / bekommer ik my in het geheel niet; Niets!
myn

myn gewiffen is myn dag - Register / staat daar geen klagte noch veroordeling in? Het is dan ebenbeel / of ons de wereld / en haar kind / de Godloze zegent of bloekt : gaat de wereld niet my niet om / ik ook niet met haar ; zo zyn wy de zaak al eens : de honden moeren in de Tempel niet zyn ; ik wil mynen Tempel niet verontreinigen : die pekt aanraakt word daar mede besmet : gelyk en gelyk horen by malkanderen. Wat een ongelijk paar is de wereld en een Christen ! Gods en des Duibels Tempel schikken zich niet te zamen : de wereld mag zeggen wat zy wil ; zy mag my een naam geven zo als het haar beliest ; behoude ik dien / dat ik Gods Tempel ben ? dan is mijn titel boven alle Keizers en Koningen. Deze naam staat geschreven in de Tpd-boeken der vergankelphheid ; als die een einde heeft ; word haars naams niet meer gedacht : myn naam in de boeken der zalige eeuwigheid ; als buur en blam den anderen verteerd hebben / blyft de mijne doch ongeschonden.

12. Gy zyt den Tempel des levendigen Gods. Daar op kan zich een Godlozen niet beroemen : De Rat-hals maakt zyn lpf tot een trechter / om wijn en sterken drank daar door te gieten. De wellustige tot een levendig graf / om Gods edele schepzels daar in te begraven ; daarom tracht ook het onderlustige schepzel ontbonden te zyn ; den Hoer-eerder / en eehbzyker / zyn lpf tot een hoerhuis : des menschen lichaam word een vat genoemd. 1 Theffal. 4. vs. 4. Hoe veel quile en onreine vaten zullen 'er ten dage der

opstandinge gebonden worden! In Gods huis behoord geen onreine; Gods Tempel en zyn huis is een wee dien / die den Tempel Gods herontreinigt; en zyne Ledematen tot hoeren maakt! veele glinsteren heel schoon van buiten; en inwendig zyn het berscheurende wolven / graffteden met rozen bestrooid; en inwendig stinkende doodsbeenderen. Zy heten Christenen, en leven als Duivels; menschen, en houden huis als de beesten; vernuftige, en zijn dommer als het onvernunftige hee. Een opebaar weet zyn tyd / maar Israël niet. Het herte des bromen is Gods Tempel; en des Godlozen een mesthoop / daar alle vuiligheid te zamen komt. Apoc. 18. vs. 2. een aanbeeld / daar alle zonde / schande en laster op gesmeedt wordt: het hert van een brom mensch / is Gods rust eeuwiglyk. Ps. 132. vs. 14. Daarom is des Konings dochter inwendig gantsch schoon geciert. Ps. 45. vs. 14. Daarom zo laat ons, van alle bevlekkinge des vleeschs en des Geestes ons reinigen. 2 Cor. 7. vs. 1.

13. Gy zyt den Tempel des levendigen Gods. Daar op kan zich niet beroemen / die een quaad gewissen heeft. Hoe veele tempels des lydigen duivels zijn 'er wel? by de meeste godclozen is het gewisse met een brandpfer toegeschroeit. 1 Tim. 4. vs. 2. Het slaapt. Zo is hy immers gerult? maar niet goed: zulke lieden zijn als de zieken; zy slapen / en voelen haar elend niet: gelijk het lichaam van Dionisus, het welk geen naald sieken konde; hardhuidig, daar geen vermaninge / noch waarschuwinge door kan: haar
con=

consentie / wordt dooz het dikwils zondigen
 de struisvogel gelijk / die eindelijk pfer ver-
 teren kan ; en aan Mithridates , die in het laast
 bergift tot zijn spijs nam : ongelukzalige
 menschen ! haar gewisse is als een spiegel ;
 zo lang het bestoven is / kan men het aange-
 sicht niet recht daar in beschouwen ; maar
 als Godt het stof van 't spiegelglas afwaist ;
 dan is het met haar dikwils te laat / en ne-
 men een eind met verschrikkinge : want haar
 hert is als een slapende leeuw ; als hy wak-
 ker wordt / dan bruidt hy. Een bloedhond /
 die de menschen tot de dood toe herbolgt ; en
 als het gewissen eindelijk ontdekt wordt / zo
 gelijkt het aan den stok-bewaarder. Actor.
 16. vs 27. Toen de deuren der gedangenis-
 se open waren / wilde hy zich met zijn swaard
 doden ; hoe veel grijpen niet met Judas een
 strik / en vallen in de hel ? o ! dat de zonde
 altijd booz haar waar / zo kwam de hel en de
 verdoemenis niet ober haar : Godt wil zij-
 ne hinderen wel niet verdoemen ; ebenwel
 stuurt hyse dikwils by haar leven in de hel /
 de angst haeres gewissens ; ik wil gaarn in
 die hel zijn ; op dat ik de tweede hel mag ont-
 blieden : die zich zelfs recht , die wordt niet
 gerecht. Ik kan wel niet zeggen myn ge-
 wissen byt my niet wegens myn gehele leven
 ebenwel beroem ik my ook in Christus : myn
 gewissen zal my niet verscheuren : is 'er veel
 in aangetekent , is 'er veel in aangeschreven ?
 Christi bloed wischt immers uit het hand-
 schrift dat tegens my is. Schryft mijn ge-
 wisse met swarten inkt ? Christus met rood
 bloed : daar moet niets verdoemelyks zyn aan

die genen die daar zyn in Christus Iesus. Getuigt mijn gewisse tegens my? Iesus hoor my. Wil my dat verdoemen / Iesus wil my zalig maken: myn gewisse / mijn brand: Iesus mijn vziend: dese is sterker als het andere / ik ben hoor mijn gewisse ook niet bezweet. Het is maar als een bye; doet men haar goed, zo geeft zy honing / doet men haar quaad, zo steektse. Ebenwel wil ik bidden; Heer! bewaart my voor een boos gewissen: Heer! onderhoud uwen Tempel in my! wierd hy verontreinigt door 't spinneweb van een quaad gedrag? ik wil hem dageliks schoonmaken / zo beel ik kan; daar ik op houde / zal den Heiligen Geest beginnen; als ik onderleg / zal den Almachtigen aan de zwakke krachten geven.

14. Gy zyt den Tempel des levendigen Godts. Den Tempel met menschen handen gebouwt / of schoon hy Salomons Tempel was / hy moest ebenwel hergaan / en bleef eindeliks geen steen op mallander: het here van een broom mensch is een Tempel van Godt gebouwt; hier zyn de pylaaren / geen kalk en steen; de levendige Godt woont daar in / hy bouwt; en onderhoud ook zelf. Veele leggen al hun vermogen aan de Tempels der doden: wel! laten zy de levendige sterben? hoe qualiks huis gehouden! Zy bouwen kerken en armen huizen; niet quaad! maar zy laten haare zielen aan geestelike cieraadien bloed-arm blyven. Hoe slecht! zy geven den behoefstigen en lyden selber noot; is dat wysheid? zy doen uiteliks wat zy konnen / en inwendig

mendig zyn zy luy en traag: andere bouwen
 zy op / en vallen zelter oberhoop. Het eene
 mag ik wel doen; en het andere niet verzu-
 men; ebenwel is een ieder zich zelve het
 naaste. Ik moet andere helpen / en my
 zelve geen schade doen; kalk en steen ko-
 men niet in den Hemel: lichaam en ziel zul-
 len daar in komen als zy het daar na ma-
 ken. Deele vertellen de steene huizen van
 Godt met schoone beelden: maar het huijs
 haars herten ontdecken zy met leyke schilde-
 ren van onreine gedachten en Godloze
 werken. In het steene huis, laten zy zetten/
 den geschilderde gekruisten Jesus: in haars
 herten huis de snode Venus. In den stee-
 nen Tempel hebben zy opgerecht de kuische
 Maria, In haar slaapkameren en eetzaalen
 den verhoerden Adonis. heet dat: Zy zyt
 Gods Tempel! Quichelaars zyt gy / en
 Pharizeers / welkers Tempel Gods ner-
 gens te binden is / als in de stenen kerken.
 haar hert en vleesch blyven wat zy zyn.
 Ik wil aan de lebendigen altyd meer geven
 als aan de doden. Heb ik geen goud? een
 goed ander metaal kan ook doorgaan; als
 het heeltentis van zyn Heer daar maar op-
 staat? geldt en zilber zullen goed en het zel-
 ve moeten gelyken: Ik wil barmhertigheid
 voffenen tegens den behoestigen; dan ben ik
 Godt gelyk. Zyt barmhertig gelyk ook uw
 Vader barmhertig is. Ik wil zo veel als ik
 kan oly en wyjn in de wonden der armen gie-
 ten: ik weet dat 'er een onbarmhertig oor-
 deel zal gaan over dien / die geen barm-
 hertigheid geoffent hebben. Jac. 2. vs. 13.

Mijns naastens nood / zal de mijne zyn / want wy zyn doch beide Gods Tempel. Zoo iemand Gods Tempel verderft, dien zal Godt verderven. 1 Cor. 3. vs. 17. Daar bewaar Godt my hoor! beledigt my iemand? ik wil geen quaad met quaad vergelden. Ik wil geern vergeben; vergeeft my immers Godt ook. Zoo toont my den Geest aan / die in mijnen Tempel leert.

15. Gy zyt den Tempel des levendigen Gods. In het binnenste des Tempels te Jerusaleem / mocht niemand als den Hoogenpriester gaan: Ik heb mijn hert Godt tot een Tempel gewyd: niemand als Jesus zal daar in zyn: wy hebben een Verbond met malkanderen gemaakt; hy is mijner byanden byand; en ik niet minder der zijnen. De Satan is de byand van Jesus en van my; Wy haten hem beide; de wereld behaagt my niet; aan Jesus ook niet: de wereld en den Hemel konnen zich geenzins te zamen boegen. Gy kont niet Godt dienen, en den Mammon. Matth. 6. vs. 24. Mijn hert Gods hemel: den Hemel is licht / en de wereld duisternisse / die twee komen niet o-
bereen: haart wel wereld / en werelds gezinde! Jesus myn Hemel: myn hert hemelsch. Wy schikken ons niet by een. Werelds lust; hoe staan wy met malkanderen? als Godt en Belial: daar Dagon woontd kan Godt niet huisvesten: Ik zeg u den dienst op / zedert dat myn hert Gods Tempel geworden is. Wat zal ik met u doden honde doen? gy verteert my myn lichaam en ziel; zo een Heer dien ik niet. Godt gaf my lichaam en ziel: is het niet billik / dat ik

Ik hem ook met myn lichaam eere? Gaat
 maar heen / gy liefkozend ondier; meent
 gy / dat ik niet weet / dat gy my eindelyk
 zoekt te verscheuren: Goede nacht gy werk
 der duisternisse: Gods Tempel heeft een
 beter licht; wy wandelen in het licht / en
 gaan de Hel voorby / tot de eeuwige Hemel-
 sche vreugde. Gy hebt 'er zo menig ver-
 boerd; ik ken uwe boetschappen: daar zynder
 beele u gebolgt / maar geene te rug geko-
 men. Is 'er een Simzon die u na wil
 gaan? dat moet ik lyden; een Absalon / die
 u gehoor wil geven? zy mogen het wagen:
 beide verloren zy hunne hairen / krachten /
 lpf en leven / de laatste ook zyn zaligheid.
 Die u offert / moet zich zelfs verbranden.
 Ik kan geen vuur verdragen; veel minder
 het helsche vuur: hen ik met u delwyl ik
 lebe? daarom hoef ik met u ook niet te
 branden / als ik dood ben / ik kom in uwem
 Tempel niet.

16. Gy zyt den Tempel des levendigen
 Gods. De Tempels dienen tot bescherming /
 voor hen die in nood zijn. Een vroom mensch
 een onschatbaar Juweel des landts; toen
 Noth uit Sodoma ging / regende het vuur
 van den Hemel. Gen. 19. vs. 24. Als Noach
 in zijne arke klom / verdeelde zich het wa-
 ter over den geheelen aardbodem / en ver-
 dronk beide menschen en bee. Als de Recht-
 veerdige in zijn doodkist gaat; volgt 'er in
 het gemeen niets goeds: maar de rechtveer-
 dige sterft; de vrome lieden worden wechge-
 ruk / en daar is niemand die het ter herten
 neemt. Ik wil vrome luiden eeren / om dat-

se Gods Tempel zijn / een heijgheit kan
aan een landt veel voordeel doen ; maar een
aandachtig onsen vader noch meer : wel ge-
beden / is half gearbeidt : wel gebeden / is
den vrand half verflagen. Hoe had Gods
Tempel / te weten Moses / en sloeg een ge-
heel leger der vranden : Gods Tempel een
beschuttinge der kenauoden ; als mijn hert
in kenauotheid is / loop ik na Jesus. Ik
hoef hem niet verr' te zoeken ; hy is in my :
in zyn Tempel vind ik hem. Weet gy niet
dat ik zyn moet, in dat , welk myns Vaders
is ? Christus woont door zynen Geest in ons.
2. Tim. 1. vs. 14. Daar leert hy / daar troost
hy. Wel dien mensche / welkers hert Gods
Tempel / en waar in Jesus den Hogen-
priester is.

17. Gy zyt den Tempel des levendigen
Gods. Die Gods beeld draagt is Gods
Tempel. Ik draag het evenbeeld Christt :
in den doop trok ik hem in het geheel aan :
ik wil hem noit vuttrekken. Ik wandel hem
na / dan ben ik in hem / en hy in my. Even-
wel is dat beeld in Adam verdorven ? dat
weet ik wel : verdorven / verloren ; maar in
Christus wedergebonden. Gy zult heilig zijn ;
want ik ben ook heilig ; een beeld kan wel
bemoest / maar ook wel gereinigt worden :
een blieg kan het onteeren / maar zijn ge-
daante niet veranderen. Was het dan zal
het de voorgeaande couleur meer hebben.
Christus heeft my gewassen en gereinigt ;
is het niet genoeg ? dat ik in dit leven niet
heb / zal my in het toekomstige gegeven wor-
den / dat ik in het leven niet ben ? zal ik na
de

de opstandinge verkrijgen: Daar de Geest Gods woont, daar is het beeld Gods. Weet gy niet dat de Geest Gods in u woont? beeld tegen beeld; ben ik lelyk? Christus is schoon; verdorven? in Christus ge-erst de zaligheid en het leven. Gy zyt een slegt beeld? nochtans behoort ik aan mijn Meester. Een oud beeld? maar vernieuwd door Christi bloed. een lelyk beeld? Zippora was ook niet schoon; nochtans trouwde haar Moses. Niets zal my van Godt scheiden; als ik in de liefde en het geloof blijf. Alle Tempels zijn niet eben schoon; genoeg / als de offerhande daar in maar heilig is!

18. Gy zyt den Tempel des levendigen Gods. Alle de stenen die tot den opbouw des Tempels te Jerusalem gebruikt wierden / moesten eerst bewerkt worden; eer ik tot den Tempel Gods kan komen / moet het my ook zo gaan; ik bewerkte my door de Propheten. Van natuur zijn wy altemaal ongeschikt / een hrom hout; ten zo dat ons Godt bequaam make? zullen wy wel eeuwig onbequaam en verworpen blijven: kinderen, die ten goede opwassen zullen / straft men / en brengt haar strengelyk op; wach, dat een beeld moet worden / moet eerst weck gemaakt worden; als Godt ons in den Hemel wil hebben / rugtigt hy ons eerst op aarden: Hy geesselt immers een ygelyk kindt dat hy aanneemt: hooreleer Stephanus ter heerlijkheit verheven wierd / moest hy eerst gestenigt worden. Eer Christus zelfs tot den Vader kwam / moest hy van zyne ontarde kinderen gekruist worden. Daar is noit een hei-

heilige in den Hemel gekomen / of de duivel
 heeft hem eerst in de versen gestoken. Godt
 slaat / steekt / breekt / snijt / geesselt en ver-
 wondt; maar! hy houdt uit dit alles een
 Tempel by een. Is het dan niet wel ge-
 daan? ik wil my geern in Gods werkhuis
 begeben; geern op zijn aanbeeld leggen; hoe
 harder hamer / hoe beter konstuk: Slaat hy
 my hard? ik wil myne schouders te zamen
 trekken / en zeggen: Dat wy die straf wel
 verdiend hebben: belaadt hy my met ziekte?
 Het is goed Heer / dat gy my vernedert
 hebt: zick aan het lichaam; wat is dat
 meer! daarom geen stank booz Godt: Laza-
 rus waar ook zick: Hiskias niet minder: des
 Hoofdmans knecht bevondt zich ook zo; waren
 zy daarom verworpen? Godt stuurt de ziekte/
 maar ook de geneesmiddelen; ziekte is een
 school / daar in de patient dikwils meer
 leert / als in het huis der gezondheid: Laat
 Godt menschen over myn hoofd gaan? ik wil
 my bukken. die aan haar zegt; kom;
 zal ook bevelen; gaat weg / het is genoeg.
 Gy hebt qualyk geoordeeld van myn knecht
 Job. Simei vloekte David; maar kon
 niet beletten dat hem Godt weer eerde.
 Godt vernedert en verhoogt: Christus wierd
 ook versmaadt; wy moeten hem gelyk wor-
 den. Neemt Godt my myn tydelyk goed? de-
 zen roeft moet weg / zal men het goede me-
 taal zien: de Heer geeft het; mag hy het
 dan ook niet nemen? tydelyke gelukzaligheid
 is een vogel-lym; hoe haast byben ook de
 beste daar aan vast kleben. Is het niet
 zwaar / dat een rype in het hemelryk

horne? Godt mag my het goed wel ontne-
 men / als hy my den moed maar laat.
 Goeds gendeg / als ik op Godt hoop! en
 tot den Heere zegge; Gy zyt myn toe-
 verzicht. Werpt my Godt met oorlog over-
 hoop? Oorlog is een purgatie des Lands;
 dewyl ik my zelve niet besorlogen wilde / zo
 moesten het andere doen. Het is ebenbeel
 wat werktuig het doet / als ik maar goed
 worde: als my den oorlog overal heen drijft/
 en ik nergens weet te blyven / dan drijft
 de noodt my tot Godt; als Hemel en aar-
 de dienst en hulp ontzeit; dan staan de
 steenhelen in de handen van Jesus open;
 daar heen blięt de duif en wordt genezen.
 Hoe het Godt ook met my maakt? ik wil
 stil zyn en geduldt hebben / niet op de hyl
 zien hoe zy hakt / niet daar aan denken / wat
 smert zy veroorzaakt? Maar dat ik dooz
 dit alles een Tempel des Heeren zal wor-
 den.

19. Gy zyt den Tempel des levendigen
 Gods. In welk huis den steen ligt / daar
 draagt hy zyn eer van; daar na moet hy
 zich houden. Ik ben Gods Tempelsteen;
 ja Gods Tempel zelfs. Veel wel! in Gods
 huis moet alles eerlyk toegaan: hier danst
 en springt men niet; hier betoont men zich
 niet ongelaten. Hier zingt en bidt men; de
 schandelyke danser vind hier geen herberg;
 daar Gods Tempel is moet het overal het-
 lig zyn; waar ik my bevinde / wil ik my
 bebllygen / dat ik leef zo als 't behoort;
 my vraag / dat ik niemand ergernis gebe;
 zot - gelayl betaamt een Christen niet.
 Als

Als ik van een tegelyk woord rekenschap zal geven; hoe veel meer van een tegelyk lichtvaardig gedrag? en hoe veel bind men die niet in de nacht dansen? hoe veel gelegenheid wordt daar gegeven om te zondigen! hoe veel ergenis? Godt bewaar my dat ik niemand ergere / dat ik niemand aanleiding geve om quaad te doen! zulks geschied in het dansen; daarom myd het een Christen: Evenwel danite David ook voor de Arke des Verbonds? maar / zeker geen courrant; zarabande, of ballet; en ook niet na een schandelyke melody: ik kan my in Godt berheugen; dat deed hy: het dansen als Herodias is verboden: zo mag ik David wel zijn / als het de tyd en gelegenheid / als ook de plaats toelaat: met Herodias mogen dansen / die na de Hel en verdoemenis willen. Mijn reis gaat daar niet na toe. (1) Mag men dan in 't geheel niet dansen? men beweegt immers het lichaam maar daar mede; en dat dient tot gezondheid? *non sunt facienda mala, ut evitent bona*, men moet geen quaad doen, dat daar door goed zoude komen. Gere-dansen zouden niet verboden zyn: zo geen schandelyke dansen daar uit voortquamen: daarom verbieden de Oudbaders en Consilten de dansen. (2) op dat niet by het schijnbare goede het quaad dat uiterlyk is insluip: Als Jobs kinderen vrolyk waren / lag den Ouden zo lang op zijne knien en bad / dat het haar niet ten kwade mocht uitballen. De Zatan past overal op / dat hy ons mag siften als de terwe: hy komt wel door gestloten deuren; men hoeftze daar-

om niet geheel en al open te zetten. Gelezenheid maakt dieven; daar zijn welvig Josephs meer die niet aannemen wat haar aangeboden wordt. Zyn wy Gods Tempel? dan moet overal alles goed en eerlyk zijn: ook de nieuw-modische klederen verciereu dit huis niet / maar veronteereu het zelve: een lichtbeerdig kleed / is een getuige / van den genen die daar in steekt; wat in een huis verborgen is / leerd het uithangbord: als ik de leden / die Godt en de natuur toegedeekt wil hebben / ontbloote? wil ik dan niet hebben dat een ieder zegt: dat ik ligcbeerdig ben? oorbeeld zelfs! waar mede ik een ander erger; is dat niet een duivel? zo maak ik dan van mijn lijf een duivel: is dat niet schandelyk huis gehouden? klederen zijn zonder dat dezels der schande; maar! hoe veel schandelyker worden zy / als ik de schande ontdek; aan de onberuustige dieren heeft Godt en de natuur een dehzyl der schande gegeven: de redelyke nemen de bygebraderen weg; en willen dat een ieder ziet / hoe Evaas lust noch diep in haar hert en ziele steekt. Is dat eerbaarlyk wandelen? daar mag het doen die wil; het is evenwel niet recht; en wie verbiedt te zeggen / dat alle die zulks doen geen deel aan het Hemelryk hebben; want hier in behooren maar huysche en eerbare herten aan lijf en geest.

(3). De Heer sal haar besoeken die een vreemd kleed dragen. Zeph 1. vs. 8. In Gods huis en Tempel, daar dobbelt en speelt men niet; daar haart / en werpt men niet met dobbelstenen; ik wil my onthouden van alle wintzuch-

zuchtige en tijdtberdybende speelen: mijn tijdtberdyf wil ik in den Bybel zoeken; daar vind ik Jesus; deze paarel / zal my niemand ontnemen. (4)

20. Gy zyt den Tempel des levendigen Gods. Tempels zijn gebouwt om daar in te bidden. De Pharizeen en Tollenaars gingen in den Tempel om te bidden. Mijn hert is een Tempel; zoo is het ook een Bedehuis; ik wil tot Godt bidden; hy noemt zich een Vader, die het gebed verhoort. Pf. 65. vs. 3. Hy eischt het gebed. Cant. 2. vs. 14. Hy bemind het gebed. Pf. 141. vs. 2. Ik wil tot hem bidden; Hy kan overvloedig doen, boven alles, wat wy bidden en verstaan. Ephes. 3. vs. 20. Wat ik ook nodig heb? ik hoop Godt zal het my geven; het geloof doet veel by het gebed: het gebed / by Christus: Christus vermag alles by den Vader / kan ik zo sterk niet bidden als Moses? Exod. 32. vs 11. Of Jacob? Gen. 32. vs. 24, 25, 26. Of die vrouw? Matth. 15. vs. 25. seqq. Ik wil my houden aan mijn arm gebed: aan de arme kindertjens geest men vooz de deur zo wel een aalmoes / als aan de groote en oberluidt schreeuwende bedelaers. Is Godt een gestreng Rechter? Ik wil hem overwinnen vooz onophoudelyk aanroepen en bedelen. Is hy myn Vader? ei / de quade vaders geven aan haar kinderen ook broodt; zoude dat mijn goede vader in den Hemel niet doen? Veel bedelen heet onbeschaamtheid: nochtans is het geoorlooft / in het gebed / by Godt onbeschaamt te zyn. Luc. 11. vs. 8. die zich terstondt laet

laet afwerpen / verkrijgt niets. Ofschoon
 mi Godt booz een hond uitmaakte; en hoe
 kon hy mi erger noemen? nochtans wil ik
 van zijn deur niet gaan; hy zal van mi niet
 ontslagen worden ten zy dat hy mi helpe. Ik
 heb het hert zoo wel als Jacob om te zeg-
 gen: Heer ik late u niet, gy hebt my dan ge-
 zegent. Waar gelyke nood is / daar moet
 gelyken pber zyn; ik ben ik nood; Godt is
 mijn vriend: het is tyd dat den eenen vriend
 den anderen in de noodt helpe; helpt Heer!
 wy verderben. Godt is een groote Godt;
 wie weet of hy een arme Creatuur als gy
 zyt, verhoren zal? Dat weet ik; hy heeft
 beloofd dat hy zich als een vader wil ont-
 fermen / over alles / wat kinderen heet in
 den Hemel en op aarde: heeft hy nu ontfer-
 ming? zo vind hy aan mi een armen: op dat
 hy blyve die hy is / en zynen naam niet ver-
 leze; zo moet hy mi immers helpen. Godt
 is een Heer van Majesteit: dat weet ik wel:
 maar ook een algemeene Vader; een bede-
 laars zoon / mag zo wel tot zijn vader gaan/
 als een Konings zoon; waar zoud' ik an-
 ders gaan als tot mynen Vader? het is goed /
 dat iemand Majesteit heeft; zo is hy rijk
 en machtig om te geven wat ik van no-
 den heb. Hy heeft hulp; ik heb gebeden; die
 geef ik hem / en hy aan mi zyne genade;
 hy eischt dit / en geeft aan mi het andere; zo
 zyn wy beide te vreden en vergenoegt.
 Misschien is het al te laat met het gebed?
 laat genoeg; ik moest billik eerder geko-
 men zyn; van rechtswegen eerder leedwe-
 zen over mijne zonden gehad / en om ge-
 nade

nade gebeden hebben : maar kan men het verloren wel wederom herhalen ? de tyd niet ; maar genade wel. Is den dag verzuimt ? ik kom by de nacht ; den eenen vriend hoord den anderen om middernacht. Luc. 11. tot Godt kome ik nooit te laat : ik leef noch ; Godt ook. In het leven vergeeft de lewendige Godt ; zoo wil ik van om genade bidden terwijl ik leef / eer ik sterf. Uw gebed is te eenvoudig : zoo is het ook ; maar Godt wil ook geen complimenten hebben ; eenvoudige gebeden zijn hem het aangenaamst ; ik bid als een kind ; Godt verhoort my als een Vader : ik verlang maar kinds gedeelte / meer niet ; ik ben ook niet weintig vergenoegt ; een stukje brood kan my verzadigen. Het is niet de kracht mijns gebeds ; noch de waarde mijner perzoon / die mijn gebed krachtig maakt / en my verhooringe verschafft ; Het is Christus die alles werkt ; heb ik hem te vriend ? dan zal ik by den Vader verwerben / wat ik bid / of wat my goed is. Ach ! Wie weet het ? zwijg mijn hert niet uwe ach. Wat ach ! sluit maar de deur des ongeloofs toe ; en wacht dan aan alle vensters een overbloedige Goddelijke hulp en troost : roept getroost / Godt zal horen ; tot nu toe hebt gy maar gezocht ; heft uwe stem op als een ba uine ; de Heer zal opwaken en u helpen. Als de nood op het grootste is / dan is Gode het allernaaste : kunt gy niet meer spreken ? zo weent maar : de tranen breken Gods hert / dat hy doen moet wat de nooddrustigen begeren. Haast zal hy zeggen / Weend niet !

niet! en als dan zijt gij geholpen. Komt gij niet wenen? zucht maar; dat hoort hij ook; want hij dede het ook aan Mozes. Is uw geloof als het zijne? zo zal de verhooring ook gelijkelijk zijn. Weest wel te vreden mijn hert! zal u den Hemel geopent zijn? neemt de hoofstleutel des gebeds; door deze openen zich alle de poorten des Hemels: Ik wil bidden, als ik ziek word, als de nood daar is. Hoe dan? zal Christus uw knecht in den nood zijn? waarom niet in voorraad / terwyl den Hemel noch helder en klaar is? het geluk noch op den middag staat? men moet Christus niet tot op het laatste uitstellen; daar is veel bedrog in de gebeden / die in nood geschieden; de oorzaak komt van de nood / die op ons legt. Zo niet! ik moet ook bidden als het mij wel gaat / dat mij niets quaads overkome; In den Tempel te Jeruzalem was een altpdurende vuur: het vuur mijns gebeds zal in den Tempel mijnes herten altpd branden; ik wil altpd bidden / Godt zal altpd verhoren. Zo niet als ik het wil? nochtans zo als het mij goed is: daar mede ben ik te vreden. Ik kan niet bidden. Ik ook niet; het gebed is het werk des heiligen Geestes in ons: ik bid den heiligen Geest aan / dan kan ik bidden. Godt heeft in onze herten uitgegoten den Geest des gebeds. Ik worde moede in het gebed, dat vooral niet; anders mocht Godt moede worden in het verhoren; worden wij niet moede van bidden? Godt zal moede worden van weigeren: en eindelijc de standvastig. aanhoudende gebeden de vrucht des gebeds.

beds / een levendige verhoringe.

21. Gy zyt den Tempel des levendigen Gods. In den Tempel moet men offeren. in het Oude Testament offerdenze breeemde lichamen: in het Nieuwe brengen wy onze etge: die moesten de haare voor geld kopen; Wy hebben de onze altijd bereid: zo lang iemand lpf en leven heeft / heeft hy ook iets dat hy den Heere kan geven. Alles wat ik heb / wil ik Godt bywillig offeren. Godts volk moet een vrywillig volk zyn. Ps. 110. vs. 3. Cant. 6. vs. 2. Deel heb ik niet / doch wat ik heb / zal met yberigen aandagt / en een milde hand geschieden: alle offerhanden des Ouden Testaments bestonden ook niet in Gunderen en groot bee; ook de Tammeren / en een paar Correlbuisen waren Godt aangenaam; kan ik geen zilver en goud offeren? geen groote zommen brengen? een penningstke verricht het zijne ook; niet de gaaf wat; maar de hand hoe zy geeft is by Godt in aanzien: breeemde offerhanden heb ik niet; die het zijne geeft / kan hy ook iets meer? Geef my myn zoon uw hert, Proverb. 23. vs. 26. Dat wil Godt hebben: myn hert geeft uwen zoon / dat wil ik hebben: zoonen zijn de liefste kinderen: een eenige zoon is het kosteljkste offer. Abraham wilde Isaac offeren; dat wil ik ook doen / en met hem alles wat ik heb; en had ik niets eigens / zo geef ik wederom / dat Godt toekomt: nochtans zal hy het uitgenide aannemen / als of het mijn eigen waer: En dan henen mijn gebroken hart / en mijn be-slagen Geest; mijn bedroefde /
en

en ook verheugde ziel / word een offerhande Gods : gaat en laat niets achter ; gaat alle mijne zonen : neemt Benjamin mede de liefste die ik heb. Ik gun het niemand lieber als aan Godt : hy heeft de oudste zieden daar toe ; het grootste recht ; gaat heen mijne beeken / stort u uit in de wijde zee der genade Gods : klopt aan den Hemel : de handt des hoogsten zal u met zingde aannemen. *Mijne ooren / gy die traag zyt geweest Godt te horen.* Heb. 5. vs. 11. Afgewend van Gods Wet. Prov. 28. vs. 9. Afgewend van de waarheid. 2 Tim. 4. vs. 4. Had gy uw ooren verstoppt als een adder , voor de stemme hares bezweerders. Ps. 58. vs. 5, 6. Zyt gy tot nu onbesneden geweest. Act. 7. vs. 51. Neigt u noch tot de geboden Gods. Exod. 15. vs. 26. Hebt acht op de wysheid des Heren. Prov. 2. vs. 2. Hoort nu , wat de Geest Gods tot de gemeente zegt. Apoc. 2. vs. 7. Zyt snel om te horen. Jac. 1. vs. 19. *Spreekt Heer / uwe knecht hoort.* Myn tonge , die voor dezen gewendt waart te liegen. Jer 9 vs. 3. Uwen naasten schade te doen. Ps. 140. vs. 4. Een scherp snydend zwaard Ps. 57. vs. 5. Zyt nu voortaan Gods eere. Ps. 16. vs. 9. Looft Godt en zegent uwen naasten. Jac. 3. vs. 9. Spreekt , wat tot opbouwinge diend. 1 Cor. 14. vs. 26. Spreekt van Gods getuigenissen : Ps. 119. *Mijne handen !* gy waart voor korten tydt vol bloedt , en droopt van ongerechtigheid. Jes. 1. vs. 15. Gy waart vol ondeugts, Job 11. vs. 14. Bedrog. Daniël 8. vs. 25. Geweld Joh. 3. vs. 8. Gaat
 3
 heen

118 Des Hemelschen Morgendauws

heen wast u, reinigt u, heft u op in heiligh-
heid. 1 Tim. 2. vs. 8. Jac. 4 vs. 8. **Mijne**
voeten / hebt gy gelopen op den breiden weg
des verberfs! Zyt gy begeerig geweest bloed
te vergieten, Rom. 3. vs. 15. Wend u af
van het quade. Prov. 4. vs. 26. Staat nu in
het Huis des Heeren; en in de Poorten Je-
rusalems, Ps. 122. vs. 2. Wandelt niet meer
op het padt der zonden, Prov. 1. vs 15.
Maakt u een rechten gang. Hebr. 12. vs. 1.
Mijne oogen! zyt geen echtbrekers meer. 2
Petr. 2. vs 14. Ziet niet na andere vrou-
wen. Matth. 5. vs. 28. Niet na ydelheid;
Ps. 119. Maakt dat de doot door deze
vensters niet inkome. Jer. 9. vs. 21. **Zyt**
gy mijne voerders geweest tot de werelds-
liefde? word nu mijn leidzman tot de He-
melsche liefde van Jesus; wend u van dat/
het welk quaad is / tot alles dat goed is.
Myn tong zal een offerhande / en myn handen
een brandoffer zijn. Zoo zal myn offer een
verstandigen Godsdienst worden. Rom. 12.
vs. 1. **Roemen** andere op haar offer? dat
moet ik spden; komen zy prachtiger als ik?
ik moet brengen wat ik heb; wie weet of
hy het offer van andere / het hart zo wel is/
als hy het mijne? Cain offerde ook; Achab
en Judas hadden leedwezen; de Pharizeers
gaben aalmoessen; maar wie weet niet dat
zy Godt onaangenaam geweest zyn? een
Christen offert Godt altijd / op alle plaat-
zen / en hy alle gelegentheid; geen stukjens/
maar al wat hy heeft en bezit.

22. Gy zyt den Tempel des levendigen
Gods. Laat andere haren steenen Tempel
ver-

bercleren / ik wil myn hart opschikken :
 mijn ziel is mijn Tempel : mijn Altaar
 Christus : de beelden / Christelyke deugden :
 mijn offer lpf en ziel : mijn wierook / gebed
 en tranen ! ik wil my beblprigen / terwyl
 mijn Tempel in de wereld is / dat de we-
 relt in mijn Tempel niet kome : dat het Beth-
 aven niet worde / maar Bethel blybe : Of-
 schoon ik tegens mijn wil moet leven ? Ter-
 wyl het Gods wil is / zo zal het ook de
 mijne zijn ; daarom zal mijn leven door
 Gods Geest eventwel niet werelds worden ;
 Veel visschen zwemmen in de zoute zee / e-
 ventwel zijn zy niet zout ; een Christen kan
 onder de Godlozen leven / en hoeft daarom
 niet Godloos te worden. Christus was een
 ruime tyd in Egypten / eventwel bleef hy
 den Hogenpriester / en zyn ziel een heiligen
 Tempel. Ik ben gemaakt door de scep-
 ping ; mismaakt door de zonden ; heritelt
 door de genade ; gelykvormig door de ge-
 lph - vorrnigheid met Christus ; veran-
 dert door Christelyke gedachten / en zal
 eindelyk volkomen hervormt worden door
 Heerlykheid. Ofschoon den Tempel dezes
 lichaams eindelyk omver zal vallen ; na de
 ziel zal ik staande blyben ; de eerste is van
 leem gebouwt / de andere van Godt ingebla-
 zen. Lpf en ziel moeten Gods Huis en
 Tempel zyn / en ik wil Gods knecht, kind
 en erfgenaam blyben : eventwel / terwyl ik le-
 ve / wil ik van de wereld afscheid nemen /
 niet met de voeten / maar met het hart ;
 Ik wil de wereld myn lichaam niet ontrek-
 ken eer ik sterf ; maar wel de ziel / het is
 beter

beter dat de ziel in de wereld blyft / als de wereld in de ziel / zo word mijn Tempel niet berontreinigt. Deele gaan uit de wereld in een Klooster / maar het Klooster niet in haar / daarom blyben zy booz als na / een unreinen Tempel.

23. Gy zyt Tempels van Godt. In den binnensten Tempel des Ouden Testaments / mocht den Hogenpriester maar ingaan ; in myn binnensten Tempel des harten zal niemand als Jesus ingelaten worden , dit huys zal booz niemand open staan als booz hem alleen ; *reliquis claudatur amicis.* het zal voor andere vrienden gesloten worden. Jesus woont in my door zynen Geest. 2 Tim. 2. **Ik in hem booz het geloof / hy is myn Hogenpriester :** Hy heeft zich zelfs voor my geoffert. Gal. 1. Ephes. 4. 1 Tim. 2. Zyn gebed, smekingen en geroep. Heb. 5. vs. 7. Zyn vleesch. Joh. 6. Zyn lichaam. Col. 1. Zyn bloed. Heb. 9. Zyn leven , Matth. 20. Den Barmhertigen Hogenpriester. Heb. 2. Onze Voorspreker voor Godt. 1 Joh. 2. Hy heeft ons verlost van de heerschappy des Duivels. Luc. 1. **Van de hand der genen die ons hateden ;** hy heeft uitgetogen de Vorstendommen, en ze ten toon gedragen eeuwiglyk. Col. 2. Hy heeft des Duivels werk veritoort , 1 Joh. 3. vs. 8. Verlost van de verdoemenis. Esa. 43. Ik verdelg uwe overtredingen en misdaden als een wolk ; van den toorn Gods. 1 Thes. 1. Rom. 5. Van den vloek der Wet. Gal. 3. Van de eeuwige dood. Joh. 8. Van de quaal der helle. Hof. 13. **Kon ik ook een beteren**

Hogenpriester hebben ; zo ben ik dan mijn
 zelfs niet meer : ik ben de zyne , hem leef
 ik ; hem sterf ik ; de zyne zal ik eeuwig zyn.
 Daar blyft het by . Ik zyn kind / hy myn
 Vader . ik zyn Tempel / hy myn Priester :
 ik zyn offer / hy mijn offer / hy / Jesus /
 brengt my tot Godt ; daar heen wil ik : daar
 heen staan mijne zinnen . Noach boer in een
 Arke ober al het water : myn Hemelsche
 Noach zal myn Tempel zo boeren / dat / na
 het uitgestaan onweer dezer wereld / en na
 dat ik dooz de dood overgestheept en aan-
 gehoerd ben / ik de haben des eeuwigen le-
 dens bereyken zal !

INTERIORA LATENT.

Al 't wereldsche gewemel,
 Weet van geen zielen Hemel.

Vaak is den appel rood van buiten, maar van
 binnen
 Een wurmen nest; dus zyn de vleeschelyke
 zinnen;
 Want zo zy uiterlyk op eigen wysheid staan,
 Zal zulk een oordeel slecht, en zonder grond
 vergaan.
 De slechtste Byen - korf toond ook zyn' ho-
 nigraden ;
 Der Paauwen voeten doen haar schoonheid
 niet versmaden ;
 Ook word de Paerel noit om hare schulp ver-
 acht ;
 De schoonste Ent' wel op de slechtste stam
 gebracht.

122 Des Hemelfchen Morgendauws

Het lichaam kleefd aan de aard', de ziel denkt
op den Hemel ;
Het lichaam leeft gestaag in 't ydele gewemel,
De ziel, een huis van Godt, ja Goddelyk van
aart ,
Slaat and're wegen in, en reift weer Hemel-
waart.
En echter is de ziel onzichtbaar voor elks
oogen ;
Dierhalven wat men van my oordeel' , 'k
zal 't gedogen,
Als Jesus maar in my en ik in hem mag zyn :
De waereld houde 't hare, en late aan my
het myn'.

IV. ZINNEBEELD.

Wie zyn kruis niet draagt en my na-
volgt, die kan myn Jonger niet
zyn. *Luc. 14. vs. 27.*

IV.

De nodige Navolginge.

Wiens brood ik eet / diens woordt
spreek ik ; Godt geeft my brood ;
Is het dan niet recht dat ik hem diene ? en
wat eischt men meer van een knecht / dan
dat hy trouwt is ? waar in kan ik trouwer
zijn / als wanneer ik myn Heer in alles vol-
ge ? waar hy heen gaat / daar gaan ik ook
heen / uyt Godt / mijn Godt ; Guch en
Raemt / willen niet van malkanderen ;
Godt en de mensch moesten van rechts we-
gen ook niet van malkander ; die hem een
lid afsnydt / die schendt zyn aangezicht ; die
alles niet doet wat zyn Heer hem heet /
heeft hy de gansche Wet niet overtreden / en
Jesus geschend ? Lief en leden wonen *har-*
monice overeenstemmende ; hy malkanderen.
Christus het hoost / de gelobige de ledema-
ten ; hier moet een hert / eene mening en eene
wille zyn. Wie scheidt 't geen Godt te za-
men

de Nodige Navolging.

Luc. 14. v. 27.

*Wie zyn Kruis niet draagd en my navolgt,
die kan myn Jonger niet zyn.*

men voegt; zal het hem ook wel gaan? Zon en stralen / vuur en hitte / zyn die niet by malkanderen? een Christen moet zyn Zon Christus Jesus volgen; den verliesde dien die hem ontfleekt: dan gaat het goed!

2. De jonge Leeuwen volgen de ouden: *premunt vestigia patrum.* Zy gaan in de voetstappen van haar ouders. Den Leeuw van de stam Juda zullen alle de genen volgen / die zich roemen van zyn afkomst: Den ouden na de Zon vliegende Arend / word van zyne jongen gewillig gevolgd. Wil iemand na de Zonne der gerechtigheid vliegen? moet hy de stralen dan niet nabolgen? Israël kon niet in Kanaan komen: zo zy niet de vuur-colonne by nacht / en de wolke des daags volgden: Goede voorgangeren maken goede nabolgers. Jesus is ten Hemel gebaren / die daar heen wil moet hem volgen: hem en niemand anders.

3. Volgt my na; zoo roept de wereld / een quaden weg gaan / en geen dank of loon daar van hebben; oorbeeld / of het niet dwaaslyk gearbeide is? en zyn beloning in honger en gebrek hebben; wat een onbestand! de wereld betaalt met woorden; de lof zy geen werken heeft; met schaduw / verkopt geen lichaam voor handen is: de wone Duidel beloofde aan Christus de Koninkryken dezer wereld; heeft hy zyn beloften kunnen houden? zeker niet! niemand kan weg geven / dat het zyne niet is. De wereld is rijk in het beloven / arm in het houden. Zy gaat des morgens uit by Zonneschyn; haar weg is schoon / haar treden

den yn glad; ebenwel komt zy des abonds in de Berberg / daar de Hel uithangt; die deze niet smaakt / moet de anderen niet volgen; zy leidt ons op een hoogte / en stoot na beneden in den afgrondt. Die den hals niet wil bryken / moet haar niet volgen.

4. De wereld is een gouden penning aan de eene zyde; en op de andere eene van loot / de eene heet *sic apparet*, zo lykt zy; de andere *sic est*; zo is zy. Zy blinkt schoon van buiten; inwendig steekt zy vol bedrog; zy is een *Delila* / by welke men zoet in slaapt raakt / maar in het wakker worden / zich in des *Duibels* ketenen gebangen en gebonden bind; *tanti ponitere non emo*. Zo duur koop ik het berouw niet! ik volg ooit de wereld: zy is van buiten een schonen hof / van binnen boed zy niet als woymen; haar ingewand is woymstekig; slaapt ook iemand geern by zulkte adders? zy is een gesmeerden kop; die veel grillen draagt; wil zich ook iemand geern daar mede beladen? ik niet; daarom volg ik de wereld ooit: Nochtans is de wereld schoon! ik zie het niet / waar ik my heenen heer stinkt alles na dyk; Zy is heerlijk! Hoog verheven! Zaul was een groot man / maar wat zegt de Heere van hem. 1 Sam. 16. vs 7. Ziet zyne gestalte niet aan, noch de grootte zyns persoons. &c. Het wezen dezer wereld vergaat. 1 Cor. 5. Zy is een ledige verbeelding, die veel schynt / en weinig waardig is; gelk de *Stekenmeesters* / die veel getallen / maar weinig geld hebben. Een valsche geluks Haven, waar in 'er vele verliezen / en niemand wint:
Een

Een Beul der vromen; een Tyran der deugt-
zame; een vriend des Oorlogs; een zoet water
van lasteringen; een pand der leugenen, een
graf van onwetenschap, een mantel van Godloos-
heid; een CHARYBDIS of draaikolk; waar in
de herten groot gevaar uit staan; een SCYL-
LA waar in alle goede gedachten verdrin-
ken, waar in de ziel der menschen, uit het
Paleis der waarheid gestoten, en in den
vloed van allerhande dwaze meningen ge-
worpen word. **Opent de wereld met het
mes der waarheid; komt 'er geen valsheid
en bedrog uit? zo wil ik verloren hebben/
zoude ik een zodantige volgen?**

6. Nochtans geeft de wereld brood; diend
gy daarom? Dat gaf zy den ryken Man ook.
Luc. 16. **Maar wil iemand by hem wo-
nen / daar hy nu is? zy mest haare zwi-
gen / dat zyze slagte en opzete: en menig
Godloos mensch breekt nochtans zyn brood
ook met zorgen: Hoe menig kon ook lichte
in de Hel komen / die het zich zuur genoeg
laat worden! Mer wat moeste en arbeid
loopt hy? hoert hy? speelt en dobbelt hy?
hy kon met weiniger uitkomen / en baren
eventwel na de verdoemenis: Duivels dienst,
zuuren dienst: hy gebruikt zyne kinderen in
de wereld / en misbruikt ze ook in de Hel:
de Godloze is des Duivels muil-Gzel / hy
legt hem op wat hy wil. Zyn jok is zwaar,
dat 's waac! want Christus jok is zoet.
Zo moet het wezen; die met Christus geen
Manna wil eten; breekt brood van zemelen
met de Duivel. Menig iteelt zyn broodt;
heet dat de wereld geeft broodt? heden breekt
hy**

hy het en morgen moet hy hangen; is daar
hoordeel by?

7. De wereld geeft rykdom! De Godloze
heeft dikwils veel goed / maar het komt niet
op zyn erfgenamen. Dooz hem zelfs heeft
hy geen nut daar van; de wereld neemt den
rykdom weg / is dat niet duidelyker? Zy
neemt weg daar zy niets gelegd heeft; den
armen het zyne / de weduwe het haare;
heet dat rijk zyn? daar hoor behoed my lie-
ve Heere Godt! Die ryk willen worden,
vallen in strikken en verdoemenis; Als de
Duivel zyn wasch wederom haalt / waar
blyft dan den rijkdom? Rijk zyn in Godt is
de beste schat: Rijkdom der wereld en ha-
re schatten volgen ons niet na als wy
sterben; alles blyft in de wereld; naakt zyn
wy geboren / en zo sterben wy ook: die
Godt heeft is rijk genoeg.

8. De wereld geeft eer! Zy neemt ze ook
wel weg / geeft ook wel schande; haar eer
is het water gelyk / die te veel daar van
drint word waterzuchtig; en eindelyk berst
hy daar aan; Zy verheft veele! Ik lochen
het niet; Een buurppi gaat snel om hoog/
dan geeft zy een slag / en in een oogenblik
is niets meer te vinden: Steenen heeft de
wereld / maar geen kalk / daar is niets stand-
vastigs by haar; zy hebben geluk / maar
geen toom; haar eer word eindelyk tot
schande / zou men haar volgen? Bemindt de
wereld niet, noch wat in de wereld is.

9. Kan men Godt en de wereld wel vol-
gen? geenzins. Niemand kan twee Heeren
dienen. Godt en Belial / hebben geen ge-
meen-

meenschap met malkanderen / een Monster
 kan wel twee hoofden / maar geen twee har-
 ten hebben. Een Godt / een hart / een Heer /
 een knecht , eenen Hemel / eene Zon ; een
 vrouw / een man. Zoo wil Godt het heb-
 ben ; en die van Godt is / ook. Wee den ge-
 nen , die met hinnenmond bekennen , en met
 hun hart van den Heere wyken : die noch
 koud noch warm zyn. Den eenen moet men
 aanhangen / en den anderen verlaten : een
 geest alles / en eene moet alles hebben. Al-
 les komt van Godt ; alles moet wederom
 tot hem gaan : die zijn hart verbeeld / die
 sterft ; die de wereld en Godt dienen zyn le-
 vendig dood ; Godt acht haar niet / de we-
 reld geeft haar niet ; hebben zy dan niet te
 vergeefs gediend ? dat kneupel en lam is /
 dient tot geen offerhande. Oprechte har-
 ten wil Godt hebben ; of geheel / of niets :
 Is de Heer Godt ? zoo diend hem. 2 Reg.
 18. vs. 22. Ik wil in de wereld zyn / maar
 de wereld zal niet in my zyn : zyn en dienen
 zyn twee dingen / de wereld mag de herberg
 van myn lichaam blyden / zo lang de aarde
 het niet na zich haalt ; myn huis zal zy
 nooit worden. Ik wil in Babel wonen / maar
 daarom niet Babelsch worden ; wat heeft de
 gerechtigheid booz deel met de ongerech-
 tigheid ? 't lichaam in de wereld / de ziel in
 den Hemel : zo leeft een Christen / dat 's
 recht ! het oberige is van den bozen.

10. Wie zyn kruis niet draagt en my navolgt
 Dit is de stemme des Zuidegoms ; die on-
 der de rozen weidet / die denzelven hebben
 wil moet de doornen niet achten. De stem
 is

is des mans / wiens bloed in dzuibe bloed
geherfd is ; Gelyke Monniken, gelyke kap-
pen ; spreekt Heer / uw knecht hoozt ! moet
de dienaar zyns Heeren liberep niet dragen ?
Christi hzuis / is zyne couleur. Die een
Christen wil zyn / moet niet alleen wit /
maar ook rood zyn. Myn vriend is wit en
rood : lief- en leed / leven en dood / alleg
moet men met Christus gemeen hebben :
Die met hem wil erven ? moet ook met hem
kampen : Die met hem den Hemel wil heb-
ben ? moet ook met hem arbeiden. Zonder
bloed komt geen overwinning ; zonder bloed
geen kroon : zonder hzuis geen zaligheid : al-
le die gene ; die Godzalig willen leven in
Christus Jesus , moeten vervolgingen heb-
ben , moeten kruis hebben. Het hzuis is
een teken van een Christen ; dien de woeg-engel
niet om het leven zal brengen : neeme op
zich het hzuis des Heeren , zo blyft hy in 't
leven. Aan Christus kostte de naam van Je-
sus in de besnydenisse heel bloeds ; willen wy
Christenen zyn / waarom ontrekken wy ons
dan niet met Christus te lyden ? hebben wy lust
de Palmen te dragen in de toekomende we-
reld ? waarom berdziet het ons hier op deze
wereld / de bomen des tydelphen berdziets te
dragen ?

II. Wie zyn kruis niet draagt. Het im-
personale oporter , komt met alle menschen
op de wereld. Dat moest Christus lyden
en tot zyne Heerlykheid ingaan. Ik zal u
tonen hoe veel gy om myns naams wille ly-
den moet. Christus maakt voor niemand
wat nieuws ; wy moeten zyn en worden als

hy: hebben wat hy heeft: het zelbe geluk en ongeluk. Is het dan recht / dat wy ons het zelbe ontrekken? Zo was het / zo is het / zo blyft het. Een ieder het zyne. Een ieder heeft zyn kruis / een ieder drukt zyn schoen / niemand hoeft zich uit te zonderen: Als by al wilde, zo kan hy niet: Wy moeten door veel droefheid in het rijke Gods ingaan. Kruiffen zyn Gods peerlen: koopt men die niet geern? draagt menze niet met vreugde? Wy moeten ons kruis niet verwerpen / niet dragen als slaven; byzwillige gebers heeft Godt lief / ook willige dragers; niet als die daar moesten, maar als die daar wilden, zo moeten wy dragen / en niet moede worden: goede waar werpt men niet weg; is 'er ook wel een betere als deze? kruis is een zaad dat edele vruchten draagt; dat het meeste in brengt; die met tranen zayen, zullen met vreugde oogften; des avonds duurt het wenen, maar des morgens de vreugde.

12. Die zyn kruis niet draagt. Deele droegen / maar zy vielen af; zo lang het kruis licht was / leenden zy haare schouwers; maar als het zwaar word / dan druipen zy weg / zy liepen voor dezen / maar zy houden haast op: niet zy droegen / maar zy dragen / moet het gedurig lied van een Christen zyn. Daar droegen 'er beele / doe het kruis Christi een eere waar; maar doen het begoft een schande te zyn / ten tyde der vervolginge / waken zy daar van af en baden Baal aan. Zo moet het niet wezen / die de handt van de ploeg trekt / prÿst men dien ook? beter noit gedragen als te laten vallen. Vrees maakt

maakt voeten? Inzonderheidt in het Christendom moet men / hoe meer men gesaagt word / zo veel te pberiger na Christus toelopen: hebben wy het goede genoten? zouden wy het quade ook niet vooz lief aannemen? Die volstandig is tot aan het einde / die zal zalig worden. Ik kan niet dragen; ik ook niet: maar / Gods kracht is in den zwakken machtig. Of; werkt Godt niet in ons het willen en volbrengen? Ik vermag alles; door dien die my machtig maakt: wat ik niet kan dat vermag Christus: Maria droeg Jesus. Zy wierd van hem gedragen: twee vermogen veel; *Vis unita fortior*. eendracht maakt macht. Het is niet goed dat de mensch alleen zy; Jesus en een Christen zyn twee; wat vermogen die niet? Ik zal onder myn kruis neervallen. Dat heeft geen nood: Christus viel immers daar niet onder neder; als het hardt komt te drukken / wate weet van waar een Simon van Cireenen komt / die helpt? is hy op de aarde niet? zo is daar noch een Engel in den Hemel; helpt hy niet / zo troost hy ebenwel: Een goed woord vind ook een goede plaats. Myn kruis is te zwaar! Wie heeft het gewogen? het verstand kan de Waagschaal niet zyn. Reemt uw vernuft gebangen onder de gehoorzaamheid des geloofs: den Gelobigen is niets te zwaar. Is uw kruis van Godt? zegt hy niet: myn last is licht? ik draag het aan myne schouder; niet wat zy willen of konnen; maar myn hart / wat het moet: die my heet arbeiden / zal de arbeidt ook helpen overwinnen / daarom zorg ik niet; komt de tyd. zo komt 'er raad: ik

wil zo lang ik kan / ik kan zo lang als
 Godt wil : wat hy wil / wil ik ook : zyn
 wille en welbehagen zal my altyd aangenaam
 zyn. Een grote zaak ! of myn lichaam ber-
 derft ? *ex duris gloria* ; daarom heb ik het,
 dat het moet dragen. Beter Christi jok / als
 dat van den Duiwel en de wereldt ; wat ik
 lief heb is my niet te zwaar ; draagt de ryp-
 ke zyn geld dat hy zweet ; zoud' ik dan Je-
 sus / myn rphdom / niet in het zweet myns
 aanschyns dragen ? Het brood voor het lig-
 chaam moet ik immers zo eten / waarom
 het brood voor de ziel ook niet ? Myn kruis
 is zwaarder als dat van andere luiden. Hebt
 gy het kruis van andere menschen gemeten
 en gebogen ? misschien zyn 'er millicenen
 die meer liden als gy ? of was dat niet / zo
 zal het my een eer zyn / dat my Godt het
 grootste oplegt : geeft men aan de liefste kin-
 deren niet het beste stuk ? Had Joseph niet
 een beteren rok als zyne broeders ; wierd hy
 ook niet meer als zy ? stil daar mede / dat
 ruikt na hobaardop : neemt voor lief / het
 geen daar is. Offchoon de pillen bitter
 zyn / men krygt 'er een zuiver lichaam
 van. Op dit verstikken / komt eeuwig ver-
 quikken : Gy gaat wenende heen , maar zult
 kostelyke garven t' huis brengen. Een Chri-
 sten heeft hoven de deur van 't huis zyns
 harten geschreven : *tecum habita* ; woont by
 u zelve. Hy bekommert zich niet om ande-
 re ; wat hy heeft acht hy zyn deel te zyn :
 Heer geeft my myn bescheiden deel ! zo
 wdt hy dagelyks / die gast die hy nodigt /
 geeft hy ook huisvesting : het zout schikt
 zich

zich na het vleesch / niet te veel ; niet te
 weinig : Godt houd maar in alles. Of zal
 ik daarom zo scheel zien / dat Godt my
 zo goedertieren is ? die met Christus leven
 wil / moet ook met hem sterben. Myn kruis
 is te bitter ! Inbeelding ; waarom u meer
 als anderen ? uw tong is noch te lekker ;
 wacht wat / men gewendte zich aan alles /
 beter bitter als zoet. Colloquinten zijn zoet /
 brengen nochtans den dood ; Gods kruis is
 bitter / en brengt evenwel het leven ; is dit
 niet beter als het andere ? al het vergift is
 lieflijk / is het daarom gezond ? oordeel van
 een zaak niet / voor dat gy hare uitwerking
 geproeft hebt. Mort gy / dat het tranen-
 brood van andere juist niet in den zelden o-
 ven gebakken is / daar in het uwe ? doet de
 oogen hier een weinig toe ; verbyt uw smart ;
 gy zult ze haast met vreugde open doen ;
 dikwils een drank te proeben / maakt datze
 tegenstaat ; drinkt in een maal den heil uit /
 op dat hy alle ledematen doordringe / ik ben ver-
 zekert gy zult in het kruis zo gewendte wor-
 den / dat het u een vreugd zal zijn Christi
 jok te dragen ; daar het te voren niet als
 leedt scheen te zijn. Is den Berg hoog, hy
 laat zich eindelyk overklommen ; *usus facit
 artificem*, Het gebruik maakt een konstenaar.
 Doet een weinig van het Kruis-hout van
 Jesus in uwe bittere Mara / en een weinig
 heete liefde ; eenig geduld ; een goed voor-
 nemen ; vermengt het alles met kinderlyke
 gehoorzaamheid / en vreedzame gedogentheid /
 ik twyffel niet of het zal zoet worden / denkt
 aan den Hemel / dan zult gy wat op der

aarde is niet achten. Da de herberg / dan zal de weg zo veel te lichter worden volbracht. Da het zondaags kreed / dan zullen de werkdagen zo veel te lichter voorby gaan. Op! na boben met een vollen loop / die hier draagt zal daar na geholpen worden.

13. Die zyn kruis niet draagt Het zyne / maar van geen vreemde. Veele trekken aan het jok der ongerechtigheid. Zo niet! zyn kruis myn kruis / myn kruis zyn kruis. Met Christus hebben wy alles in het gemeen: Hy heeft het ook met ons; Hy draagt ons met geduld / wy zyn kruis met vreugde. Nochtans houd hy zyn eigen voor het onze; recht! want zyne gerechtigheid is de onze; zo geeft hy alles wat hy heeft aan ons; zo deeld hy met ons de genade uit genade; mijn kruis is Jesus kruis. Ik draag het hem ter eeren / zoud' het my dan zwaar zyn? een ieder draagt zyn kruis: het geene dat ik moet / niet dat ik zelf verkies; wie eischt dat van uw handen? niet dat ik maak / maar dat ik binde: het kruis der Godlozen / is geen penning weert / waarom? hy maakt het zich dikwoils zelfs: hy is ziek; kruis genoeg! had hy niet gezopen / gehoereert en geboeft / dan had hy geen nood: hy is arm. kruis genoeg! maar eer en beloning mag hy niet hopen / dit Israël is meester van zyn eigen ongeluk; waarom heeft hy zyn goed zo lichtveerdig doorgebracht? die zich zelfs verhangt / is die ook beklagens weerd? de Godloze heeft kruis / maar het rechte niet; niet van Christus / maar van den Satan

tan. Myn huys moet myne eere zyn; met myn huys gaan ik ten Hemel; schoon genoeg / als ik dat medebreng. Veracht my de wereld? ik haar wederom; zy my / om dat ik zo arm ben? ik haar om dat zy zo rijk is / en evenwel niets mede neemt; daar ik nochtans alles heb terwijl ik leef; en alles mede neem als ik sterf. Jesus is myn alles; die den Heere genodigt heeft / moet ook den knecht verzorgen; wie Jesus wil huysbesteden / moet zyn huys ook in het huys laten / waar het ene is daar is ook het andere; daar een Christen woont / is het huys zyn nabuur; daar aan moet men zich gewennen. Godt zal helpen dragen; helpen / en met eeren vooz de wereld brengen / ook met brengende in den Hemel.

14. En my navolgt. Jesus de weg, de waarheid en het leven. Joh. 14. Zonder weg kan men niet gaan, zonder waarheid erkent men niets / zonder leven leeft men niet. Is Jesus dan alles / waarom zoud' ik hem dan niet volgen? laat alles achter my wyken. Jesus heb ik vooz my / ik wil hem nabolgen. Dat niet Jesus heet zal Satan heten. Jesus myn Leeraar dien ik hoor; mijn weg dien ik gaa / mijn waarheid die ik gelobe; mijn boozganger in wiens voetschappen ik trede; mijn Boek des Levens / waar in ik studere; mijn spiegel in het welk ik my beschouwwe; mijn licht in het welk ik wandele. Zo waarachtig als de Heere leeft, en zo waarachtig als de Heer myn Koning leeft, op wat plaats dat de Heer myn Koning zyn zal, het zy ten leven of ter dood, daar

zal zyn knecht ook zyn. 2 Sam. 15. vs. 21.
 Wat gy lieden gezien hebt dat ik doe, dat
 doet ook gy haast. Jud. 9. vs. 48.

15 En my navolgt. In leer en leven; die
 twee moeten by malkander zyn / Christus is
 ons voorbeeld en exempel. 1 Pet. 2. Bruid
 en Bruidgom kleeden zich van een stuk:
 Christus en de zyne zyn van eenen aardt:
 Rood en wit is myn vriendt. Cant. 5. Woot
 in het lopen / wit in het geloof en liefde. Ik
 ook alzo. Hem volgen zyne schapen en geen
 vreemden: de onbruchtbare vygeboom had
 heel bladen / maar weinig vruchten; maar
 wierd hy daarom niet verbloekt? Geloof en
 liefde / liefde en leven / moeten oltpd by mal-
 kander zyn: de vorssen maken een groot
 geschreeuw / en leggen evenwel in den dree:
 de Godloze beroemt zich op Christus; en
 zyn leven lastert hem; hoe kan dat t'zamen
 gaan? dat ik met de mond beken / moet ik
 in der daad bewijzen: ik wil Christus Jong-
 ger zyn / en van hem leren. Wat hy doet
 daar in volg ik hem na. Kan ik niet als an-
 dere? Ik wil op myn gemak achteraan dryven.
 Gen. 33. vs. 14. Volgen / heet in eens anders
 hoetstappen treden / daar behoert tyd toe. (1)
 dat ik heden niet ben / misschien ben ik het
 morgen. Vale het myn zuur / ik moet my
 daar toe gewennen. Dat men duur inkoopt /
 smaakt zo heel te beter. Dat iemand zwaar
 halt te verkyngen / is zoo veel te liever. Ik
 wil niet alleen Christi dienaar zijn; maar
 ook zijn nabolger / dat is myn plicht; want
 mijn Vader heeft my immers op deze mijn
 broeder gewezen; Dit is myn lieve Zoon,
 aan

aan wien ik welbehagen heb, dien zult gy horen. Wandelt zo als gy ons tot een voorbeeld hebt? Wil dat den Apostel hebben / hoe veel te meer Christus / en hoe veel meer is hy / als deze? ik wil my niet met de wereld niet vergelyken; Mijne oogen zullen zich na de bergen opheffen / van waar my hulp / raad en leere komt; bzeemde melk geeft een bzeemde natuur; ik wil uit de bossen der genade / en leere Gods zuigen / zo zal ik verzadigt worden met gerechtigheid: Smaakt een ander de wereld beter? zoo bekomt zo hem zoo veel te erger; of men daar eens bzuiloft houdt? zo heeft men daar tegens een eeuwig wee te verwachten; die maaltijd zoude my al te kostelyk zyn: Ik volg Jesus na / hy zal my altyd tot een medegezel hebben: de wereld wil ik delen als Tobias zijnen vis; is iets goeds daar aan? zo behoud ik het / zo niet / zal het my een verbloeking zyn: Ik ken haar wel / daarom volg ik haar niet; zo toond sijn lynwaad / Die valsche kramerin. Maar het quade en berlegene verkoopt zo. Zy is Jezabel / het geblankette gezicht toont zo wel: maar haar schandelyk lichaam niet; Die valsche viter bedekt haaren bedrieglyken angel met roodlakken. Het begin is goed by haar; maar het einde deugt niet; einde goed alles goed; om een goed einde te hebben wil ik dien dienen / die noch begin noch einde heeft; ik wil wel beginnen / maar ook wel eindigen / en daar ik Jesus hoor zie gaan / hem altyd nabolgen; of het schoon uit het schip in het water was / verdronk immers Petrus niet; zou ik dan

om het leven komen? ik geloof / dat bekend
 ma. Maar God voerd de zynen wonderlyk?
 dat is waar! maar wyslyk: niet alleen in het
 Kede Meer / maar ook in Canaan; ja in de
 Woestijne; maar spyt daar ook met het schoon
 Hemels *Manna*: ik volg gedurig; het mag
 regenen / donderen en blixemen. *Si bodie
 male von olim sic erit.* Is het heden quaad het
 zal niet altyd zo zyn. Ik laat buurige
 paarden booz myn wagen spannen; want de
 reizje gaat na den Hemel? *Multi tulit fecitque
 puer sudavit & alfit*; Het kindt heeft veel ver-
 dragen en geleden in hitte en koude. *Op*
dit wonderbare / komt het eeuwige Heerlyk:
 Ik wil Christus nabolgen: na hem booz-
 waarts zien / en niet achterwaarts. Ik be-
 geer de zout-pilaar van Loths huisvrouw
 niet te worden. Zodom mag blyben waar
 het wil; Hemel en Earde vergaan achter
 my / ik volg Jesus na; booz my / is lust
 en leben. Blyst achter my dood en duyster-
 nisse? wat my aangaat / ik tracht na het
 geene dat daar hoben is: De Candidaten
 des Hemels hebben met de wereldd niets te
 doen.

16. En my navolgt. Godt is de liefde
 zelf: die Godt lief heeft volgt hem na; zo
 moet het kind na zyn vader aarden. Godt is
 een Vader der Barmhertigheid. 1 Cor. 1.
 zyne kinderen moeten zyn als hy is; daar aan
 kent men de liefde Gods / dat hy zyn leben
 booz ons heeft gelaten. 1 Joh. 3. vs. 16.
 Die geen vast booznemen heeft daar het nodig
 is / ja in de dood zelve! zyn liefde tot Godt
 te tonen / is zyn kind niet. De Heer ver-
 heugt

heugt zich over ons / Gelyk een Bruidegom zich verblydt over zyne Bruid. Esa. 62. vs. 5. **Daar al onze vreugd niet in Godt is / daar is geen kindschap.** Noemt hy my zyn dierbare zoon, Jer. 31. vs. 20. zo moet ik hem myn getrouwsten Papa, Abba en Vader noemen. Maar de wereld heeft Croesus meer als Jesus lief: veele zy gelyk de Hoeren by Salomon / die willen delen wat ongedeeld moet zy; Wy moeten Godt liefhebben van ganscher herten, en van ganscher ziele. Matth. 22. vs. 37. **De kinderen dezer tijd / eren de wereld meer als Godt / zoude dat den kunstenaar niet smerten / dat men de broddelaar beter betaalt als den rechten Meester?** daarom spiden 'er zo vele schipbreuk / als zy menen dat zy op het zekerste varen: Dat kan zo wel gaan. Zo zegt men wel; maar men haart qualyk daar by: Het schip dat aan de zandbank stoot / komt niet gemakelyk in de haven: Geen boom zal hoog opwassen als hem de zy-takken niet afgesneden worden. Godt wil het nierg en zap van onze liefde alleen hebben; hy heeft het hoogste en meeste recht daar toe; Moet ik een ygelyk niet geven wat hem toekomt? **Gedt wat Godes is / en aan den Keizer / wat des Keizers is.** Hebt uwe lust aan den Heere, en hy zal u geven wat uw hart begeert. Ps. 37. **Godt is myne vreugd / en wat buiten hem is / is niet als leed: Godt is myn enige hoop: en alles buiten hem is Hel en verdoemenis.**

17. En my navolgt. Jesus had alle menschen lief / daar aan zal men zien dat op
 mp

mijne discipelen zyt / als gy u onder malkanderen liefhebt. Joh. 15. vs. 12. Heb ik myn naasten niet lief / dien ik zie? hoe kan ik Godt lief hebben dien ik niet zie? Weest niemand schuldig, als dat gy malkander lief hebt. Rom. 13. Myn naaste / Gods afgezondene; moet ik een afgezant van een Koning geen eer bewijzen? Arme menschen moet men helpen; dan volgt men Jesus na; De liefde is als het goud, dat zich breeder laat uit slaan; die Jesus lief heeft / spreid zyn vleugels der liefde over zyn armen naasten uit: den armen bedelaar is myn ebennaaste. Die my aanbid dien geef ik ook: het is evenbeel wie het is; zoekt de armoede myne liefde? zy zal ze vinden. De gierigaart is geen kind Gods; terwyl hy geen goed doet; maar alles alleen verfindt: Wy moeten zyn als de maag, die niet meer voor zich houdt / als ze tot onderhoud nodig heeft; het overige aan de ledematen mededeelt; zo niet? zo volgen wy Jesus niet na den Hemel; maar de Zatan na de Hel. Liefde bestaat in woorden en werken. Zo leefde en liefde Jesus. Hy begon beide te doen en te leren. Act. 1. Die hem volgt doet even zo. Jesus geeft broodt aan vanden en vrienden: ik moet myn vrienden liefhebben / en ook myn vanden niet haten / aan beide wat goets doen als het de noot vereischt / dat is mijn plicht.

18. En my navolgt. In het Boek staat van my geschreven: Uwen wille myn Godt doe ik gaarne. Ps. 49. vs. 8, 9. Zo wandelde Jesus toen hy op aarde was; zo moeten hem

hem nabolgen die op de aarde zyn: die hant
 lief heeft / moet zyn woordt ook lief hebben;
 By het Woordt des Vaders: beider Woordt
 moet my liever zyn / als goudt en beele
 kostelyke schatten; het Woordt Gods is een
 licht; Uw Woordt is een lamp voor myne
 voeten: die het Woordt Gods nabolgt / zal
 noot dwaalen; Christus is het licht dat in de
 wereld is gekomen. Joh. 1. Het Woordt/
 zyn gebodt / en myn spiegel; Ik kan Jesus niet
 gelyk worden / als ik daar niet voor ga staan;
 na dit Woordt en getuigente moet ik wandelen
 en na geen ander: Gods Woordt is een ryk berg-
 werk; die vlytig zoekt / vindt paarden / deze
 versterken het hart; Gods Woordt de ziel:
 nochtans is het Woordt Gods de Godlozen zo
 onaangenaam; Geen wonder! oly en wy-
 n laten zich niet vermengen. De wereld heeft
 den wyne der ydelheid gedronken; den oly
 der genade smaakt haar niet; zy bemint
 Romanien en niet Uranien: zy legt aan de
 koozts der aardische wellusten zieht / daarom
 smaakt haar alles zo bitter; zy hoort Gods
 Woordt wel / maar bewaart het niet in een
 spy en rein herte; zy ontfangt een glas met
 kostelyk water: maar laat het open staan / dies
 bergaet reuk en smaak: en Gods Woordt
 wordt haar een reuk ten dode; zy is als een
 zeef; wat zy behouden moest dat laatze hal-
 len: het kaf behoudt zy / en de weyt laat zy
 vallen: het Woordt is by haar dood; zy ver-
 andert het niet in 't leven / en de practyck: zy
 weet veel en doet weinig; maar hoe zal het
 de knecht in 't roehomende gaan / die zyns
 Heeren wil geweten / en niet daar na ge-
 daan

daan heeft? Luc. 16. waar het niet beter /
 den weg der waarheit noit gekent te hebben?
 2 Pet. 2. De speterpen / als zy niet gewre-
 ven worden / hebben slechten reuk; hoe
 meer gedrukt / hoe meer zy ruiken. Gods
 Woordt een heerlyke speterp / hoe meer men
 daar mede omgaat / hoe meer het ruikt / en
 draagt vruchten des eeuwigen lebens. Gods
 Woordt / Jacobs bron / waar heen Rachel
 haar vaders schapen dreef / en laafde; Och
 Heer! als myn Woordt myn troost niet waar
 geweest / zo waar ik vergaan in myn elend!
 Honing is zoet / Gods Woordt in de mondt
 der gelovigen veel zoeter als honing / of
 honingraad: Proeft en ziet / hoe vriendelyk
 de Heer is? Honing bewaard hoor verderf;
 Gods Woord / hoor de aanstekende ziekte
 der verboeringe dezer wereld; Honing komt
 uit de bloemen; Gods Woordt is een bloem/
 die daar aan ruikt krygt altyd nieuwe kracht;
 een bloem des lebens / die dezelve heeft / en lief
 heeft sterft niet. Die myn Woordt zal be-
 houden, zal den dood niet smaken. Zoudt
 ik die dan niet liefhebben? Gods Woordt /
 Gods huis. Ik moet zyn in dat wat mijns
 Vaders is.

19. En volgt my na. Jesus bad altyd; in
 het gebed leefde hy / met het gebed stierf hy
 Luc. 22. en nu noch is hy onze Doorspre-
 ker / Rom. 8. Gelyk als hy / zo ook ik;
 bidden is het beste wapentuig van een Chri-
 sten / en zyn beste konst. Welgelukzalig is
 hy, die bidden kan! hem onthrekt niets;
 Wat gy in mynen naam bidt zal u gegeven
 worden; bidt, zo zult gy ontfangen, op dat
 uwe

Twee vreugde volkomen zy. Het gebed een
 gesprek met Godt; met wie zoudt ik liever
 spreken als met Godt? een sleutel ten He-
 mel / ik vind nergens betere schatten / als
 daar; zoud' ik dan niet bidden? een ladder
 na den Hemel / waar naa tracht ik meer als
 daar heen? zoud' ik niet bidden / een ladder
 Jacobs / op welke de zegen tot my afdaald /
 wat heb ik meer van noden als dien? en
 zoud' ik niet bidden? toen 'er geen brood in
 de Woestijne was / badt Christus en ver-
 zadigde vier duizend man; mijn broodt-kor-
 fan leeg worden / mijn gebedt zal hem we-
 derom vullen; Lazarus was dood / en Je-
 sus wekte hem weder op door get gebed;
 als my de zonde gedood heeft / maakt my
 het gebed in Christus weer levendig; Moses
 badt en Israël overwon; ik wil tegen mijn
 vyand geen wapenen gebruiken / als het ge-
 bed. Andere mogen zich op wal en muren/
 spieffen en degens verlaten? ik op mijn ge-
 bed / zo lang ik dat kan / heb ik geen nood;
 de Godloze bidt ook; woorden maakt hy /
 maar geen gebed; zijn mondt bidt / het
 hert is ver van daar; het gebed des
 rechtbeerdigen vermag veel / want het is
 Godt een zoeten reuk; des Godlozen een
 zwavel-damp; daarom vergaat hy als Zo-
 doma en Gomorra; alle offerhanden moe-
 sten met vuur ontstoken worden; daar geen
 aandacht is / daar is geen vuur; kan het
 gebed der Godlozen dan aangenaam zyn? zy
 bidden niet op haar tyd. Tracht het eerste
 na het Ryk Gods. Matth 6. Zy bidden om
 brood en vergeten Godt / zy spannen de peer-
 den

den achter de wagen / is het dan wonder dat zy niet borderen? Haar handen zyn vol bloeds / vol roofs en boosheid / schand en laster : hoe kan Godt haar verhoren? wy moeten heilige handen opheffen. Christus badt waar hy ook was. Ik ook ; waar heen my Godt ook verstoet / in den buik des Walvischs? ik wil met Jonas bidden / ik ben verzekert ; hy zal my wederom aan het land brengen? In de gevangenis met Joseph? zo zullen myne handen eindelyk tot vryheid uitballen ; In het vuur met de drie mannen ; zo kan my noch vuur noch water schaden. In het Oude Testament verhoorde Godt het gebed in den Tempel Salomons ; Jesus myn Tempel des nieuwen Testaments : op alle plaatsen en overal wil ik bidden. Jesus is immers overal ; dat hy myn gebed aanneme / en my verhoringe van den Hemel verzorge / tot noch heeft my myn gebed niet bedrogen ; die ernstig / pberig / onophoudelyk / dooz Christus / en gelobig bidt ; die kan of moet niets onthrecken. Die Jesus verhoorde / zoud' hy ook die niet verhoren / die na hem genoemt zyn.

20. En my navolgt. Jesus prees zyn Vader. Ik pryze u Vader en Heer des Hemels ende der aarden. Matth. 11. vs. 25. Ik eere mynen Vader. Joh. 8. hoe het my ook gaat? ik wil Godt danken dooz goed en quaad ; al het quade moet goed worden / ik neem van Gods hand zuur en zoet / met het zelve gezicht dank ik Godt dooz alles / hy zal alles wel maken. Komt 'er een donkere wolk? die straf hebben wy wel ver-

berdfent : op den regen volgt Zonneschijn.
 Wy weten niet wat ons goed is : Godt zy
 gedankt booz vrede en oorlog : booz gezond-
 heid en ziekte : booz honger en oberbloed ;
 booz leven en dood ; booz vband en vziendt ;
 Die gene die Godt liefhebben , moet alles ten
 besten dienen : de Godloze lastert en bloekt /
 als het qualyk gaat ; is het daar mede ge-
 betert ? neen : ongeduld maakt een plaag
 maar grooter ; Ik dank u Heer dat gy my
 vernederd hebt. Zo moet het heten en
 niet anders. Ik wil aan Godt denken / als
 het my wel gaat ; zyner ook niet vergeten in
 quade dagen : want ik ben immers Christi
 nabolger ?

21. En my navolgt. Die myn Jonger zyn
 wil, verlochene zich zelf. Luc. 9. Ik wil
 Jesus nabolgen / en verlochene myne eer ;
 zy zal aan Godt blyven. Godt is myne eer /
 wat ik doe zal hem ter eere geschieden.
 Christus zocht het zijne niet / ik ook het mij-
 ne niet / niet als zyne eer Joh. 5. ik de mijne
 niet : hem zy eer en roem overal : Niet ons
 Heer, maar uwen naame geeft de eere : myn
 eige liefde, Jesus / moet men meer liefhebben
 als zich zelfs : Vader niet wat ik wil, maar
 dat gy wild, geschiede ; zoo verlochen ik
 ook myn wil ; ook myn voordeel : men moet
 Godt niet alleen om broodt dienen / maar
 ook om zijn zelfs wille ; niet alleen als hy
 geeft / maar ook als hy neemt ; kinderen
 hebben om de zuiker iemand maar lief / en
 dat is haar onbetenheid ; Godt geeve zu-
 ker of alzem / het moet een nabolger Chri-
 sti eben eens smaken : *Amor non fit mercena-*
 riuſ;

rius. Laat de liefde niet te koop zyn. Ik
 bemint Jesus om Jesus wille; zo moet
 men zich zelfs afsterben; De wereld be-
 mindt niets om niet, dat mag zy doen; ik
 geef om het loon niet / want ik kan 'er doch
 geen verdienen; het is immers alles gena-
 de-werk; doch wil ik van ganschert herten
 dienen / op dat ik de Duivel tot een leugenaar
 make / als Job; meent gy (zegt hy) dat
 hy u voor niet dient? Job 1. en nochtans
 waar het zo; die zeggen kon in het hebben
 en verliezen: De naam des Heeren zy gepre-
 zen: zag zeker op de beloning niet; wy
 moeten Jobs nabolgers zyn / en om Christ
 willen huis en hof / vrouw en kindt verlo-
 chenen / anders zyn wy Gode niet waard;
 verlochening is nut, op dat wy uit ons eige
 werk geen afgoderij maken / geen apen wo-
 den / die haar eige kinderen lief hebben; wy
 doen niets als dat onze schuldige plicht is; zou-
 den wy ons dan daar mede verheffen? Ge-
 daan als niet gedaan; zo moet het worden /
 anders deugt ook het beste werk niet: die
 de Pharizeën in den boesem draagt / om an-
 deren te verachten / en zich zelfs te verho-
 gen; in diens herte is Christus niet: hy
 bemint de nederige; de hoogmoedige heb-
 ben hem noch noit behaagt. Zo lang wy
 noch aan den Toorn van Babel bouwen tot
 onze eige eer / zo lang zyn wy ook verward;
 al wat wy doen / daar moet het ik van af zyn:
 wy zyn het niet die daar spreken, ook wy
 niet die dat doen. Gods Geest werkt dat
 alles in ons. Daarom moet het myn daar
 af blyben / en overal heten: zyn is de eere:
 heb

heb ik geen nut of boozdeel van mynen arbeid? wat is daar aan gelegen? hoeren dienen booz loon / knechten om bezoldinge: Gods nabolger om zynent wille; valsche Apostelen dienen daarom / dat zy den buik en buidel vullen; ik wil arbeiden zo veel ik kan; geeft de wereld my brood daar booz? goed; zoo niet? zo geeft Godde my zyne genade / dan ben ik rijk genoeg; Ik wil my zelfs niet liefhebben: ik ben doch maar een stinkend aas; wie kust dat? Ik moet niet doen wat ik wil. I Cor. 6. Ik ben myn eigen niet. Zo kan en moet ik ook my zelve niet liefhebben / ik verlorchen geern alles / op dat ik in Jesus mag gekent worden.

22. En my navolgt. Jesus ging uit Jerusalem en droeg zyn kruis op Golgotha: hy wierd gehoorzaam tot de dood / ja tot de dood des kruises. Philip. 2. om Jesus wille / wil ik myn vleesch kruicigen met de lusten en begeertens. Gal. 5. ik wil dooz Gods hulp / met Abraham strijden / tegens de vyf koningen / Vleesch / Wereld / Dood / Outvel en Zonden: myn overwinning zal zyn de kindschap des eeuwigen levens. Wel dien die zeggen kan; Ik ben met Christus gekruist Gal. 2. die zal ook met Christus ten Hemel varen: veele kruicigen zich / als zy ziek zyn / en doen geen quaad / ook weinig goed; dat geschiedt uit nood; ik moet my kruicigen terwijl ik noch zondigen kan; niet dat my de pyt vergaat; maar dat ik niet in Gods ongenade hervalle; zulke kruicigers kruissen den Zoone Gods zelver. Hebr. 6. De bomen

dragen geen bladen in de winter / als het
 zomert woord / komen zy wederom: de zieke
 zuipt en hoert niet zo lange hy niet kan;
 als hy gezond woord / dan begint hy het ou-
 de handt-werk weer: heeft hy zich dan ge-
 kzuist? zeker niet! kzuicigen / heet afsnyden
 de lust en begeerte om te zondigen / dat doet
 zeer? dat 's waar; maar wat verdraagt de
 liefde niet? beter zonder handen en voeten
 uit de wereld te gaan / als daar mede in de
 hel te komen: Zo kan men zyn goede naam
 in de wereld niet onderhouden? zo en is men
 geen staatkundige meer? zo heeft men geen
 hert? daar het kzuiffen vergaat / daar moet
 men zyne byanden liefhebben; zich niet wre-
 ken; niet arglistig zyn? neen zeker niet!
 maar zoude ik om menschelyke eere / Gods
 eere ter zyde stellen! die waar zou my te
 duur komen te staan; wat acht ik menschen
 oordeel? Als Godt my niet verdoemt / zo
 ben ik zalig / laat de wereld met haar repu-
 tatie heen varen na de Hel; ik met myn
 kzuiffing / en gekzuisten Jesus in den He-
 mel; wat de wereld daar van zegt / ik hoor
 het niet; ik ben haar afgestorven; de leben-
 digen sprekten niet met de doden; en de dode
 niet met de lebendigen: myn bleesch en Geest
 wonen wel by malkanderen; maar beraad-
 slagen zich niet te zamen: Gods Geest is
 myn middelpunt; zyn Woord myn leydster /
 dat volg ik / anders niemand.

23. En my navolgt. Jesus ging met alle
 menschen vriendelyk om; De Heer is vrien-
 delyk, dien die hem verwagt, en dier ziele
 die na hem vraagt. Klaagl. Jer. 3. vs. 25.

Den Hemelschen Joseph gaat vriendelyk om met zyne broeders. Gen 50. Proeft doch en ziet hoe vriendelyk de Heer is. Ps. 34. **Ik wilze lokken en vriendelyk met haar sprekten.** Hof. 2. vs. 14. *Jesus amor & delicia generis humani*; Christus is de liefde en het vermaak van het menschelyke geslacht; Barmhertig en genadig is Godt de Heer. Ps. 103. **Waar zal ik heen blieden vooz u aanschyn?** Komt tot my alle die vermoeit en beladen zyt. Matth. 11. vs. 28. **Wylt my Heer uwen weg!** **Ik ben de Weg / de Waarheid en het Leven.** Myne zonde zyn groot! Ik verdelg uwe misdaad. Esa. 43. vs. 22. **Ik ben een groote zondaar!** **En ik een groten zonden-delger.** **De zieken hebben den Medicynmeester nodig / maar niet de gezonden;** Ik ben in zonden ontfangen en geboren! al waaren uwe zonden bloedrood; zo zullen zy evenwel als wittz wolte worden; Ik ben elendig den geheelen dag. Ps. 38. vs. 7. **De Heer heeft my gezonden / om de droevigen te troosten.** Esa. 61. Ziet aan myn jammer en elende. Ps. 25. vs. 18. **Ik zie den elendigen aan / en die verflagene herten hebben;** zyn dat niet lieffelyke lippen? **Ik wil doen wat Jesus doet;** myn aangezicht zal noit tegen myn naasten zyn / ook tegens myn argste vyand niet / gelyk dat van Cain ontstelt; neen! menig stelt zich aan tegens zynen naaste / als een nest met jonge vilen: och zo niet; zyt vriendelyk onder malkanderen. Ephes. 4. **Gaat het altydt niet als het wel dsende?** en doet myn naaste niet wat ik geern wilde? ik ook niet / al wat

Godt wil ; nochtans verlang ik van hem vergebinge ? ik wil myn vrand geern ver-
 gehen / op dat ik barmhertigheid van Godt
 verkrijge. Een goed woordt vind een goe-
 de plaats ; misschien overwin ik myn v-
 rand / door een vriendelyk gezicht ? heb ik
 dan niet veel uitgerocht ? geen arm mensch
 zal ik met een verstoott gezicht antwoorden ;
 kan ik hem geen broodt geven ? geen geld ?
 een vriendelyk woord kan hem ook troosten ;
 ik wil met alle menschen omgaan / zo als
 ik wil dat zy met my omgaan zullen ; Godt
 spreekt vriendelyk met my ; zoude ik dan
 myn naasten een hond noemen ? dat zou
 schande zyn ; alle menschen zyn myne broe-
 ders : Och dat ik een Joseph van haar alle
 konde zyn ! en kan dat niet zyn ? zo wil ik
 ook haar Esau / of Cain niet worden ; die
 geeft en doet wat hy kan / van dien kan
 men niet meer eischen : aan Godt het hert /
 en aan de naasten de hand / dan heb ik aan
 beide gegeven al wat ik heb.

24. En my navolgt. Jesus beminde ge-
 rechtigheid / waarheid en reinigheid ; Gy
 hebt gerechtigheid lief, en haat Godloos we-
 zen. Ps 45. vs. 8. De Hemelen zullen zyn-
 ne gerechtigheid verkondigen. Ps. 50. vs. 6.
 Laat 'er dan onder de zon zyn, plaatzen des
 gerichtts en een Godloos wezen. Eccles. 3.
 vs. 16. Gerechtigheid zal myn kleed zyn.
 Job 29. vs. 14. De rechterstoel van Pila-
 tus is noch in de wereld ; en hoe menig on-
 rechtvaardig Richter zit daar op ? Ik wil
 niet zitten daar deze spotters zitten. Ps. 1.
 Die geen gewiffen hebben / mogen de ar-
 men

men geweld aandoen. Sap. 2. vs. 10. ik wil niemand schade doen / noch bedriegen. *Suum cuique reddere; neminem ledere;* een yge-lyk het zyne geven, en niemand beschadigen. Dat is ook de leere der rechtvaardige menschen; en ook de leere Gods: zoud' ik die niet nabolgen? De ongerechtigheid doet de grondvesten des lands vallen. Ps. 82. vs. 5. Zoud' ik daar toe ook oorzaak geven? dat zo verre; Jesus is de waarheid. Joh. 14. De leugen is de dochter des Duivels / die verschoon ik niet; Gods waarheid gaat zo wyd als de wolken gaan. Ps. 57. vs. 11. De leugen heeft korte benen / en vergaat haastelyk; wee den geenen die zich op de leugen benaarstigt; evenwel is in Ephraim overal leugen. Hof. 12. vs. 1. Maar leugenaars en dieven komen ook eindelyk alle beide aan de galg. Zyr. 20. vs. 27. Daar bewaar my Godt hoor! ik wil waarheid en vrede liefhebben, zo lang ik leve. Zach. 8. Een woord een woord / een man een man; Ja en neen daar moet alles aan hangen; wat de mond spreekt / moet het hert menen: wat Godt belooft dat houd hy; ik wil aan niemand iets boven vermogen beloven: wat ik belooft wil ik houden: Jesus houd my geloof en trouw; in het geen ik myn naasten belooft: daar over wil ik in het nakomen het amen spreken: Niemand konde Jesus van eenige zonde overtuigen. Joh. 8. vs. 46. my komt toe Hemel en Aarde / en hoe onrein is Israel. Hof. 5. het hert vol moord / haat / eigen wille en liefde / een dat daar niets als opheffe in is / een dorsbloet daar men niet als

haf vind; een bygenboom / daar niet als
 bladeren aan zyn; een mond / vol schijnhe-
 ligheid / bloeken / en achterklap; de handen
 vol roof; de ooren vol lelyke grillen en zot
 geklap die aan een Christen niet betamen;
 het lichaam een woning des Duibels; zo
 houd de wereld huis: en evenwel zal geen
 onreine deel hebben aan het Koninkryke
 Gods. Ephes. 5. vs. 5. maar waar zal men
 een reine vinden daar 'er geen is? Zullen
 zy dan alle verdoemd worden? neen! Jesus
 is onze fontein / die tot hem komt worde
 rein. Hy wast ons met wasser: ik wil my
 wasschen en reinigen zo veel als ik kan;
 de scherpe zeep / myner inwendige en
 uitwendige boetvaardigheid / besproeid met
 de hete tranen myner ogen / en zuchten
 myns herten; offchoon zy voor zich zelfs
 niet kunnen helpen? ook niets machtig zyn
 te verdienen? evenwel zal Jesus die gena-
 dig aanzien en my reinigen. Gy zult heilig
 zyn, want ik ben ook heilig; die dat gezegt
 heeft / zal het ook verbullen / zyn kragt
 zal ook in den zwakken machtig zyn. Ik
 wil my wachten / zo veel ik kan / dat E-
 gypten my niet besmette; en als ik bemorst
 worde? ook niet verkwiffelen; offchoon ik
 de couleur verlies? zo blyft het beeld my
 noch oberig; kend men het niet meer? Het
 bloed Jesu reinigt my van alle zonden. Dat
 heb ik lief en zal nooit te schanden wor-
 den.

25 En my navolgt. Jesus stelde zyn A-
 vondmaal in tot zner gedachtenisse / en be-
 val het dikwils te eten en te drinken / maar
 wies

wies te horen de voeten zjner Jonge-
 ren: waar wil ik liever heen gaan / als tot
 dit Avondmaal? zo dikwils als het in myn
 hert avond word / zo dikwils wil ik die
 Morgenstern inhalen; zo dikwils myne zonde-
 den my benouwen? hier troost scheppen:
 Als de Zatan my aanbeegt? hier bescher-
 ming halen: Myne onwaardigheid zal my
 hier niet in verhinderen; die zal aldaar
 waardig worden; naakt gaa ik heen; en kom
 weder bekleed met gerechtigheid: arm treed
 ik daar toe / rijk gaa ik wederom na huis.
 Myn hert is een gesloten hof; Jesus zal
 het openen. Zjn bloed berkwikt myn hert
 en ziele: zjn lichaam spijst myn honger /
 verloren kom ik / gebonden gaa ik heen;
 ziek waar ik / gezond word ik; zoud' ik dit
 Avondmaal niet met brengen houden? Ik
 verneem geen vreugde als ik ten Avondmaal
 gaa? Weest daarom niet bedroeft; wacht tot
 dat den troost en de vreugd ryp worden / dit
 Avondmaal is een zaad / in den akker van
 ons hert gezaaid / en zal ter zjner tyd wel
 opwassen / en edele vruchten dragen. Ik ben
 niet bereid daar aan te gaan? Ik ook niet!
 maar komt maar met my / wat wy aldaar
 niet brengen / zullen wy van daar halen.
 Die ook de voeten zjner Jongeren ge-
 wasschen heeft / zal ons niet onrein laten:
 die met onze zwakheid medelpden heeft / zal
 de glimmende blaswieken niet heel uicblu-
 sen. Getroost! ik wil my aan beide zjden be-
 proeben / aan den rook en het vuur / de Wet
 en het Evangelium; wat ik na het eene niet
 ben / zal ik na het andere worden.

Jesus my niet aanstonds aan zyne borst? ik wil te vreden zyn dat hy my aan zyn handt leidt; geeft hy my niet veel brood? ik wil met een krummje te vreden zyn. Myn geloof is zwak! en het myne ook niet te sterk / eventwel wil ik het wagen. Die my verzocht heeft / zal my niet verstoren / die gezegt heeft komt, zal noit zeggen: gaat weg; doet hy dan niet open aan de genen die aankloppen? Myn hert is toegesloten als yzer! Godt heeft den sleutel daar toe / maar daarom gaat heen / dat u open gedaan worde / dat uw mond zich opdopen doe / dat Jesus met zyne genade daar in kome. Wie weet of hy my begeert. Bent gy een arme zondaar? zo zal hy na u vragen: Dit Abontmaal is vooz de zondaars. Die hier verbloekt komt / gaat gezegent weg; in elendigheid? gaat rijk na huis. Komt dan myne ziele / en worde verzadigt in wellusten. Jesus gaat vooz / ik na / dooz de rode zee / in Canaan. Dooz de wonden van Christus tot in het Paradijs.

26. En my navolgt. Jesus stierf / en beval zynen Geest in zyns Vaders handen; de tyd van myn afscheidt is vooz handen / wie weet hoe haast men zal zeggen: besteld uw huis / gy zult sterben; het is evenveel wanneer? de eerste uur de beste; het verbeeld my langer te wonen in de hutten van Kedar; als ik stierf / zo als Jesus het maakte / zo ik ook: ik wil myn vband vergeben: aan myne vrienden alles goeds wenschen: de aarde zal myn lichaam hebben: myne goederen de wereld: myn ziel die ze toekomt / Godt
al

alleen; kan ik haar ook beter bewaren? niemand zalze daar stelen / die haar in de wereld benautot heeft / zal haar in Gods hand wel met vrede laten: Ik wil my op het einde myns levens weinig om het tydelijke bekommeren; moet ik naakt en arm sterben? zo zal myn eind als myn begin zyn / zo kwam ik ook in de wereld / zo scheidde ik ook wederom van hier; laat ik aan myne kinderen geen groot goed na? ebenwel een groote Godt / die haar wel zal verzorgen; op myn dood-bed zal de wereld myn minste zorg zyn / ook alles wat in de wereld is. Mijn laatste woord het woord van Jesus: Vader in uwe handen beveel ik mynen Geest! Ik weet Godt zal het verhoren / en doen wat zyn knecht van hem bidt. Mijn lichaam mag men begraven hoe men wil? daar voor zal ik weinig zorg hebben; als de Engelen myne ziel maar dragen in Abrahams schoot? als ik maar het geluk des moorde-naars heb; dat ik met Christus aanstonds in het Paradyse ben / dan heb ik verzeegen wat ik in myn leven gebeden heb. Van ben ik vergenoegt / ik twijffel aan geen van allen. Mijn voorganger is in den Hemel; ik zal daar niet buiten blyven. Met de hulp van Jesus. Vader ik wil dat die, die gy my gegeven hebt, zyn zullen, daar ik ben, op dat zy myne heerlijkheid zien: Ik zal zien het goede des Heeren in het landt der levendigen.

27. En my navolgt. Jesus stond zegende van den doven op / en voer op ten Hemel. Gy zoekt Jesus van Nazareth? Hy

is opgestaan, en is niet hier. Marc. 16. vs. 6. Gelyk als Christus is opgestaan van den doden, also ook wy. Rom. 6. v. 4. **O**fschoon myn lichaam tot asche moet worden? Dat is zyn recht; wat het gemeest is / moet het wederom worden: **E**ventwel zal het ten jongsten dage weder opstaan; dat is zwaar te geloven? **D**aarom is het een geloof. **N**ochtans niet zwaar / terwijl Jesus opgestaan is / en onder de doden den eersteling geworden is / der gener die levendig is geworden. Maar hy heeft het verderf niet gezien. **H**ad ook geen zonden gedaan; die my uit niet geschapen heeft / zoude die de verstorve gebeentens niet wederom te zamen kunnen boegen? **O** gy klein-gelovigen! die het meeste doet / zoude die het minste onmogelyk zyn? **I**k geloof / daarom spreek ik; daarom ben ik zo getrouwt / en zal eindelyk vrylyk sterben; Jesus volg ik in den dood; zo zal ik hem ook volgen in de opstandinge: word ik met Moses in het water geworpen? **G**odt zal my daar wel weer uittrekken. **D**e banden der Philistynen konden Zimzon niet houden; en my de banden des doods niet. **M**aar dit zal myn werk zyn / eer ik na het vleesch sterve. **I**k wil dagelyks van zonden opstaan; daarom wil ik my zelve dagelyks aysterben; dagelyks boete doen / en my beheeren; de zonden afleggen / zo veel my immers mogelyk is / de weg ten Hemel is eng en smal / hoog en glibberig / met zware pakken kan men die niet beklimmen. **I**k wil vroeg opstaan / en niet wachten tot in den ouderdom. De tyd is noch niet geko-

komen (dat mögen andere zeggen :) dat men het Huis des Heeren bouwd. Hag. 1. vs. 2. Myn tyd / zal altyd zyn : hoe onder de wonds is / hoe zwaarder de genezinge : die zyn behering uitstelt / stoot Gods genade altyd verder van zich / heden is het tyd / daar moet het by bybe : zal ik deel hebben aan de eerste opst. n. d. n. 10 ! de tweede zal tot mijne bzeitgd niet missen. Als dood en zonde overwonnen zyn / dan zal den Hemel volgen / en de Engelen ons voeren in Abrahams schoot. Dat Christus na toe gebaren is / daar heen zullen wy ook henen komen. Hy eerst in de Hel. 1 Pet. 3. Wy moeten ook in menigte Hellen / eer wy in den Hemel komen. Dat doet geen schade : beter in de verbeelde Hel / als hier namaals in de vuurige Hel ; waar heen wy Jesus voerd / wil ik hem getroost volgen / mijn leidzman is goed / hy zal my opnemen in de eeuwige bzeitgd ; daar ober is myn ziel verheugt en getroost. Ik gun my zelven alles goeds / en aan alle menschen desgelijke. Die met my strydt / zal met my en alle gelobigen de overwinninge weg dragen. Jesus helpe ons allen ! dat zy alle gezind zyn als hy. Philip. 2.

28. Die kan myn Jonger niet zyn. Wy willen allemaal Christi Jongers zyn. Ik geloof niet / dat 'er een eenig Christen mag genoemd worden / die dezen naam ook niet wil voeren. Ja ! zo lang Christus na Caena gaat / en aan tafel zit / ook het gebrek des wijns / door zyn almachtig gebed herstelt ; dan volgen zy allemaal. Als Christus en

en Mahometh eenerley leringe hadden / zo geloof ik dat 'er veele Christenen zouden zyn? Maar Jesus ryk is niet van deze wereld? wijn en starken drank laat hy op zyn tafel niet schenken. Ook laat hy de zyne niet op welke kussens en opgeschikte bedsteden slapen. Hy heeft niets daar hy zyn hooft nederlegt. Wie een Jonger van Jesus wil zyn / moet zich van de wereld afscheiden. Hy gaat hy nacht uit om te bidden / en laat zich gehangen nemen; wie is hier een Jonger Christi? Zy verlieten hem alle, ook die met het lynwaad bekleed was / blugtte bloed van hem / en liet het lynwaad baren! Petrus scheen eenigzins standvastiger te zyn; maar doen het op de daad aan komen zoude / verbloekte hy Jesus en kende hem niet. En wie weet hoe verre de Jongeren van Golgotha afgeweken zyn? doe men Jesus aan het kruis nagelde en onder de moordenaars ophing. Hedendaags gaat het noch zo? hy het geluk is een ieder een Jonger van Christus: komt het ongeluk het venster in? dan kent niemand Christus. Zommige Indiaansche Volken hebben het gebruik / dat zy ten tyde van ongeluk hare Huisgoden ten huis uit op de straten in den dreck werpen: zoud' men hedendaags een soort van Christenen vinden / die zulks doen? waarlyk meer als te veel. Der Israëliten Gods verachtende stem is door de tyd noch niet verdoenen. Toen wy de Goden der Heidenen dienden / waar alles goeds in het land; maar nu wy den Heere dienen worden / wy geplaagt? het is

is een schandelyke soort van menschen / die om genot of winst wille / God dienen en hem liefhebben. Echte liefde duurt altyd! Het mag gaan hoe het wil? Gods kinderen hebben zo wel zyne tuchtende als zyne strekende hand lief. Haar zinspreuk is: wat myn God wil! zo als Godt de tafel dekt / zo zetten zy zich daar aan / en eten wat voorgezet word. De Bruidt neemt met de Bruidgom voor lief. Zo als hy haar lyd / zo volgt zy na. Wat hy leidt daar heeft zy mede deel aan. Zy verlaat hem niet / tot zo lang dat zy van hem geboerd word in het huis der eeuwige vreugde. Tot daar toe verdraagt zy alles / en hoopt alles. Jesus rechtshapene Jongeren wipken niet van hem / noch ter rechter noch ter linkerhand. Aan de wereld hebben zy geen deel / zo be- minnen zy ook de zelve niet / noch zoeken dat wat de wereld geeft. Het is ons ge- noeg dat wy ons erfdeel in den Hemel hebben.

29. Die kan myn Jonger niet zyn. Het is een gemeen gebrek in deze tyd; dat de jeugd herstandiger wil zyn / als de ouderdom / die naauwlyks de school-stof uit het kleed ge- beegt heeft / die weet Lutherus te corrige- ren in zyne overzettinge / die melk-mulden trekken haar neuzen op over de gypze Out- vaders. Zy zisten de schriften der geene / welkers schoenriemen zy niet waardig zyn los te maken. Die dezen rook en spinne- gist niet verdragen kan / is 'er slecht aan; nochtans kan men deze noch onrype won- den zo weinig ontgaan; als men het gedu- rig

rig aanhoudende geschreeuw der vorschien
 kan heren? Hoe moet de wijsheid zich niet
 laten rechten van hare kinderen? Godt
 maakt het de menschen noit recht na den
 zin! den eenen moet hy het zo / den ande-
 ren anders maken. Als de leerling is als
 zyn meester / dan is hy volkomen? wat wil-
 len wy God voorschryben / wat hy doen
 zoude? Die de gehele wereld regeert / zou-
 de die ook niet weten wat een tegelyk on-
 der ons dienstig is? ziet Godt niet beter
 wat ons ontbreekt / als wy zelven? wat
 zullen wy zeggen? waarom doet het de Heer
 also; ebentwel doen de menschen zulks.
 Rachel wil kinderen hebben of zy wil ster-
 ven. Gen. 30. vs. 1. David wil weten/
 waarom de Godloze opwast als een Lauw-
 rier-boom? en waarom de rechtveerdige
 daar en tegen zyne plagen moet hebben.
 Ofschoon Jobs geduld geroemt word / zo
 wil hy ebentwel niet God rechten / en de
 oorzaak weten / waarom hy boven andere
 zo veel moet lyden? past dat Gods kinde-
 ren / en Christi Jongeren? durft zich ie-
 mand aanmatigen den Koning te vragen
 waarom hy dit of dat doet? waarom hy de-
 zen verheft / en een ander niet? een knecht
 moet met de wil zyns Heeren vergenoegt
 zyn. Gods verborgen gerechten zyn ons
 onnaspeurljk. klaagt derhalven niet over
 Gods uitwerkingen / zegt noit: waarom
 drukt my de armoede? waarom moet ik
 meer lyden als myn naaste? waarom ben
 ik ziek? waarom verlaten? waarom sterft
 mijn man / wyf / kinderen? waarom heb ik
 dat

dat geluk niet dat andere hebben! Mensch /
 Hoe durft gy tegen God zeggen, wat doet gy?
 Godt heeft met de Goud-waag zijner voor-
 zienigheid alles nauwkeurig aan een ieder
 afgewogen: neemt voor lief zo als God het
 geeft; hy weet de tyd om te helpen / en te
 veranderen; een yder onderzichte zich zelfs;
 een yder onderzoekt zijn leven en wandel / zo
 zal hy haast de oorzaak zijns ongeluks wee-
 ten. Wie met Godt te vreden is / die heeft
 het op het allerbeste; een wys man laat zich
 voor den teugel der voorzienigheid regeeren.
 En wat zullen wy eindelijk doen / of schoon
 wy Godt noch zo veel wilden meesteren: zo
 blyft het daar by: Dat Godt waarachtig, en
 gerecht in zyne gerichten en werken is, en
 alle menschen leugenaars zyn.

30. Myn Jonger zyn. Een Jonger word
 eindelijk het geluk zijns meesters deelachtig.
 Daar den Heer heen gaat volgt den dienaar/
 ook zal den Heer zijn dienaar niet in schan-
 de laten. Hy kleed haar schoon / en laat haar
 achter hem volgen. Jesus heeft een heer-
 lijke liberet voor de zijnen. Het kleed der ge-
 rechtigheid zal haar opschik zijn. Met wit-
 te zijde komen zy uitgedost; kronen zijn de
 cteradten van haare hoofden / en palmtak-
 ken dragen zy in haare handen. Jesus is
 voorgegaan in de zaligheid / zy volgen al te
 zamen na. Daar het hoofd is moeten de
 hoeten ook komen. Zy zullen by den Heere
 zyn altyd. O gy gezegende des Heeren / hoe
 heerlijk is uw cieraad! Wat voor een kro-
 ninkrijk hebt gy te verwagten? Wie wilde
 de snode ydelheid voor den Hemel verkiezen?

Laat de Zogge haar draf houden. Op wereldsgezinde Zondaars vergaapt u aan het bergankeltjke; zijt knechten der zonden; slaven des Duivels / gebangene van de Hel! uwre misdaden zullen u eeuwig berouwen. Wp zoeken Jesu met pberige begeerte! Godt dank / wp hebben hem in het ware Geloof gebonden! Jesus trek ons naar u / zo loopen wp! O eeuwig geluk! Jesus is hoozgegaan en zit ter rechterhand Godts! Wp Jongeren van Jesus volgen hem gecroost na. Wp bereid ons de plaats. Mit deze engte gaan wp tot den pzaalweg. Hoe vzinvelijk zal ons den Vader aannemen / om de hoozbede van Jesus Christus wille! Wp wil dat wp zijn zullen daar hp is. Wp zullen ook niet ver van hem blyden. Wp bied ons de Kroon al aan! daar ontbreekt niets meer / dan dat de dood ons uit het tydelijke in het eeuwige overhaale! Op gezegende / ziet Jesus heeft een witte zijde neusdoek in zijn hand / om alle uwre tranen van uwre ogen af te wiffchen. Nu dan / zo weest getrouw tot in den dood, zo zult gy de Kroone des Levens ontfangen. Jesus klom van het Kruis in de Heerlykheid Godts. Godt zal ulieden uit het lijden voeren tot de bzeugde zijns lieben Zoons. Zaltig zijn ze / die tot zijn Avondmaal hier in de wereld / en aldaar in de eeuwigheid beroepen worden. Godt gebe dat wp na dit lijden Jesus mogen aanschouwen in de eeuwige bzeugde en Zaligheid.

TE SEQUAR IMPAVIDUS.

My zal noch angst noch lyden
Van mynen Jesus scheiden.

Waarom, ô Waereld! toond ge aan my uw
pracht en schatten?

Of wilt gy myn gemoed noch verder uitdoen
spatten?

Vlucht, ô Bedriegeres! daar is uit uwe borst
Maar dodelyk fenyn te zuigen voor den dorst.

Ik weet dat Jesus heeft den last van 't Kruis
gedragen,

En in de Waereld had tienduizendvoudig
plagen;

Dies konnen wy ook noit zyn' Jongers zyn,
ten zy

Wy ook den last van 't Kruis gevoelen zo
als hy.

Wel aan! heeft Jesus my ten voorbeeld aan-
gevangen?

Ik volg verheugd hem na. Myn hartelyk ver-
langen

Is, dat men nimmer spoor bevinde waar ik
treê,

Ten zy by ieder word gevonden smart en wee.
Op Jesus sryden volgde een heuchelyke ze-
gen:

Al wie zyn bystand heeft is nimmermeer ver-
legen;

Dies gaa ik onvertzaagd door tyd'lyke angst
en pyn,

Wyl Jesus eeuwiglyk myn Loon en Kroon zal
zyn.

V. ZINNEBEELD.

Het willen heb ik wel; maar het goede
te volbrengen vind ik niet.

Rom. 7. vs. 18.

Het verbinderde voornemen.

I.

DE Mensch is een kleine Waereld. In
de grote is niets / dat in de kleine ook
niet te vinden is. De Mensch is een groot
Wonderwerk / een wonder aller wonderen ;
in hem is een kort Begrip van alle Schepse-
len. Kan men het grote rond des Hemels
niet in een kleine spiegel zien? Godt heeft
zich laten zien / in den eenen en eerst gescha-
penen Mensch. Godt schiep den Mensch , hem
tot een Beeld. Gen. 1. vs. 27. Des menschen
verstand is een licht / van Godt zelver aan-
gestoken ; boven zjn wil waar geschreven :
Myn Godt, uwen wil doe ik gaarne Pl. 40. vs. 9.
Van de schoonheid boerd Adam zijnen naam
meer als van de aarde. Den tweeden Adam
waar zeer schoon. Cant. 5. vs. 10. & seqq.
en den allerschoonsten onder de menschen
kinderen / zo was den eersten Adam de
schoonste onder alle schepzelen. Al wat be-
ballig was in de Waereld / had tot zij-
ne schoonheid iets bygebragt. Godt zelfs
zjn Beeld hem aangelegt. Daarom had
de

Het verhinderde Voornemen.

*Rom. 7. v. 18.
Het willen heb ik wel; maar het goede
te volbrengen vind ik niet.*

de allesfcheppende Wysheid haare lust aan den zelven. Prov. 8. vs. 31.

2. Dat schoon is zoekt de schoonheid te bewaren. Een Bouwmeester laat een schoon werk niet verballen. Een kostelijke Diamant heeft een altpddurend glinsterend wezen aan zich. Godt had den mensch ook zo in zijn beeld geschapen / dat hy daar mede eeuwigh kon gepronkt hebben. Doch zo als Adam het hebben wilde / kon hy het verliezen. Niet te kunnen zondigen en zondigen / waar hem in zijn macht gegeven. Het Spiegel van Godts Ebenbeeld kon zonder vlekken blyben / en zulks ook bekomen ; dat spiegel kon gebroken worden / en ook onbeschadigt blyben. Op Adams vyze wil rustre geluk en ongeluk.

3. Godt betert / de beste zaken hebben de bedroefste toeballen ; daar is niets zo goed dat niet quaad is ; niets zo schoon dat niet leelyk is ; niets zo machtig en stark / dat niet onmachtig en krachteloos kan worden. O verbloekte zonde ! wat is uwre uitwerking geweest ? Godts ebenbeeld wierd door de zelbe in den eersten mensch uitgedooft. Een Diamant in het vuur geworpen / en daar van verhit / verliest glans en krachten. Wat slechte gedaante krijgt hy ? zo helder en doorschijnende als hy te voren waar / zo duister en donker word hy. Simson was van een onbegrijpelyke kracht / voor en aleet hy in Delilaas schoot kwam te leggen ; maar toen de zelbe meesterffe van zijn krachten waar ; wierd hy ook ten spot zijner vyanden. Een gezond lichaam kan door een quaad onderhoud van spyze bedorven worden. Waar door de verhoeringe

des Duitbels een ongeregeld vuur der be-
geerte aanstakt in het hert der eerste men-
schen / benebelde en verduisterde door de
opklimmende zwavel en lusten-damp / de
glans des Genaden-licht Gods. De kraecht
van een Zylsteen kan niet eerder vergaan /
van wanneer hy verkeerd tegens malkander
gesteld word. Toen de Sathan de elendige
menschen verboerd hadde van den weg der
Goddelijke gehoorzaamheid / en altyd haar
in de dwaaling behield / toen wterden zy berooft
van haar ingeschapene Heiligheid en Gerech-
tigheid. Die zijn benen afgezaagt zijn / kan
geen hogen en stplen berg opklimmen / of
schoon hy zulks gaern dede? Kan hy / die
tot de schouders in een moeras steekt / zich
zelfs daar uit helpen? Terwoyl van / Godt
betert / de zonde in ons de oberhand heeft ge-
nomen / en ons onder het jok gebracht / en
zich begeben heeft in ons te wonen / zo ge-
hoorzamen wy haar veel te veel tot ons ver-
derf. Het is voorzeker een slaafsche byspied /
die zich by ons na den val onzer eerste Ou-
ders laat zien. Wy konnen altemaal wel
zondigen / en in de modder der zonden te
leggen / hebben wy een groot behagen ; maar
van den weg des levens willen wy niet we-
ten. Hy zegt : dat doen wy van natuur en
van wegens onze zondige geboorte ; maar
hebben wy zulke een aard / als wy gedoopt en
herboren zijn? Ik vraag u : wat meent gy?
wordt de zonde weggenomen in den Doop / zo-
danig / dat zy niet meer in onze sterffelyke lig-
chamen blyft? Och neen ! de straffe der zon-
de word van ons weggedaan / de zonde zelfs
niet.

niet. *Peccatum tollitur, non, ut non sit, sed ut non obfit.* De zonde word daarom weggenomen, niet dat zy daar niet zy; maar dat zy ons niet tegen mag zyn; de zonde hangt ons na de wedergeboorte noch aan. Van daar komt den strijd tusschen het Vleesch en den Geest. Och wy elendige! hoe dikwils moet den Geest niet onderleggen daar het Vleesch oberwind en de oberhand heeft. Paulus/ dat uitverkore Werktuig / schreeuwet na zijn wedergeboorte om ontlast te zyn van het lichaam dezes doods. Rom. 7. vs. 24. **Waarom?** Hy heeft een gebodt in zyne ledematen, het welk wederstaat het gebodt in zyn gemoed, en neemt hem gevangen in het gebodt der zonden, het welk in zyne leden is. Hy neemt vooz zich om de wille Gods te doen / en mist nochtans in de werken. Heeft de Zon haar vlekken? Wat zullen zy niet gebrakkelyk zyn / die by de Maan niet eens kunnen vergeleken worden? Het willen is 'er wel / maar het volhzengen ontbreekt ons. Het willen heb ik wel / maar het volhzengen van het goede vind' ik in my niet.

4. Willen heb ik wel. Toch en Abraham waaren wel van eenen stam en geslachte. E-
denwel waar daar altyd stryd en tweedzacht
tusschen hunne Herders. Daarom scheidden
ze van malkanderen. Den eenen ging ter
rechter, den anderen ter linkerhand. Gen. 13.
vs. 7. & seqq. Na den val is't te beklagen dat
er een scheuringe geschied is tusschen de
kinderen Adams. Wy wandelen niet alte-
maal op eenen waeg. Den eenen gaat dus / den
anderen zo. Zommige slaan rechte / zommi-

ge kromme wegen in. Van sommige word
 Betsals gezelschap gezocht; van anderen
 dat van Christus. Zo als de gene-
 gentheid is / zo zijn ook de werken. De
 kwaade en in wellust verzoepene werelds-
 gezinde / hebben de wil wel / maar een
 schandelijke / en booz haar zelfs het meest
 schadelijke. Daarom moet Godt klagen: Dat
 volk begeert my niet. Zy willen des Heeren
 wegen niet kennen / en noch minder des
 Heeren wille doen. Haar wil hangt aan het
 aardsehe / en haar welbehagen aan het god-
 loos wezen. Zy willen zich van den Geest
 Gods niet laten regeren. Een godloos mensch /
 is een slaaf van zijn kwaade wille / en deze
 een knecht des Duibels / der zonden en ver-
 woerlinge. De godlozen hebben zich verstrikt
 met kwaade banden om kwaad te doen.
 Haar wil is op een beestachtig leven gericht.
 Wel aan nu, laat ons wel leven terwyl het
 voorhanden is, en ons lichaam gebruiken
 terwyl het noch jong is, wy willen ons met
 den besten wyn en zalve vullen. Sap. 2. vs.
 5. 6. Dierhalven is haar wil haar zelfs de
 Hel. Die het zondige welleden naloopt / heeft
 de verdoemenis als een loon der zonden ze-
 kerlijk te wachten / die de wil hebben te zon-
 digen / en nooit daar van zijn af te scheiden /
 konnen verzekert zijn / dat het Gods wil we-
 derom is / haar eeuwig van zijn aangezicht
 te verstoffen.

5. Het willen heb ik wel. Ik wilde gaern
 zalig wezen. Wie verlangt dat niet? nie-
 mand zal zo dwaas zyn / dat hy zich zelfs
 iets kwaads gunnen zoude / ik zwarg / dat
 hy

hy zijn eeuwige welbaart niet zoude ter harte nemen. De mensch verlangt niet alleen daar na / maar Godt wil het ook zo hebben; Godt wil ook dat gy zalig zult worden. Zijn daar van geen duidelijke merktekens? Waarom is Gods Zoon in de wereld gekomen? Daarom / dat de wereld door hem zoude zalig worden. Joh. 3. vs. 16. Dit is de wil des Vaders, die my gezonden heeft, dat ik niet verlieze van al dat hy my gegeven heeft; maar dat ik het opwekke ten jongsten dage. En dit is de wille diens die my gezonden heeft; dat, wie den Zoon ziet, en gelooft in hem, hebbe het eeuwige leven; en ik zal hem opwekken ten jongsten dage. Joh. 6. vs. 39, 40. Alzo wil Godt het zelve dat gy wilt. Hoe kan het u dan wiffen? in 't minste niet / als gy maar doet wat Godt wil hebben van die / aan dewelke hy de zaligheid schenkt? Wilt gy weten / wat zulks is? gy moet vast betrouwende geloben / en uw geloof door goede werken toonen. De Zon is niet zonder glans; geen vuur zonder hitte / een gelovige laat zyn licht schynen voor de menschen, dat zy zyne goede werken zien, en Godt daar voor pryzen. Matth. 5. vs. 16. Hebt derhalven de wil en daar by de daad; zo zal uw verlangen gestilt worden.

6. Het willen heb ik wel. Ik wilde op de wereld ook gaern gelukkig zyn: Gezondheid / Eer / Rykdom en alle bergenoeging wilde ik in dit tydelijke leven ook wel hebben. Ik moet bekennen gy begeert een dubbele zaligheid. Hier / en hier namaals.

Het geschied zeer zelden also. Het is een zeldzaam geluk / als Godt den geluks-beker in de wereld inschenkt / en hier namaals ook op de Tafel des Lams voorgezet word. Dogtans laat Godt het ook also geschieden. Abraham en Isaac hebben haar genoeg hier en hiernamaals. Ebenwel zoud' ik raden dat men zulks onder deze voorzwaarde begeerde; als het ons nut en zalig is. De tydelijke gelukzaligheden plegen dikwils de eeuwige rampzaligheden naar zich! te slepen. Dooz deze doornen / zijn niet alleen veele zielen verwond geworden; maar zyn ook daar onder verstikt. Agur verlangt noch armoede noch rykdom, maar zyn bescheiden deel. Prov. 30. vs. 8. Hy is gelukzalig genoeg op de wereld / die zich vergenoegen laat / en een genadigen Godt heeft. Voorzeker waar die laatste maar is / daar is ook zegen en geluk. Aan Gods zegen is alles gelegen. Hetopl Abraham / Isaac / Jacob en Job Godt bresden / hadden zy alles wat zy hebben en begeeren konden. Doet ook also! bidt en arbeidt; myd het kwade en beminu het goede; wandelt in de Godzaligheid / brede / brengde / zagtmoedigheid en geduld. Hebt Godt lief van ganscher herte / van ganscher ziele / en daar nebens uwen naasten / als u zelfs; zo zal Godt u met zegen en genade overstromen.

7. Het willen heb ik wel. Ik wilde gaern als een Christen leeben / als Godt my mijns herten wensch gaf? Zulk een rede is recht dwaas. Is de Fontein heerlijk / zo word hy ge-eert. Een vruchtbaren Boom / word met

met rede in waarde gehouden. Een Kamp-
 bechter en Krijgsman / verkrijgt de eere-
 kroon eerst na den kamp / strijd en over-
 winninge. Dat zoude wel een vergeeſſen wen-
 ſchen zijn / dat men een kwaad leven / en
 Gods zegen wilde hebben. Hoe kan dat
 obereenſtemmen / dat men op de wegen Be-
 ſtials gaan / en uit de hand van Jeſus de
 kroon wil ontfangen. Godt ſchikt zich na
 u en uwten wandel. Zo als gij leeft / zal hij
 u belonen. Wandelt gij eerst voor Godt, en
 weest vroom, zo zal Godt u zegenen. Gen.
 17. tracht ten eerſten naar het Ryk Gods en
 na zyne gerechtigheid, zo zal u zulks altemaal
 toevallen. Matth. 6. vs. 33. De Opgeboomt
 die geen vruchten had / wierd van Jeſus
 herbloeikt. Zo gij geen vruchten der gerech-
 tigheid draagt / zo zal u het zelve overho-
 men.

8. Het willen heb ik wel. Is het miſſchien
 niet een ſchandelijke beinzaarts ſtem? Zij
 willen / en doen het niet. Zij willen wel
 Hemelwaards / maar de aarde daar zij baſt
 aan gekietent zijn / trekt haar te rug. Iſraël
 hinkt aan beide de zijden. De gebepusde zijn
 rechte Amphibia water- en land- dieren / die in
 beide leven konnen. Door de wereld zijn zij
 heilig met woorden en gebaarden; maar haar
 hert is onrein tegens Godt. Die zo geſteld zijn /
 die zijn een boos geſlacht. Zij hebben Ja-
 cobs ſtem / maar haare handen gelijken
 Eſaus handen. Is haar mond vol honing?
 zo is haar hert vol gal. Godt en de wereld
 konnen onmogelijk in een hert huſtdeſten.
 Zo iemand de wereld lief heeft, in dien is de
 liefde

liefde des Vaders niet. 1 Joh. 2. vs. 15. De
 Godsdienst van een Mond-Christen is op
 het uiterlyke gericht. Ofschoon den Habik
 noch zo hoog bliegt / zo is zyn oog nochtans
 gekeerd na de aarde om den roof te vangen.
 De Huichelaars stellen zich heilig aan / op
 dat haare heilighheid haare winst toebrengende.
 Saul vraagde naar Gods eer niet, als hy de
 eer voor het volk maar kon hebben. 1 Sam.
 15. vs. 30. Een schynheilig verlangt niets
 als menschen lof / en daarom is hy by Gode
 gehaat. Die de wil heeft en niet de daad / zal
 het Ryk Gods niet zien. De hoop van een
 schynheilige is verloren. Een schip al is het
 noch zo schoon gemaakt / zal zonder stuur
 niet in de haven komen. Het moet aan onze
 tyden / als een onuitwisselyke schande / ver-
 weten worden / dat zy aan de schynheilig-
 heid en gebeinstheid zo t'eenemaal zyn o-
 hergegeven / den hoed van schaamte in het
 geheel afgeworpen / en vooz een verkeerden
 Godsdienst niet meer schaamrood worden!
 Gy Huichelaars bedenkt uwe schande ! wie
 zyt gy ? een momaangezicht van Godbre-
 zentheid / of van goede genegentheid tot het
 volk / waar onder nochtans geen ernst / niets
 wezentlyks / geen hert / maar alleen een
 spinneweb en gift verborzen is. Gy zyt
 schandelyke bedziegers. De lasteren beschil-
 dert gy met de verf der deugd ; gy tituleert
 de Godloosheid met den naam van religie.
 De Amerikaansche Rupsen glinsteren wel
 heerlijk ; maar die hen aanraakt word daar
 van gedood. In spreken en schryben is de
 gebeinsde een Zpwoorn ; maar in zyn booz-
 nemen

nemen en gedagten een bose Spin. Haar
 woorden vliegen als de Paradyshogelen / en
 haar begeerte stinkt als een Gier die op het
 doode aas zit. Een Huichelaar is het allerarg-
 ste schepsel. Hy wil Godt / zyn naasten / en zich
 zelfs bedriegen. Godt kan hy wel niet be-
 driegen / eventwel meent hy zulks te doen.
 Ziet gy niet hoe Achab zich vernedert heeft ?
 1 Reg. 21. vs. 29. Godt kent het gebeingsde
 hert / offchoon wy het niet weten. De beel-
 den der Heiligen / zyn van buiten verguld /
 maar van binnen vermolmd; eindelijk wor-
 den zy van de rechtgelobigen in 't vuur ge-
 woopen. Den loon des Weinsaarts is eben zo.
 Des Huichelaars deel zal zyn, in den poel
 die met vuur en zwavel brand. Apoc. 21. vs. 8.
 Den laatsten dag zal alle Schynchristenen ont-
 dekken. Niemand kan dit Goddelijk Gerichte
 ontblieden / en hoor het zelve ook niemand
 verhooren zijn. De geheimen des herten /
 toont den Rechter der levendigen en doden in
 het openbaar. Wee als dan die geene / die
 verhooren willen zyn ! Gy Huichelaars hebt
 gy het willen ? zo doet u best ook dat gy het
 volbrengen moogt hebben. Bedrieg u niet,
 Godt laat zich niet bespotten ! Zo als gy uit-
 strooit / zult gy ook wederom verzame-
 len; zo als gy zaait / zal uw oogst zijn.
 Die op het vleesch zaait / zal van het vleesch
 het verberf mapen / laat uw hert oprecht /
 en uw wandel zonder valsheid zijn.

9. Het willen heb ik wel. Zulks klaagt /
 Godt betert / ook menig gelobig Chri-
 sten. Hy wil den Heer geern dienen / van
 geheel zyn hert / van geheel zyn ziel / en
 van

van geheel zijn gemoed / en bevind dat
 het in der daad van hem niet geschied.
 Hy belooft het aan Godt / en houdt het
 doch niet. Hy wil oprecht wandelen / en
 struikelt nochtans; hy wil staan / en valt;
 hy wil zich in het leven houden / en komt
 onverwacht onder de doden. Daarom
 zucht hy: Het volbrengen van het goede vind
 ik niet. Is dit niet een elendige zaak? die
 gaern wll kan niet: een quade spring-ader
 brengt geen gezond water hoor den dag; een
 hinkende gaat niet recht op zijnboeten; een
 blinde ziet niet hoe hy wandelen zal; maar
 volgt zo als hy geleid en geboerd word.
 Och dat het Godt erbarm! in wat staat
 zijn wy menschen; niet alleen wy menschen/
 maar ook wy wedergeboorne menschen. De
 Wereld is onze bedriegster / en de zonde die
 in ons woont / ons verderf. Terwyl wy in
 de wereld zijn / zo kleeft ons het wereldsche
 al te zeer aan. Ik geloof zwaarlijk dat schoon
 ook iemand een Engel geboren waar / hy in
 deze wereld onbeblekt zoud' kunnen blyben.
 Of wy door den Doop wel van de zonden af-
 gewassen zijn! zo bebleken wy ons eben-
 wel weder. Wy leven onder de onbesne-
 dene / en derhalven word onze besnijdinge
 dikwils een hoorhuid. Wy wedergeboorne
 zyn de Wyen gelijk. Wliegen zy als zy zwar-
 men niet heel hoog in de lucht? en schynt
 het van niet / als of zy haar Wpekozf in het
 geheel wilden verlaten? maar zo haast op
 aarde op een bekken geklopt word / komen
 zy wederom naar beneden. Och hoe veel
 Christenen zeggen met Asaph / dat zy niets
 hoger

hoger achten als de Heſſe Gods / en eben-
 wel ziet men haar verſlikken in de wereld-
 ſche goederen. De Hoenders blieden wel ee-
 nigzins boven de aarde; maar ebenwel niet
 hoger dan dat zy zien konnen / of 'er ook
 hoozn geſtrooit word. Als dat geſchied / zo
 zyn zy metter haast op de bergaderplaats.
 De wereld met haar goederen is des Sa-
 rans lokplaats / ook om de wedergeboorne
 Chriſten te hangen : dus worden de gelobigen
 door de aanbieding van de dize werelds aan-
 lohzelen / als ogenluſt , vleesches luſt, en een ho-
 vaardig leven. 1 Joh. 3. (Gelyk als Athalante
 door de dize goude appelen van Hippomenes
 haar voorgeworpen) verhindert in de vol-
 bzenginge van haaren Godt welbehagenden
 loop des Chriſtendoms. De wil is wel daar /
 maar zy is onbermogende. De wedergeboor-
 nen zyn onbequaam om uit te voeren wat zy
 boozgenomen hebben; maar / van waar komt
 dat? ik meen dat haar kracht van Godt on-
 derſteunt word? Zekerlyk! Hy geeft beide
 het willen en ook het volbrengen. Philip, 2.
 vs. 13. Zullen de werken Godt behagen / zo
 moet de Geest die regeren die ze doen; maar
 och! hoe veel zwakheden lopen 'er niet
 mede onder. Een wedergeboren en gelobig
 menſch / offchoon hy gemillig is te doen /
 wat de Wet vereiſcht / zo bevind hy zich
 daar toe krachteloos en zwak. De werkin-
 gen des Geestes / worden gedempt door het
 vlees. Het Hemelſch kan boven het aard-
 ſche de oberhand niet behouden. De zonde
 die in ons woont / maakt ons onbequaam
 om des Heeren wil te doen. Is een kind
 niet

niet willoig om te doen het bevel der Oude-
ren / en de onderwyzinge van zyn Meester
te gehoorzamen? wat deze opgeeft / wil het
graag leren begryppen / en baerdig maken;
maar hoe dikwils verhindert het hooft en
verstand niet? het is onmachtig / het kan niet
geschieden / wat van hun begeert word.
Ons Christenen gaat het ook zo; wy begin-
nen goed / en des Heeren wil te doen; wy
gaan ook wel voort; maar wy voleinden al-
le niet eben wel. De voorvallende verhinde-
ringen stremmen het voornemen. Het vleesch
is te zwak / de in ons wonende erfsonde
trekt ons hier en daar af; houd ons op / ja
licht ons ook wel een voet dat wy struikel-
len / daarom moeten wy klagen: Het willen
hebben wy wel, maar het goed te volbrengen
vinden wy niet.

10. Het willen heb ik wel, maar het goede
te volbrengen vind ik niet. Ontsteld maar byp
gy Werkheiligen? Wat wilt gyzalen op uwe
werken? Wat zal uw *redde mihi, quod debes,*
betaal my Godt wat gy my schuldig zyt?
Kunt gy Godt vergenoegen? is uw wandel
zonder opsprak? kunt gy de Wet uit uwe
macht voldoen? Die stelling is gelogen / dat
een wedergebore mensch Gods geboden kan
verbullen. Hy doet niet wat hy wil; hoe
zoude hy dan volkomen doen / wat Godt
van hem eischt. Jesus is alleen de vol-
einder en voldoender der Wet. Wy zyn te
zwak deze last te dragen. De menschelij-
ke en berrierde voldoeningen zyn dwaashe-
den. Als wy gedaan hebben alles wat wy heb-
ben kunnen doen, zo zyn wy nochtans on-
nutte

nutte knechten, die des roems ontbreken, die wy voor Godt moeten hebben:

11. Het volbrengen van het goede; vind ik niet. **Och** liefste **Godt**! hoe dikwils neemt ik my booz / van ganschert herten te bidden! ik steek het vuur aller myner begeerten aan om u / o myn Verlosser! aan te roepen / en met een vuurigen geest my ober te geven aan uw eeuwiglic vande genade / maar och! hoe dikwils verliest zich by volle blam / vuur en hitte te gelph! nauwelijks kan ik een bonkje; maar wel een groten berg met dode assche aantreffen. Als ik schreeuw / verliest zich de stem! als ik bid zyn daer woorden zonder gedachten. De geest is wel gewillig, maar het vleesch is zwak! Matth. 26. vs. 41. Als ik myn gebed aanmerk / mag ik het wel vergelijken daar mede / dat zeker **Gudvader** in een gezicht zoude gezien hebben. Hy zag een grooten **Kreus** tusschen **Hemel** en **Harde** staan / en om den zelven zeer veel kleine gebleugelde menschen / die zich hemelwaarts opzingen / en opheffen wilden; maar booz het meeste gedeelte dooz den **Kreus** om laag gewoopen / en dus daar in verhinderd werden. Vid. Athanas. in vita Antonii. Cap. 38. & Paschal. Cap. 19. n. 4. **Godt** / mijn hert is bereyd met gedachten en begeerten / zich booz uw heilig **Altaar** te laten binden / als een offerhande die u welbehaaglijk is; maar ik vind het volbrengen des goeden niet. De wereld bluscht dooz haar vochtige pdelheden / zo dikwils de **Goddelyke** bede-blammen uit / onbermoedelyk en tegen mijn wil. Als men dan zo ondeugend bid / zo is het ook billijks

M

dat

dat Godt het niet verhoore. Het gebed is de keten waar aan men Godt binden / en tot ons op der aarde trekken kan. Maar zo dit ondeugend en niet rechtschapen is / zo moeten wy ons ook niet verwonderen dat Gods genade verre van ons is. Gy biddende roemt derhalven niet op uwe zuchten ; maar bidt den Hoogsten veel meer aan / dat hy geduld hebbe met uwe zwakheid / dat hy uwe onbequaamheid bequaam wil maken / en / wat aan het uwe ontbreekt / van het zijne daar hy wil leggen.

12. Het goede te volbrengen vind ik niet. Wat is heilzamer dan de boete en bekeeringe voor de menschen kinderen ; de ware boete leecht het vuur van Gods toorn t'eenemaal uit / en reinigt den huilen en stinkenden zondaar. Wascht, en reinigt u, doet uw boos wezen van myne oogen, laat af van het quade, leert goed doen, tracht na recht, helpt den verdrukten: doet den wezen recht, en helpt de zaak der weduwen; zo komt dan en laat ons te zamen rechten; ofschoon uwe zonde bloedrood is, zo zal ze doch sneeuw-wit worden; en of zy is als rosen-rood, zo zal zy doch als wolle worden. Esa. 1. vs. 16, 17, 18. Maar dit is geen hinderwerk / maar meer als Reusen arbeid. Met breeze en beven moet ze geschieden. Met een lagchende mond word het hert niet gekneust; maar wie doet zulke boete? de biechtende? zo moest het zijn; maar wat hoort men hier ook niet? Het goede te volbrengen ontbreekt hier ook / ofschoon de wil daar is. Een ieder bekennt dat hy een zondaar is / belooft ook bete-

beterschap van zijn leven : ik wil mijn leven graag beteren. Toen Moses aan de kinderen Israels het bevel des Heeren te kennen gaf / toen zeiden ze ook : Wat de Heer gesproken heeft willen wy doen. Exod. 19. vs. 8. maar zy deden het niet. Zo gaat het ook met ons biechtenden en boetvaardigen. Belofte maakt schuld en een rebelijk man houdt / naar het gemeene spreekwoord / zijn woord. Wie van ons doet aan Godt wat men hem belooft ? Ja zelfs de rebelijkste doen het niet. De rechtvaardige zondigt ook onwetende. Daarom houde het niemand booz een licht werk / als hy biechten en boete wil doen. Hy arbeid weinig tot zynner zielen welbaard / als Godt hem zelfs niet helpt. Dic achten de meeste Christenen niet. Eentwel is het zo. Met geweld moet men den Hemel innemen ; van ons zelfs hebben wy daar in het geheel geen kracht toe. O ! laac ons dan bidden / als wy dic heilzaam werk der ziele booznemen / dat Godt ons alsdan zelfs met kracht van den Hemel wil uitrusten.

13. Het goede te volbrengen vind ik niet. Zo roept menig Godliebende Ziel / als zy aan het Avondmaal of de Tafel des Heeren gaat. Niet wel aangedaan / moet niemand tot de Bruiloft des Lams gaan ; die daar onboozzichtig aantreed / ontfangt booz het leven den dood. Vriend, hoe zyt gy hier ingekomen , en hebt doch geen bruilofts-kleed aan ? bind hem handen en voeten en werpt hem in de uiterste duisternisse. Matth. 22. vs. 12, 13. Hoe beter opgeschikt / hoe beter het is. Hoe meer booz beproeving / biecht /

boete en geloof het hert bereid word; zo veel te heilzamer is ook de genietinge des Abondmaals. Maar waar vind men zulks zo als het behoort te zijn? Ik zie niet zelden met heben de Gelobigen aan de Tafel des Heeren treden. Wat is dat? een teken des onbermogens. Zy willen den Bruidgom een zuivere Bruid toeboeren; maar zo dra zy zich zelfs aanzien / zyn zy beblekt. Het lijkt hier onmogelyk te zyn / dat men zonder alle wereldsche beblekingen voor den Koning der eeren komen kan. Ebenwel moet uw onbermogen u van dit heilig werk niet afhouden. Die in dit geval op zyne bequaamheid ziet / zal nooit bequaam worden. De Satan heeft dikwyls by geval zulke gedachten aan de gelobigen willen inboezemen. Dat heeft de zalige Lutherus wel overwogen / als hy van den Duitvel met zulke vuurige ppen beschoten wierd; Heer Jesus, ben ik ongeschikt, zo maakt gy my bequaam, zegt hy. Gy rechte Lutherischen / treed in Lutherus voetstapen. Gaat Jesus te gemoet zo als gy zyt; ziet niet op uw heilichheid / maar op Gods genade en barmhertichheid. Uw willen is genoege: Godt zal het volbringen van 't goede u geven. Zoud gy wachten tot dat gy bequaam waart. Gy zoud nooit het Lichaam en Bloed van uwen Heiland in het Abondmaal eeten of drinken.

14. Het goede te volbringen vind ik niet. Och dat de reukeloze zondaars deze woorden des Heiligen Apostels wilden inzien / en ter herte nemen tot hare beheringe! Godt betert! het quade te volbringen / zyn zy
meer

meer als te bequaam; maar het goede te doen / daar toe is haar de macht benomen. Doch ebentwel menen zy / dat zy zich kunnen bekeeren als zy willen? maar het zal haar missen / en haar misdaad zal op haar kop komen. Als uwre zonden regen u opstaan zullen / gy godlooze / hoe zult gy bestaan? wilt gy boete doen? dat staat in uwre macht niet. Wie weet of Godt u het volbrengen der zelve zal geven. *Qui dat poenitenti veniam, non semper dat peccanti poenitentiam.* Godt vergeeft den boetvaardigen de zonden; maar hy geeft niet altyd bekeeringe aan de zondaars. Denkt op uwre uure des doods! laat het aanstaande laatste Oordeel voor uwre ogen zyn. Wat dunkt u? is 'er plaats tot bekeeringe / als lichaam en ziel zich in het laatste oogenblik van malkanderen willen scheiden? De godlozen zyn gelukkig / die deze genade met de Moordenaar verkruppen; maar hoe weinig binden de zelve? De meeste zondaars gaan alsdan met wee en ach in het verberf.

15. Het goede te volbrengen vind ik niet. Weest getroost gy gelovig hert! wat gy niet bind / dat zal Jesus voor u binden / als gy het willen maar hebt; Jesus heeft het volbrengen. Wat gy niet kunt / dat zal hy overbloedig doen. Omhelst hem in het geloof met zyn heilige verdiensten / zo zal het u niet missen. Wertwysfeld ook niet offchoon uw geloof zwak is. Een glimmend vonkje heeft ook een glans by Godt. Doet ook zo veel als gy kunt / dat gy niet kunt / zal Godt zelve tot uwre beste doen: *in magnis Voluisse sat est*, het willen in groote zaken is genoeg,

zegt de Poëet. Godt zal uren wil booz de wer-
 ken aannemen. Wat Vader heeft zyn kind
 niet lief / by het welk hy ook maar de wil
 ziet om goed te doen / offchoon de daad niet
 volgt? Godt kent ons onbermogen. Als hy
 maar ziet dat wy de wil hebben / de zonden
 te myden / de wereld te overwinnen / en den
 Duivel te wederstaan; offchoon wy het niet
 altyd gelukkig kunnen uitdoeren / zo is hy
 met ons te vreden / en neemt van de ver-
 diensten van Christus aan wat aan ons ont-
 breekt. Een verflage Soldaat is zynen Ko-
 ning ook aangenaam. Die op geen moed-
 willige wyze den Duivel en de Wereld aan
 de voeten gaat leggen / word van God niet
 verfloten. Zo veel als ons mogelyk is moe-
 ten wy doen. Vecht de Wereld ons aan / en
 wil ze ons vermeersteren / zo laat ons de zelbe
 verachten. Wat deel hebben wy aan haer?
 zy mag hare bozsten aanbieden zo dikwyls
 als zy wil / wy willen daar niet aan leggen.
 Ik vergeet wat achter is, en strekke my naar
 het gene dat van voren is, en jage naar het
 afgestoke perk, naar het kleynood, het
 welk de Hemelsche roeping Gods in Christus
 Jesus voorstelt. Philip. 3. vs. 13, 14. Daarom
 twyffel ik ook niet / Jesus zal ons altemaal
 helpen / en krachtig bystaan. Werpt my
 niet booz den Sathan / om dat myn gebed
 niet rechtschapen is? Wie onder ons weet
 niet / dat by het bidden / de vensters niet al-
 tyd tegen Babel gesloten / en tegen Israel
 open staan? Als wy bidden hebben wy veele
 verhinderingen; ik bid zo goed als ik kan in
 het ware geloof / op de verdiensten van myn
 Ver-

Verlosser; en wacht my ook hoor beel woorden / op dat door beele reden / myne gedachten geen verhindring hebben. Hoort en goed is ook hier het beste; loopt'er dan van onze zwakheid iets mede onder / dat zal Godt om Jesus willen / in wifens naam ik bid / niet aanzien. En waarom zoud' ik ook meenen van Godt veracht te zyn? om dat ik in myn leven struphele? Een Paerd valt wel met vier hoeten / waarom ik elendige niet / die geen een staande been in het geestelyke heb? Godt weet het / en ik weet het ook / dat / zo lang ik in deze wereld ben / het lichaam des doods overal met my omgedragen word. Daarom doe ik het goede niet, het welk ik wil, maar het quade dat my aanhangt. Maar ook in dit geval ben ik onbekommert. Jesus is myn zonden-delger. Het is immers gewisselyk waar, en een dierbaar waardig woord, dat Christus Jesus in de wereld gekomen is om de zondaars zalig te maken; onder welke ik de voornaamste ben. 1. Tim. 1. vs. 15. Zo biecht ik in den naam van Jesus, doe boete en geloof aan hem. Actor. 2. vs. 38. De Zonde / de Dood en Helle mogen tegen my stryden; ik geloof ebenwel eene vergevinge der zonden. Laet myne zwakheid zich ook zien; wel aan / Godt kan van my niet meer eiffchen / als hy my gegeven heeft. Also heeft dan Jesus in dit stuk het gene ik niet heb. Daar mede zal myn Hemelsche Vader te heden zyn. Ondertusschen wil ik bidden zo lang als ik leef: Schept in my, Godt, een rein herte, en geest my eenen nieuwen gewissen geest. Verwerpt

my niet van uw aangezicht, en neemt uwen Heiligen Geest niet van my. Trooit my weder met uwe hulpe; en de vrymoedige Geest onderhoude my. Leert my doen na uw welbehagen, en uwe goede Geest voere my op een effen baan. Ps. 51. vs. 12, seqq.

QUAM NOS TERRA TENET.

Des waerelds last, tot onzer straf,
Houd ons gestaag van 't Hemelsche af.

ô Ziel, bedenk toch eens in welk een ramp
en schande
Gy met het lichaam hier moet leven in den
Lande
Des doods! daar gy van Godt ten leven zyt
gesteld,
Houd u bedrog en zonde in ketenen be-
kneld.
Een mensch neemt zich wel voor te zoeken
na 't verloren?
Als hy ten zynen heil is wederom herbo-
ren;
Maar wie bezit alhier die macht terwyl hy
leefd,
En nietig is en zwak, als Godt geen bystand
geeft?
Het willen hebben wy, dat moeten wy betui-
gen;
Maar ach! 't vermogen, om ons voor Godts
Troon te buigen,
Ontbreckt ons, d'ydelheid misleid ons door
den schyn

Zo dra men voorneemt om een Tempel Gods
te zyn.

Geef, Heer, dat ik nooit door de waereld
word' bestreden

Wanneer myn hert en geest zich heffen van
beneden,

En kome ik onvolmaakt voor uw' Genaden-
Troon,

Zo neem, wat my ontbreekt, van uw gelief-
den Zoon.

VI. ZINNEBEELD.

Het lyden van dezen tyd, is niet waardig de Heerlykheid, die aan ons zal geopenbaard worden. *Rom. 8. vs. 18.*

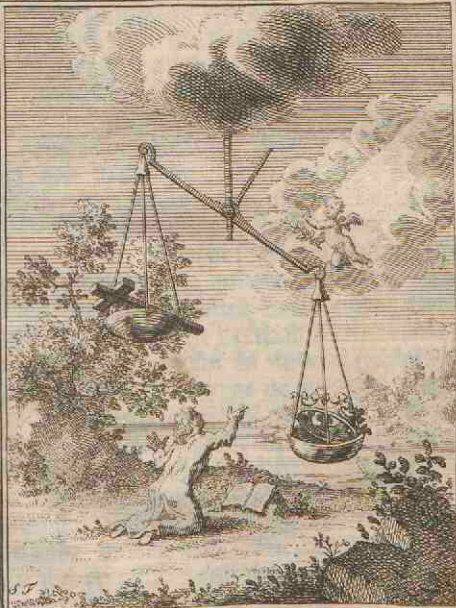
IV.

De Welbeloonde Arbeid.

I.

Hoe zyn toch de werelddsgezinde / en gelobige Christenen van zo een verscheiden aart? die zoeken het aardische / deze het geestelijke; die vergenoegt het berganelijke; deze het Hemelsche; die de wereld / en deze de eeuwigheid; zulks blykt by onderbindinge. Het is een quaden aart / die zich verheugt / als andere neergeslagen leggen; maar nochtans bind men de zulke. Gy zult wenen en huilen, maar de wereld zal zich verblyden. *Joan. 16. vs. 20.* De half biesch- en half mensch-berbeeldende Zee-monsters / zingen het allerlieffelphst als de Zee bruischt en schuimt. Aan wote zal ik deze bergelphen? komen zy met de werelddsgezinde niet wel odereen? wyl die half aan den waren Godt / en half aan Baäl hangen / en geen groter vreugd hebben / dan wanneer zy den rechtvaardigen in ongeluk zien mogen.

de welbeloonde arbeid.

Rom. 8. vs 18.

*het Lyden van dezen tyd, is niet waardig de
Heerlykheid die aan ons zal geopenbaard worden.*

gen. Hoe verheugd de wereld zich niet / als
 zy de rechtbeerdigen schipbreuk ziet liden?
 als het schip der bronnen en ook haar leven
 in gebaar is? dan lacht zy. De wereld
 is volpik op een verkeerde wyze; het geluk
 der Godtzaligen is een strik voor haar; maar
 hunne elend / een hartelyke vreugde. Word een
 Godbwezend mensch van de stormen der aan-
 bechtigen bestreden / bergen hoog en in de
 diepte des afgronds geworpen / dan springe
 en danst der godlosen hert / daar smaakt
 haar een bronk op / dan kloppen zy in de
 handen / zyn volpik / en schreeuwen daar o-
 ver: Ziet daar! ziet daar! dat zien wy
 geern. Dat is recht! zy zyn ondertuffchen
 niet ongelukkig als andere menschen; maar
 zoeken uit het ongeluk van andere lieden /
 geluk / kortstopl en vermaakt.

2. En kind Gods is anders gezind; dat
 lid in geduld: Ik zwyge de vreugde, en moet
 myn leed in my eten. Ps. 39. vs. 3. Die een
 ontweer voorziet wacht op geen zonneshyn.
 Een Christen laat het hem niet vreemd
 voorkomen / wat ook zyne voorzbeduïdinge hem
 aantopst. Alle schepen varen niet om een-
 derhande waren uit. Hier Ophir worden
 Napen / en ook Goud gehaald; is de winst
 der wereld / dardelheid / overmoed / verach-
 ting en beschadiging der kinderen Gods?
 daar tegens is den roem der gelobigen / droef-
 heid / geduld en liden. Godt heeft aan zyne
 kinderen een anderen kelk uit te dinken ge-
 geben / dan de Duivel aan hen die hem lief
 hebben. Hoe ziet de hedendaagsche wereld
 Gods gelobige kinderen niet met verachting
 aan?

aan? ober niemand is meer gelach dan ober een Christen. Die schade booz winst acht / word by de verstandigen booz razend aangezien. De wereld acht de godzaligen booz dwaazen / terloop zy haar gelukzaligheid in dwoefheid zoeken. Wat men met ogen niet ziet / dat kan hedendaags het hert niet verheugen. Is die niet een hoon en spot der menschen / die de onzienlyke hemelsche goederen booz de zienlyke aardsche verkiest? ja / zo luiden de woorden in dit gebal: wat zegt gy grillebanger? wat geloofst gy razende? gy uilekop? ziet gy dan ook wat gy geloofst? wie is weder gekomen van den dooden / die het u gezeld heeft hoe het daar staat en toegaat? Ziet, ik bemin niets anders, als dat myne oogen zien, en myne handen grypen. Wat ik zie en geniet dat is myn vergenoegen. Welk een taal! en dat moet een Christen verdragen.

3. Der Christenen liberet is zwart. Zy zyn Ridder van het heilig Kruis. *Christianus Crucianus*; een Christen een Kruisdrager. Het onbreekt de Christenen aan geen dwoefheden / zo lang als zy in deze wereld leven. Het vaendel / onder het welk zy gezworen hebben / is met bloed geberst. Op den hals eens Christens moet men het jok altyd zien. Niemand belobe zich dat / het welk het Evangelium weigert! De heilige Schriftuur verkondigt / en belooft niets aan de Jongeren van Jesus / dan bezwaarnis op deze wereld. Plaag / dwoefheid / verdrukkinge / benauwtheit / nood / ypp / versmaadheid / honger / ziekte / elendigheit / gebangents!

genis / verlaten te zyn / en eindelyk de dood /
 beneffens de geestelyke zielestukken / (ik meen
 de aanbectingen) zyn kentekenen van Gods
 hinderen. Jesus is niet zonder kruis! wat
 wy dan / die zyn Jongers zyn? Aan de le-
 dematen word geen goude kroon op de we-
 relde gegeven / terwyl het Hoofd de doorn-
 kroon gedragen heeft.

4. Daar een verward aangezicht is / daar
 vind men niet zelden een goedaardig hert.
 Het kruis schynt quaad te zyn / en is inder-
 daad ebenwel zeer goed; de scherpe en bitte-
 re Medicynen geven de krachtigste werkin-
 gen tot gezondheid; zonder kastydinge leert
 zelden een kind iets goeds. Hoe weinig men-
 schen gaan tot de zaligheid in / zonder bloe-
 dige en van het kruis verwonde voeten. In
 Italien heeft een zekere Academie, tot haar
 Zinnebeeld / een Beer verkozen / die de ront-
 om bliegende Wyen in de oogen / en als den
 star willen steken. Wat zyn de menschen an-
 ders als zulke Beeren / die de nebel van het
 bedrog der wereld / en de ophomende begeer-
 te / de vleeschelyke lusten de oogen blind ge-
 maakt hebben / also / dat zy den aanstaan-
 den dood niet kunnen zien / noch ook het toe-
 komende eeuwig verderf. Het scherpe en bit-
 tere kruis / dat is den stekenden Wyen-zwam /
 die de gestalte / het verblind gemoed / en de
 kittelende lusten steekt en pynigt / dat daar
 door het ydele dichten en trachten der ge-
 dachten / gelyk het vel van de oogen afge-
 licht / en ontnomen / en de begeerte tot de
 verderffelyke wellusten en ydelheden dezer
 wereld / aan de inwendige oogen des gemoeds
 ont-

onttrokken worden. Zonder scherpe middelen / kan geen verdozben lid geheeld worden. Den Alfembzank is veel gezonder als den zoetsten Wyn. Men zal meer zien van die genen die een bekommert hert hebben / dat zy zich om Gods troost bemoeijen / als die / welkers dagen niet lacchen doorgebracht worden. De Ryke-man met zyn vps broeders / vzaagde niet na Moses en de Propheten in hunne wellusten ; maar David heeft in zyn elend Gods Woord tot zynen troost : Was uw Woord myn troost niet geweest , zo waar ik vergaan in myn elendigheid. Zo leert aanvechtinge op Gods Woord merken. Esa. 28. vs. 19. De tranende oogen hebben dikwils een hemelsche vergenoeginge / en de donkere kamers van elend / droefheid en aanbechtigen tonen dikwils de helderste sterren des Goddelyken troosts der genade / goedheid / waarheid en barmhertigheid Gods aan. Geloofst my voorzeker / gy gelovige Christenen ! aan den staf des Hemelschen Jonathans / ik meen onzes Verlossers Jesu Christi Kruis-stam / kleeft een edelen Honing / om het gezicht van ons verstand op te helderen.

5. Kruis / droefheid en elend / zyn blychtige en ook veranderlyke dingen. Zyn deze doornen stekende en verwonden zy ? zo zyn zy ook bergankelyk / ten minsten verwonden zy het hooft niet langer / (als zy tot een kroon worden gebzuikt) als dit sterffelyk leven duurt ; kruis en droefheid heeft niet langer macht op een kind Gods / als in deze wereld ; zyne tranen zullen in vzeugde verandert

dert worden. Godt heeft een eeuwige verquithende nensboek in de hand / met de welke hy al onze tranen afwiscbt; dat is een hertberheugende staat / die een voorzopgegaane smaad in eeuwige zaligheid verhoiffelt.

6. Het lyden dezes tyds is niet weerd de heerlykheid, die aan ons zal geopenbaard worden. Een Christen kan de wereld niet anders aanzien / als een huis van pijn en quaal; zy is een jammerdal / vol angst / nood en droefheid overal. Och hoe elendig is onze tyd in dit leven! De mensch is hier tot ongeluk geboren, als een vogel om te vliegen. Job 5. vs. 7. Daar is een algemeene elend / en ook een bezondere / uit hoofde van den eersten bloek / moeten wy al de voorzoden des doods / als elend / jammer / ziekte / nood en dood ondergaan / en in het zweet onzes aanschyns ons brood eten; maar daar is ook iets byzonders / het welk de gelobige kinderen Gods dzukt. Den beker waar uit zy dzinken / is met bezondere bitteren en vergalden wyen vol geschonken. Is het niet iets zeldzaams / dat des Dufbels kinderen boven andere voorzkommen / en in dit leven alle gelukzaligheden hebben? Haar persoon is opgeblazen als een vetten buik; zy doen wat zy slechts gedenken; zy zyn niet in ongeluk gelyk andere lieden, en worden niet als andere menschen geplaagt. Daarom moet haar trotzen een kostelyk ding zyn, en haar wrevel moet wel gedaan heten; zy gaan hoogmoedig, en leven als van den roof. Ps. 73. vs. 5, 6, 7. Welk gelobig kruisdrager ziet zonder natreogen het geluk der godlozen aan? Hy moet
3pn

zyn bedel aan de wilftgen hangen / en het kruis op zich nemen / daar de andere kranssen en bloemen dzagen / dansen en zeggen ; Welaan nu , laat ons wel leven terwyl het voor handen is ; en ons lichaam gebruiken terwyl het jong is ; geen van ons moet nalaten te pronken. Sap. 2. vs. 6 , seqq. Maar wat zal dat zyn ? waarom misgunt een Christen aan een Duibels kind het tydelyk vergenoegen ? Hy weet immers dat het kruis en Christendom zo na by malkanderen staan / als Christus en het kruis. De Jongeren van Christus hebben altyd verwonde schouders ; de stenen die tot een gebouw uitgezocht worden / moeten eerst onder de byl en hamer / om bierkant en bereidt te worden. Zyn de Godzalige geen levendige stenen ? 1 Pet. 2. vs. 5. daarom moeten de handen der vervolginge haar werken en polpsten / op dat zy tot het Hemelsch gebouw bequaam zyn ; zonder kruis en lyden komt niemand tot bzeugde. Israël komt niet eerder in het land / daar melk en honing vloeyd / dooz en aleer het dooz een roode Zee / dooz een Woestynne / verbuid met droogte en slangen / gegaan is. Zoud' er wel een Abel op de wereld zyn die zyn Cain niet hadde ? och gy gelobigen-hoop ! overweegt den toestandt des Apostels Pauli ! In gevangnisse , in doods nood , in stenigingen , in geesselingen , in slagen ; in gevaar op de wateren , onder de moordenaars , onder de Joden , in de steden , in de woestynen , onder de Heidenen , op de zee , en onder de valsche Broeders is zyn levenstyd doorgebracht ; hy was in moeite en arbeid , in veel waken , in
honger

honger en dorst, in veel vasten; in kou en naaktheid; ook was hy de aanvechtingen des Sathans onderworpen, welkers Engel hem met vuisten sloeg. 2 Cor. 11. vs. 23. seqq. en 12. vs. 7. **Zulke smerten heeft zich dat heilig Werktuig Gods moeten onderwerpen / zouden de verdere herte-vrinden Gods waar van bezyd zyn?** Gods Kerk is een roos onder de doornen. Cant. 2. vs. 2. **Waar is 'er Propheet die geen vervolginge geleden heeft?** Act. 7. vs. 52. **Wat is een stem van Christus Bloedgetuigen.** Om uwent wille worden wy den gantschen dag gedood, wy zyn geslagt als slachtschapen. Rom. 8. vs. 36. **Gelph den Ham van Abraham in den Doornbos werd gebonden weder / zo worden in deze wereld Jesus vrienden in droefheid gebonden.** De wereld houd niet op te haten die geene die van de wereld niet zyn. **Kan de Duivel den genen onaangebachten laten / die hem wederstaat?** die de zonde verbloekt / zoude die niet een aanstoot van hem moeten lyden? met lasteren / bersmading / schande aandoen / moorden en doden / worden de gelovige Zielen van de godlozen aangegrepen. **Den helschen Sier en Arend kan aan de Godzalige Duiven geen zekere woninge in de gaten der steenrotzen / der wonden Jesu Christe vergunnen.**

7. Het lyden dezes tyds. **Godt laat zonder oorzaak in deze tyd geen gelovige eenig leed overkomen; het is een dwaas / die meent dat Godt van zyn elend niet weet.** **David erkent den bloek van Zimet voor een hoorzientigheid Gods.** Laat hem vloeken, want
 de

de Heere heeft het hem geheten. 2 Zam. 16. vs. 10. Godt laat ons in deze tyd in de hehels van elendigheit vallen / tot ons eigen beste. Hoe meer het blas door de hehels getrokken word / zo veel te reinder en spnder wordt het ook. Hoe zoude de sijn der zonden van ons asgebeegt worden / als wy niet moesten zwemmen in de woedende bloeden des kruices? Het Goud het welk in een vuurigen oven gemest is / heeft het schuim verloren. Hoe meer het Zilber en Goud gewreben worden / zo veel te meer glinsterende worden deze kostelyke metalen ; onze ziel is noch rauw en zonder fatsoen / bozenaleer zy door het kruis gepolst is ; hoe meer hoe beter / hoe heftiger de hitte der zonne des kruices steekt ; zo veel te zwarter worden wy daar door wel ; maar zo veel te lieffelyker in Gods oogen. Cant. 1. vs. 5. De zuiberende middelen dypden alle quade vochten des ligchaams weg. Dinten wy maar een goeden dronk uit den beker des kruices / dan verdwynt uit ons hert oogenlust / bleeschelust / hovaardig leven / en alle liefde tot de wereld. Godt recht ons een bloed-bad aan / op dat de huile bloedblaken van onze zondige geboorte / en het daar op volgende zondige leven daar door van ons afgewasschen worden. Men kent immers een goede maag by harde spyze. Een goed gehardt en standvastig Christen smaakt zyn harde kruismaaltpd wel. Wy weet dat zyn getrouwe Godt het doet ont hem te bezoeben. Het zoude een teken van een vreesachtig gemoed zyn / met Christus niet op Golgotha te willen

len gaan / daar men ebentael met hem op
Tabor wel hutten wilde bouwen. Het
rechte Goud van een gelovige Ziel / word
hier op den toetssteen des kruices de-
zer wereld onderscheiden: Hy beproeve my,
zo zal ik als Goud bevonden worden. Job 23.
vs. 10. Zonder de beproebing des kruices /
kan Godt geen onderscheid tusschen de gelo-
vige en ongelovige in deze wereld zetten.

8. Het lyden dezès tyds. Is het leven der
Christenen opgehoopt met lyden? zo is noch-
tans een heerlyken troost daar by / dat het
een lyden dezès tyd is / en zulks is kort.
Onze dagen zyn een hand breed, en ons le-
ven is als niets voor Godt. Ps. 39. vs. 6.
Also is het lyden ook niet meer. Het lyden
der Christenen kan niet langer duuren als het
leven zelfs; zo als de weg is / zo is de reize;
zo lang de baan is / is ook het lopen. Ons
leven duurt t'zeventig jaar, en wanneer het
hoog komt, zo zyn het taghentig jaaren. Ps.
90. vs. 10. Niet een ogenblik verder strekt
zich ook de droefheid; maar misschien gaat
deze tyd langzaam voort? in het geheel niet /
zy vliegt voort als met vleugels. Wy vlie-
gen daar heen. Ps. 90. vs. 10. De tyd word
niet te vergeefs met vleugels geschildert / en
in de handen houdende een scherp snijdende
Zepse. Gelyk de tyd voortvaart / zo voerd
zy alles met zich weg. Wy lyden maar een
kleinen tyd. 1 Pet. 5. vs. 16. De kortheid
des lydens der gelovigen is kenbaar / als zy
tegen het langdurige lyden der godlozen ver-
geleken word; zulks is een lyden dezès tyd /
en dit een lyden in alle eeuwigheid. Het
huur

buur der godlozen gaat niet uit / als van het
 quellings-buur der gelobigen niet een bonkje
 meer te zien is. Hoe heftiger een stormwind
 opstaat / hoe eerder legt hy zich weer neder.
 Men zal niet zien dat een bloed / die een
 landt overstroomt / lang blyft staan; het
 water loopt haast weder weg. De uure des
 lydens is scherp en bitter / maar daar by
 heel kort; hebben de droefheden doornen by
 zich waar mede zy diep steken / zo hebben zy
 ook vleugels om weder weg te vliegen. Droef-
 heid en zuchten vliegt snel weg. Esa. 35.
 vs. 10. Het is aanmerkenswaardig / dat de
 tydelijke droefheden by een keik vergeleken
 worden. Klagl. 4. vs. 21. hoe licht is een
 kelk uitgedronken; daar hierentegen de zee
 een afgrond heeft. Hebben de Oprannen de
 Martelaars voor eenige uuren of dagen ge-
 pnygt; nochtans heeft de smerte evenwel een
 einde genomen; Christus zelfs noemt zyn lyden
 maar eene uure. Luc. 22. vs. 53. en wat be-
 nauwtheid lag op hem; daar mede is onze pny-
 niet te vergelien. Waarlyk / gy Christe-
 nen! het is maar om een kleine tyd te doen/
 alsdan heeft uw wenen / krijten / benaut-
 heid en droefheid een einde genomen: Die
 zich hier een kleinen tyd hebben laten mar-
 telen, die verwachten nu het eeuwige leven
 na de beloften Gods. 2 Maccab. 7. vs. 36.
 maar gy zegt: is een maand na malkanderen
 of een jaar na malkanderen een korten tyd;
 Ik heb wel gansche maanden te vergeefs gear-
 beid, en de elendige nachten zyn my veele
 geworden. Job 7. vs. 3. Ik zeg: is dit niet
 kort; als uw geheele leven een Martelaar-
 schap

schap ware geweest? zo zoude zulks doch niet lang geweest zyn. De Jeugd gaat boozhy zonder daar van te weten / en of gy in den mannelyken Ouderdom het zwaarste gewaar word? zo is de grpyen Ouderdom met de Jeugd haast te vergelyken! en in deze alle weet men niet meer van gisteren, De smert die boozhy is maakt geen plagen! Job ziet zyn langdurig lyden als het vergankelykste aan. Myne dagen zyn lichter weg gevlogen als een weverspoel. Job. 7. vs. 6. Myne smert is over / en myn hert is bezolp / plegen de kinderen te zeggen na dat zy gekastyd zyn. O mensch! wat wilt gy u jammer overwegen als het boozhy is? hoe nader aan de dood / hoe bezolpker in het lyden; als de Zandloper uitgelopen is / keert men ze om en maakt een ander uur. Godt weet ook de tyd onzer benauwtheid in bezolpke uren te veranderen. Het is om een kleine tyd te doen / dan zyn de wonden verbonden / de tranen afgewischt / en de smert uitgestaan. Gods kinderen hebben in haar nood een verlichting te verwachten. Als de Spysmeester komt / en de arbeiders van haar werk roept / en haar tot de rust heet gaan; spreekt hy tot de moede en afgematte gewenschte woorden; daar kan booz ons hert niets bezolpker zyn / dan die stem: Uwe treurigheid zal tot vreugde keeren. Job. 16. vs. 20. Daar zal een tyd komen / daar wenen en lyden ophouden zal. De ledematen van Christus leggen niet altyd op de pynbank; maar eindelyk in de Schoot van Christus. Gods volk kan niet altyd in den

gloeienden oven / en onder de Leeuwen zyn / daar komt een Jubel- en Wy-jaar ; als den Hemel lang betrokken geweest is / dan laat hy zich wederom helder en glinsterend zien ; een arbeidsman heeft eindelyk zyne rusturen / en ook zyn arbeidsloon te verwachten.

9. Het lyden dezes tyds, is niet waard der heerlykheid, die aan ons zal geopenbaard worden. Die zyn arbeidsloon ontfangen kan / is neerstig in zyn werk begrepen ; maar zal men zweet en geen geld hebben / zo spaart men zyne moeite ook. Godt laat aan ons de geringste arbeid niet onbeloont. Wy mogen veel of weinig arbeiden / weinig of veel lyden / zo hebben wy van Godt doch zeker onzen genaden-penning / en de krone der heerlykheid te ontfangen. Wat is het tydelijke lyden tegen de eeuwige zaligheid ? Cyrus beloofde zyne medehelpers / hoor de last en hitte van eenen dag / een gehele levens tyd / met rust en vergenoeging opgehoopt ; verdragen wy hiet / zo zullen wy eeuwig mede heerschen. Die overwind die zal ik te eten geven van het verborgen Manna. Apoc. 2. vs. 17. Die zal met witte klederen bekleed worden. Apoc. 3. vs. 5. en zal hem maken tot een pylaar in den Tempel myns Gods. ib. 12. en zal hem geven te zitten op mynen stoel. vs. 21. Hy zal alles beerven, en ik zal zyn Godt zyn, en hy zal myn zoon zyn. Apoc. 21. vs. 7. Dat heeft Jesus beloofd / en dat zal hy ook houden / zyn woord is waarheid. Hoe heerlyken rphelyk beloont Godt den arbeid aan de zynen ? Is dat niet arbeid dat een Bergwerker een schrikkel-

he

He diepte haakt in de steenrotsen / en met
 levens gebaar daar in arbeid? Ja / met wat
 inzicht geschied zulks? Hy wil daar een
 Goud / Zilver of ander rijk Metaal uit gra-
 ven / en als hy een rijke Metaal-ader gebon-
 den heeft / dan verdziet hem zyn arbeid niet;
 zo verlicht de gebondene schat de last der be-
 zwaarnissen. Kan een Moos de schone Beer-
 len bissen / dan is hy zeer geern in de rebie-
 ren; de winst verzoet aan den Koopman het
 ongemak / het welke hy te water en te land /
 ook met gebaar van zyn leven / moet uit-
 staan. Wat heeft aan de Martelaars de he-
 tens en banden / vuur en rook / zwaard en
 zaag / pynigbank en bynden met pek en
 zwavel aangenaam gemaakt? is het niet de
 toekomende heerlijkheid. Stephanus leed
 gaern alle pynelijke en doodelijke steenwoz-
 pen; want hy zag Jesus onder dit lijden
 hem met de eere-kroon te gemoed komen.
 Niemand oordeele dat Godt geen opzicht op
 onzen strijd zoude hebben? Zyt getrouw ter
 dood toe, zo zal ik u de kroon des levens
 geven. Apoc. 2. vs. 10. Den eenen mensch
 beloond des anderen arbeid dikwils heel wel/
 Godt vergeldt de geringste bezwaarnissen
 om zynent wille met de onuitspreekelijke za-
 ligheid. Ei, gy vrome knecht! gy zyt over
 weinig getrouw geweest, ik wil u over veele
 zetten; gaat in tot uwes Heeren vrengde.
 Matth. 25. vs. 23. Wat is de tyd tegen de
 eeuwigheid? Wat het vergankelijke tegen
 het bestendige? wat een uur of ogenblik te-
 gen duizendmaal duizend jaren? niet eens is
 zo veel onze tydelijke smert / tegen de eeuwi-

ge zaligheid der rechtvaerdigen. Om eenige Daalders / of om een hand vol onbestendige eer / waagt een mensch zyn lpf en leven ? Wat zou men daar niet om doen / wat men Godt Vader / Zoon en Heiligen Geest anschouwen kan / van aangezicht tot aangezicht / altyd en eeuw'ig ! De pracht en grootsheid van aardse koningen is zeer groot ; maar zo veel als de duistere nacht tegen den helderen dag / als men de Goddelijke Heerlykheid daar tegen bergelpt ? Wat zal een valsch vernis tegen den waren glans der Zonne ? De zaligheid en heerlykheid die Godt geven zal aan alle zyne gelovigen / is een heerlyke kroon , welkers glans niet met pennen beschreven / niet met penneelen geschildert / noch met menschen woorden is uit te spreken. Geen oog heeft gezien , geen oor heeft gehoord , en is ook in geen menschen herte gekomen , wat Godt heeft voorbehouden , den genen die hem lief hebben. Paulus hoorde in den Hemel onuitsprekelyke woorden , die geen mensch zeggen kan. 2 Cor. 12 vs. 4.

10. Het lyden dezes tyds is niet waard de heerlykheid die aan ons geopenbaart zal worden. Daar is een lyden op de wereld / hetwelk niet altyd met de Hemelsche Kroon gekroont word. Die om misdaden willen gegeeft en gebood worden / ontfangen den loon van haare werken. Het is een dwaasheid dat men de Moordenaar aan het kruis voor een Martelaar aanziet. Niemand onder u lyde als een Moordenaar , 1 Pet. 4. vs. 15. De Moordenaar legt op het radt ; een Dief hangt aan de

de galg / een hoer word gegeeffeld om haar godbloosheids halven. Zy lyden quaad hoor quaad. Een lyden dat men zich zelfs op den hals haald / heeft geen toekomende Heerlykheid te verwagten. Die zich zelve meenen tot martelaars te maken / handelen dwaaslyk. Zaul kan in zyn eygen zwaard vallen / en ter helle varen. Niemand legt zich zelfs een lyden op / voorzaker hy van Godt tot het lyden beroepen word. Die zich door dulle onberzaagtheit en vermetenheid in ongeluk brengen / kunnen daar door in de Hel vallen.

11. Het lyden dezes tyds is niet waard de Heerlykheid die aan ons zal geopenbaard worden. Een rechtmatig lyden heeft eer hoor Godt / en is niet schandelyk; daarom beziet u verhalven zelven / gy die daar lyd. Ziet op uwe arbeid of ze Gode behaagelyk is. De palmtak word wel aan een bloedige hand toegereikt / doch niet aan eens moordenaars / maar aan eens rechtmatigen overwinnaars hand. Paulus wandelt met een goed gewiffen voor God. Actor. 23. vs. 1. en word om de hoope Israels wille met ketenen en banden omvangen. Actor. 28. vs. 20. Als ons lyden geschied om Gods eer en leers wille / en beoorderinge van alle Godzalige deugden / zo heeft het zekerlyk den eerenkrans te verwagten. Niemand onder u lyde als een moordenaar, of dief, of misdader, of die in een vremd ampt grypt. Maar lyd hy als een Christen, zoo schame hy zich niet, maar hy eere Godt in dat geval. 1 Petr. 4. vs. 15. 16. Zelig zyt gy, zoo gy om der

gerechtigheids wille vervolgt word. Matth.
5. vs. 10.

12. Het lyden dezes tyds is niet waard,
der Heerlykheid. Deeze willen de toekomstende
Heerlykheid hebben / maar van daarom
te lyden willen zy niets weten. Zy willen
met Jesus aan tafel zitten / maar boorden
Regterstoel en op Golgotha willen zy niet
by hem staan. Maar is dat geen eigenzin-
nigheid / dat men op den top van een berg
wil gezien zyn / en den zelven niet beklim-
men? Die zich onttrekken het lyden dat een
toekomstende heerlykheid bereid / zullen zich
zelfs een lyden verwelken dat met smaadt
en schande / beide hier namaals eeuwig / en
ook hier op de wereld verknocht is. Demas
hield de wereld waardiger als dat hy om
Christus wille zoude lyden / en daar dooz
heeft hy ook zonder twyffel zich moedwillig
in Gods gericht geworpen. Spira en andere /
hebben gewissenshalve niet willen lyden /
daarom hebben zy in haar gewissen zo
heel te heftiger benauwtheid en quaal moe-
ten onderbinden ; die geene / die vader /
moeder / wyf / kinderen / huis / hof / land
en goed niet willen verliezen om Christus
wille / verliezen dit alles / en daar en boven
haar zelve. En wee die geenen / die in de
wereld altyd lacchen ! Zy zullen eeuwig
moeten weenen. Terwyl de weinigsten met
Moses liever verkiezen ongemak te lyden,
als het tydelyke vermaak der zonden te
hebben. Hebr. 11. vs. 25. ziet men de Hel
opgebuld met den meesten hoop / zo wel
aanzienelyke als geringe. De wonden van

Lazarus / waren den Ryke Swelger verschrikkelijk om aan te zien ; daarom beminde hy de wellust-tafel / en leed daar na pijn in de Helse blammen. Moet men niet veel bekenders van Christus hy een Crystal vergelijken ? die den Diamant gelijkt schynt te zijn / maar den slag des hamers niet kan verdragen ? Hoe veele spreken met een geschikte tong van Christus ; maar zy willen haare schouders aan het lyden Christi niet leenen. Men wil van het kruis wel spreken / maar het kruis niet dragen. Het is goed by zedens tijden een Christen te zijn ; maar als de Egge der verholginge van de woedende Tyrannen gesleept word / wie wil die over zich laten gaan ? Hosianna word Christus met luider keele nageroepen / als de palmtakken en klederen onder zijne boeren leggen ; maar als tot Ferrus ook maar van een wof gezegt word Gy zyt een Jonger van Jesus , zo verlochend hy den zelven en bloekt : dat hy hem niet en kent. Het is geen leugen / als ik zeg / dat een huicelaar zijn doop-verbond liever weg nam / als dat hy verkiezen zou het kruis te dragen : maar die gene / die van het nadragen des kruises Christi niet horen willen / moeten eindelijk deze schrikkelijke gerichtes-stem horen : wikt van my gy boosdoenders.

13. Het lyden dezes tydts , is niet waard , de Heerlykheid die aan ons zal geopenbaard worden. Als onze tijdelijke doornen kroon / in een eeuwige goude kan verandert worden / zo is het immers best dat wy ons bequaam maken de zelve te dragen / en alsze
 ons

ons opgezet word betamelijk dragen. Die
 den purpermantel der wereldsche Heerlijk-
 heid aangetrokken hebben / vzezen den bloe-
 digen purpermantel in het Regthuis van
 Pilatus te ontfangen. De herten / in de-
 welcke wereldlijke liefde leeft / hebben al te
 heel ppn in den last des kruices ; maar die
 de wereld zijn afgestorven / dragen zonder
 vermoedheid zo veel als haar opgelegd
 word. Een bebreest Zoldaat is niet be-
 quaam den vrand te slaan ; die bebreest is/
 die ziet dooz een vergroot-glas het liiden en
 de dzoefheid aan : had Petrus geen bebreest
 hert gehad in het Palets van den Hoogen-
 pteffer / zo had hy Jesus niet verloschend ;
 uit vzeze stelde David zich dwaas aan ; en
 Abraham gebruikte twyfelachtige woorden.
 De vrees gelijkt aan een Verrader die in
 de stadt is : een vreesachtig hert / werpt het
 liiden van zich af / gelijkt die Jongeling zijn
 lynwaad / en vlied'er naakt van daan. Een on-
 beschroomt gemoed gelijkt aan de klippen
 der zee ; die staan tegen de schuimende gol-
 ven / en als die daar tegen geslagen heb-
 ben / moeten zy te rug kopken. Daar een
 goed Harnasch is / daar laat men zonder
 vrees op het ligchaam schieten en steeken.
 Een rechtschape Christen is standvastig in
 al zijn liiden. Maar wat hoor ik ? de
 zwaarte des kruices overwind myne krach-
 ten ; zegt een kruisdrager. Ik zeg : als dat
 geschied , dan zyt gy niet sterk in Christus.
 David / die in den naam des Heeren tegen
 Goliath aanging / sloeg hem ter aarde.
 Zouden ube schouders zwak zyn / als gy uw
 hoop

hoop op Godt vast gestelt hebt : Maar het
 kruis is al te zwaar ; daarentegens zal de
 kroon zo veel te heerlijker zijn. Het eene
 is na het ander geschikt : ofschoon zich
 duizend vranden tegen hondert dappere zol-
 daten aanstellen / zo zijn zo evenwel niet be-
 zreeft met haar te kampen. Hoe zwaarder
 de arbeid is / hoe heerlijker en rijker de be-
 loning : daarom weest onverschrikt o mensch !
 in ulre armoede / verlatenheid / ziekte / her-
 lies van nering / vermindering der goede-
 ren en diergelijke ; neemt maar goeden moed
 en weest in droefheid geduldig. Geduld is
 een steen waar mede men al het lijden kan
 vermalen. Geduld overwind het lijden ; een
 Christen zonder geduld is als een Zoldaat
 zonder geweer. Geduld ziet op het einde
 van het lijden / en zegt : myn Godt zal my
 helpen ! laat daar by het geloof ook niet wy-
 ken. Dog daar recht geduld is / daar is
 een rechtschapen geloof : het geloof onder-
 steund het geduld dat het niet moede word.
 Het geloof laat Petrus op de diepe wate-
 ren gaan / als op een welgegronde aarde :
 werpt een gelobige op het vuur / en in de
 zee van droefenissen / hy zal niet verzin-
 ken noch verbranden. Een gelobige zingt
 in zijn lijden / als Paulus en Silas in de
 gevangenis / zongde lieverden. Ik wil noch
 een ding zeggen : voegt by het geloof en
 geduld de liefde. Een liefhebber voeld geen
 verdriet / acht ook geen gevaar / om des
 Geliefdens wille. Die Jesus recht lief
 heeft / zal om Jesus wille / en op Jesus
 bevel alles geduldig lijden.

14. Het lyden dezès tydts is niet waard^e de Heerlykheid die aan ons zal geopenbaard worden. Ik schaam mij over mijn lijden niet / want ik zie dat 'er eer op volgt. Bazarus gaat uit zijn verachting in Abrahams schoot: hoe wierd David niet ontfangen als hy van den slag Goliaths wederkeerde? ziet met mij op leeddragende / op die met witte rokken gekleede / die daar benesfens kronen op haare hoofden / en palmen in haare handen hadden! waar van daan meent gy dat haar zulke eer overquam? deze zyn het die gekomen zyn uit veele droefenissen, heet het. Verheugd u gy arm gelobig / bedrukt en noodlydend mensch / Godt zal u wel verheerlijken / of de wereld u noch zo scheel aanziet: wat vraagt gy na de wereld / als gy Godt hebt? alles moet immers tot niet worden; maar Godt blyft in eeuwigheid / uw roem zal blyven staan / als den roem der geheele wereld tot niet gaan zal; de wereld loont haar dienaars niet elendigheit: maar wat zeg ik? zy kan niets beter geben / als ze zelver heeft. De Zachan houd ook zijn woord aan die genen die in Godloosheid bezig zijn / hy geeft ook wat hy heeft. Hem komt de verdoemenis toe / en die moeten ook alle Duibels bynden met de Duibelen onderbinden. De dood is de bezoldinge der zonden / wee den geenen / die zo een beloning zullen ontfangen! op haar lacchen volgd treuren; op haar vzeugd huilen; en op haar Jubel een klaag-geschreeuw. Maar hoor ons / die wy wagten in vzeffheid op Godt /

Is een heerlijk erfdeel behvaart. Wy zijn
 Godt waard en aangenaam / ook hier in
 het lyden. Een Goudsmit bemind zijn
 Goud zo wel / als het in het vuur / dan
 als het daar uit is ; Godt heeft welbe-
 hagen in onze betraande oogen : Wy ziet lie-
 ber dat wy weenen / als dat wy lachen :
 in een neêrgeflagen hert heeft hy zijn wo-
 ning / daar hy de hooge opgeblaze en ho-
 vaardige herten veracht : eindelyk verheft
 Godt ons uit den drek / en zet ons onder de
 Dozsten. Wy verandert ons tydelijk bitter
 in een Hemelsch en altyd welsmakend man-
 na. Als aan ons alle werelddgoederen ge-
 geben wterden / zo is het doch alles niets /
 tegen de onuitsprekelyke eeuwige bzeugde.
 Och hoe wel moet het met Lazarus geweest
 zijn / toen hy van de mesthoop in Abrahams
 schoot gekomen is ! daar de zweeren zijns
 lichaams in een heilig cieraad verandert
 zijn ; en hy vooz de vulle etterstank / den
 zoeten reuk der Heerlykheid Gods ontfan-
 gen heeft. Och ! wat kunnen wy meer
 wenschen en verlangen / als dat onze
 hutte van het vergankelyk lichaam / mag
 afgebroken worden / en wy in de eeuwige
 bzeugde-woning / die niet van menschen op-
 gerecht / maar van Godt zelver gebouwt
 is / mogen ingaan. Heer Jesus haald ons
 af uit dit Jammerdal ; wisch de tranen
 van onze oogen af / en laat ons met onge-
 dekete oogen / en gekroonde Hoofden u eeuwige
 lof en pyss zingen.

Des eeuw'gen Levens Kroon
Is onzer Lydens Loon.

De boze waereld mag haar pyl en zwaard vry
wetten,
De Zatan en de hel voor ons hun strikken
zetten,
Het storm' vry op ons aan wat plagen heet
en nood
Met droefheid, kommer, angst, ja eindelyk
de dood:
Wy blyven onverschrikt, daar is noch niets
verloren:
Wy, als wy Christ'nen zyn, zyn toch ten
stryd' geboren.
Een ieder Levendag brengt nieuwen arre-
beid,
En is gestaag verzeld met zorge en moeilyk-
heid:
Dies laat ons maar getroost, 'tgemoed en le-
den buigen,
En, met geloof verzeld, geduldig ons betuigen,
Alschoon is d'arbeid zwaar, zy word toch
licht, indien
Men haar met zweet en vlyt durft onder de
oogen zien:
En dat noch verder gaat, laat ons eens wel
bedenken,
Wat Godt versproken heeft aan hem te willen
schenken,
Die trouw bevonden word; hy zal de goude
Kroon
Der zoete zaligheid genieten tot zyn Loon.

VII. ZINNEBEELD.

Syr. 4. vs. 2.

Bedroeft den behoefligen niet in zyn
armoede.

VII.

De Geplaagde Behoefstigheid.

I.

DE Zaltgmaker zeyd niet te vergeefs :
Die daar heeft , dien word gegeven ;
op dat hy de volheid hebbe ; maar wie niet
heeft , van dien word ook genomen dat hy
heeft. Matt. 13. vs. 12. En zo is in het be-
zonder den loop der wereld. In de Nesten
van de Rijke en Grote Heeren / moeten alle
hoenderen haare eperen leggen ; aan de posten
van hunne huis-deuren / staat inkomen
en ontfang geschreven. Het geluk trekt /
na den aardt van de Zeilsteen / alles
tot zich. Men zal zien dat een wyze en
boozname Gek eerder tot eere komt / dan
een arm man die verstandig is. De Hoge
Familien draagt men ober al grote genegen-
heid toe. Of schoon de kinderen van een
booznaam geslacht ontwetenden waren / zo
zet men ze doch zo hoog / dat ze met ver-
won

de Geplaagde behoefte.

Syr. 4. 2.

*Bedroeft den behoeftegen niet
in zyne armoede.*

wondering aangezien worden. De schelm-
stukken van Grote lieden zijn niet als deug-
den. Daar het geluk is / daar valt het
geluk by. Die de trappen van Wereldlyke
eer voor eerst moet beklimmen / word zo
lang onder de armen gehouden / tot dat hy
tot de hoogte komt. Den armen is een ver-
achting; wie stoot zich daar aan? Een
Dwaal-licht onder voornamen heeft meer
glans / als de Zon onder de geringen. Zijn
arme deugtzaam / dan is haar voorbeduf-
dings teken / *haud facile emergunt*, hoe be-
zwaard komen zy boven! *demergunt*, wor-
den verzopen. Zo doet een pgeelyk by haar.
Dit is geen gesteltenis dezes tijds; van
ouds is de zaak ook zo gestelt geweest. Men
onderduikt den nederigen meer / als dat men
hem helpt. Wie kend dit spreekwoord niet?
Daar den tuin het laagste is, daar gaat men
het meeste over.

2. Is een voornaam man in bekomme-
ringe / o! hoe veel troosters vind men daar?
de Priesters en Leviten lopen dag en nacht
daar na toe: Daar den armen leid / moet
hy Nahums zuchten gebruiken / waar zal ik
troosters voor my zoeken en vinden? Daar
is 'er nauwelijks een / die de smart ter her-
ten gaat. Zal men zich om het stof bekom-
meren / als men de Zon kan eeren? Zal
men in de laage Hutten kruipen / daar men
de deuren der Paleizen voor zich open ziet?
Was Godt Lazarus zijn troost niet / hy
moest in zijn elendigheid vergaan. En als
de Samaritaan zich niet ontfermde over den
verwonden / de Priesters en Leviten zouden
voorhy

boozby gaan. Ik wendde my, en zag alle die
 onrecht lyden onder de Zonne, en ziet,
 daar waren tranen der gener die onrecht le-
 den, en hadden genen trooster: en die hen
 onrecht deden, waren te machtig, dat zy
 genen trooster hebben konden. Eccles. 4. vs. 1.
 Zy weent des nachts, dat haar de tranen
 over de wangen lopen, daar is niemand,
 onder alle hare vrienden die haar troost: alle
 haare naasten verachten haar, en zyn haare
 vyanden geworden. Klaagl. 1. vs. 2. Daarom
 ween ik zo, en beide myne ogen vlieten met
 water; om dat de Trooster die myne ziele
 zoude verquikken verre van my is: vs. 16.
 Men hoord wel dat ik zucht, en heb doch
 genen trooster: al myne vyanden horen myn
 ongeluk, en verheugen zich. vs. 21. **Moegt
 het daar by blyben / dat een arm en gering
 Mensch troosteloos zijn en blyben moest /
 zo waar het noch iets; maar in plaats van
 troost vind men plagen. Geen ongeluk is
 alleen; daar komen 'er meer by. Den Ar-
 men is een byonader waar van een ieder
 zonder zich te ontzien water megdraagt.
 Waar komt dat van daan? By durft niet
 zeggen / wat doet gy? Maar is dat recht?
 Ik antwoord: wat is recht? een pder pleegt
 geweld na zyn wil en welbehagen. Maar
 evenwel zal daar na eens verantwoording
 moeten geschieden. Die de dalen gezond-
 best heeft / wil niet hebben dat de hoge ber-
 gen daar op neder zinken zullen. Godt heeft
 beide Grote en Kleine / Rijke en Arme ge-
 maakt / en zorgt voor hen altemaal.**

3. Bedroeft den behoefstigen niet in zyne

armoede. **D**roefheid is een zaak die het hert verteert; en daar uit moet men besluiten / hoe het hert te niet gedaan word by dien die bedroefd is / en noch meer droefheid gevoeld. Bedroefd den bedroefden niet, zegt de algemene hermaninge: maar wie stoord zich daar aan? die bedroefd is moet meer bedroefd worden. Met een gequettst dier heeft men medelijden / maar met een bedroefd mensch niet. Wie gaat de smert van een ander ter herten? in plaats van barmhertigheid / bespeurt men verstoorzheid. Den Elendige heeft geen helper. Ps. 72. vs. 12. Zyn vrinden zyn verre van hem gedaan, hy is haar tot een grouwel gemaakt, en kan niet uitkomen terwyl hy gevangen legt. Ps. 88. vs. 9. Zyn verwanten doen zich verre van hem, om zyner elendigheids wille. vs. 19. **D**avid is een getuige daar van: Dageelyks smaden my myne vyanden, en die my bespotten, zweren by my. Want ik eet asche als brood; en mengde mynen drank met wenen. Ps. 102. vs. 9, 10. **H**ad Job troost van zijne vrinden? in 't geheel niet. Zy waren hem altemaal moeyelyke troosters. Job 16. vs. 2. Zyne broeders gingen hem verachtelyk voorby, als een beek; gelyk de waterstromen voorby vloeyen. Job 6. vs. 15. **I**s het niet beklagelyk / als de mensch in zyn nood roepen moet? Myne naasten hebben zich onttrokken, en myne vrinden hebben myner vergeten. Myne huisgenoten en myne dienstmaagden achten my voor vreemd. Ik ben onbekent geworden voor haare ogen; ik riep mynen knecht, en hy antwoordde my niet;

niet; ik moest hem smeken met eigenen monde. Myn wyf steld zich vreemd als ik ze roep; ik moet den kinderen myns lyfs smeken. Ook de jonge kinderen achten my niets: als ik my tegen hen zette zo geven zy my quade woorden. Alle myne getrouwe hebben eenen grouwel aan my; en die ik liefhadde, hebben hen tegen my gekeert. Myn gebeente hangt aan myne huid en vleesch; en ik kan myne tanden met de huid niet bedekken. Ontfermd u myner, ontfermd u myner, gy myne vrinden! want de hand Gods heeft my geraakt. Waarom vervolgt gy my, even zo wel als God, en kunt van myn vleesch niet verzadigt worden? Job 19. vs. 14. & seqq. **Och dat zich Godt erbarme! hoe gaat het doch in de wereld? is 'er een arme Weduwe? wie trekt zich harer eens aan? veel meer berdukt men dezelve. Haar man is weg / en zy heeft geen helper. Ja hoe gaat het niet dikwils de arme Weesen? moeren zy niet bidden: Och Heer! neemt gy ons aan / terwyl onze Vader en Moeder ons hebben verlaten? wie bekommert zich over haar? Haare erfenissteekt de Hoogden in de ogen / daar zien zy op. Hebben zy dat maar in haar roosglerige klauwen / voor de minderjarige dragen zy weinig zorg. Helpt Godt niet / waar mede zullen zy geholpen worden? hoe veel zijn 'er meer die in nood zijn / als Weduwen en Wezen? hoe veel leggen 'er niet op haar ziekbedde? hoe veelen zijn haare goederen niet ontroofd? hoe veelen zuchten en gaan 'er niet**

om brood / en geven haare kleinodien om
 spijse / dat zy haar ziel laben ; maar wie
 bindt onder deze alle een helper ? waar is 'er
 iemand die de smert aan het hert gaat ?
 een ieder voor zich zelve en Godt voor ons
 allen. Aan de ontferminge is haast een ein-
 de te vinden. De Poëet zegt / *Terras Astræa*
reliquit , de regtvaardigheid heeft de aarde
 verlaten. Zo zeg ik ook : medelijden is in
 den Hemel / maar op de wereld niet meer.
 Doch wat is daar aan gelegen ? is 'er in den
 Hemel maar medelijden ? dan hoeft de be-
 droefde niet te zorgen. Menschen zijn men-
 schen ; maar Godt is en blijft Godt ! wil
 hy zich onzer maar aannemen / dan hebben
 wy troost genoeg. Ik weet dat Gods troost
 den bedroefden noit ontbreekt / als zy hem
 maar zoeken : verheugd u niet myne byan-
 din / dat ik daar neer leg ! Godt is mijn
 vriend noch / die kan mijn verbroken Geest
 wederom gezond maken en verbinden ; hy
 kan mijn matte hert verquicken ; hy kan
 my verlatene op en aannemen. Waarom
 zoud' ik in mijne droefnissen thwiffelen ?
 waarom zou ik my quellen ? Ik heb Jesus
 tot mijn troost en bystand. Komt mijne
 droefheid van hem af ; dan is zijne liefde
 wederom voor my. Dat lief heeft bedroeft
 niet eeuwig ? Godt zal de ure zijns ontfer-
 mens voor my wel laten komen : wil zich
 geen mensch / ook mijn eige binden zelfs
 niet over my erbarmen ? laat dat zo zijn /
 het is genoeg dat ik in Gods armen
 leg ; hy kan en zal my niet verlaten noch
 verzuimen.

4. Bedroefd den behoefstigen niet. Hoe ? laat Godt zyne Gelovigen de menschelijke droefheden onderworpen worden ? Ipd hy dat wel / dat dezelve / die hem lief hebben verdziet en droefheid gevoelen ? Och ja ! dat is niet nientuis / dat die / die het naaste aan Gods hert zitten / ook de grootste smerten gevoelen. David een Man Gods / maar niet zonder ach en wee ! de woestynne moet hem in plaats van een stad zyn ; de hollen der woestynnen in plaats van zyn slaaphamer. Daniel een Brind Godts / maar zat eventwel onder de Leeuwen. Zadrach en zyne medegezellen oprechte bekenders ; maar zy moesten in den Sloependen Oven geworpen worden. Gods bedroeben heet liefhebben. Een Bruidgom hoerd zyn Bruid ook wel door een doornigen weg. Godt de zynen en die hy lief heeft van des gelijken ; maar op het laast is daar een woning des vzedes. Wat Godt ons toezend / moet men met geduld dragen ! het komt voort uit zyn Vaderlyk hert ; dat doet aan zyne kinderen geen leed. Maar Godt bedroefd ook zomtydts te lang en te zwaar ? niet also : als hy wist dat het u anders diende / zo zoude het ook geschieden. Hy legt u geen groter last op als gy dragen kunt ; ook niet langer / als het de krachten toelaten. Men moet met scherpe Medicynen voortbaren / tot dat de Patient genezen zy. Daar komen doch veele in het kruis om ? daar in zyn zy ook niet ongelukzalig ! dood de droefheid het sterffelyk ligchaam / en rukt zyn ziele weg ? zo rukt zy ze evenwel

wel niet van de zaligheid. Is het hett
 lehen een Martelaarschap? dan heeft het
 doch in het einde berguikkinge. Die lang
 loopt verkrppt eindelyk den pyss. Die
 dikwils stryd / die overwind op het laast.
 Weest geduldig / gy die bedroefd word / in-
 zonderheid als u de Hand Gods raakt! gy
 zult in het laaste brenge / ja overcollige
 brenge en welzyn van Godt wederom ont-
 fangen.

5. Bedroefd den behoefligen niet in zyne
 armoede. Armoede en behoefligheid veroorz-
 aakt een bedroefden toestand. Daar is een
 doorn in / die het hert schrikkelikh vermond.
 Zeker Kerkenleeraar noemt de Armoede en
 behoefligheid wel een weg / of wandeling
 ten Hemel / maar ik zeg / wie op dezen weg
 ten Hemel wil gaan / moet voorzichtig wan-
 delen. Hoe veele hebben daar haare zalig-
 heid op verloren? daar leggen veel steenen /
 die tot een aanstoot en val gelegd zijn. Ar-
 moede is niet altyd een kruis / maar dikwils
 een strik. Aan hoe veele is de armoede niet
 een aanlokkinge tot het quaad? en hoe dik-
 wils leidt zy de lichtveerdige gemoederen niet
 om kromme wegen te gaan? zulk eene armoede
 is een Moeder der Godloosheid. Een arm
 man verkoopt dikwils zyne ziel / en legt de
 zelve in de weegschaal. Agur heeft te ver-
 geefs zo ernstig niet gebeden: Armoede en
 Rykdom geeft my niet. Prov 30. vs. 8. Brenge
 armoede ons niet tot diebery en het moorden;
 hoe veel vrouwen worden door armoede niet
 gedwongen haare lichamen te laten gebuit-
 ten? hoe veele heeft 'er de Duivel verstrikt /
 en

en in haare armoede ligchaam en ziel afge-
 kocht. Ik schrik als ik alle Godloosheden
 overdenk die onder de armen geschieden? Ik
 geloof niet dat 'er een schelmstuk onder de
 Zon is / daar de armen niet mede toe ver-
 vallen. Armoede neemt dikwils weg de
 eerlijke opvoedinge der kinderen; de armoede
 maakt dikwils dat zich de Jeugd ver-
 breeuid van goede zeden; Armoede houd ie-
 mand dikwils af van het gehoor van Gods
 Woord. Ik kan niet zien hoe ik de God-
 loze armen / in het toekomstende den Hemel
 kan beloven; de gemeene bedelaars zijn
 hoor zeker altyd geen Lazarussen / en daar-
 om zullen zy na dit leven zich in Abrahams
 schoot niet zetten. De Godloze armoede
 werkt een eeuwige behoefte uit. Die
 hier gebrek aan goederen hebben / kunnen
 ook eeuwig gebrek hebben aan Gods genade
 en zaligheid. Wil een arme Lazarus in den
 Hemel geukzaligheid hebben / zo moet hy
 op de wereld met Lazarus in zyne armoede
 Christelyk leven en geloven.

6. Armoede is aan zich zelfs een zeer elendi-
 gen toestand. Waar is wee? waar ach? waar
 zuchten? waar klagen? zekerlyk in de armoede.
 Armoede laat de oogen haast niet droog
 worden. De armen worden met tranen-brood
 gespyst, en gedrenkt met een groote maas vol
 tranen. Ps. 80. vs. 6. Een arme heeft dikwils
 met Jacob den Hemel tot een dekzel, en
 een steen tot een hoofd-kussen. Gen. 28.
 vs. 11. De wegen der tranen op de wangen/
 zyn tekens en getuigen / hoe bloedbloepende
 het bedroefde en elendige hert moet zijn!

daar een Ryke op een zagt bed slaapt, moet een arme zich in strop en mest nederleggen. Och! hoe is een arme dikwils van menschen verlaten / dat de honden ook zich nog over hem erbarmen, en zyne zweeren moeten lekken. Luc. 16. vs. 20. De armoede maakt den eenen broeder aan den anderen onkenbaar. Prov. 19. vs. 4. 7. dat zich Godt daar ober erbarm!

7. Armoede is aan zich zelfs geen schande. De wereld ziet den armen wel met scheele oogen aan; maar Godt niet / als hy anders Godt maar bzeest. Armoede is eerlyk; als een arme zich eerlyk en Godbzeezend gedraagt? Een arm kind dat wys is, is beter dan een oude Koning die een zot is, en weet zich niet te wagten. Eccles. 4. vs. 13. Een arm man die in zyn vroomheid wandelt, is beter dan een verkeert man met zyne lippen, die dog een zot is. Prov. 19. vs. 1. Het staat in des menschen macht niet / goederen te vergaderen. Godt geeft de zelbe en neemt ze ook weg: Ryke en arme moeten onder malkanderen zyn. De Heere heeft ze alle gemaakt. Prov. 22. vs. 2. Een arm man en een ryke, ontmoeten malkanderen; maar beider oogen verlicht de Heere. Prov. 29. vs. 13. Ziet / gy arme / uwten staat daarom niet ongelukzalig aan! acht de zelbe niet voor verbloekt! hy komt van Godt / en Godt geeft u wat u dienstig is. De ryke is ook niet altyd een vriend Gods. Rykdom is voor meenig Godloos mensch zyn zaligheid op de wereld / en hiernamaals heeft hy niets daar van. Gedenkt zoon, dat gy

uw Goed ontfangen hebt! wat acht men het arm te zijn in de wereld / als men by Godt eeuw'ig rijk en zalig kan zijn. Deze tyd is kort. Ook heeft de zelve veranderingen. Heden my / morgen u. Cræsus kan in een ogenblik Irus; en Irus ook haast wederom Cræsus worden. Die in zyn armoede Godt te vriend heeft / die heeft rykdom genoeg.

8. Bedroefd den behoeftigen niet in zyne armoede. Zelden komt een ongeluk alleen. Den arme heeft zeer veel plagen. Gelyk de Hyëna zich by den Hondt voegd; alzoo ook de ryke by den armen; gelyk de Leeuw het Wild verslind in de heide; zoo verslinden de Ryken de Armen. Gelyk den Hovaardigen veracht is, alles wat slecht is; also is de arme den ryken ook veracht. Wanneer de ryke vallen wil, zo helpen zyne vrienden hem op; maar wanneer de arme valt, zo stoten ook zyne vrienden hem omver. Wanneer een ryke niet recht gedaan heeft, zo zyn'er veele die hem voort helpen: als hy zich met woorden vergrepen heeft, zo moet men het laten recht zyn: maar wanneer een arme niet recht gedaan heeft, zo kan men het vergroten, en als hy schoon wyzelyk spreekt, zo vind het doch geen plaats. Syr. 13. vs. 22. & seqq. Zo gaat het den armen / die moet onderleggen waar hy zich heen keert en wendt. Klaagt hy zyn nood / en aan zyn naaste zyn jammer en elend? zo word hy uitgelachen / bespot en versmaadt. Bezwaart hy zich over zyne nering / en klaagt dat hy weinig verdtend? zo neemt men het hem in het geheel weg. De broodkrumen worden hem
 broo

booz de mond weggenomen. Hy moet in het
 zweet zyns aangezichts arbeiden / en zyn
 loon word hem onttrokken. Hoe de armoe-
 de gedrukt word / is niet te beschryven. De
 grote geld-gieren bzyten de buidels der ar-
 men in het geheel leeg. Wat zyn de ver-
 pagtingen anders als een ruïn der armen ?
 den arme mag zyn waar hy is / en schreeu-
 wen / waar en zo veel als hy wil ? zo heeft
 hy eventwel geen gehoor ? het vet dryft bo-
 ven. Zyn de gerechtsplaatsen iets anders /
 als hulp-plaatzen der armen ? Ja ! laat een
 arme met een rylie ; een gering verlaten
 mensch met een groten hants beginnen. Heeft
 hy het recht in handen ? zo is het grootste
 recht het grootste onrecht. Konnen de Ad-
 vokaten niet practyken genoeg herzinnen /
 dan helpen haar de Rechters noch : Naboth
 moet zyn Wynberg / en de Priesters te No-
 be haar kop laten / het mag geschieden met
 wat recht het wil. Ik schrik als ik daar
 aan denk ! dat de arme zelver by de Geeste-
 lykheid zomtyds weinig hulp en troost vind ;
 hier heet het ook / *Pauper ubique jacet*, den
 armen vind men overal leggen. Hannas en
 Caiphaz zeggen : Het is beter dat een
 mensch sterft, als dat het heele volk verderft.
 Judas past op de interest van den buidel /
 en stoot zich daar niet aan dat Christus
 verraden word. Hoe meenige arme kerk
 moet zelfs het hare verliezen / terwyl dien /
 die de kerken goederen bezit / met een wel
 gestmeerden wagen ryd. In den gemeenen
 staat is het ook zo ; den eenen nabuur onder-
 drukt den anderen. Den arme moet liden
 daar

daar toe is hy geschapen. Maar is dit
 ebenwel recht? zyn de armen onze medele-
 den niet? waar is een gelid / dat het ande-
 re iets misgunt; wist het hoofd wel zien
 dat de voeten afgehakt en geplaagt worden?
 waar is een oog dat de hand quaad toe-
 wenscht? het eene lid helpt het ander en
 beschadigt het niet. De zuchten der ar-
 men en onderzuchten klimmen na den He-
 mel! Naboth wierd van Jezabel en Achab
 wel veroordeelt / en zyn akker aan des Ko-
 nings goederen gehegt; maar het onrecht
 dat aan Naboth gedaan wierd / en zyne on-
 derzukkingen schreeuwden tot Godt en ba-
 den om wraak; daarom moesten de hoeren
 het lichaam van Achab, op de plaats daar
 Naboths bloed waar vergoten / weder was-
 sen; en Jezabel wierd van de honden gebre-
 ten. Overdenkt het gy onderzukkings / en
 bedroevens der armen / in wat staat gy zyt?
 Wat brengt de bloek en landt-straffen over
 onze steden / landen en dorpen wel meer /
 als uw geweld en ongerechtigheid: Hoe
 lang wilt gy lieden onrecht richten, en den
 perzoon der Godlozen voortrekken? Sela.
 Doet recht den armen en den wezen: en
 helpt den elendigen en behoefstigen te rech-
 te. Redt den geringen en armen, lost hem
 uit der Godlozen geweld. Maar zy laten
 hen niet gezeggen, en achten het niet; zy
 gaan altoos heen in de duisternisse: daarom
 moeten alle Grondvesten des lands vallen.
 Pl. 82. vs. 2. & seqq. Wee den Schryftgeleer-
 den / die onrechte wetten maken / en die on-
 rechte oordeelen schryben; op dat zy de za-
 ken

ken der armen buigen / en geweld deffenen
 in het recht der elendigen onder mijn volk /
 dat de Weduwen haar roof / en de Wezen
 haren buit zyn moeten. Wat wilt gy lieden
 doen ten dage der bezoeking en des onge-
 lukts dat van verre komt? tot wien wilt gy
 blifden om hulpe / en waar wilt gy uw
 eere laten? dat zy niet onder de gebangenen
 gebogen worden / en onder de verflagenen
 vallen. Jes. 10. vs. 1. seqq. Want men bind
 onder myn volk godloze / die den lieden la-
 gen leggen / en vallen bereiden / om hen te
 bangen / gelyk de vogelbangers doen met
 hare flagnetten / en haare huizen zyn vol
 bedrog / gelyk een vogelhout vol lokvogel-
 len is : daar van worden zy geweldig en
 rijk / vet en glad. Zy gaan met booze stuk-
 ken om / zy doen geen recht ; des Wezen
 zaak vorderen zy niet. Zoud ik van zulks
 niet bezoeken / spreekt de Heere? en zoud
 myne ziel zich niet wreken aan zulk een volk
 als dit is? Jer. 5. vs. 26. seqq. Zo komt
 Godt eindelyk. Als de rovers gerooft heb-
 ben / moeten zy wederom berooft worden.
 Die den armen onderdrukt die zal zelfs van
 Godt onderdrukt worden. Daarom steurd
 u niet daar aan / hoe het u gaat gy bedroef-
 de. Godt laat dit u wel overkomen / maar
 tot uw betering. De roede die u gegeeffeld
 heeft zal eindelyk verbroken worden.

9. Bedroefd den behoefstigen niet in zyne
 armoede. Verheugd u gy bedroefden! ik
 heb troost voor u. Die u verachten die hoont
 Godt. Prov. 17. vs. 5. Godt kent u onder-
 tuffchen ook zelfs. Alre namen zyn in den

Hemel aangeschreven. Godt heeft reddinge
 vooz u. Hy hpat maar een ogenblik toe / en
 wagt dat gy met angst zult schreeuwen / op
 dat hy u redden mag. Toen Israel het
 meeste geplaagt wierd / was de verlossinge
 het naaste hy. Doe Egypten haar bedroef-
 de / opende zich den weg na het beloofde
 land. Hoe de nood grooter is / hoe nader
 dat Godt is. Laat ons de menschen dzin-
 gen en dzukken. Godt weet ons daar uit
 te redden en te helpen. De Heer verhoort de
 armen, en veracht zyne gevangenen niet.
 Ps. 94. vs. 35. Hy zal den armen redden die
 daar schreid; en den elendigen die genen hel-
 per heeft. Hy zal genadig zyn den geringen
 en armen: en de zielen der armen zal hy hel-
 pen. Hy zal hare zielen uit het bedrog en
 wrevel verlossen, en haar bloed zal dierbaar
 geächt worden voor hem. Ps. 72. vs. 12 seqq.
 heeft de Gpke zyn Gpkdom op de wereld; zo
 heeft dezelve ook zyn armoede in de Hel.
 Maar deze ruilting is zeer ongelukkig / beter
 eerst arm / en daar na rijk; beter eerst nietst
 en daar na alles; beter een eeuwigdurende
 schat / als aanstonds verdwynende goederen
 te bezitten. Den arme is zeer gelukzalig /
 welke het Hemelryk bezitten kan. De vzeug-
 de en het vergenoegen der wereld is al te
 vluchtig; de Hemelsche goederen zyn besten-
 dig en onberanderlyk. Laat dan de wereld
 haar schat en snoden rijkdom hebben! zy heeft
 ook zozeer genoeg / offchoon zy de zelve vooz
 dieven en robers zeker kan bezitten? Die in
 zyn Godt rijk is / heeft den waren rpkdom.
 Dat wil de wereld wel niet geloven / of-
 schoon

schoon men haar het zelve ook met edent
 zwoer / zo heeft zy doch op zulk zeggen geen
 vertrouwen. Verhalben mag het bestwegen
 zyn hoe het wil. De wereld behoude het
 haare; laat zy dat lief hebben / laat zy zich
 daar aan vergenoegen! ik blyf by het myne.
 Wat is dat? Gods Goedheid / Genade /
 Waarheid en Verlossing is myn schat en
 myn rkydom / daar aan houd ik my vast!
 heb ik dan niet meer / zo ben ik niet be-
 kommert! ook verschrikt my de elende niet/
 die ik in myn aardfche armoede zal hebben;
 genoeg / dat ik Gods eeuwige vreugde zal
 hebben. Heer als ik u maar hebbe, dan
 vraag ik niet na Hemel en Aarde, en of-
 fchoon myn lichaam en ziel versmacht, zo
 zyt gy doch, o God! altyd myns hertens
 troost en myn deel.

NEC PAUPER ÜBIQUE SECURUS.

Men roofd en plaagd de Armen,
 In plaats van zich te ontfermen.

Gewis, het blyft noch als het voormaals plagt
 te wezen,
 Den laat'ren tyd zal ook geen beet're vruchten
 lezen
 Van zyne doornen, dan hy eertyds heeft ge-
 daan:
 Waar vind men Liefde? ja, waar treft men
 Godsvrucht aan?
 Waar vind nood-druftigheid een' hulp? waar
 is ontfermen?

Wie

Wie springt haar by in nood? men drukt veel
 eer den Armen;
 Door ongerechten roof maakt elk hen naakt
 en bloot,
 En schoon het Godt al ziet, men denkt, daar is
 geen nood.
 Rampzalig Israël, hoe moet gy Tichels ma-
 ken,
 En onder uwen last byna den dood genaken:
 Doch hy, die boven woond, ziet uwen arbeid
 aan,
 En zal niet lyden dat gy zoud in nood ver-
 gaan;
 Hy zal u redden, dies laat u geen moeite bel-
 gen,
 En uwen Pharao zyn woede en toorn verdel-
 gen:
 Daarom, al zyt gy hier op aarde naakt en bloot,
 Zo zit gy toch hierna bekleed in Abr'hams
 schoot.

VIII. ZINNEBEELD.

Prov. 7. vs. 23.

Gelyk een vogel tot den strik zich haast,
en weet niet dat 't hem het leven kost.

VIII.

Het vermoordende liefkozen.

I.

Honing in den mond en gal in zyn hert hebben / is het werk van een hoofd-
brand. Geen gebaarlyker brand als een
gebeinsde vriend. Die vergift onder de zui-
ker vermengt / zoekt op een heimelijke wyze
eens anders dood. De vogels die het aan-
genaamste zingen / die lokken ook de andere
dat zy gebangen worden. Gedelphheid in
het hert is het allerbeste; maar een oprecht
hert is een zeer zeldzame zaak. Waar zyn
de negen andere? onder tien vind men 'er
nauwelphs een: als ik vyf onder honderd
zeide / zo zoude ik niet eens dwaalen. Heeft
Pilatus gebragt was is waarheid? dan vraag
ik / waar is redelphheid? in deze wereld sal
men ze nauwelphs vinden. Utopia heeft ze!
Judas en Joab zyn van den doden opgestaan/
en hebben zich zeer vermeerderd / ja ontel-
baar

Het vermoordende Liefkozen.

Prov. 7. vs 23.

*Gelyk een vogel tot den Strik zich haast
en weet niet dat 't hem het leven kost.*

baar heele kinderen voortgeteeld. De mond zegt / God zegene u ! het hert / de Duivel haal u weg. Welken ik kussen zal , die is het , grypt dien. Joab omhelsde Abner onder de poozte / en stiet hem den dolk in de zijde / dat hy daar dooz sterben moest. Jaels melkpotten hebben dit bedekte opschrift : De dood is in den pot.

2. Een oprecht vriend moet men in de Wereld niet hopen. Zo lang men by malhanderen is / dan is het wel en goed. Heeft men den rug gekeert / dan is onze reden ook omgekeert. De wind draaid de baan zo als hy waaid. Ook weten de honden zich na de hoek te schikken. Is 'er spys / zo laten zy zich daar wel binden. Ojebaars en Zwaluwen hebben genegenheid tot het zomer-weer. Zo ook hedendaags de meeste vrienden ; in voorspoed heeft men 'er duizend / en in tegenspoed niet een : die zich op vrienden verlaat / die handelt dwaaslyk met zich zelve. De meeste vriendschap word heden om voordeel gemaakt. Ook van heele met dat inzicht / dat zy een ander vangen en neerstoten mogen.

3. Ik verwonder my over de valscheid der menschen niet. waarom ? hangen zy niet aan de Wereld ? hebben zy de Zonde niet in zich ? waar zyn groter Liefhozers en Quichelaars / dan deze twee ? waar toe kunnen zy van natuur anders dan tot bedrog aangedreven worden ? maar dat geeft my het meeste bedenken / dat men zich aan valsche en bedriegelike lieden vertrouwt / en haar tot opzienders van zyne goederen stelt. Van

waar komt het dat menig Edelman aan den bedelstaf komt? zyn Huishouder maakt zich vrienden met den ongerechten Mammon. Hy laat de kast van zyn Heer vol gaten / en de zyne dicht maken; uit de andere giet hy in de zyne. Van waar komt het banqueroeteren der Kooplieden? Zommige handelen onboozichtig. Zommige hebben ontrouwwe dienaars / die verhoeren / verzui-
pen / en verquisten haares Heeren Goederen. Een ontrouwwe vriend is een valstrik / waar door een ander ten val kan geraken; loft den verrader niet die hy wil verraden / na die plaats daar hy zynen vanden ten proop word? een valsche Loots voerd de Schipper op de klippen en Zantbanken / op dat hy deel hebben kan aan de verlorene waaren. Van meer reuelphheid kan men in de Wereld niet verzekert zyn. De Wereld / de Duivel en de Zonden / zoeken vriendschap met onze Zielen te maken / op dat zy ze mogen verderben. Zy maken een valsche Gordin van Dreygde en Heerlykheid / maar achter dezelve is Hel en verderf aan te tressen. Met een woord: zy zyn te vergelyken met de Hoerachtige Semiramis / die haar boe-
leerders / in plaats van lust / in het laatste de grootste pnen; en in plaats van het le-
ven / hen ter dood bracht.

4. Gelykeen Vogel tot den strik zich haast, en weet niet dat 't hem het leven koit. Die niet de wereld omgaan / en aan de zelve zich overleberen / zyn bywillige Moordenaars en Verraders van hare eige zielen en lichamen. De wereld is een rechte lokbo-
gel

gel des Duibels / om de menschen tydelyk en eeuwig te verstrikken. De stem der Syrenen is lieffelyk / en trekt iemand tot haare omhelzingen ; maar in dezelve is de zekere dood ; de liefskozende zeegebrochten lokken / op dat zy mogen doden. De Medicynmeesters hebben waargenomen / dat de meeste menschen sterben door overbloed van het bloed. En het valt ons niet zwaar te zeggen / dat de meeste zielen verdrinken in de goederen dezer wereld / en dus eeuwig verlooren gaan. De goederen der wereld zyn verboerende / gelyk Rododaphne, liefslyk in de oogen / maar vergift in de mond. Sauls Goden die uit de aarde opquamen / verkondigden hem een valsche zaligheid. Simzon meende zich in de schoot van zyne Bruid neer te leggen / en zy wierd zyne moorderesse en verraderesse. O gy gebangene wereldsgezinde ! wat meent gy uit de borsten der wereld te zuigen ? laat u van den Duivel zo niet verleiden / dat uw ziel zich van hem laat inprenten / dat zy uit de wereld vergevoegen zoude kunnen scheppen ? weet gy niet dat de slachters haar vee mesten / op dat zy het daar na slachten en dooden kunnen ? Wie kan dien Mexicaansen Jongeling anders als ongelukkig by al zyn Heerlykheid / en zyn jarig wel leven uitroepen ? ofschoon men hem als een Godt eerd / en hem laat hebben alles wat zyn oogen welgebalt / en zyn hert lust. In het laatste zal zulks evenwel hem overkomen / dat men hem als een Os ter slachtbank voerd. Ik heb het gezegt / en het blyft daar by : de wereld is een

grote bedriegster. Zp maakt een buik als of zp zwanger was van gehele goude Bergen; maar haare vrucht is een pdele wind / en wolken zonder regen / een schel zonder pit. Een bedriegelpke Laban / die vooz Rachel de dzuipooigige Lea overlevert. Zp is die verboerende Jezabel / die Samaritanen met den Baäls-dienst verbuld / en Israëel tot zonden aangelokt heeft. Deze Babilonische hoer heeft een dodend vergift in haar goude schalen. De Apotheker verguld de bittere pillen. Zoud de wereld ons haren alzem toe dzinken / wie zoude bescheid daar op doen? daarom moet het bittere met zuiker bedekt worden. Ik zte de wereld aan vooz een bedriegelpke Jood / die een valsch Crystal vooz edelgesteente verkoopt. Of laat ik zeggen: de wereld is dat huis in Cypzus gelpt / het welk aan Pompejus van verre zeer schoon vooz quam / maar van de Schipper quade woning genoemt wierd. Ik bid u / gp wereldsgezinde / dzinkt zo begerig niet uit den beker der wereld / offchoon hy van goud is. Het is hier ook zo als de spysmeester tot Cana / ook op deze bruiloft / die de wereld met de ziele der menschen maakt. Een ieder geeft eerst den beiten wyn, en als zy dronken geworden zyn, den slechten. De Wereldsche maaltijden eindigen slecht / offchoon zp heerlijk beginnen. Het zal niet verdzierig zyn om te lezen / als ik van de wereld zeg / wat zeker Spanjaard van een Herberg in Catalonien zefde: die in dit huis ter herberge komt / en aan tafel zit / die moet zeggen: *Salve Regina*, weest gegroet Koninginne; hier is al-

les

les goed en heerlijk. Als men eet: *vita dulcedo*, zoetigheid des levens, het smaak-
goed. Als de weerd rekent / *ad te suspiramus*,
na u zuchten wy, maar het gemiffen begint
zich te bewegen / en berouwt te klyppen. Als
men betalen zal zyn het *Gementes & fentes*,
zuchtende en schreyende, met ach en woe /
en met leed en smerten eindigt dezelve.
(Guevarr. Hoffschool. p. m. 158.) De wereld
dift schoone tractementen op / maar zy moe-
ten te duur betaalt worden. Het is een
heerlijk muziek / dat welluidende begint;
maar het loopt op een La mi uit. Ofschoon
men de geheele wereld gewon / en leedt scha-
de aan zijne ziele. Als gy een geheelen berg
van zilber / goud en edelgesteentens te za-
men hadt gedragen / en zoud daar na mede
bedekt / verstrikt en verdrukt worden: konde
het u in het minste wel baten? Ik
geloof / als het u by stond van een schone
Rose-boom de bloemen af te plukken /
doch met dat beding / dat hoor ieder Roos /
gy uwt rug de doornen zoud laten opritzen /
gy zoud haar reuk niet begeren. Zyn dat
geen dwaze kinderen / die de gloepende ka-
len om haare schoonheid aantasten / en daar
voor haare vingers verbranden? de vogelen
stellen zich in gebaar indien zy by het vo-
gelnet de kroonrijens oppikken; het net word
haar onbooziens over het hoofd geslagen.
Wie des lps en der zielen verderf ontlopen
wil / home niet te na by de goederen dezer
wereld. Men kan by de Japanfche Schry-
vers lezen / dat de Outbel in de gedaante
van een heilig om is gelopen / en de blinde

Jananders ingezent heeft: dat hy haar op den Weg der Zaligheid brengen wilde / en den uitslag heeft geleerd / dat alle die hem gevolgt zijn / in een diepe kuil nedergestort / en om 't leven gekomen zyn. Steld de wereld haar aan hem niet gelijk in de verhoering der menschen? ik meen dat zy het doet; zy beloofd vzeugde / lust en zielsbergenoegeen / en geeft eindelijk smert aan haare liefhebbers / ja treuren en eeuwighe droefheid. Wee die ziele die haar gehoorzaam is.

5. Gelyk een vogel tot den strik zich haast, en weet niet dat 't hem het leven kost. Wat ik van de moeder zeg / zeg ik ook van hare kinderen. Ik stel den rijkdom boven aan. Door dezen Afgod hebben zy het meeste haar knien gebogen. Maar die ryk willen worden, vallen in verzoeking en strikken. 1 Tim. 6. vs. 9. Des Duibels beste strik / om de menschen te verwozgen / is de Rijkdom. Het welk aan Absalon dedden zyne geele schone haren / dat doet aan de Sterig-aarts haar rijkdom. Toen Godt den Heiligen Antonius, volgens het zeggen van Athanasius, den toestand der wereld openbaarde / zag hy dezelve met strikken omhangen / en dat de Duibels daar hy zaten / om de strikken te bewaren / om ter gelegener tijd de menschen daar mede te bangen / en tot zich te trekken. David mag wel gezegt hebben: De Godloze is verstrikt in het werk zynere handen. Een mensch die zich van Godt afgewend / en aan de wereld overgegeven heeft / is alles een strik / een dodelijke strop. Alles / wat hy voornemt / wat hy ziet / wat hy

hy denkt / zyn jeugd / zyn ouderdom / zyn
 blynden / zyn vranden / zyn eer / zyn smaad /
 zyn rykdom / zyne armoede / zyn spys en
 klederen / zyn zyne stricken / om hem in het
 verderf te voeren. Is Judas daar van niet
 een klaar voorbeeld? wat bocht hem de gie-
 righeid voor de dertig Zilverlingen? een
 strop om den hals / en eenige Duibels daar
 by / die zyne ziel in de Hel brachten. Merkt
 op gy Gierigaerts / wat van Euclius dien
 geld-en goud-woorn geschreuen is: die be-
 groef zyn schat onder een boom / en leide
 tot een mekteren een Steen daar op; maar
 het geschiedde dat een zeer arm Man / in
 vertropffeling uitging / om zich te verhan-
 gen: en als hy by gebal by dezen boom
 kwam / en de steen onder zyne voeten weg-
 stoten wilde / zag hy in het weggrollen / dat
 onder den steen iets begraven lag / hy broette
 in de aarde / en vond den schat: wie waar
 vrolpker dan desen arme? hy nam met
 breugde de schat weg / leide de strop daar
 in / en den steen daar boven op / ging heen
 en zeide: nu mag zich de Duibel verhan-
 gen / en wie hier by komt: niet lang daar
 na kwam Euclius, om zyn schat te zien / en
 by opdoeninge vond hy niets als de strop /
 deze nam hy uit droefheid en tropselmoedig-
 heid en verhing zich zelue daar aan. Het
 is geen wonder / dat de Gierigaerts zo een
 einde nemen. Haar zorg is om het Geld
 en niet om Godt. Daarom vallen zy in de
 netten des Duibels / gelyk de Ram van A-
 braham in de doornen / also zyn de Zielen
 der Gierigaerts in de goude stricken ver-
 ward.

ward. Spinnen de Zpwoozmen rontom haar niet zo veel zpde / dat zp eindeljk in haar eige werk verstikkende haar eigen graf houtoen? van de gierigen / en den rpkdom heminnende / moet men het zelbe bekennen; zp meken zelbe haare hoepens en gebangenis in de welke de Zachan haar als zpne dootbpanden eeuwig gebangen houd / een geboeide is ongelukkig / offchoon hp met pferre of goude ketenen gebonden is : aan Darius wilden de goude ketenen nochtans behagen; maar wierd hp door de zelbe niet aan zpne bpanden gebonden obezgegeven; en also denkt de wereldgezinde niet / dat den rpkdom hem verachteljk maakt; maar ik zeg / hp obezlebert zich aan zpn brand met lpf en ziel. De Duibel kan geen bekwoamer strik hebben / en verhoypen om de menschen aan alle zonden en lasteren te binden / van den Rpkdom. Gierigheid is een wortel alles kwaadts. Waar toe brengt gierigheid de Menschen niet? is 'er wel een kwaad in de wereld het welk van een gierig Mensch niet beminnd en uitgeboerd word? Gierigheid is een knecht der Afgoderp / een Vader van woeker / een baarmoeder van Simonie een aanstekker der zonden / een weg tot de eeuwige ppn / een boeder en aankwoeker van het helsche vuur. Wat de Gierigheid hp de rphen booz boosheid uitwerkt / is niet uit te spzeken; zp laat zich niet verzadigen; zp schraapt altpd en word niet verzadigt; hzeest niet booz Godt noch Menschen; zp acht den Vader niet; kend de Moeder niet; wil den Broeder niet toegeben / en houd
haar

haar vrend geen woord en geloof. Zp on-
 derzukt de Bedukten / bergzypt zich aan
 de goederen der Weezen ; trekt die vyz zyn
 tot slaverny / verhalst het Testament / de
 goederen der gestorvenen neemt zp weg /
 eben als of die gene die zulks doen / ook
 niet sterben moesten. Nooit kan de Duivel
 de herten der menschen meer gebangen ne-
 men / als door Gierigheid. Daar Gierig-
 heid is daar ontziet men zich niet te stelen.
 Achan word trouwloos aan de gebangene /
 en steelt tegen het bevel kostelyke zaken.
 Josua 7. vs. 21. uit Gierigheid word Judas
 een verrader van Christus. Matth. 26. vs.
 15. de Gierigheid Absalons greep na zyns
 Vaders Kroon en Scepter. Demas ver-
 waarloost zyne zaligheid / om 't geld dezer
 werelds wille. Achab en Jezabel doden
 Naboth uit gierigheid en brengen zyn
 Wynberg tot den haren. Hoe veel Gierig-
 aerts verpanden niet haar lys en ziel aan
 de Duivel / dat zp maar een menigte Gelds
 verkrppen mogen ? waar Gierigheid is /
 daar kan noch Preekstoel / noch Raadhuis
 iets utrichten ; Gierigheid maakt dat de
 huisheid ter zyde gesteld / en haar horeloon
 ontfangen word. Gierigheid is de moeder
 aller zonden / schanden en Godloos heden /
 bedenkt dat gy Menschen / die u aan de
 Gierigheid hebt overgegeven ! Bedenkt / hoe
 de Zathan den Wyfdom gebruikt u te ver-
 derben / en tot uw eeuwig verderf i e ver-
 strikken : maakt u van deze banden los /
 daar de Zathan u mede gebonden hee st ; gy
 zyt immers vyz lieden ; waarom wilt gy
 slaven

slaven worden; gy wilt nu niet geloben dat den Afdom een vermoordende keten is / om u in de Hel vast te klinken? Ik zeg het u. Afdom is een met vogelijn besmeerde stok / waar mede gy de tydelijke en eeuwige straffen tot u trekt. Ik heb nooit iemand gezien die zich vrywillig in een gevangenis werpt; maar dat doet een Gierigaert / hoor een stuk gelds verkoopt hy zyn vryheid / en geeft zich aan den Duivel over. Kan iemand die gebangen legt / weglopen / dan doet hy het geezn. Maar de gierige niet alzo. Hy ziet de zieldodende strikken hoor eere-banden aan. Maar hoe lelijk is hy bedrogen? zyn leven hangt daar aan! de Vogelbanger verstrikt / dat hy een buit wil maken. Ook alzo de Duivel: het erfdeel der Gierigaerts is de verdoemenis. De Ryke storf en wierd begraven, en als hy in de Hel en kwaal was. Wie kan de Gierigaerts dat inprenten? en eventwel is het in der daad zo. Zy zien de heerlijkheid Gods nooit / Gierigheid is een poort des Doods; een weg tot de eeuwige straf; een bezorger der Helle: de Gierigaard zit op zyn schat / als een Basiliskus op zyn eieren. Deze soekt en broeit daar een gebaarlijk monster uit / en den andere zich zelfs de Hel en Verdoemenis. Het deel der Afgoden-dienaars en Gierigaerts, is in den poel die met vuur en zwavel brand, het welk is de tweede Dood.

6. Gelyk een vogel tot den strik zich haast, en weet niet dat 't hem het leven kost. De Duivel heeft meer als een strik by zyn vogel-

gelbangst / de grootste lasters zyn de gebaarlykste valstrikken. Onder deze is de eergierigheid niet het geringste. De kerkenbader zegt niet te vergeefs / dat de eergierigheid een hooftoorzaak van alle zonden is / en deze de voornaamste weg ter Hellen. **O!** hoe gelukkig heeft de Duivel deze strik onze eerste Ouders over het hoof geworpen ! na dat zy daar door verstrikt waren / zyn zy afgeleidt van den weg des levens. Toen dien vergiften Adem uit den mond des hellschen Draaks kwam / en van de menschen ingefogen wierd / heeft hy de herten met een snelle voortgaande besmettinge aangestoken. Dit schandelyk laster verleid niet alleen tot vele lasters / maar verdonkert ook den glans der deugden. Eerzucht is een spin / die heel heilige werken vergiftigt / de oeffeningen der Godzaligheid / worden door de eerzucht tot oeffeningen van gebeinsheid gemaakt; door een eenige Oly of Bloedtdroppeel word een geheel wit Atlas geschonden; een weinig Bebergeil verstinkt den kostelyken reuk van den edelsten Balzem; een weinig Zuurdeeg maakt het geheele deeg zuur. De boze byand kan de ziel niet beter onbekwaam maken / om zyne ppen te wederstaan / dan door eergierigheid en eerzucht. De Godzalige Tobias heeft zyn zoon niet te vergeefs gewaarschuukt / van dit laster zich te verbremden: Hovardye laat noch in uw herte noch in uwe woorden heerschen, want zy is een begin van al het verderf. Tob. 4. vs. 14. Die met deze strik des Zachans verstrikt is / gaat geern het ver-

derf

bezef na / en is den Boogswigt in al zyn
 hoosdoen gehoozzaam. Van waar komt het
 dat het heilgdom bestozmd word / en het
 lichaam Christi bodelyke wonden ontfangt?
 is de Eergierigheid niet een moeder van
 alle kettery en dwalingen? wat verstoord
 de Landen; schud de Koninkryken; en ver-
 huld den Aardbodem met Oozlog? is het de
 Eergierigheid niet? den Oozlog is een net
 des Hellschen jagers / dat zommige duizend
 zielen te gelyk verstrikt / en tot zich haald.
 Wat schade lyd de b yzondere staat niet door
 eergierigheid / maar wat wint den eerzug-
 tige? niets als zyn verderf; het kost hem
 het leven / te gelyk het tydelyke en eeuwig-
 en offchoon het tydelyke niet altyd met spot
 en hoon besloten word / het welk aan de
 eezuchtigen dikwils gebeurd; zo moet eben-
 wel voorzeker het eeuwig met wee en
 ach begonnen en volhoerd worden. Ge-
 looft het / en neemt het in agt gy eezuch-
 tige / dat de netten die gy in uw tydelyke
 leven gesponnen hebt / tot niemands dan tot
 des Duibels dienst gedpen zullen / en niet als
 Zachans strikken zyn / die hy door uw zelfs
 tot uw verderf heeft laten maken / op dat
 hy u daar mede ombangen / en in het
 eeuwig verderf wegslepen kan.

7. Gelyk een Vogel tot den strik zich haaft,
 en weet niet dat het hem het leven kost. Ik
 gaas ober tot de wellustigen / en vermaan
 haar / haare snode pdelheden te oberwegen.
 Dit zyn des Zachans stenen / waar mede
 hy haare zielen vast klinkt en verwozgt.
 Mogt een wellustige oberdenken / wat hy
 aan

aan de wellust heeft / hy zoude zich daar nooit aan overgeven. Salomon heeft niet te vergeefs de ontugtige vergenoegingen met een strik vergeleken / o hoe veel dufzenden zyn dooz haar gebangen genomen; Wellust is een angel des Duibels waar mede hy in het verberf trekt. Wellust is een Moeder der zonden / maar de zonde een prikkel des doods. Wellust is een zoogmoeder des eeuwigen worms / zy verheugd haar dienaars een tyt lang; maar zy geeft haar daar na een loon / die bitterder is als Gal. Daar zyn dingen in de natuur / die wel een aangenaamen reuk hebben. America heeft biesen-bloemen / die de gene die ze ruikt in zwymeling doen vallen. Een zekere dzoeg een dusdanige biesen-knop by of zes uren by zich / viel daar dooz in onmagt / in sweetinge en zwymeling. Zeker Apothekers gezelschap meende een voorzesselschen schatt aan een biesen-knop te hebben / en dzoeg derhalven den zelve by zich / maar acht dagen daar na gaf hy den geest. De wellustigen komt de wellust boven maten aangenaam booz / maar zy weten niet dat het haar het leven kost. Cyprus liet een wel toebereid leger van wjn en spjzen staan en die van de Tartaren roben / maar zy moesten zulks met het leven betalen. Daar was wel niemand die tot de vleeschelyke lusten meer genegen was als Dionysius / hy had zyn woning onder de Lokrenfers; zyn Paleis wierd met Rozen en Lavendel bestrooid / met de Lokrensische Tuffcrouten vermaakte hy zich naacht in
het

het bedde / en besoedelde zich met haar /
 maar die schandelijke lust nam een kwaad
 einde / de zijne wierden elendig neergesa-
 beld / en hy moest zelfs nit het land vlie-
 den / en als een Tromslager der Afgoden
 zyn leven elendig eindigen. Meent gy ster-
 belingen / dat het anders gaat met de wel-
 lustigen? de vzeugd der hoeren is een lang-
 durig leed / die van de zuiker proeft / heeft
 alssem genoeg te smaaken. De schoot van
 Delila was de dood van Zimzon. De lip-
 pen der hoeren zyn zoeter als honing, maar
 daar na bitterder als Alsem, en scherper als
 de Dood. Die vzeugde is vooz een ogen-
 blik / maar de pijn eeuwig. De Zachan
 heeft millioenen zielen daaz dooz ten val ge-
 bracht. Geen meer bergenoegen heeft den
 zwelger. Heliogabalus hield de zwelgerp
 vooz een gelukzaligheid / en daar is niets
 dat ongelukkiger maakt als de zelbe. Heeft
 de Duivel een ziel willen verderben; zo
 heeft hy het dooz de zwelgerp gezocht / is
 het verstand en de zinnen gebangen / dan
 moet ziel en lichaam in het verderf gaan.
 De oberdaad heeft meer zielen / dan het ge-
 brek / in het verderf en de verdoemens is ge-
 bracht. De Ziel en het Lichaam der geene die
 van zuppen en vzeeten zyn ingenomen / zien
 nooit den weg der Zaligheid. De Heiligen
 Geest heeft geen welbehagen / om in de
 zielen van zwelgers te woonen. De Dui-
 vel en zyn Helsehe raven-aasen wonen in
 zulkie mozffige holen het allerliefst; ook heeft
 de Hel geen zekerder buit als de wellustige.
 Des Dronkaarts en Hoereerders deel zal zyn

in den poel die met vuur en zwavel brand.
Apoc. 21. vs. 8.

8. Ik wil aan u sterbelingen nu de keur laten / of gij tot het Leben wilt ingaan / of tot den Dood? die ten leven gaan / gaan op den weg des levens / en den Heiligen Geest leijd haar na de rigtsnoer van zijn woord / maar die zich haasten tot de dood / laten zich door de Duivel tot het verderf voeren; en gaan den weg van alle boze lusten tot haare verdoemenis. Op wereldsgezinde / verkieft de wereld / geniet haare lusten. Maar weet / dat het u ziels en lyps verderf kost. Verzamelt gij rijkte zo veel als gij wilt? bergenoegt uw ogen aan de geele Narde? wat kan die u meer verheugen als voor een ogenblik? zoo lang als gij Goud en Geld in uw kist hebt / hebt gij ook uw bergenoegen? maar hoe lang kunt gij u daar van verzekeren? deze vreugd is vluchtig / en daar by ook vergiftende. In dezen lelyken drezk bind gij / dat u eeuwig bedroefd. Wat is eer en wellust? een borst uit dewelke zich zo veel den dood hebben gezogen. In het kort / de wereld en al haar goederen zijn lokspijze des Duivels / om de verblinde zielen te hangen.

9. Verstandige lieden zoeken en beminnen dat tot haar beste diend / onberstandige en hinderen / varen in haar verkiezinge onvoorzichtig voort. O! hoe bedriegeligh handelen de zulke met zich zelfs / die zich aan de wereld en haare lusten overgeven? hebt gij zwelger zo veel / dat gij u eenen dag kunc weiden in uw dardelheid / zo weet ook /
 B dat'er

dat'er een oneindige eeuwigheid komt / in de welke gy lijden zult pijn en blammen. Hebt gy Venus- en Hoerejager een ogenblikke lust / daar volgt voorzeker een eeuwig onlust op. Ik heb noch niemand gebonden / die zich moethwillig in zyn verderf heeft nedergerstoot. Maar hoe handelt gy zondaars met u zelden / gy die u aan de Zachan zo onboozzichtig overlebert.

10. Die eens in het net is gevallen / die zal bezwaarlyk daar wederom uikomen. Waarlyk die zich eens tot des Duivels geboozzaamheid heeft overgegeven / en zich in zyn net heeft laten verwarren / zal hem niet ontkomen. Het is ligt een Soldaat te worden / maar het kost moeite zyn afscheid te verkiygen : zo ook die geene die van de Zachan eens gebangen zijn / zullen zo haast haar vryheid niet verkiygen. Zonder moeyte kan men zich een last op laten leggen ; maar als men zich daar onder vast gemaakt heeft / moet men de zelve voort slepen. Als by de Joden een knecht zyn oor hadde laten doorboren / dan duurde zyn dienstbaarheid eeuwig / en hy kon nooit vry worden / offchoon hy de vryheid zocht. Doen Esau eens zyn eerstgeboorte verkocht hadde / zo kreeg hyze nit weerom / niet tegenstaande hyze met tranen zocht. Gy zondaars denkt niet / dat gy u na het volbrengen van uw zonden / en na dat gy den Zachan u zelve in epgendom overgegeven hebt / ten eersten niet weer hond vry maken ; men kan ligt op den doolweg raken / maar zo ligt niet weer te recht komen / ligt in den kuyl vallen / maar zich
zelver

zelver niet weder daar uit helpen. Wat de
 Duitvel eens in zijn klautwen heeft gegre-
 pen / dat laat hy zo ligt niet weer los. De
 Vorsten en geweldigen der Duisternisse hou-
 den de Zielen , die zich ligt laten vervoeren ,
 schoonheid , allerlei roem en eer , boelery ,
 echtbreuk wellusten , en voorts allerhande
 diergelyke aanprikkelende zonden en ogen-
 lusten voor ; gelyk als de genen , die eenig
 Vee weg dryven , het zelve groene takken
 toereiken. Daar na als zy zulke menschen
 listig hebben bedrogen , die de rechte lust
 van de valsche , de vluchtige en neer-
 vallende van de heilige schoonheid , niet we-
 ten te onderscheiden , slepen zy de zelve in
 dienstbaarheid.

II. Die in de handen van hare vyanden
 geraken / moeten het eindelijk met het le-
 ven boeten en betalen. Die van Chiff
 brengen hare gebangenen ten danse / en ma-
 ken zich met haar vrolijk / maar onder het
 dansen slaan zy haar den kop in stukken /
 en bijten haar in het heyt. Het is waarlijk
 met de Zathan en zijne slaven ook zo / hy
 geeft haar geen vyheid in hare gebangenis /
 zy moeten 't met haar leven betalen. Op
 de snobe lusten volgt de eeuwige onlust /
 hy zout haaz haare harte vzeugden met
 ach en wee / eeuwige in quaal en lijden. Op
 Werelds-gezinde hoe zult op in het einde
 bestaan / als u de wereld verlaten zal ? waar
 zal uw lust heen willen ? als zich het vuur
 der Werdoemenis vertoont. Ik weet dat het
 u smerten zal / en diep ter herten gaan / als
 op de op de Wereld geplaagde zult zien
 staan

staan aan Gods rechterhand / en uw gelukzaligheid in huilen en weenen verandert zien.

12. Die zijn behoudenis zoekt / lustert na goeden raadt. Daar zal geen Vogelkje den Vogelvanger ten deele worden / als het afgeschrikt word wanneer het zich wil ter neder zetten. Daar zal geen beter middel zijn de bedriegelike strikken des Zathans te ontvliesen / dan de schielijke tegenwoordigheid des Doods te overdenken / en het aanstaande gericht des strengen Rechters Jesu Christi. Die op deze beide ziet / zal zich wagen om de Duivel / de Wereld / en de Zonden gehoorzaam te zjn. Deze geven u die leere / wat verheugd / is tijdelijk ; en wat pijn aanbrengt / is eeuwig. Zo vermijde een tegelyk de zondige lusten die tegens de ziele strijden / hy binde zijne begeertens in / eer hem de dood vast houd / en dat hy gezondigt heeft wisse en delge hy uit door ware hertens bekeringe. Menschen ! Jesus heeft u immers altemaal verlost ? waarom wilt gy ook niet alle tot het leven ingaan ? waarom wilt gy u om eenen zoeten appel in den gloependen oben storten ? Is de wereld met hare goederen zo veel waard / dat gy om harent wille / u aan de Duivel en zyne Engelen wilt overgeven. Neemt uwe zielen / en bindze aan uw Verlosser vast ? en verbergd u in zijne heilige wonden. Weest zijn woord gehoorzaam / en zoekt in zijne verbintensten uw vergenoegen. Hy zoekt waarlyk uwer zielen heil en zaligheid / en die hem aankleesd / geniet de eeuwige vreugde.

FISTULA DULCE CANIT.

Gemeenlyk zingt op 't allerbest,
Het geen verderf aanbrengt op 't leest.

o Gy, snøde ydelheid! gy zult my niet ver-
wrikken,
Noch door bedrog en list zo onvoorziens
verstrikken,
Dat ik 't vernis zou voor een waren glans
aanzien,
En als een slaaf en knecht my voor uw Troon
aanbiên:
Ik ken te wel uw pracht; door 't net dat gy
komt spreiden,
Zult gy my nimmermeer dus ongemerkt ver-
leiden.
't Werk uwer vreugde is maar een spel dat
haaft verzwind.
En wederom vervliegde gelyk een rook of
wind.
Wat nut heeft Epicuur van zyn gedrag? hy
dorstten
Naar lusten, die hy zoog uit uwer wellust
borsten,
Heeft Sardanapulus geen verachting, smaad en
leed,
Om dat hy zynen tyd dus eerloos heeft be-
steed?
De Waereld bied my wel lok-appels om te
plukken;
Maar 'k wil my haren strik en snood vergift
ontrukken:

246 Des Hemelschen Morgendauws
Myn loop is Hemelwaarts. Godt is myn hoog-
ste goed,
En myner zielen schat. Hy troost en hart en
moed.

IX. ZINNEBEELD.

Pf. 129. vs. 1.

Zy hebben my dikwils gedrongen van
myne Jeugd af.

IX.

Het Vergeeffche Onderdrukken.

I.

Die den Mensch in de Hebreuwfche
taale Enofch genoemd heeft / na den
val; heeft hem zynen rechten naam gegeven.
hy is een recht Jammerbeeld / een Laza-
rus / een geplaagde. Zyne elendigheit houdt
niet op hoor dat den Abond zyns levens
komt. Onze geboorte heet ons aan den ar-
beid gaan / en de Dood eifcht ons daar we-
derom van af. Zo lang als wy de leden
bewegen kunnen / moeten wy ons werk
doen / als die stijf zyn is ons einde daar.
De Mensch is tot den Arbeid geboren.
Moet de Mensch niet altoos in den ftryd zyn
op Aarden? en zyne dagen zyn als eens Dag-
loners. Gelyk een knecht hygt na de fcha-
duwe; en een dagloner, dat zyn arbeid voorby
zy. Job. 7. vs. 1. 2. Des Menschelijken le-
bens

Het vergeefsche onderdrukken.

*Ps. 129. vs 1.
Zy hebben my dikwils gedrongen
van myne Jeugd af.*

bens *Proprium Quarti Modi* is / dat het altijd in kamp en strijd / in moeite en arbeid / in lijden en hope doorgebracht worde.

2. Daar schikt zich geen gelijkentz beter / om de rampzaligheid en elendigheid van ons leven te verbeelden / dan deze / die van een knecht en dagloner aangehaald word. Daar is geen staat op deze wereld zonder bezwaarnis. De kroon is zo vol van bezommeringen / dat zy ook / na't zeggen van zeker Kerpzer / niet waard is / eens van de Arde opgenomen te worden. Wat heeft een Krijgsmann niet voor droefheid en moeite? Een Hoopman en Schipper drijven op de Zee / met goed en bloed in gebaar. Een Leermeester plaagt zich van 's morgens / tot aan den Avond. Andere Staten hebben ook ander verbriet. Evenwel is eens Dagloners / en knechts staat meest met jammer en kommer bezet. Een ieder heeft by zynen last zyn eigen wil noch / deze niet / hy moet zich schikken na de wil van een vromd Heer. Als het anders na het spreekwoord heet: Verandering maakt lust, zo kan men hier zeggen: verandering bezwaard. Zo veel nieuwe Heren zo veel nieuwe hoofden. Den een wil het zo / den ander anders hebben. Den Dagloner en knecht moet daar mede te vreden zijn. Hoe veel zijn 'er die den mensch heren aan den arbeid gaan?

3. Een Dagloner heeft geen rust / wil hy brood hebben: Is 'er wel een dag / die wy elendige menschen zonder angst en plage konnen doorbrengen? Een ieder dag heeft zyn eige plage; zegt Jezus zelve. Matth.

6. vs. 34. **D**rukt ons heden het kruis aan de rechter zijde; dan drukt het ons morgen aan de linker zijde. Hebben wy heden hoofdpijn / morgen hebben wy pijn aan het hert.

4. **E**en Dagloner heeft ook zijne nachtsmerkten / gelyk een knecht verlangt na de schaduwe. Dit heet na de uitlegginge van zommige: hy zucht in de schaduwachtige nacht over de des vorigen daags zuur gedaane / en de des volgenden dags noch aanstaande moeilijken arbeid. (*Schmid. in loc. Job. Civit.*) **O**ch! hoe veele elendige nachten moet een Mensch niet doorbrengen? als hy zijn arbeid overdenkt?

5. **E**en Dagloner moet zich het weder laten welgeballen / het zy het goed of quaad is. **O**f de Zon schijnt / of dat 'er een plasregen en hagel valt. Storm en ontweer moeten hem niet ophouden; noch hy moet daar voor niet schrikken. Hy draagt des daags last en hitte. Matth. 20. vs. 22. Des daags versmacht hy van hitte en des nachts van koude, en daar komt geen slaap in zyne ogen. Gen. 31. vs. 4. *Per Saxa per ignes*, over bergen en door vuur. **H**y moet het verdragen zo als het komt. **M**oet ik dit niet van het rampzalige leven der menschen zeggen? **H**et zy geluk of ongeluk / het zy vreugde of leed; het zy lust of bezwaarnis; de mensch moet het verdragen: hy kan het immers niet ontlopen. **Z**o als het hem van Godt roegezonden woord / zo moet hy het voor lief nemen.

6. **E**en Daglooner wordt van de Opzienders

ders van den arbeid aangezet tot zijne arbeid. Daar van is Israël een boorzbeeld: De voogden dreyenze, zeggende: vervuld u dagwerk, gelyk als doen gy stroo haddet. Exod. 5. vs. 13. Hoe worden wy armē elendige Menschen niet in onze moeiten en arbeid / die wy onder de Zonne hebben / aangespoort. De vier winden des Hemels stormen alle gelyk te zamen / en willen het gebouw der ziele en des lichaams tot den grond toe uittrekken. Dat moeten wy zo verdragen / en hoop lief aannemen. Dat is het uitgesproken bonnis: in het sweet uwes aanschyns zult gy uw brood eten. Gen. 3. vs. 19

7. Een arbeider ontfangt eindelijk zijn loon? is dat het beste niet? Godt zal onze moeiten ook niet onbeloond laten. Zyn loon volgt onze werken. God lof! zo heeft den armzaligen Dag ebenwel een belonenden Abond. Roept de Arbeiders, en geeft een iegelyk zyn loon, en begint van den eersten tot den laaften. Heeft dan de voerder des daags aangedreben? zo heeft hy ebenwel den arbeider niet verniet en verdozben. Hy blijft doch de knecht / en ten laaste komt den Abond / als wanneer den arbeid gedaan is / en den loon daar op volgt / wy worden wel geplaagt / maar niet hoben macht overweldigt.

8. Zy hebben my dikwils gedrongen, van myne Jeugd af. Zo veel menschen / zo veel kruis; zo veel staten / zo veel armzaligheden; zo veel onderdommen zo veel plagen. *In vita nihil est, nisi propagatio miserrimi temporis.* Cicero; de Mensch mag wel het elendigste

digste dier op der aarde genoemd worden. Als men een elendigen ziet / kan men bedenken dat het een Mensch is. Het is een elendig jammerlyk ding, met het leven van alle Menschen, van des Moeders lichaam af, tot dat zy in de Aarde begraven worden, die moeder is van ons allen. Daar is altyd zorg, vrees, hoop, en ten laatste de dood: zo wel by dien, die in hoge eere zit, als by den geringsten op aarde; zo wel by dien die zyde en eene kroon draagt, als by dien, die een grove pye aan heeft. Daar is altoos toorn, yver, tegenspoed, onvrede en doods gevaar, nyd en twist. Zyr. 40. vs. 1. & seqq. **Wat is de Wereld daar in wy / zo lang als het zondige leven duurd / moeten zijn? zy is een dooz en dooz aangestoken huys / met de pest van schandelyke ergernis en dartzelheid. Zy is aangestoken / dooz het schandelyke vergift der zonden / schanden en laster. Wat kan dan ons leven alhier zijn / als een boze tyd? Is'er wel een Zee zonder golven? Het menschelyke leven is ook niet zonder jammer. Ons leven duurd t'zeventig Jaren, en als het hoog komt, zo zyn het taghentig jaar: en wanneer het kostelyk geweest is, zo is het moeite en arbeid geweest. Ps. 90. vs. 10. **Wy wandelen in een bedroefde Woestijne.** Wy gaan door een beklacelyk Jammerdal; en maken aldaar fonteynen. Ps. 84. vs. 7. **Alhier in dit jammerdal is overal moeite en arbeid / ook als het ons wel gelukt.** Wy zyn in het droevige Achor, alwaar den schuldigen Achan, met de onschuldige kinderen te gelyk gestenigt**

nigt word. Jos. 7. vs. 24. seqq. De Wereld is een Zee vol angst. Zach. 10. vs. 11. Waar op ons leven niet veel gebaar omgedreven wordt / en al onze welvaard aan een zypden draad hangt. Wy zijn in het klaaghuis daar gedurig gewezen is / en men onophoudelijke smerten heeft / met kommer en zorgen / zo dat men ook des nachts geen rust vind. Ons leven is te vergespken / by een waard dat op drie benen hinkt. Het begin is jammerlijk / den voortgang kommerlijk / en het einde beklachelyk. En dit is in waarheid also / gelijk een geleerde pen het zelve aantoot / en ik zulks den leser met zijn believen aanhaal: „ Zo haast den
 „ armen Mensch / door de geboorte op het
 „ Schouwtooneel dezer Wereld verschijnt /
 „ brengt hy zijn Jammerkleed naakt met
 „ zich / en geeft aanstonds beklachelyke te-
 „ kens van het uitgestane elend / in de ge-
 „ bangenis van zijns moeders lichaam / als
 „ ook van het geen op de Wereld staat te
 „ volgen / en niet minder / over zijn
 „ ongenoegen / wegens dit noch nauw-
 „ lphs begonne leven van zich. Door het
 „ wenen klaagt hy zulks aan de omstan-
 „ ders. Door het lagchen bespot hy haare
 „ onbezonne liefde tot de ydelheid / en elen-
 „ dige hobbaardp; door het spartelen drukt
 „ hy aanstonds zijn aangehangen ver-
 „ dziet / en de begeerte om weder uit deze
 „ elendige wereld te mogen vertrekken /
 „ up; door het slapen stelt hy haar voor
 „ zyn nu al uitgestaane onrust / en voorge-
 „ nomene utrust / tot de moeyelyke en ge-
 „ baar

„ baazlijke pelgrimazie uit de zelve. Wat
 „ hy daar na in den voortgang zijnes le-
 „ bens / en hy aanwas zijns verstands toe
 „ aan zijn afscheid / ziet / overdenkt / en
 „ ondervind / dat is elend en vergankelyk-
 „ heid / zorg en smerten / breez en schrik-
 „ ken / ongeduld en mismoedigheid. Elend
 „ en Vergankelykheid , als hy over de uit-
 „ hondert gebrekkelyke stukken te zamen-
 „ gevoegde / en met slecht huisraad voorzien
 „ woning zijns gemoeds / en op desselfs
 „ gedurige krankheid / en nootzakelyke be-
 „ terschap zijne ogen laat gaan : als hy de
 „ schone kleynodien van de in het bont ge-
 „ klede hoven / de gekleurde rieradien
 „ van de groene wijden / de groene haarlok-
 „ ken der bomen jaerlijks ; en van zijn
 „ geslacht ogenschynlyk den eenen na den
 „ anderen ziet sterben / of berneemt dat af-
 „ gestorven is. Zorg en smerten , als hem
 „ en de zijne honger en dorst / armoe-
 „ de en wederwaardigheid / ziekte en schade
 „ overkomt : schrik en vreeze voor gebaar-
 „ lijke vanden / en opkomende Oorlogen ;
 „ voor aanstekende ziekten / en voor de
 „ Dood : hy het overdenken der begaane
 „ zonden / en opwekkinge van het quaad
 „ gewissen / het welk midden in de lust
 „ een droefheid ; in gezondheid een ziekte ; in
 „ de slaap een verschrikkinge ; wakende een
 „ breez / in de eenzaam plaats een
 „ quaad gezelschap / en in het gezelschap
 „ een woestijne is / en verbeeld. Ongeduld en
 „ mismoedigheid : als de Mensch lang zon-
 „ der troost en hulp gelaten word ; als hy in
 „ „ zijne

„ zijne droefheden alle hoop laat vallen / en
 „ met den toenmaals ongeduldigen Job /
 „ meend dat hy het grootste ongeluk boven
 „ alle anderen heeft / daar helaas ! eben-
 „ wel niemand in een hof vol Rosen / maaz
 „ een tegelyk in de dikke Doorne strupken
 „ van zijn kruis zit. “ Is het dienvolgens
 niet wel gezeyd / dat al ons doen zo vol moeiten
 is , dat niemand het kan uitspreken? Eccles.
 1. vs. 8. God heeft den Menschen kinderen,
 zulke onzalige moeite gegeven , dat zy zich
 daar in moeten quellen. Ecc. 1. vs. 13. Kan
 men een uitblugt binden / of een eenig
 Mensch / die deze bezwaarnissen niet on-
 derbind? of is het elend niet zo groot / en
 zo heel in de Wereld / als men het vooz-
 geeft? hoorde wat Salomon zeyt. Ik zag aan
 al het doen , dat onder de Zonne geschied:
 en ziet , het was altemaal ydelheid en jam-
 mer. Ecc. 1. vs. 14. Ik wendde my en zag
 aan alle die onrecht lyden onder de zonne;
 en ziet , daar waren tranen der gener die
 onrecht leden , en hadden genen trooster: en
 die hen onrecht deden , waren te machtig,
 dat zy genen trooster hebben konden. Ecc. 4. vs.
 1. Want des Menschen ongeluk is veel by
 hem. Cap. 8. vs. 6. En der boze dagen is'er
 veele Cap. 11. vs. 8. Die daar aan ruy-
 felt / die zie in de Thracische geluks en
 ongeluks potten / en hy zal zien / dat zy
 van wegen haar ongeluk meer swarte steen-
 riens in de ongeluks pot / als witte in hare
 gelukspot gekozpen hebben.

9. Zy hebben my dikwils gedrongen van
 myne Jeugd af. Misschien zeyt zulks een ar-
 men

men bedelaar of maar een gering man. De Koningen / Vorsten en andere grote Heren weten daar niet af? Ik wilde wel weten / waar dit te lezen is / of geschreven staat? wat my aangaat / ik weet het niet en geloof het ook niet. Hebben wy altemaal een gelijken ingang in de Wereld? zo zullen wy zonder twyffel ook een gelijken doortgang daar in hebben. De Koninglijke Kroon / offchoonze van buiten met Diamanten / Perlen en Edel gesteente bezet / en van binnen gevoert is? nochtans heeft zy haar verborge doornen: zyn de hoogste toppen der bergen / der bomen en Coornen den Donner het allermeest niet onderhedig? Waar heeft het Pyreneesche gebergte tusschen Spanjen en Brankryk den naam anders van / als van Blixem en Donner? De Koninklyke en Keizerlyke Kroonen / zyn niet alleen zwaar van Goud / als die van den Ammonitischen Koning. 1. Chron. 21. vs. 2. Maar daar byt ook menigerlei kommer en zorg op de zelve / ja wel een honderdt pondige last. Heeft Dabid zyn Absalon niet; zyn Achitophel; zyn Simei? de last des ghehelen Landes rust op des Konings schouderen; zoude dat geen verdriet veroorzaken? Deo & Gregi? voor Godt en de gemeente waken de ogen der Potentaten: zouden 'er van geen slapeloze nachten voorkomen? Hoe groter een staat; hoe zwaarder last! ebentoeel onderdykt de last niet / als de Koningen en Vorsten Dabid gelijk zyn; dan is de Heer haar bescherminge wederom / haar schild / haar vaste burgt en sterkte.

Godt

God weet hare Wijken te bevestigen / en een
 Heirleger der heilige wachters om hare
 landen te leggen / als zy hem bresen / en na
 zijne geboden wandelen. Wiezd Davids
 gebrogen ? nochtans wierd hy niet ober-
 weldigt. Zijne vanden staken de hoofden
 wel op / maar hy zegenpraalde ober haar.
 Hy zag het einde zijner vanden / en hoe zy
 te schande wierden / die zich tegens hem
 aangesteld hadden !

10. Zy hebben my dikwils gedrongen , van
 myne jeugd af. De Zathan is nooit nala-
 tig geweest / de heilige Stad / en het heilige
 Volk te beooslogen. Heeft de Kerk met
 hem niet tot het bloed toe moeten stryden ?
 De slang schoot na de Vrouw , en wilde haar
 met het kind verslinden. Apoc. 12. vs 15.
 Met vuur / zwaard en wilde dieren / zijn
 de heftigste stormen aangebracht. De kin-
 deren hebben haar eige Moeder bestreden /
 en haar willen om het leven brengen. Ach
 liebe God ! wat heftens benaauwdheid
 heeft u klein hoopje niet onderbonden ? grote
 Stieren hebben het omgeven / en vette Os-
 sen hebben het omcingelt gehad ? zo hebben
 zy zich in het begin getoond / doen het ook
 noch / en zullen daar van ook niet afdaten.
 Maar laatenze dringen ! De Heer is even-
 wel daar binnen by ons , Israël heeft even-
 wel God tot een troost. Een vaste Burgt
 is onze God. Door het bloed der heilige
 getuigen / zyn'er meer geboren als gedood
 geworden.

11. Op de dienaars Christi , is een hard lot
 gevallen. Climas wederstaat Paulus.
 Men

Men staat dat heilig Wapentuijg op de wangen. De leugen kan niet verdragen / dat de waarheid woorden des lebens spreekt. Die een Predikant wil worden / en zoekt daarom de kap niet / dat hy zoude denken hy de Wereld ge-eerdt te worden / en schone schatten van Wereldtze goederen te versamelen. Die dat doen zijn geen hertiers / maar buik-Dienaars. Zy zijn huuzlingen / hebben wel de gunst der Wereld / maar Gods ongenade. Die het woord leerd / die leere het niet over / het zy ter gelegener tyd of ten ontijde. Wat is daar aan gelegen / of het de Wereld niet geern hoord / en zich daar over vertoorn. Jeremias wordt gestelt als een yzere muur te bouwen en neder te werpen tegens de Koningen en Vorsten. Als hy des Heren kint voerd / met oprechtheid / is het hem geen schande dat hy het Joch aan zijn hals moet dragen / en in een moddergast geworpen word. En offchoon het hoofd van Johannes door den Scheepregter om het woords wille afgeslagen word / nochtans zet Godt eventwel de goude Gerekzoon der Zaligheid daar weder op. Godt weet de zynen ook wel te redden. Gy Leeraars der Gerechtigheid / acht het voor een vreugde dat gy om des woords wille ge-eesselt word. Act. 5. v. 41. Stomd de verbloekte wereld op u aan / laat het gescheden ! zy doet niet meer als eenen aanloop / en zal zeer haast moeten afwijken / inzonderheid als gy haar met Gods zuiver woord in haare ogen weypt.

12. Zy hebben my dikwils gedrongen van

der Jeugd af. Ik weet zeer wel dat een Christen by de Wereld zeer qualijk aangeschreven staat. Beneffens de algemene Wereld- en menschen-plage heeft een Christen noch zijne bezondere. Het hezt / het welk een woning der Heilige Drieuldigheid is / moet meenigen storm uitstaan. De Opanden van het kruis van Christus doen veele aanballen. Heimelijke en openbare; innerlyke en uiterlyke dringingen moet een gelobig hert lijden. Paulus heeft zyn paal in het vleesch. 2. Cor. 12. Des Zachans Engel staat hem met vuisten / de aanbechtigen des Duibels zijn schrikkelijke stormwinden om der ziele en des ligchaams gebouwen omver te werpen; die den naam en de daad van een oprechte maar boezd / zal niet zonder droefheid zijn. Ook is hier geen aanzien des perzoons. De beste Christenen hebben geezn de grootste bezwaarnissen. Die zich het meeste aan Godt gehouden hebben / hebben de grootste last moeten dragen. Zyn de beste Josephs niet onderdrukt geworden? hebben de vroomste Jacobs niet haar leed gehad? en de rechtvaardigste Abrahams het haare niet moeten lijden. Zelfs de Moeder Gods moest lijden dat haar een swezd door de ziele dzong. En hoe smertelijk waren Davids bezwaarnissen niet? Wend uwe plagen van my; want ik ben versmacht van de straffe uwer hand. Ps. 39. vs. 11. Dat waren zijne zuchtingen. Gy hinderen Gods! laat u de hitte der droefheden niet verdrieten. Waarom wilt gy uwe benauwteden / als een aan u schadelijke zaak aanzien? zyt gy Je-
sus

sus kinderen en lieffhebbers niet? **Ei zo zyt**
 ook zijne nabolgers. **Alwe smerten des lig-**
chaams en des geestes / baren in u het eben-
beeld van Jesus Christus. Wy moeten
 daar door het evenbeeld des Zoons Gods ge-
 lykformig worden. Rom. 8. **Het ruwe pen-**
teel / dat over ons heen strykt / maakt ons
niet mismaakt. Wy zien met een verkeerd
 gezicht aan de gene die ons dzingen. **Want wie**
zoude wel menen dat onze byanden iets
goets aan ons zouden doen? Evenwel is het
waarlyk zo. De bitterste pillen bewerken
 de allerbeste gezondheid. **Wat aan de mond**
het misselykste voorkomt / is het allernutste
voor de maag. **Zuiker veroorzaakt spyn;**
maar zout bewaard. **Want waar mede**
wordt de verbussinge toch beter gekeerd / dan
daar door? de geschudde bomen staan het
vaste / en maken de sterkste wortels. **Den**
geslagen bast vzaagd de edelste vruchten.
De Bpe verfrist in den honing / en leeft in
azyn. **De Medicynmeester maakt dat de**
patient een koorts krygt / om daar mede een
zwaarder krankheid te verhinderen. **Op dat**
de ziel van de zonden mag gereinigt wor-
den / daarom moeten dikwils de sweren des
ligchaams toenemen. **En op dat het ligchaam**
niet en herderbe / daarom wordt de ziel dik-
wils benaubot gemaakt. **Het vogt wordt**
in de weerglazen door de hitte tot het dalen
gebracht / en door de koude verhoogt. **De**
Sterren geben by nacht den heldersten glans
van zich. **Wie wil zich over de verdruk-**
kingen bezwaren? verstandige Christenen
doen het niet. **Want zy weten dat zy van**

Godt gezonden worden. De aanvechting leert op het woord merken. Esa. 28 vs. 19. Geen kinder Gods blyven zonder aanvechting. Tob. 12. vs. 13. Is het niet bekend dat men zout by de Offerhanden gebruikt heeft? hoe kan ons hert een beter / en aan Godt welbehaachelyker Offerhande brengen / dan wanneer men uit de diepte roept? de hitte der aanbechtungen stelt de proef op het goud van ons Geloof. Worden wy gedrukt? dan word ons een poort gewezen / waar door wy tot aandacht kunnen gaan. In de winter heeft men in het Noorden withairige gebiertens. Hoe kunnen wy deugdzamer worden / dan wanneer wy in droefheid zijn? waar door kan ons hert beter beweegt worden den Geest van hovaardy te verwerpen / dan door droefheid? waar door kan men oormoediger worden? waar door kan men meer komen tot het afsterben der wereld / en haat der zonden / en afzweringe des Duibels? den kruisbeker is een gezonden beker voer de sterbelingen om die te dinken.

13. Als Godt my drukte en benauwde, zo wilde ik het lyden, maar de Menschen drukken my te hard? Myn vriend! zou den Mensch wel iets doen zonder de wil van Godt? als 'er een van Davids helden wilde henen gaan om Zimeï het hooft af te slaan / toen hy den uit zyn Rijk bluchtenden David vloekte / zag David de hervloeking van Zimeï niet als iets Menschelyks / maar als iets Goddelyks aan. Laat hem vloeken. Want de Heer heeft hem geheten vloekt

vloekt David. Wie kan nu zeggen waarom doet gy alzo 2. Sam. 16. vs. 10. Godt maakt veel pijlen die de Menschen affschieten moeten. Is Attila niet een geestel Gods geweest / waar mede ook de Christenen getuchtigt zijn? wy moeten geen leed anders aanzien / als dat het van Godt komt. Een Vader maakt ook roeden om zijne kinderen daar mede te tuchtigen. Daarom verdraagd den toorn des Heren. Israel! Het is uwer zonden schuld / dat gy zo gekastpdt word. Ondertusschen valt voor Gods voeten neder / en bidt om genade. Tuchtigt God u? zo kan hy u ook wederom genadig zyn. Men bemind immers het kind wederom als het gekastpdt / en de roede in het vuur geworpen is. Is dit des Propheten toezegginge niet: Wee u gy verstoorder! gy zult verstoord worden. Wee u gy Rover! gy zult berooft worden.

14. Evenwel word ik zo onschuldig gedrukt en geplaagt? Zulke reden mag ik niet horen. Waar geschied iets zonder oorzaak? Zoude Godt iets over ons besluiten? Misschien kunt gy in uwe ogen rein en zuiver zyn; daar gy in tegendeel in Gods oogen / Godloos / onheilig / vol van zonden-drek en onrein zyt. En offchoon gy geen bewustte zonden met u weten begaan hebt / Ei! hoe dikwils hebt gy van niet onwetende gezondigd? Wie kan opmerken, hoe dikwils hy feyld? vergeeft my ook de verborge misdaden. Die een mensch is kan zich van de Menschen niet afzonderen. De zonde kleeft ons aan en woond in ons. Wie wil een zui-

vere vinden, daar'er geen is? ziet onder zyne heiligen is'er geen een zonder opspraak, en de Hemelen zyn ook niet rein voor hem, hoe veel meer een Mensch die een gruwel, en quade is, en het onrecht in zich zwelgt als water? **Maakt u derhalven niet wit / maar beschuldigt u veel eer hoor Godt in stof en affche. En spiegelte u aan Job. hy kan op duizend niet eens antwoorden. Dat blyft daar by: God is rechtbaerdig in zyne werken / en handeld als een Vader met zyne kinderen.**

15. Het is erbarmelyk dat my de verleider zo drukt. Deze smaad gaat my recht ter herten, en door het hert? **Ik looghene niet dat de tonge-steken der quaadspreekers / vermoordende en dodelyk zyn. Maar wat zal men doen? men weet immers dat dit een gemeen quaad is; en dat de eerlykste van de verachtste moet lyden. Daar is quaad-spreken by die geene die haar eige quade gesteltenis niet zien. De quaadspreeker zit nooit by zyn eigen haard / en die zyn eige neus niet zien wil / zoekze in een ander-mans por. By de winkelhaak der boosheid eens quaadspreekers / is geen Mensch oprecht. De rechtvaardigste zyn hem de alleronrechtbaerdigste; de wyze dom / de redelykste lichtbeerdig. Zy veranderen de couluren naa haar eige welbehagen. Of schoon zy zelfs een schurftigen kop hebben / evenwel zoeken zy loog om haare naasten daar mede te wassen. Een quaadspreeker noemt Jesus zelfs een Samaritaan. De stinkenste woymen gaan op de beste rosen zitten / en de**

de blankste linnen moeten ook befeerd worden. In de tien Geboden der wereldts kinderen / is het achtste / het welk Godt op Zimeï gegeven heeft / niet te binden. Maar wie vraagt iets na zo een schending? of een esel my slaat: of een zogge aangzomd? dat hoef ik niet te achten. Goed gy ook zo! dan zal u de schendingen niet drukken. Men kan de zelve inderdaad niet beter als met eenen goeden wandel toestoppen. Nochtans komt het ons in het eerst in de oren als een Donderflag / als men de leugenaars en lasteraars hoord spreken. Maar dat onweer gaat over als men op de waarheid ziet: de leugen heeft korte benen / en verzinkt in den afgrond van de zee der waarheid. Hoed sprekers zyn Duivels kinderen / en komen eindelyk by den Duivel in zyn sweetstof te zitten. O! hoe verachtelyk zal zich die hells gespook hier namaals op zyn eigen bek moeten slaan? Die belogen word / die croofte zich met zyn eigen goed gewiffen / en bedenke dat Godt hier namaals eens alle zyne werken en onschuld openbaar zal maken. Waar het voor Zimeï niet meer schande / dat hy toc David quam en zeide: Myn heer rekene my de misdaad niet toe, en gedenke niet dat uw knecht u leed aandede. 2. Sam. 19. vs. 19. Als of 't hem een eer geweest hadde / toen hy David bloekte. Bergeeft gy ook met David aan uwe lasteraars / daar zal wel een Salomon komen / die Zimeï tot straf zal vorderen. Deze glinsterenden yskegel hangt niet ver over het zuiden. Het is genoeg dat de lastering der Menschen

ong by Godt niet schadelijk is. Zalig zyt gy als u de Menschen smaden om mynent wille, als zy daar aan liegen. Weest vrolyk en blymoedig, het zal u in den Hemel wel beloond worden. Matth. 5. vs. 11.

16. Ik moet evenwel zo veel ongeluk verdragen. Ik ben een arme verlatene; een ieder ziet my voor dien vogel aan uit dewelke men de veeren mag plukken? Het is waar/ zo roepen en kermen veele geringe armzalige en verlatene Menschen/ en inzonderheid ook de Weduwen en Wezen. Hoe worden die niet verdrukt? Men hoord haar klagen wel; maar waar is den helper? en waar de verlosser? daar zich Godt over erbarm! die het recht zullen spreken/ verkeren het zelve. Die zich over de armen ontfermen zoude/ onderdruktze. De wereld heeft geen genegenheid tot haar; waarom? deze konnen haar geen geschenken geven/ noch zyn op andere wyze bequaam/ zich in haar gunst in te wikkelen. En zo hebben Weduwen en Wezen ook geen boozspreker. Waren die booz handen/ men zou zo veel zuchten en klagen niet horen. Maar wat hoor ik? hebben Weduwen en Wezen geen boozsprekers? ik dacht dat zy mombaars hadden? en die verkieft men uit haar eigen vrienden en bloedverwanten. Zouden die haar niet reddden/ en haar beste zoeken? Och droefheid! Doogden rechte opbreeters booz de Weduwen en Wezen? dat Weduwen en Wezen moeten hebben/ nemen zy haar voor de monden weg. Zy vullen zich op met het goed der vreemde en verlatene. Zy vreten der

We-

Weduwen Huizen / en der Wezen brood
 op / en het helpt ook niet dat zy brinden
 zyn. Hoe nader brind / hoe zekerder Gode.
 De naaste / de argste. Waar zy moeten by
 de Ovrigheid Rekening van haar hoogdy
 doen? Daar mag ik niet eens van horen:
 wie hend den loop der wereld niet? kan men
 de haarten niet verstoffen? Zalomons klach-
 te is niet valsche. Hy heeft gezien die on-
 recht leden, dat ze geen trooster hadden,
 om dat haare verdrukkers te machtig waren.
 Eccles. 8. vs. 6. Ik zeg dit. Gy verlatene ar-
 me en onrecht lydende / weest geduldig als
 gy onderdrukt en vervolgd word. Als gy
 op de wereld geen helper hebt / dan neemt
 uw roeblycht tot Godt / die zal u helpen en
 bystaan.

17. Hy is een Vader der Wezen, en een ver-
 zorger der Weduwen. Hy ziet uw onrecht aan /
 en weet uw arbeid en moeite. Het is beter
 gedrukt te worden en ongeluk te lyden dan het
 een ander te doen. Ebenwel is aan beide haar
 loon toegeschreven. Wezen de Hel / en den ande-
 ren den Hemel. Wezen verdoemens / pek /
 vuur en zwavel; den anderen de kroon der
 Zaligheid en eeuwige vreugde. Zo beloond
 Godt de quaden / en troost de elendigen.

18. Zy hebben my dikwils gedrongen,
 van der Jeugd af. Is hier geen troost ge-
 noeg? De byand beledigt ons; maar hy
 kan ons niet overweidigen. Een gelobig
 mensch dringt ebenwel op het laatste daar
 door heen. Zy moeten zich stoten en vallen /
 als zy zich tegens de rechtvaardigen aan-
 zetten; het is een woord van verheuginge:

hy heeft my gedrukt! waarom? ik zie dat Gods bescherminge daar by geweest is / als droefheid doorgestaan is / dan volgt troost. Als den boom geschudt is / dan staat hy vast. Als het goud in het vuur geweest is / wordt het tot de kroon gebruikt. Als den slag gedaan is / volgt de buit; op onze strijd de overwinninge; op onzen arbeid den loon; op onze droefheid de eeuwige vreugde. Op Lazarus pijn volgde troost. Zo kroond standvastigheid het einde! Wapend u derhalven gy kruisdragers tot wederstand. De byand word nooit beter verslagen / dan door dapperen tegenstand. Blaft een hond u aan? werpt hem met stenen / hy zal haast te rug lopen! als de wereld / de zonde en Duivel wederstand vernemen / dan zullen zy u rust laten. 't Geloof / het gebed en geduld / zyn de wapenen / waar mede wy onze byanden afwerpen kunnen. Daarom zo wederstaat den Duivel / dan blied hy van u weg. Gods woord is uw staf / daar moet gy op rusten / en dat heeft ook troostig genoeg. Daarby is Jezus ook zelver by u / hy wacht maar / en ziet hoe gy u zelve gedraagt. Hy staact achter de muur en ziet door de blinden. Zouden uw krachten zakken / hy zal u waarlyk bystaan. Is Godt dan voor ons wie zal tegens ons zyn? Rom. 8. Weest getrouw / en volhard tot het einde; dan zult gy uw byanden zien leggen tot een doetbank uwer boeten. Maar wee den geene / die in den geestelyken strijd maar in de lucht schermt! die bedriegt zich zelve en word

tot

tot een roof van zyne wederpartijders!

SIC TUTUS ABIBIS.

Komt u den vyand aan,
Gy zult hem tegenstaan.

Wie kend de Waereld niet, de Duivel, en de
Zonden?

Waar heeft by deze schaar een Mensch ooit
rust gevonden?

Zy stormen steeds op ons gelyk een felle wind,
En maken dat noch ziel, noch lichaam ruste
vind.

Wat staat ons dan te doen, als weêr en win-
den razen,

En 's Levens-kiel, op 't Meir der Waereld,
vol verbazen,

Zich dan heft Hemelwaarts, en dan zinkt-
in de Zee?

Men doet het veiligst' dat men onverschrok-
ken treê

Door storm en onweêr heen: Des vyands
listigheden

Verwind men door 't geloof, geduld, en
door gebeden.

Hy die hier vreest, werd door zyn vyand
achterhaald,

Daar by, die dapper is, gestadig zegepraald.
Dies laat ons met geduld des vyands druk-
ken lyden;

Het past een Christen niet, te vrezen onder
't stryden,

Inzonderheid als Godt ons strekt een scherm
en schut,

Dan is des Duivels list en 's vyands trotsch
oñnut.

X. ZINNEBEELD.

Esa. 66. vs. 11.

Gy zult zuigen enⁿ verzadigt worden van de borsten haars troofts.

X.

De verkwikkende troost.

I.

Dat des Menschen leven een Jammerdal is / dat loochend niemand. Wat booz hertens-angst en benauwtheid gevoeld een ieder niet? Het is een hondertpondige last die de schouwers aller Menschen drukt. Wy gaan krom en zeer gebogen / den ganschen dag gaan wy droevig; den eene mensch is zelver des anderens verholger. Waar is een Abel die zijn Caïn? waar een Jesus die zijn Judas? waar een Abner die zijn Joab? waar een David die zijn Zimeï en Absalon niet vind? wy treden zo haast niet in de Waereld / dat wy ons kruis niet aanstonts booz ons zien staan / en het zelbe moeten kussen.

2. Het tydelijk elend is verdraagelyk als men daar troost by te wagten heeft; die geen troost te gemoed ziet / lijd een dubbelt bezwaar.

Zon-

de verkwikkende Troost.

Eſai. 66. v^o 11.

*Gy zult zuigen en verzadigd worden
van de borsten haars troosts.*

Zonder troost heben de kniën; de schouders zakken, en de zenuwen worden krachteloos. Sion strekt haare handen uit, en daar is doch niemandt die haar troost. Klaaglied. Jer. 1. vs. 17. Daarom moet zy wenen, en beide hare oogen met water laten vlieten, om dat den trooster, die hare ziele zoude verkwikken, verre van haar is. Cap. 1. vs 16.

3. Alle troost is niet eben krachtig. Alle wateren lesschen den dorst niet; een moerassig water verwekt meer den dorst / dan dat het de zelve stillen zoude. Hoe menschen buik is van wind opgeblazen / en niet verzadigt door voedzame spijs. Als iemand hongertig zynde zich met Zodomitische appelen wil verzadigen / dan word hy bedrogen. De waereld geeft wel troost / maar een zulke die ledig is. De Duivel heeft ook troost / maar een verleidenten. Myn Volk uwe troosters verleiden u, en verstoren den weg, daar gy op gaan zult. Esa. 3. vs. 12. Der vrienden troost is ook niets. Jobs vrienden waren moeyelpke vertroosters; en zyn wijf was een verdoetige troosteres. Is iemand onder de Moordenaars gevallen / en legt half dood? dan gaan de Diefsters en Lebten hoorby; een Zamaritaan / en vreemdeling moet het beste daar by doen. Wie klaagt tegenwoordig niet? Men hoord wel dat ik zucht, en heb doch geen trooster: alle myne vyanden horen myn ongeluk, en verheugen zich. Klaagl. 1. vs. 21. De smaad breekt my myn herte, en krenkt my: ik wagte of het iemand jammerde, maar daar is niemand; en op troosters,
maar

maar ik vinde geene. Pl. 69. vs. 21. 4. Die
 een gezond oordeel heeft / kan in zyn nood
 troost booz zich vinden. Ik geef zulks toe /
 maar met die boozwaarde: als het oordeel
 van een Goddelijke hand geleid word / dan
 gaat het booz ongebaande wegen; maar als
 het zich zelfs leidt / dan struikelt het en valt
 neder. Bloten troost van verstand is zeer
 elendig in droefheid; zy is als de medicij-
 nen van een swezzenden Quakzalver / daar
 de ware daad op het werk niet volgt. Daar-
 enboven zyn ook de ongeluks gevallen zo
 veelerleij / dat het verstand ons daar tegen
 niet oprechten kan. De grootste troost van
 het verstand is deze: Wat men niet kan
 veranderen, moet met geduld en standvas-
 tigheid verdragen worden. Het verstandige
 Athenen heeft zulke troostende verquikkin-
 gen niet / als het heilige Jeruzalem. In
 deze stad Gods word oberbloedigen troost
 gegeven. Honden wy uit de gebrekkelij-
 ke put van het verstand zulken troost schep-
 pen / als wel uit de reine en rijke fonteyne
 des Goddelijken Woords: waar in was
 een Christen gelukzaliger als een Heiden?
 Maar Heer, uwe vertroosting verquikken
 my! was uw Woord myn troost niet geweest?
 ik was vergaan in myn elend. Gods troost
 is een heerlyke en onderhoudenden troost:
 laat de Medicijnmeesters roemen op haar
 overal toe dienende middelen / waar booz zy
 alle de ziekten des menschelijken ligchaams
 kunnen wegnemen / en genezen willen. Ik
 prijs den Goddelijken troost veel hoger. Waar
 is een tpdelyk en geestelyk; waar een elend

des ligchaams en der ziele / het welk niet zeker en in het geheel daar dooz kan verhindert en weggenomen worden?

5. Gy zult zuigen en verzadigt worden van de borsten haars troosts. **Ik vinde den booznaamsten troost by Godt.** Komt herwaards tot my, gy alle die vermoeid en beladen zyt, ik wil u verquikken. Matth. 11. vs. 28. **Is deze nodiging niet een rphdom kan troost? wie is 'er die een gebrek aan den Goddelijken troost zien kan? die troost nodig heeft die nadere hier na toe.** Komt herwaards gy blinden tot u licht: gy vallende tot uwe oprechtingen: gy dwaalende tot uwen weg: gy gevangene tot uwe ontslaginge: gy zieken tot uwen Medicijnmeester: gy naakte tot uwe kleding: gy doden tot uw leven: gy dorstige tot uwen drank: gy hongerige tot uwe spijze: gy verlatene tot uwen helper: gy benauwde tot uwen troost: gy alle die in nood zyt tot dien die zich uwer erbarmen zal / en met rphen zegen en hemelsche genade tegenkomt. **Het is Godt die den eenigen helper is in alle droefheden.** Hy zelber eischt van ons dat wy hulp en troost by hem zullen zoeken. **Roept my aan in de tyd der nood,** zo zal ik u redden, en gy zult my pryzen. **Ik ben by u in de nood,** ik zal u daar uit rukken, en ter eere brengen. **Ik wil u verzadigen met een lang leven,** en wil u myn heil tonen. **Wie ziet in deze woorden niet dat Gods troost de grootste is? Menschen troost is gering!** wat kan een Vader of een Moeder aan haar sterbende kind doen? zy
kun-

kunnen deszelfs smert en doodsangst wel
 aanzien / maar niet wegnemen. Een Min-
 ne is by het Kind / en geeft het de borsten
 als het gezond is; maar wat kan zy aan
 het zelve doen als het ziek is? kan zy het
 wel reddē? Een trouw Vriend kan den an-
 deren in de gebangenis toespreken / ook troos-
 telijke woorden aan hem geven; maar kan
 hy de ketenen en banden wel wegnemen? kan
 hy de gebangenis openen? dat moet hy wel
 laten staan; als hy weg gaat / gaat den troost
 ook weg. Als het gewissen puiſt en een ge-
 ruisch maakt / en het hert vol quaal is / van
 wegen de Hellsche aanbechtigen / of schoon
 'er dan duizend troosters zich lieten binden /
 zo kan 'er geen eenige helpen / als de Heili-
 ge Geest geen oip in de wonden giet. Maar
 als Godt met zynen Heiligen Geest maar
 tegenwoordig is / dan mogen alle Menschen
 ver van ons zyn / daar is niets aan gelegen.
 Godt troost in nood / in ziekte / in elend / in
 leven / in dood / tegens Duivel en Helle. Al-
 le Menschen / grote en kleine / mogen van
 ons wipken / Vrienden en Bloedberwanten
 weg gaan / Godt staat altyd by ons / en ver-
 laat de zyne niet. Geen elende zo zwaar /
 geen ongeluk zo groot / geen armoede zo ver-
 bztig / geen ziekte zo smertelyk / geen on-
 gelijk zo onverdzagelyk / geen honger zo scherp /
 geen pest zo vergiftig / geen oorlog zo ver-
 derffelyk / geen steek in het hert zo dodelijk /
 dat Godt geen troost daar voor zoude hebben.
 Legt de last des kruices zo zwaar op uwe
 schouders dat gy daar onder neer moet zin-
 nen / Godt is uw troost: De Heer slaat en
 kan

kan helen, hy dodet en maakt levendig. Deut. 32. vs. 39. **Kan u van de hand des Heren eenig ongeluk overkomen? geloofst zekerlyk dat hy niet zegt als hy laat zeggen: Godt legt ons geen groter last op als wy dragen kunnen. 1 Cor. 10. vs. 13. Zyt gy in ziekte? Godt heeft medelyden met onze smerten. Hebr. 4. vs. 15. Hy reddet de ziel van de dood. Ps. 30. vs. 4. Of schoon de regtveerdige veel moet lyden, zo helpt de Heer hem uit dien allen. Hy bewaard hem al zyn gebeente, dat 'er niet een van dien gebroken word. Ps. 34. vs. 20, 21. Haat de wereld u? smaadt en lastert zy u? Zalig zyt gy als u de menschen om mynent wille smaden en vervolgen, en spreken allerlei quaad tegens u, is het dat zy daar aan liegen, weest vrolyk en blymoedig, het zal u in den Hemel wel beloond worden. Matth. 5. vs. 11, 12. Zyt gy in gevaar? De Heer is uw stok en staf. Ps. 13. vs. 4. Als gy door het vuur gaat, zo zal ik by u zyn, gy zult niet verbranden, en de vlam zal u niet aansteken; en als gy door het water gaat, zo wil ik by u zyn, dat de stromen u niet zullen verdrinken; want ik ben de Heer uw Godt, de Heilige in Israël, uw Heiland. Esa. 43. vs. 2, 3. Zyt gy in armoede? Godt heeft de armen verkoren, die ryk in het geloof zyn. Jac. 2. vs. 5. Het mag dan gaan zo als het wil; is Godt voor ons, wie zal tegen ons zyn. Rom. 8.**

6. In grote nood kan Godt alleen troosten. **Die het leven heeft gegeven / kan het zelfve ook behouden; die het leven is / geeft het ook aan de doden. De duisternis word**

door den helder lichtende Zonne-glans weg-
genomen. De grootste smerten worden van
Godt alleen verzagt en verbonden. Hy is een
Godt der verdujdigheid en des troofts. Rom. 15.
vs. 5. Een Godt alles troofts. 2 Kor. 1. vs.
4. Hy is een ziel-labende medicijn door ons
matte hert; een verlichtend licht; een troofs-
telph woord; een zoeten reuk; een verzadig-
gende spijze.

7. De gene die den nood van een iegelyk
weet, kan ook aan alle en een ieder trooft
geven. Den trooft der menschen gaat zo
ver als zy des naastens gesteltenisse weten
en kennen; daar hy breeft ook den eene mensch
aan den anderen zyn nood te ontdekken. Godt
weet en kent de nood der menschen beter dan
den mensch het zeggen kan; hy weet wat in
den mensch is / en verstaat zyne gedachten
van verre. Gy hebt geteld myn omswerven
en myne beweging; bewaard doch myne tra-
nen wel in uwe kist; vat de zelve en neemt
ze op: zyn zy niet in uw Boek? ja zekerlyk hebt
gy de zelve in uw Register aangeschreven. Dat
wil het verstand niet wel geloben / vleesch
en bloed willen zulks niet aannemen / en e-
denwel is het zo; die Overal tegenwoordig
is / kan alles zien.

8. Vele kennen eens anders gebrek en nood
wel, maar helpen nochtans niet. Hoe gaarne
had Hagar haar dorstig kind geholpen / maar
het was in haar vermogen niet. Toen de
Koning van Syrien aan den Koning van I-
sraël geschreven hadde dat hy Naaman van
zyne Melaarsheld helpen zoude / en de Ko-
ning van Israël zyn brief las / verscheurde
hy

Hy zyne klederen / en zeyde: Ben ik dan Godt,
 dat ik doden en levendig maken kan, dat hy
 my dien man stuurd, dat ik hem van zyne
 melaatsheid genezen zoude? merkt doch op
 en ziet hoe hy geschil met my zoekt. 2 Reg.
 5. vs. 6, 7. **Alzo is Gods hand niet / zy**
is niet onvermogende. Godt doet alles wat
 hy wil, en geeft meer als wy bidden en ver-
 staan. **Hy reddet ons uit zes droefheden / en**
in de zevende laat hy ons niet steken. Zyn
 alleen-heerschende macht en geweld heeft geen
 bepalinge. Hy is een meester om te helpen.
 Ps. 63. vs. 1. **Zyne oogen zien op die / die**
op zyne goedheid hopen / dat hy hare ziele
verlosse van den dood / en onderhoude in den
duren tyd. Ps. 33. vs. 18.

9. Gods troost is een ware troost. **Hoe**
bedriegelyk is des menschen troost niet? in
plaats van de zaak vind men een schaduw.
Ephraim voedt zich met wind / maar niet
alzo de gene die zich aan Gods troost hou-
den. Ik sta het toe / dat een buik niet zo
 wel met wind / als met spys kan gebuld
 worden. **De ijdele gemoederen zoeken haar**
bergenoeginge / maar zy vinden ze niet. Godt
 troost de zyne met der daad / daarom heten
 zyne troostingen ook Gods troostingen. Job
 15. vs. 11. **Gods troost gaat alle hoogte te**
hoben / en haald al het gewicht ober. Het
 is nadzulkelyk van Moses gesproken / Deut.
 11. vs. 10. enz. Het land daar gy henen komt,
 om dat in te nemen, is niet gelyk Egypten-
 land, van waar gy uitgetrokken zyt, daar gy
 uw zaadzaaien, en zelfs bewateren moest, ge-
 lyk een koolhof; maar het heeft bergen en

landsdouwen, die de regen van den Hemel drenken moet, op welk land de Heer uw Godt acht heeft, en de oogen des Heren uwes Gods altyd daar op zien, van het begin tot het einde des jaars. Zo een onderscheid was 'er tusschen Egypten en het beloofde Land; dit moest dooz na de kunst gemaakte pppen / en andere gemaakte waterleidingen bebochtigd worden; maar het beloofde Land wierd dooz den vrogen en spaden regen van den Hemel bebochtigd en vruchtbaar gemaakt. Ik zie alle troost buiten Gods troost aan / en bebinde dat de zelbe vergeleken kan worden by de bebochtiging van Egypten. Gods troost is in der daad / en oneindig verquikkende: als alles berchtwifeld en verschrikt / dan berheugd zich Paulus / en is goeds moets / hy weet van geen benauchtheid. Verblyd u in den Heere altyd, en wederom zeg ik u, verblyd u; want de Heer is naby. Philip. 4. vs. 4, 5.

10. Gods troost staat vast en bestendig; de zuil daar zy op rust is onbeweeglyk. Alle troost buiten Godt is tydelijk / maar Gods troost duurt eeuwig. Godt heeft ons een eeuwigen troost gegeven. 2 Theff. 2. vs. 16. Op de voorbede van Jesus Christus verchypgen wy de zelbe. Ik wil den Vader bidden, en hy zal u eenen anderen Trooster geven, dat hy by u blyve eeuwiglyk. Joh. 14. vs. 16. Een Christen die den Goddelijken troost heeft / heeft een vaste grond der hope / en een wortel van bestendige vzeugde; zyn hert zinkt nooit weg / maar komt altyd te voorschyn. Mocht het zomtyds daar toe komen / dat hy
niet

niet een gestadige zonneshijn des troosts hadde / dan heeft hy evenwel zeer gewis de morgenstond daar van in zyn ziel.

11. Gods troost is een verquikkende troost. Ofschoon het hert noch zo veel onrust gevoeld / zo kan het evenwel door den Goddeliken troost gestild worden. De Jongeren van Jesus sweefden in angst op de onstuitmige golven / maar zo haast Jesus sprak / en bebal / toen leidde zich de wind en 't weder neer. Genomen / de mensch voelde aan ziel en ligchaam de grootste droefheid / als Godt met zyn troost tegenwoordig is / dan heeft hy niet te vrezzen : men kan immers een kind aan de borst der moeder overbloedig stillen. Sommige schepsels kunnen zonder de Zon niet leven ; als een mensch den waren Goddeliken troost niet heeft / dan kan hy van het berderf ook niet vry zyn. Verbergt uw aangezicht niet voor my , op dat ik niet gelyk worde den genen die in den kuil dalen. Ps. 143. vs. 7.

12. Gods troost geeft nieuwe kragten. Toen Jonathan den honing gebruikte , wierden zyne oogen helder en klaar. 1 Sam. 14. vs. 27. Is in de Winter alles niet als dood ? ziet men het schepzel anders aan als iemand die na het graf gedragen wordt ? in de Lente is alles weer levendig ; met de opklimmende zon komt nieuwe kracht in de aarde : waar Godt met zynen troost inkeerd / daar heeft de mensch een nieuwe leven ; hy legt ook in dien / die men voor een dood aas houdt / zynen honing. Om hoort te gaan : onder de inwoonders der stad Gods is 'er geen , die zegt ,

ik ben zwak. Esa. 33. vs. 24.

13. Gods troost is van een onbeschryffelyke zoetheid. Hy is de goude gelbe en het **Manna**: de Appelen die de troostboom des **Paradys** dzaagt / zyn zoet van smaak en lieffelyk van reuk; de troost Gods is zo zoet dat hy allen anderen troost bitter maakt. Uwe lippen zyn als druipende honingzeem; honing en melk is onder uwe tong. Cant. 4. vs. 11. Uw woord is mynen monde zoeter dan honing. Ps. 119. vs. 103. **Ei** laat dan de kinderen dezer wereld haren stinkenden dzaf houden; gy myne ziel / legt u aan Gods borsten / en zuigt daar uit zyn verquikkenden troost!

14. Gy zult zuigen en verzadigd worden van de borsten hares troosts. **Is** de wereld niet dwaas / dat zy in het vergankelyke eenigen troost zoekt te ontfangen? wat dunkt u gy ryke / zonde uw rykdom u zonder Godt wel troosten? dien troost is meer dodende als verheugende. Daar zyn 'er meer om ziel en zaligheid gekomen / die troost by haren geldklomp gezocht hebben / dan die dezen Afgod niet gekend hebben; deze Rozeboom heeft meer doornen als bloemen; zy zyn daar door verzonken in het verderf en verdoemenis. **Gy** wellustige / hebt gy een vermaak van een boze lust? dat vergift heeft 'er meer gedood dan gezond gemaakt; **Simson** heeft in de schoot van **Delila** zich tot een huic aan de **Philistijnen** overgegeven; en **Belzazar** heeft by zyne tafel-breugd de doods post ontfangen. **Hoord** gy ijdelgezinde **Chyftenen** wat den **Heiden Seneca** zegt: Zoekt gy vreugd by uw eer,
die

die u niets als bekommering baren kan? dat u wellust en vergenoegen zal geven, is de oorzaak van alle uwe pyn. Een iegelyk wenscht vreugde, maar zy weten niet waar zy een bestendig vergenoegen zullen vinden; deze meend zulks door zwelgen te verkrygen, en door overvloed en grote delicate gasteryen; een ander in een hoog aanzien, daar een menigte pannelikkers met ontdekte hoofden en geboge kniën hare groetenisse maken; een ander dat hy veel vrienden heeft; een ander dat hy geleerdheid en wetenschap heeft. en met weinig dienende schriften de boekekasten vervuld. Al die vergenoegingen zyn bedriegelyk en kort: het staat zo met die menschen als met die van den drank bevangen zyn, deze verwekt een vrolyke en vrywillige razerny in een korten tyd, en baard een langdurig en walgend verdriet in het vervolg.

Epist. 59. **Waarom teld gy dwaazen het geld daar geen brood is? en uwen arbeid / daar gy niet verzadigt kond worden? hoorde my doch eens / haast u en komt nader; gy die dorstig zyt / en geen geld hebt / komt tot het water / koopt en eet / koopt zonder geld / om niet beide wyen en melk. Esa. 55. vs. 1, 2.** **Waarom zal men tot de moerassige kuilen gaan / als men de heldere en klare spring-aders hebben kan? waarom wil men zich met bodden bekleden / als men een schoon bruslofts-kleed kan krygen? ik bid u Menschen om uwe welbaards wille / zoekt het beste voor u eijge zelve. De Bye gaat op geen aas zitten / en verlustigd zich niet met frank / zy zoekt haar spys op de welriekende Rozen: wat heeft**

heest een mensch by die snode en vuile ijdelheden te doen / als hy van de volheid Gods alles geneten kan?

15. Ik nodige u alle die gebrek aan Gods troost hebt / tot het genot derzelve. Waaron wilt gy niet komen / daar Godt zich aanbied u zo wel te bezegenen? Hoe zal ik u zo wel doen Juda, hoe wil ik u beschermen Israël? daar is geen kruis zo zwaar / dat dooz Gods troost niet ligt gemaakt kan worden; geloofst gy zulks niet? zo ziet de heilige Martelaars aan; hoe komt het dat zy in ketenen en banden vrolijk / in vuur en brand ongevoelig / op zulke schrikkelijke pijnbanken hertvochtig geweest zijn? is het niet Gods troost / die dooz den Heiligen Geest in hare herten gegoten is? Toen Paulus de kracht daar van onderhouden had / sprak hy met vrymoedigheid uit: Wie wil ons scheiden van de liefde Gods? droeffenis, of angst, of vervolginge, of honger, of naaktheid, of gevaar, of zwaard? maar in dezen alle overwinnen wy verre, om diens wille die ons lief gehad heeft. Want ik ben gewis, dat noch dood, noch leven, noch Engelen, noch vorstendommen, noch geweld, noch het tegenwoordige, noch het toekomende, noch het hoge, noch het diepe, noch geen ander schepzel ons scheiden kan van de liefde Gods, die daar is in Christus Jesus onzen Heere. Rom. 8. vs. 35. enz.

16. Hoe kom ik dan daar heen dat ik Gods troost genieten mag? Gods woord geeft ze aan ons; wat buiten het zelve is / is wel iets / maar niet in het geheel bergenoegende. De Heilige

linge Schrift leerd ons hoe wy ons in Gods
 genade troosten kunnen; Godt laat zich in
 zyn Hellig Woord binden / en dat zelve is
 het woord onzes troosts. Was uw woord myn
 troost niet geweest, dan was ik vergaan in
 myn elendigheit. Zo haast aan David den
 troost Gods ontbrak / zocht hy de zelve in
 Gods woord / en vond ze daar ook; verhal-
 ven weet ik geen beter raad als deze. Die
 op de Zee van droefheit haart / moet om-
 zien na de Duurbaak van Gods woord / dan
 zal hy wel haast in de haven des troosts in-
 lopen: let daar op gy arme / verlatene / zie-
 ke / gevangene / leeddragende / bedroefde / en
 in doodsnoed leggende zielen; schreeuwot gy
 als een Hert na het versche water tot den
 lebendigen Godt? doofst uw ziele na zyn
 troostwater? zy weet dan de fontein van
 Gods woord / laat u zulks stromender wij-
 ze toebloeten. De Hellige Schriftuur / dien
 hoozn des oberbloeds / daar uit kunt gy hol-
 heid boven volheid nemen! houd u aan Je-
 sus / als dan zal zich Jesus wederom aan u
 houden. Gy vermoesde legt u neder in zynen
 schoot en aan zyne borst / dan zult gy zuigen
 en verzadigd worden aan de borsten zynes
 troosts. Godt zal u op het ziekbed verquik-
 ken / en aan de rijke tafel der zaligheid zet-
 ten: laat niemand deze gelegentheit verzu-
 men; die te laat komt lijdt schade en gebrek;
 die ter rechter tyd komt geniet het Abond-
 niaal; wat is 'er heerlyker als aan Gods
 tafel gespijst te worden? ik zie dat hoor het
 grootste geluk aan. De wereld oordele wat
 zy wil; heb ik Godt dan heb ik genoeg / het

3p in het leven of in de dood. De Heer is myn Herder, my zal niets ontbreken; hy weid my op een groenelandsdouwe, en voerd my tot het versche water, hy verquikt myne ziele, en voerd my op de rechte straten, om zyns naams wille. En of ik al wandelde in een duister dal, zo vrees ik geen ongeluk; want gy zyt by my, en uw stok en staf troosten my. Gy schenkt my vol in, gy zalft myn hoofst met olie, en bereid my eene tafel tegen myne vyanden. Het goede en de barmhertigheid zullen my volgen myn leven lang, en ik zal blyven in het Huis des Heren altoos. Ps. 23. **Godt trooste u alle die 3pnen troost verlangen.**

H Æ C R O S A M E L L E F L U I T.

Zy kunnen troost ontfangen,
Die hem van Godt verlangen.

Het is der dwazen werk, een nietig onderwinden,
Te denken buiten Godt den zoeten troost te vinden;
Het water uit een koele en reine bron dat lescht
De grote hitte en dorst der Menschen 't allerbest.
Een Honingby kan wel uit Netels honing lezen;
Maar toch de Roosbezit een meer verzoetend wezen,
In hare bladen, als met melk en bloed geverft,

Heeft

Heeft zy den Honingdauw in overvloed ge-
erft:

Wilt dan de Waereld met haar schynfchoon
nooit vertrouwen,

ô Ziel, want gy kunt nooit op haar uw' ho-
pe bouwen;

Wanneer gy denkt dat zy van herten u be-
mind,

Bedroeft ze u 't meest, en is het minst' tot
u gezind.

By Godt is Trouw en Troost, om 't herte
te verquikken,

Voeg u by Hem als u het ong'luk wil ver-
ftrikken;

Zo ge u houd aan zyn woord, en werpt in
zynen schoot,

Zult gy bekleed zyn, als gy waant te zyn
ontbloot.

XI. ZINNEBEELD.

Cant. 2. vs. 13.

Komt herwaarts myne Duif in de gaten
der steenrotzen.

XI.

Het onverschrokkenne gemoed.

I.

Het is een ten hoogsten' pypffelijke zaak /
dat men in alle aanberchtigen stand-
vastig is / niet en wylt / offchoon u duiz-
zend vbanden aanbullen / en duizenderlet droe-
fentffen ontmoeten. De nietswaardige we-
reltskinderen achten den geestelijken Zie-
lenstrijd booz slecht en zeer gering ; maar
wat booz een dapperheid daar toe bereischt
wozd / betuigen / en wozd aangetoont booz
zo vele schipbreuken der arme zielen / die het
anker des heils verloren hebben. Bebrees-
de gemoederen zijn tot dien strijd niet be-
quaam : ook die / welke hare sterkste zicht-
bare vbanden overwonnen hebben / worden
van de onzichtbare gebeld. Die een vijand
te gemoet ziet / die wapend zich by tijds ;
hy maakt geweer te hebben / waar mede hy
zijn

Het onverschrokken gemoed.

Cant. 2. vs 13.

*Komt herwaarts myne duije
in de gaten der Steenrotzen.*

zijne aanballen weerstaan / en de zelbe kan overwinnen: die dan eerst een schild wil zoeken als de moordpijlen om hem bliegen; en die eerst een zwaard wil kopen / als de vband het zijne al tegens hem uitgetrokken heeft / zal zonder twijfel zyn vband tot een buit moeten worden.

2. De Duivel en onze andere vbanden zyn daar mede bezig / dat zy onze krggswapenen mogen roben; de Hoop is een van onze scherpste pijlen / waar mede wy onze vbanden kunnen overwinnen; en het Geduld maakt al den anderen arbeid en bitterheid zoet en aangenaam. Kan den Hetschen Nahas de geestelijke borgers tot Jabes het oog van geduld en hoop uitsteken / zo zyn zy van hem tot schande gemaakt. Is dat geen gewonne spel / als de mensch denkt dat het te vergeefs is op den Heere te hopen? dat men Godt moet verlaten / en zyn hert aan de wereld hangen? dat het een dwaasheid is op het toekomende te vertrouwen? of de Majesteit en Heerlykheid Gods / of Gods Gerechtigheid en wettigen Toorn / belet het dat hy zich onzer in het vzonder kzeunen of aannemen zoude? die daar geloof aan geest legt reeds half in de Hel / en word van de klaauwen des Duivels vast gehouden.

3. Een Christen staat onbeweeglijk. Slaet met een hamer op een steenrots / zo zal den hamer eer als de rots beschadigt worden; voor Godt is het hert van een gelobige weker als Was / en in droesenissen harder als een Diamant. Die een goed harnasch aan heeft / is niet benaaut tot voor een hout / stoot /

stoot / of scheut. Die in storm op de zee dob-
bert / moet het zinken verwagten ; maar
die in de gaten van een harde en digte steen-
rots legt / die rust zeker tot dat het ober
is. De hoop verwagt het aanstaande ge-
lukt / en de geduldigheid gebiedt ons het te-
genwoordige ongelukt standvastig te verdra-
gen : en waarom zouden wy twyffelen in on-
ze elend ? wy hebben immers een genadige
Godt en Vader / en een liefstykhe Jesus Chri-
stus / door wien alle dingen zijn / en wy in
hem ; die kan ons niet verlaten noch verzu-
men. Eer dat Christus zyn broeders hert
van ons afwenden zoude / moest hemel en
aarde vergaan : hy is een helper ; zoude hy
zyn hand ons onttrekken ? hy is een redder ;
zoude hy ons in nood laten zitten ? hy is den
ontfermer ; zoude hem het hert niet bryken ?
hy is onze broeder ; zoude hy zyn vleesch en
been vergeten ? hy is het hooft ; zouden dan
de ledematen / zonder daar ober aangedaan
te zijn / verderben ? hy is de geestelyke klof-
henne / die ons onder de schaduw van zyne
vleugelen bedekt tegens alle geweldige lijfs-
en ziels-aanballen. Weest niet bevreesd , ik
ben by u ; wykt niet , ik ben uw Godt. Ik
bescherm u , ik bewaar u door de rechten
myner gerechtigheid. Dat woord kan niet
missen ; Godt liegt niet / en zyn woord is
het woord der waarheid.

4 Komt herwaarts myne Duif in de ga-
ten der steenrotzen. Is dat niet een nooit-
gehoorde liefde ? die zo her afgeweken zijn
worden nader by geroepen / en de afgeweke-
nen worden aangelokt ; de zondige mensch
hoord

hoorde de stem van een genadigen Godt. O gy inwoonders Moäbs verlaat de steden, en woond in de steenrotzen, en doet als de Duiven, die in de zelve gaten nestelen. Jer. 48. Wereld-beminnende gemoederen / verlaat de woning der dwaalingen / wipkt uit Babel / verlaat de snode wereld / en gaat wonen in die steenrots / die Christus is. Hoorde eens gy zondige menschen / Jesus uw Zaligmaker roept u: in zijn Iyden is 'er niets dat niet een roepende stem tot u zend / als dat gy de behoudenis en zaligheid uwer lichamen en zielen moet bewaren: zyn bloedbloeiende angstzweet roept u toe: komt hier, verbergd u / in de om uweent wille noodlijdende ziele; de doornige kroon des Heilands roept: komt hier, en verbergt u in de hoofwonden; de nagels die Christus handen en voeten doorboord hebben / roepen: komt hier; de spies roept: komt hier, en verbergd u: de wonden uwer Heilands zyn uwe rustplaatzen: zalig en heilig is hy die de roepende stem des Heilands gehoorzaam is. Hoe roept de Wysheid niet / en nodigd de dwaazen! o gy mannen / zij roept tot u / en roept de lieden: Wie slegt is die keere zich herwaarts; en tot den zot sprak zy: komt teerd van myn brood, en drinkt van den wyn dien ik schenk. Verlaat het slechte wezen, zo zult gy leven, en gaat op den weg der kennis. Proverb. 9. vs. 3, 4. Als een vermoeid hert getroost kan worden / dan kan het door deze troost-stem geschieden: Komt in de gaten der steenrotzen gy benaantode ziele; gy bedroefde opend uwe ooren; Jesus roept u. Wie zoude niet willen

len zeggen dat Godt een vriend is der genen die een nedergeslagen geest hebben?

5. Ik vind in deze genadige roeping des Zaligmakers een heerlijke voorzorg voor myn armen mensch. Zegt nu gij ongelobige dat Godt zich om my niet bekommert: ben ik niet het werk zijner handen? ja ik ben zijn kind / hij heeft my geschapen. Dien uitblugt kan niet doozgaan: dat Godt ook de Schepper van het Bee is / maar dat hij daar niet voor zorgd. Ja zekerlijk / Godt heeft ook grote zorg daar voor! geen musch valt zonder de wille Gods op de aarde. Voor ons Menschen is Gods liefde veel groter. Een kunstenaar bemind het eene konst-stuk meer als het andere; en Godt ons meer als het Bee. Gods voorzorg voor de Menschen drukt hy op syn borst / en houdt zijne alziende oogen over ons open. Die het oog gemaakt heeft, zoude die niet zien? die het oor gemaakt heeft, zoude die niet horen? Godt ziet en weet onze nood / en hoorde ons zuchten ook van verre; zijn liefde kookt hem in het herte / en breekt uit voor de reden zijnsmonds: Komt herwaarts tot my, alle die vermoeid en beladen zyt, ik wil u verquikken; neemt myn jok op u, en leerd van my, want ik ben zagmoedig, en van herten ootmoedig. Matth. 11. vs. 28, 29.

6. Komt hier. De roepende genade-stem helpt ons niet / als wy aan de zelve niet gehoorzaam syn willen. Godt wil zich over ons ontfermen / en wy moeten ons der ontferming deelachtig maken. De goederen die

ble Godt ons aanbied / moeten wy met de handen des geloofs ontfangen en aannemen. De verhuizing der Hemelsche goederen is ons niet nut / als de toe-eigening daar niet bpkomt. Als de tafel gedekt en met spys opgevult is / dan heeft de maag geen verzadiging als men ze niet gebzuikt; aanzien verlustigd / maar genieten verzadigt. Gods genade / bescherminge / en goedertierendheid / word uitgezeid over de gene die de zelbe hegeeren te ontfangen. Hoe kan een zondaar van zonden bevrjyd worden / als hy het bloed van Jesus Christus in het ware geloof niet aannemen wil? hoe kan men voor den Duivel en de Hel verzekert zijn / als men zich onder het kruis van Christus niet nederlegt om te rusten? die de hitte der aanbegtninge geen schade doen zal / moet zich in de zijwonde van Jesus verbergen. Ik vermaan u gy zondaars, in Christus plaats, verzoend u met Godt. 2 Cor. 5. vs. 20.

7. Myne Duif. Een lief kind heeft veel namen. Jesus ziet zijne Kerk vriendelijk aan / en geeft haar een zoeten naam. Kan een Bruidgom zich anders tegen zijn Bruidtonen? Jesus is de Bruidgom / en de Kerk nevens een ieder gelobige ziele zijne Bruid. De gelobigen zijn rechte Duiven in Gods ogen; wat is 'er schoonder als een Duif? Als gy te veld legt zo glinsterd het als de vleugelen der Duiven, en gelyk als goud en zilver schittert. Ps. 68. En wat kan 'er liefelijker in Gods oogten zijn als een gelobige ziel? ik bekien dat wy van nature zeer mismaakt zijn; wy hebben een zwart Moren-aangezicht /

zicht/ en een Heidens hert; hoe leggen wy met bloed en dizek bezoedeld: maar hoe schoon heeft Godt ons gemaakt door zyn genade/ toen hy ons van de zonden afgewassen heeft door het bloed van Jesus Christus zynen lieben Zoon? Ik baadde u met water, en wiesch u van uwen bloede. Ezech. 16. Christus heeft ons lief gehad, en gewassen met zyn bloed van onze zonden. Apoc. 1. **Doen ons de rechtveerdigmaking Christi toege-eigend is geworden/ hebben wy het heerlijkste en schoonste cierraad ontfangen.** Toen hebben wy klederen des Heils aangetrokken, en zyn met den rok der Gerechtigheid bekleed. Esa. 61. vs. 10. **Doe Hester moest komen by Ahasberus/ moest zij zich zes maanden te boren met balzem en mirrhe/ en zes maanden met goede specerijen vertieren/ op dat zij den Koning mogt welgeballen.** Esther 2. vs. 12. **En wy hebben de zalvinge des H. Geestes ontfangen/ toen onze ziel met Jesus haren Bruidegom verloofd is.** Wy zyn afgewassen, wy zyn geheiligt, wy zyn gerechtveerdigd geworden, door den naam des Heere Jesus, en door den Geest onzes Gods. 1 Cor. 6. vs. 11. Ende daarom hebben wy na deze genade geen vlek noch rimpel, of iets diergelyks aan ons, maar wy zyn heilig en onberispelyk. Ephes. 5. vs. 27. **Wat is zuiverder als een Duif? een Duif haat de vuiligheid en onzuiverheid: de gene die ware ledematen van de Christelijke Kerk zyn/ zuiveren zich van alle beplekningen des geestes en des vleesches.** 2 Cor. 7. **En gelijk als Jesus rein is die ons afgewassen heeft, also reinigt zich**

zich ook een ieder die hoop tot hem heeft.
 1 Joh. 3. vs. 3. **De Duif** is een eenvoudig
 dier: en de gelobige zielen gelijken aan de
 zelve; zy zijn verstandig ten opzichte van
 hare zaligheid / als de slangen; en in alle
 snode wereldsche ijdelheden zonder valsheid /
 en eenvoudig als de duiven. Matth. 10. **Een
 Duif** is een vruchtbare vogel: de gelobige
 ziel ook; zy is vruchtbaar in alle goede wer-
 ken. Tit. 3. **Men** gaat gaarne met de **Dui-
 ven** om / om derzelver aangenaamheits wille:
Jesús heeft zijn hertens vzeugd aan een ge-
 lobige ziel. **Zie** het onderscheid tusschen een
 gelobige en godloze eens aan / zo welbeha-
 gelijk als deze zyn / zo verbzietig zijn de andere
 aan den Allerhoogsten; zy bliegen als stinkende
Kabens en verscheurende **Adelaars** op het
 dode aas der boze lusten; als **Zoggen** en **Ver-
 hens** woelen zy in den poel der zonden / en
 zijn met etter en bloed van het hoofd tot de
 voeten besoeveld. **Die** zullen niet komen tot
 de heerlijkheid des **Hemels**. **Gy** gelobig
 hert behoud wat gy hebt / laat doch nte-
 mand uw tieraad wegnemen; de geestelijke
Bzuid zegt: heb ik myn rok uitgetrokken /
 dan zal ik hem niet wederom aantrekken.
Het bloed van **Jesús** en zijne gerechtigheid
 is uw tieraad en eerekleed / daar mede ver-
 schijnt gy voor **Godt** tydelijk en eeuwig.

8. Komt hier myne Duif. **Ik** zie de gelo-
 bigen aan / maar als zodanige die nergens
 als in de woestijne en in de gaten der steen-
 rotzen zich moeten ophouden. **Hoe** veel ge-
 vaar is de **Hond-** of **Veld-duif** niet onder-
 worpen? zo ook de gelobige en oprechte kin-

deren Gods. Zy zyn vreemdelingen in Mesch, en hebben hare woningen in Kedar. Ps. 122. En derhalven zuchten ze wel te recht: Och hadde ik vleugelen als de Duiven, dat ik vliegen en ergens blyven konde! Ps. 55. vs. 7. Ons leven is een gebaarlijken staat; de boze Geesten die in de lucht heerschen / hebben zulke wakende ogen als de Roof- en Stoot-vogels / om onze zielen te bejagen. Wy mogen zyn waar wy willen / ebenwel hebben wy onze aanballen; den Hellschen Arend laat ons noch dag noch nacht niet rust. Wy zyn een recht verschrikte Duif; och hoe elendig is onze tijd! waar heen wy ons wenden of keren / zo kunnen wy doch geen rust vinden. Is David aan het hof van Saul / zo word hy van hem benyd / en moet zich voor zyn spies wel wagen; is hy in zyn eigen huis / zo gaan de moordenaars hem na; is hy in Rama / zo word hy gezocht om te sterben; is hy te Bete / zo vind hy zynen Doeg daar; is hy in Hegila / daar vind hy ontrouw en ondankbaarheid; is hy in de woestyne Siph / zo volgd Saul hem op de hielen na; ook aan het hof van Achis heeft men quade gedachten van hem: David is waarlijk een recht voorbeeld der gelovigen. Waar zullen wy doch heen vlieden daar wy zeker kunnen blyven?

9. Komt hier myne Duif in de gaten der steenrotzen. De scheuren en holligheden der steenrotzen zyn de zekerste woningen voor de Duiven / als zy van de Roof-vogels vervolgd worden / want de Stootvogels kunnen haren roof niet dan in de open lucht grijpen; als dan

dan de Duifben zich in de scheuren der steenrotzen herbergen / dan moeten hare vanden haar zeker laten rusten. Ik zeg bencautw- de zielen / dat 'er geen zekerder weningen booz u zyn dan de gaten der steenrotzen. Wat wil de Zathan als een Hetsche Hoof-vogel beginnen / als de gelovige zich in de zijwonden van Jesus verbergen hebben? alle zyn aanballeen zyn te vergeefs / zyne nastellingen niets. Christus heeft een triomph van de Duiwel gemaakt; dood waar is uw prikkel? Hel waar is uwe overwinninge? de vanden zyn opentlyk ten roon gedragen. Jesus dood is den dood der Zonden / des Doods / des Duiwels / en der Helle. Christus heeft door zyn dood de macht benomen, dien die het geweld des doods hadde, dat is den Duiwel; en heeft verlost de genen die door vreeze des doods in het gansche leven knechten zyn moesten Hebr. 2. vs. 14, 15. Also is de zyde van Jesus een gelukkige scheur booz des Zathans vandelijke prikkel; daar zyn wy zeker; daar durft hy zich niet aan wagen / veel weiniger zyne blaadwen daar in steken / en in het minste geen een gelovige daar uitrukken.

10. Komt hier myne Duif in de gaten der steenrotzen. Die in tyd der hitte een schaduwachtige plaats en een hoel hol kan bekommen / verzuimd niet zich daar in te verbergen. Jonas had een groot welbehagen aan den opgewassenen Komoorde; de Zon en stak hem niet op het hoest als hy daar onder zat: hadden de Maren zulke grote schaduwachtige Bomen niet langs het water

staan / waar onder zouden zy zich vooz de hitte verbergen / en zich verquithken? wat veroorzaakt meer hitte als den roorn Gods? brand die niet tot in de onderste Hel? en wat schepsel kan vooz desselfs gloed bestaan? alles word daar van verteerd als strood en stoppelen. Och wee ons arme menschen als de Heer toornig begint te worden! Heer als gh in het gerecht wilt gaan / wie kan vooz u bestaan? maar weest getroost gy gelovige Duiven / gaat in de wonden van Jesus / daar kunt gy verhoeling vinden; het bittere lyden / dood en sterben van Christus / heeft ons met Godt verzoend; hy heeft zyns Vaders toorn gestild / die over ons alle gegaan is: de wonden van Jesus zyn de gaten der steenrotzen / waar van Esajas zegt Kap. 2. vs. 10. Gaat in de rotsteen, en verbergd u in de aarde, voor de vrese des Heren, en voor zyne heerlyke Majesteit. Hier is de Rotsteen waar in wy ons konnen verbergen / tot dat de hitte der aanbechting vooz hy gaat. Moses zoude nooit Gods heerlykheid hebben kunnen zien of verdragen / als hy in de steenrots niet gestaan hadde; als wy Christus wonden niet hadden / zo zou de Heerlykheid en Majesteit Gods ons een verterend vuur worden / en nu hebben wy geen gebrek aan Gods genade en barmhertigheid / waarom? dooz de wonden van Jesus Christus blieten de zelbe op ons. Godt zy lof dat de handen / boeten / en de zyde doozboord zyn! daarom vergader en zuig ik honing uit de steenrotzen / en olie uit den steen; myne wonden worden daar vooz genezen / en myn leven verlengt.

II. Komt myne Duif in de gaten der steenrotzen. Stormwind en regen doet de Duif / die zich diep in de scheuren der steenklippen verhoogen heeft / geen schade: wat hebben wy die steenrots niet te danken voor zyne goedheid; daar mag ontweer zyn van donder en blixem / sneeuw en regen / het mag stormen en razen zo het wil / een Christen is zeker. Jesus is de steenrots / zyne wonden de gaten derzelve; gaat daar in op gelobigen. Aizuis / droefheid / benaauwtheid / armoede / verlaten te zyn van de gehele wereld / en van alle Duivelen gepynigt en geplaat te worden / kan ons niet schaden als wy daar in leggen; waarom? heeft Jesus door zyne wonden voor onze zielen geen troost gebonden? ja zekerlyk: door Christus is ons het versmadelykste ook tot een eer geworden / en wy kunnen blymoedig en getroost in al ons lyden zyn. Nu wy dan zyn rechtvaardig geworden door het geloof, zo hebben wy vrede met Godt, door onzen Here Jesus Christus: door welchen wy ook een toegang hebben in het geloof tot deze genade daar wy in staan, en roemen ons van de hope der toekomende Heerlykheid, die Godt geven zal: en niet alleen dat, maar wy be-roemen ons ook in de droeffenissen, dewyl wy weten dat droeffenisse verdueligheid brengt, en de verdueligheid brengt ervarentheid, en ervarentheid brengt hoop, maar de hoop laat niet te schande worden, want de liefde Gods is uitgegoten in onze herten, door den Heiligen Geelt die ons gegeven is. Rom. 5. vs. 1. seqq. Wat meent op gelobigen dat

de oorzaak is geweest / dat de heilige Martelaars met zo veel geduld de martelaryen / angst / pijn / pijnbank / vuur en zwaard bezagen en uitgestaan hebben ? ik zie geen andere / dan dat zy in de wonden van Jesus hunnen Heiland zo zeker gerust hebben ; deze vrede heeft gemaakt dat zy van geen uitwendigen oorlog geweten hebben.

12. Komt myne Duif in de gaten der steenrotzen. Ik wil toestaan dat in sommige hollen meer koude als warmte te vinden is ; maar daar by ook zeggen dat de hollen der wonden Jesu Christi warmte by zich hebben : is onze geest door angst houd geworden / Jesus maakt ons levendig ; zynen aadem heeft een levendigmakend vuur by zich om onze verstorvene geesten weer op te wekken. En wat van eindelijk ? zyn wy de dood ook heel naby ? laat dat zo zyn ; die / voor en al eer hy sterft / zich door een waar geloof in de wonden van Jesus nederlegt / die sterft nooit. Jesus is ons leven / die bevaerd al onze gebeenten / dat 'er niet een van verloren gaat / en zal onze afgestorvene lichamen hier namaals ook weer levendig maken : nu dan / het zy also / sterben is mijn gewin / en schaad my niet ; ik verlang ontbonden te zyn / en te aanschouwen die wonden die ik voor als noch in het geloof maar zie ; Godt zal mij en alle gelovigen daar heen helpen / dat ik mijn vingers daar in leggen / en ze met mijn mond kussen mag.

13. Zou ik nu hebzeest zyn ? wat willen mij menschen / wat zonde / wat wereld / wat

wat dood / wat de Duivel doen? ik heb immers Jesus tot myn beschermers; dat is myn hoop en geloof; en het geloof maake dat myn hoop zegt: Godt zal my niet verlaten: zo lang ik dezen staf in myne handen heb / wandel ik getroost voort in myn wereldsloop. Ik ben verzekerd dat hy in myn hand ook noch tot een wonderstaf worden zal: willen de aanberchtingen my heftig bestormen / en zullen die de Rode Zee zyn daar ik door baden moet? wel aan / ik zal met dezen staf in de watergolven slaan / en de zelve tot myn doorgang van een scheiden. Godt heeft wel eer de lieden droogboets door rivieren en grote wateren laten gaan; zal ik zien dat het my aan troost zoude ontbreken / om myn arme dorstige ziel te verquikken? myn hoop in het geloof zal den staf van Mozes worden / en aan de steenrots Jesus Christus slaan / dochmaar deze gaten der steenrotze zullen troost-stromen over my uitgieten: de mensch die in droefenissen maar leund op het anker der hoop / zal zich lichtelyk kunnen oprichten; de hoop is de minne van al ons voornemen; onze gehele levensloop kan door hoop gebreden worden / gelyk een molen door water of wind; de kindsheit word door hoop opgebracht / de jeugd onderwezen / de mannelijke jaren versterkt / den ouderdom verquikt / en zelfs de dood zonder schrik aanbaard.

14. Ik weet dat hy de wereldslingen deze stokregel door gaat: Hopen en wagten, maakt menig mensch tot een dwaas. Een zekker Heiden zegt ook: Dat de hoop een droom der

wakenden is. Ik geef het toe / hoe veel dingen worden niet te vergeefs in de wereld gehoopt? maar waar komt dat van daan? daar van / om dat wy dikwils op onze bloete begeerte en giffingen / maar niet op een goed verstand het gebouwt der hope gegrond hebben. Haman had een vergeeffsche hoop groot te blijven; ook Nebucadnezar en Belsazar: gelyk ook Absalon / en andere meer. Hoe menig hoveling wagt zyn Dorst gerrouwelyk op uit hoop van zyn gunst / en word bedrogen / niet denkende dat der Heren gunst en Aprils-weder eben veranderlyk zyn. Hoe menig hoopt 'er op zyn rykdom / en neemt zyn toeblycht tot dezelve / maar word daar van verlaten eer hy ze verkezegen heeft; de goederen der wereld zyn bedriegelyk / gelyk de menschen zelver ook zyn / en daarom word hy tot schande / die zich daar op verlaat. Wie vrienden heeft / heeft een goede hoop; ja dat mag zo zyn zo lang het weer goed is / maar als zulks omkeert / zyn zy ook weg; in tyd van droeffnisse zich op vrienden te verlaten / is de schaduwte onder een zandberg te zoeken / daar immers de wind / eer men het eens gewaar word / denzelven weg doet striben.

15. Laat de wereld het hare nemen / en laten my het myne. Myn Godt ik hoop op u. Ps. 39. vs. 9. Myn ziel hoopt op Godt, op den levendigen Godt. Ps. 62. vs. 9. De welke is de Zaligmaker aller menschen, maar inzonderheit der gelovigen. 1 Tim. 4. vs. 10. Ik laat my in deze van niemand tegenspreken / want ik weet in wie ik gelobe. Wie zal

zal tegen my zyn als deze myn Godt by my is? waarlyk / als ik myn hooft in zyn schoot leg / in hoop en geduld / dan legt het niet in de schoot van een bedruegelyke Delila / maar in de schoot mijns genadigen / barmhertigen / almachtigen / goedertierenen / waarachtigen en getrouwen Gods: zou ik dan om troost verlegen zyn als my een ongeluk overkomt? zo lang ik op Godt en mijnen Jesus hoop / zullen alle die my aanstoten / vallen. Mijn Godt kan my helpen / en zijn waarheid zegt het my dat hy het doen wil; daarom zie ik mijn kruis en droefheid als een zaak aan / die uit de hzon der Goddelijke Voorzienigheid vloeit. Andere mogen zeggen wat ze willen / die aan Barsillai rijkdom heeft gegeven / heeft ook Lazarus tot den bedelstand verordineerd / beide tot haar beider voordeel. De gene die Godt lief hebben moet alles ten beste dienen. Godt is onze vrend / zo wel als wy in angst zyn / als wanneer wy juchten. Was Jonas in den buik des Walvischs / Godt was aldaar ook by hem; Daniel was niet alleen in den Leeuwenkuil / zijn genadige Hemelsche Vader was daar ook; Zadrach en zyne medgezellen hadden een Engel die by haar wandelde in den gloetenden Oven. It moet om die menschen lachen / die zeggen dat Jesus ons verlost heeft van onzer zielequaal / en vrede by Godt verworven / en evenwel noch denken / dat Godt ons in lichamelijke en tydelijke droefenissen zoude verlaten. Die my zekere rust booz mijn grootste vijanden gegeven heeft / zoude die my

my hoor de mindere niet beschermen? die
 my uit de geestelijke en eeuwige nood gered
 heeft / zou die my wel in de lichamelijke en
 opdelijke laten steken? wie kan dat geloven?
 ik heb geduld in al myn lyden / want ik weet
 dat de rechterhand des Heeren alles zal ver-
 anderen: en wat ziet men niet / trok ons
 Godt zomtyds met Leeuwe-klaauwen niet
 Hemelwaard / vele zouden zyn Vaderlijk
 wenken niet volgen. Den Olyfboom is al-
 tijd groen; een God-welbehaaglyk Christen
 hert is *semper idem*, altyd het zelve, het mag
 gaan zo het wil / en zegt: het is Gods wel-
 behagen, en lijd wat het moet lijden: volgt
 lieve hinderen; laat u noch armoede / elend /
 nood noch dood afschrikken; het is een schan-
 de ontstelt te zyn hoor zulke die niets ver-
 schrikkelijks by zich hebben. De blode Ha-
 zen lopen als de trommels geroerd worden;
 standvastige liefhebbers van Jesus Christus
 zien op den zelven als een voorganger / en
 weten dat het lyden van dezen tyd, niet
 waardig zy de Heerlykheid die aan ons zal
 geöpenbaart worden. Rom. 8. vs. 18. Maar
 wee den vreesachtigen! zy geloven niet /
 daarom blijven zy ook niet. Het schip dat
 lek is / en noch anker noch stuur heeft / ver-
 blyzelt / en gaat in de woedende zee te grond;
 de lieden die geen geloof / hoop of gebed heb-
 ben in hare tegenspoeden / worden gelpker-
 wops lichtelijk overweldigt van de vanden
 die tegens de ziele strijden.

16. Maar ik hoor een klagelijke stem des
 gemoeds / welke wegens zyn zonden geen
 rust kan hebben. Ik sta toe / als de menig-
 te

te en grootte der zonden den mensch heeft be-
 ginnen te benaauwen / dan kan het hert licht
 in stukken gebroken worden. Deze zyn geen
 postboden des Duitbels / die u den dood aan-
 zeggen zullen; maar waar toe is Christus
 in de wereld gekomen / om den rechtvaerdi-
 gen of den zondaar te zoeken? ik meen de-
 zen; daar by is het zonneklaar / dat hy den
 zondaar niet versmaad heeft. Wierd de zich
 bekerende Zondaar niet in genade aangeno-
 men? de Kananitische vrouw / als ook die
 grote Zondaresse ontfongen een onuitspre-
 kelijke genade! boegd u ook by dat getal:
 de bloedsdroppelen van Christus zyn zo wel
 voor u tot een losgeld gegeven (als voor an-
 dere: de zijde van Jesus staat voor u zo wel
 open als voor Maria Magdalena. Cairns
 redenen zyn zo: Myne zonden zyn groter
 als dat zy my vergeven kunnen worden. Die
 met Petrus na buiten toe gaat / en bitter-
 lijk over zyne zonden weent / heeft waar-
 achtige vergiffenis. Een ieder nagel die
 den Heere Jesus door zyn bleesch gedrongen
 is / is voor de zondaars geworden een ope-
 nende sleutel / om het genadige Vaders hert
 te zien; dat Jesus vriendelijk / barmhertig /
 liefderijk / en een Verlosser is / waar uit
 kan men zulks klaarder zien als uit zyne
 wonden? och gy kikkend Quisje komt hier
 na toe! in deze gaten der steenrotzen is rust
 voor uw ziele! Och! zegt gy: kon ik my
 maar zo vast in de wonden van Christus
 houden / tot dat ik vergiffenis verhezen
 heb; dat kan ook wel geschieden. Het an-
 ker der hoop heeft twee zromme armen met
 weer-

weerhaken daar aan / als die maar in een
 goede grond zitten / zo is de behoudenis van
 het schip zeker ; geloof en liefde zyn de mid-
 delen / het geloof heeft Gods gebod en belof-
 te / daar mede zet het zich in de wonden van
 Jesus / en houdt zich geheel vast / de liefde
 heeft geduld en standvastigheid / deze kunnen
 uitharden. Godt legt ons op wat hy wil /
 die zo ankert die ankert wel / en zal zyn ziel
 redden. Verhalven weest getroost en onber-
 zaagt gy zondaars / en vertrouwd op den
 Here ; laat de bloeden der aanbectingen
 van hier van daar heen ruischen / blyft gy
 maar by uwen Jesus / en zoekt uwe hulp
 in zyne wonden. Ik lees dit schrift in de
 geopende zyde van Jesus Christus : Ik ver-
 delg uwe misdaden als een wolke, en uwe
 zonden als den nevel. Esa. 44. vs. 22. Of-
 schoon de dood ons zelfs aankomt en wil
 zyne moordpijnen in ons schieten / wie kan
 hem ontblieden ? wy moeten altemaal ster-
 ven ; aan dat alles zyn onze zonden schul-
 dig : maar wy sterben niet / wy leven in te-
 gendeel ! Hoe dan ? die zyn ziel legt in de
 hollen van Jesus wonden / die sterft niet ;
 leeft hy / zo leeft hy den Here / sterft hy / zo
 sterft hy den Here ; hy lebe of sterbe / zo is
 hy des Heren. De dood kan niet meer als
 het ligchaam hebben / de ziel moet hy on-
 sangetast laten. Die aan Jesus geloof /
 acht des doods grimmigheid niet : zo weest
 van alle die gy in Jesus gedoopt zyt / ge-
 trouwd tot in den dood ; houd wat gy hebt /
 zo zal u geen rober de kroon ontnemen /
 maar Jesus zal ze u in eeuwigheid schen-
 ken.

heit. Godt beware ons alle genadelijk!

IMPAVIDUM FERIENT RUINÆ.

Die zich verbergd in Jezus wonden,
Blyft van het onweêr ongeschonden.

Ik weet de waereld is vol schrikken en bezwaren,

En dat een Mensch op aard' heeft duizenden gevaren;

Een droedig jammerdal; geduur'ge twist en stryd;

In klagen, angst en wee, voleind hy zynen tyd.

Als uw' genade, ô Godt, ten onzer aller nutte,

Ons voor de Zatan, zonde en waereld niet beschutte,

En Jezus niet aan 't kruis geleên had t'onzer baat,

Waar vond men schut en scherm? waar hulp en toeverlaat?

U, Jezus, zegge ik dank voor uwe martelsmerten,

Waar door gy hebt geweerd de droefheid mynes herten,

Ja, alles wat my kon verwekken angst of pyn.

Waak op dan ziele, weest getroost, wil vrolyk zyn!

Maar gy ô Zatan, zonde, en dood wilt van my vlieden,

Want Jezus kan u, my te drukken, haast verbieden;

Hy

304 Des Hemelschen Morgendauws

Hy mind my en ik hem; zyn' wonden, thans
ontbloot,
Verstrekken myne ziele een rustbed in den
nood.

XII. ZINNEBEELD.

1 Petr. 5. vs. 7.

Alle uwe zorg werpt op hem.

XII.

Het gerust hert.

I.

Wat onderstaat zich den mensch niet om te doen? hy vertrouwt zich al te veel op zyne eijge krachten; als hy zich zelfs niet helpt / dan meent hy dat zyne hulpe niets is: en also is de inbeelding voor hem zelfs een rechte pest. Ik verlang wel te weten waar in des menschen macht bestaat? zo als hy zelfs is zal ook zyn hulp zyn; het vermogen des menschen is niets: als wy niet meer verkrijgen zouden als wy ons zelfs kunnen toebereyden / zo zouden wy nooit iets bekomen. Van Gods genade moeten wy alles hebben wat wy zullen hebben; als Godt zyne hand toefluit / dan ontfangen wy niets; opend hij de zelve / dan ontfangen wy alles wat ons hert begeert. Hoe kan een Kameel zijn dorst verzadigen daar geen water is? Godt moet

het Geruste hert.

1. Petr. 5. vs. 7.

Werpt alle uwe zorgen op hem.

moet waterbekken ober ons dorre aardrijk laten lopen / anders verstijft en verdroogt het zelbe.

2. Van waar hebben wy menschen ons leven? Heeft de Geest des Heeren ons niet gemaakt? en den Almachtigen ons het leven gegeven? dien Schepper / wiens Almachtigheid hemel en aarde gemaakt heeft / heeft wy en andere desgelijks geschapen. Godt is den Schepper aller schezelen; noch in den hemel / noch op der aarde / is niets dat van hem zyn oorspronk niet en heeft: zo zal de Werkmeester zyn werk niet vergeten / noch ook zal de Pottebakker zelfs zyn pot niet in stukken treden; veel weiniger zet Godt den mensch onder de ongeachte dingen.

3. Wy verdienen wel dat Godt ons kwam te vergeten; maar het is hem onmogelijk. Als hy zo onvolkomen was als wy menschen / dan zou ik zeggen dat hy om ons niet en dacht; en was hy het allerhoogste goed niet / zo zou ik ook denken dat hy ons lang verstoffen hadde / terwoyl wy zyn trouwe en beloften uit onze gedachten werpen / en ons zelfs menen te helpen; maar hy heeft geduld met ons / en kent onze onwetenschap / daarom rekent hy ons de begane misdaden niet toe.

4. Maakten wy ons zelbe geen last / dan zonden wy 'er ook geen hebben; al het gewichtige dat boozvalt / word ons een bezwaarnis; daar van zyn wy zelber de oorzaak / van wegen onze onmatige zorgen en bekommernissen; maar als wy alles met een ordente

dentelijke voorzorg aanzagen / dan zouden de zware zaken dikwils de lichtste zijn. Wie kan zyne lengte een el byzetten, offchoon hy daar om zorgd? Als Godt niet mede in het spel is / dan is het ebenbeel of gy weinig of veel zorgd / gy zult doch niets krygen. Salomon zegt niet te vergeefs : Dat veel zorgen het ligchaam verzwakt. Waar van daan komen de ziekten / als waterzucht en tering ; zyn deze niet een uitwerkzel van alle onnodige en onmatige zorgen ? overbodig en ontpdig te zorgen bezwaard het gemoet / en dood het ligchaam. Ons hert moet nooit aan geen eenig tydelijk goed zo vast gebonden zyn / dat het desselfs verlies met bloedwenende oogen aanziet / of met byzen en beven bezorgd. Wy moeten op Godt zien in geluk en ongeluk ; die Gods goedheid betracht / zal in geen zorgen vallen ; de betrachtning van het eeuwige goed neemt al het werelds gebrek weg / en behaard ons booz benaauwde zorgbuldigheid.

5. Alle uwe zorg werpt op hem. Als ik zelde dat geen mensch moest zorgen / dan zou ik een verstandige zorgbuldigheid te kort doen / en preee reukeloosheid en luiheid ; daarenboven zou ik leugentaal spreken / en zulks aanraden dat ook een Heiden veracht heeft. De wet der natuur leerd aan een Heiden dat hy booz zyn huishoudinge zal zorgen ; zoude dan een Christen daar van ontslagen zyn ? als het onbillijk was dat men booz den anderen morgen zorgde / waarom wpsst dan Salomon den lusaard tot de Mieren ? Gaat heen tot de Mieren gy lusaard ;

ziet hare wyze aan en leert: hoewel zy genen Vorst, noch Hooftman, noch Heere hebben, zo bereiden zy nochtans haar brood in den zomer, en vergaderen hare spyze in den oogst. Prov. 6. vs. 6, 7, 8. Een verstandige vrouwe, die met wolle en vlas omgaat, en geern arbeid met hare handen, die vergelykt Salomon by een Koopmans schip, dat zyne nering van verre brengt. Prov. 31. vs. 13, 14. Josephs zorgvuldigheid bracht aan Egyptenland veel voordeel toe / want zy hadden daar den overbloed van koozn toen Canaan gebrek daar aan leed. Gen. 41. en 42. Benjamin hadde zyn eigen zak, Gen. 45. vs. 22. en Jezus ook zyn eigen buidel. Joh. 12. vs. 6. Rechtematige zorg is niet verboden / maar geboden. Die de zyne niet verzorgd, is erger als een Heiden, en heeft het geloof verloochend. 1 Tim. 5. vs. 8. Die in zyn beroep is / kan met een goed gewissen de rechtematige bezorging zyns beroeps waarnemen. Esa. 4. vs. 28. Als wy vooz ons niet en zorgden / zouden wy dan niet verderben? daar is een geestelijke zorg / en daar op moeten wy acht geben. Gy zyt dier gekogt, word geen knechten der menschen. 1 Cor. 7. vs. 23. Is iemand zo dwaas dat hy zyne zaligheid verquist? dan zal hy zich eeuwig daar over moeten beklagen. Men heeft met recht bekommering om een kostelijke paerel te bewaren; denkt eens wat het gekost heeft des menschen ziel te verlossen; Jezus heeft zyn bloed moeten vergieten als een moordenaar en rober / eer wy hebben konnen komen tot het genot der zaligheid. Jezus ge-
bied

sted ons alles aan te wenden / en voor de Zaligheid te zorgen. Tracht ten eersten na het ryk Gods, en na zyne gerechtigheid, zo zal u zulks altermaal toevallen. Matth. 6. vs. 33. En Paulus wil hebben dat men de zaligheid uitwerke met vrezen en beven. Phil. 2. vs. 22. Hoe kan dat geschieden zonder benaauwdheid des herten / en zorge des gemoeds? men moet het hooft daar mede breeken / dat men aan zyn hert ook wonden gevele. **S**waarwichtige zaken konnen zonder zorgen niet verricht worden; hoe zouden wy van niet moeten zorgen voor de welbaard onzer ziel? den schat die verloren is word met de grootste zorgvuldigheid wederom gezocht; den herder zoekt met moeite zyn verlore schaap in de woestijne; en het wijf beegdt het gehele huis uit by een aangestoken licht / tot dat zy haren penning vind: wat zullen wy arme Zondaars dan niet voor moeite doen / om de verlorene Goddelijke genade wederom te verkrijgen? deze bekommernis en zorg mag wel zo groot zyn / dat zy zelfs ons hert krank maakt. En de zorg voor ons lichaam is ook prijswaardig; men moet om een eerlyk brood en redelyk heenkomen in deze wereld ook zorgen / een ieder in zyn beroep waac in hy beroepen is / met alle geduld en zachtmoedigheid / en verdragen den eene den anderen in de liefde.

6. Het past een Christen niet wantrouwige zorgen en bekommernissen te hebben. Die daar zeggen wat zullen wy eeten, wat zullen wy drinken? Matth. 6. vs. 25. **H**eb-

hen beswaringen des herten en Heidensche bekommeringen. Het was te wenschen dat een wantrouwige zijnen ongelukzaligen toestand bedenken kon; daar wantrouwige zorg is / daar is niet als angst en quaal / dewelke den troost des levens verteerd. De Grieken tonen in hare spraak aan / dat het hert daar dooz in stukken gesneden word. Die de hanker kend / en weet wat dooz een Imagende ziekte het is / die kan opmerken / dat de zorgen daar mede vergeleken worden: de mensch die zich met onmatige zorgen omsleept / die breekt zjn eigen hert op / en doet schade aan zyne gezondheid; zorg breekt den slaap / put de geesten uit / en is een pijnbank daar de ziel op uitgerekt word; zorg is een slange / die zich om alle begeertens omkruld: gelyk de last den rug / alsoo drukt de zorg het hert. Men kan begripen dat Christus de rijkdommen doornen noemd / om de zelbe te verkrypen word het oog en hert met vele zorgen gestoken.

7. Zo aangenaam de nodige zorgen aan Godt zyn / zo veel te meer zyn de wantrouwige by hem gehaat. Daar is vooz Godt niets zo versmadende als onbehoorzlyke zorgen; vooz onze onnodige zorgen word Gods Doozzenigheid weggenomen / en gezegt: die in den Hemel zit / ziet niet op het doen der menschen. Is het een Horlogiemaker niet schimpelyk nagesproken / als 'er gezeid word dat hy zyn gemaakt uurwerk niet gangbaar houd? wat is het anders als men zyn hert met rydelijke zorgen overlaad / van

of men misschien aan Gods Alwetenschap /
 Almacht / of oprechtheid en trouw een
 mistrouwen had / en denkt dat 'er meer be-
 lofte in de Goddelijke genade gestelt is /
 als in der daad gehouden word / of Godt
 zelfs houden kan of wil? is het vooz een
 eerlyk man een grote pijn als men aan zyn
 woorden en aan zyn trouw een twyffel heeft /
 en hem vooz ontrouw / vooz onberstandig /
 en achtelooos uitroeyt; wat meent gy dan
 die vol mistrouwende zorgen zit / hoe swaar
 gy uwen Godt beledigt? hy die daar zegt:
 dat Godt vooz ons niet zorgt / en zyn oog
 tot ons niet gekwend hebbe / die kan eben zo
 licht zeggen: dat 'er geen Godt is.

8. Onmatige zorg is een gebaarlijke zaak.
 Niemand wil geloven hoe licht de welbaart
 van de menschen daar door verloren gaat;
 wie halt lichter in de netten des Duibels
 dan die met zorge van onderhoud beladen
 is? heeft de Zachan zich niet ontelbare zie-
 len daar vooz tot eeuwige lijf-eige slaven ge-
 maakt? vooz deze strik zyn 'er vele in twy-
 felmoedigheid met ketenen der Helle vast ge-
 maakt. Zwaarmoedigheid en droefheid bin-
 den aan onmatige zorgen een vruchtbare
 moeder / men verhygt daar eerder een myl
 bekommring / als een elle troost vooz. Zorg
 vooz den buik en nering / brengt verachting
 van Gods woord / neemt de liefde des naas-
 ten weg / verstoord alle gerechtigheid / snyd
 den band der eenigheid af / geeft aanleiding
 tot een Godloos wezen / tot hoerery / moord /
 echthreuk / dievery en mefmedigheid; de on-
 matige zorge is de fontein veler lasteraars /

en allerlei ongeluk. Godt legt zelfs de bloek
daar op. Zy zullen haar brood eeten in zor-
gen. Ezech. 12. vs. 19.

9. Alle uwe zorg werpt op hem. Het is
Godt die booz ons zorgd. De Heer zorgd
voor ons. Pl. 40. vs. 18. Dat Godt grote
zorg booz de menschen draagd / is uit de
scheppinge des menschen te zien: hy wilde
niet dat hy geschapen zoude worden / eer dat
de wereld alles tot zyn dienst kon geben; en
nu wy geschapen zyn / bewaard zijne opzichte
ons in het leven. Zorgde Godt booz my
toen ik noch in 's moeders ligchaam was /
hoe zou hy niet zorgen daar ik uit het zel-
ve in dit jammerhuis getreden ben; geeft hy
my de ziel / dan zal hy myn ligchaam niet
laten verderben. Die weten wil dat Godt
zyn boozzorger is / die hore wat Jacob van
hem roemd. Ik ben te gering aller barmher-
tigheid en aller trouwe, die gy aan uwen
knecht gedaan hebt, want ik hadde niet meer
als dezen staf, toen ik over dezen Jordaan
ging, en nu ben ik twee heiren geworden.
Gen. 32. vs. 10. Den H. Augustinus / in
zijne *Soliloquiis*. Cap. 14. zegt: „ o Godt!
„ gy goedertierene Godt! gy ziet op alle
„ myne wegen en gangen / en waakt dag
„ en nacht booz myne gelukzaligheid / als
„ een altijd durende wachter / als of gy al-
„ le andere creaturen in den hemel en op
„ der aarde vergeten had / en had al uwe
„ zorg op my geworpen / en zorgde niet
„ booz de anderen; want het licht van uwe
„ onberanderlijk aangezicht neemt niet toe /
„ als gy 'er maar een ziet / en vermindert
„ niet /

„ niet / als gy vele en oneindige dingen ziet.
 „ Gy ziet alle dingen als een / en een als
 „ alle dingen : derhalven / terwoyl gy in 't
 „ geheel in alle tyd / en ten allen tyde zyt /
 „ zo ziet gy my in 't geheel en overal / e-
 „ ven eens als of gy op niets anders dan
 „ op my te zien had. Ja gy neemt u my-
 „ ner zo aan / als of gy alle dingen wildet
 „ vergeten / en in het geheel maar op my
 „ alleen zien : want gy roondt uwa altyd te-
 „ genwoordig / als gy my bereid bindt u aan
 „ te nemen ; ik mag gaan waar ik wil / zo
 „ wilt gy my nooit verlaten / als ik u niet
 „ eerst verlate ". Godt verlaat het schep-
 „ zel niet / zyn boozorg is over alle schepze-
 „ len. Hy ontfermt zich over alle zyne wer-
 „ ken / maar inzonderheid over de genen die
 „ na zyn evenbeeld geschapen / en tot het on-
 „ sterffelijk leven geformeert zyn. Hy zorgd
 „ voor hare gangen. Ps. 119. vs. 3. Voor het
 „ haar op hare hoofden. Matth. 10. vs. 30.
 „ Voor hare tranen. Ps. 56. vs. 9. Dooz zo
 „ het als hy de liefde niet uit sijn hert kan
 „ nemen / so weenig kan hy sijne boozorg ook
 „ van ons afwenden.

10. Alle uwe zorg werpt op hem. Dat
 „ wil 'er zo vele niet in het hert dringen. Als
 „ ik niet zorg, waar zal ik iets krygen? een
 „ ieder is zyn eige en beste zorgher en voorzor-
 „ ger. Zo spreekt de wereld / en de genen die
 „ haar hoop op haar sweet en vleesch zetten ;
 „ maar wat meent ge / gy dwaasen / kan uwa
 „ vleesch en sweet iets booz u verkrzygen ? moet
 „ Godt het niet alles doen ? gy hebt niets waar
 „ mede gy u zelfs kunt helpen ; als Godt

niet voor u zorgde / hoe haast zou het met
 uwre zorg gedaan zyn! waar krygt den Bouw-
 man zyn koorn van daan? uit de aarde; maar
 wie maakt de aarde vruchtbaar? doet Godt
 dat niet? als hy den hemel koper / en de
 aarde ijser laat worden / kan al het ploegen
 en zaaien ook iets helpen? het komt alles
 van de goedheid des Heeren / dat het aard-
 rijk vruchtbaar word / en het zaad laat was-
 sen / also ook van zyne genade dat men het
 in de schuren brenge; daar staat dikwils een
 rijken zegen op het land / als Godt geen we-
 der wil geben / dan verderft het aldaar. Een
 Koopman kan zyn geluk niet aan zyn be-
 kwaamheid, maar aan Gods goedheid toe-
 schryven. Hy geeft nering / hy maakt dat de
 scheepsbaard wel uitbalt: als ons Godt zyn
 voorzorg onttrekt / dan kan de rijkste wel
 haast een bangueroetier worden. Eenige
 stormwinden kunnen haast en goed / lijf en
 leven in de diepte der Zee wegrukken; geen
 nering is bestendig / als Godt die niet be-
 houd voor zyn genadige hand. Ik verlaat my
 op myn rykdom; niet also. Hebt gy van
 daag overbloed / misschien hebt gy morgen
 het grootste gebrek; uit genade moet gy uw
 schat hebben; sluit Godt den hoozn des over-
 bloeds toe / dan verdwijnt uw goed als water.
 Maar die een gezond ligchaam heeft, die kan
 voor zich zorgen. Het is waar / zo lang
 als gy dat hebt; maar moet uw gezondheid
 niet van Godt komen? zyn opzicht bewaard
 uw leven. Als Godt niet voor u zorgd /
 dan zult gy op uw siekbed haast versmach-
 ren. Als grote Heeren, Koningen en Vor-
 sten

sten voor my zorgen, dan heb ik Gods voorzorg niet van doen. **I**k vraag u: staat het hert der Koningen niet in Gods hand? hy kan sulks haast doen veranderen; en wat zyn de Monarchen der wereld anders dan menschen? met haar dood kan uw geluk te gelijk sterben / ja hoe dikwils haar gunst in haat verkeren? verlaat u niet op menschen / verlaat u niet op Vorsten / want zy zijn menschen. En hoe haast zijn dese Zonnen met een nebel bedekt / en hebben haar genadeschijn verduistert? daarom laat Godt zorgen; die Godt heeft / die heeft alles / en hem ontbreekt niets.

II. Alle uwe zorg werpt op hem. Het is wel waar en zeker / dat Godt de zorg alleen zal dragen. Maar als ik niet mede zorg wat zal 'er dan uit worden? ik sta het toe; matige medezorg wil Godt van u hebben; maar hy wil ebenwel de voornaamste voorzorger zyn. Het mistrouwen moet van u weg sijn / en het vertrouwen gunt hy u wel. *Solliciti esse vetamur, laborare jubemur*, de bekommeringe word ons verboden, maar te werken word ons bevolen. Godt wil in alle staten een medezorg hebben; de Predikanten moeten als Herders zorgen voor hare schapen. Joh. 10, vs. 12. En voor hare zielen waken. Hebr. 13, vs. 17. Een Huisman moet zyn akkerbouw / een ambachtsman zyn handwerk / een Dagloner zyn last / een Regent zyn magistraats-ampt verrichten. Als een Huisvader niet zorgde voor zyne kinderen en huisgesin / hoe zou de huishouding bestaan? rechtmatige zorg gebalt Godt wel; maar hoe

hoe zorgd de Gierigaard / dat hy een schat
 byeen mag krabben ? een onrechtvaardige
 Oberigheid / dat ze villen en schrapen mag ?
 een verwerpelijck Leeraar / dat hy zyn buik
 bulle ? een wellustige / dat hy in het slijk der
 snode lusten zich mag wentelen ? dese alle /
 dat zy een schat op der aarde mogen heb-
 ben / en hare kinderen een rijk erfdeel en
 machtige goederen mogen nalaten ; dat is
 een verbloekte zorg. In het vergankelijcke
 zyn zy zorghoppen / en in het geestelijcke en
 eeuwige / menschen zonder zorg ; vooz de
 wurmensak versamelen zy / en versutmen de
 Ziel. Och ! met wat zorg en beswaarnis
 sullen zy hier namaals in de Hellsche blam-
 men zuchten / dat zy hier op de wereld ver-
 keerd gehandelt hebben !

12. Alle uwe zorg werpt op hem. Ik wil
 u een troostwoord toespreeken / gy die geen
 oberbloed / maar meer gebrek en huiss als
 goede dagen hebt. Myne vrienden ! laat Godt
 uw Raatsman zyn / gy zult zien dat alles
 wel gaan zal / en gy en de uwen geen ge-
 brek sullen hebben ; meet Godt u alles met
 geen schepels toe / zo zyt vergenoegd als het
 maar met lepels geschied. Laat Godt maar
 zorgen als den algemenen voorzorgger en op-
 siender van de wereld / dan zult gy geen
 gebrek hebben. Steld u tot een voorbeeld
 uwe lieffelijcke kinderen vooz / des morgens
 staan zy op / en zyn ober hare kleding niet
 bekommert / noch om haar morgen- / mid-
 dag- en avond-eeten / ook niet hoe zy weder-
 om sullen gaan slapen ; vooz dat alles laten
 zy u als hunne ouders zorgen en raden / en

zo als gy het maakt en geeft / weinig of heel / goed of quaad / ebenwel nemen zy het van u aan / en laten het zich welbehagen. Zijn wy volwassene niet erger dan deze ? hebben wy geen meer wantrouwen tot Godt als zy tot ons ? ziet alzo worden wy van haar beschaamd gemaakt. Daarom vertrouwt u op de trouw uwes Hemelschen Vaders / en legt u in zyn liefderijke schoot neer ; hy zal het van alles wel schikken / en een iegelyk wel geven wat hem nut en zalig is. Gy moet niet zorgen en zeggen : Wat zullen wy eeten ? wat zullen wy drinken ? waar mede zullen wy ons kleden ? na al deze dingen trachten de Heidenen / want uw Hemelsche Vader weet wat gy van dit alles nodig hebt. Matth. 6, vs. 36. Godt kan u niet onverzorgd laten ; en op dat Jesus u dit recht in het hert mag drukken / zo wyft hy u tot de Vogels en Veliën / op dat gy handtastelyk uwen verzorger moogt kennen. Gy zyt immers veel beter als Bloemen en Vogelen ; en als Godt die verzorgd / wat zal hy u dan niet doen ? o gy kleingelobige ! hoor eens wat een op Godt vertrouwend en geestryke Leeraar daar van geschreven heeft.

„ Zyn de Huisvossen geen siegte en schade-
 „ lijke Vogels ? nochtans hebben zy het heele
 „ le jaer door de beste dagen / en doen eben-
 „ wel de grootste schade ; des winters leggen
 „ zy in de schuren en op de kooznolders ;
 „ in de lente vreten zy het zaad van het veld
 „ op / de planten en andere gewassen ; in
 „ den oogst hebben zy overal genseg te eeten ;
 „ in den herfst zyn de wijnbergen en het fruit-
 „ gewas

„ gewas hare bergutkinge. Godt heeft de
 „ mussen geschapen / daarom zal 'er zonder
 „ zyn wil geen een op de aarde vallen. Maar
 „ Godt heeft die menschen niet alleen gescha-
 „ pen / maar ook zyn Zoon laten lijden ;
 „ daarom zal en moet hy veel meer voor
 „ ons zorgen als voor de onnutte Huismus-
 „ sen. Daar is geen mensch op der aarde /
 „ die in staat is om de onkosten te betalen /
 „ die Godt de Heer doet aan het onderhoud
 „ der onnutte Vogelen om ze te spyzen. En
 „ ik geloof voorzeker dat de Koning van
 „ Frankrijk / met al zyn rijkdom / renten
 „ en inkomsten / het vermogen niet heeft
 „ om te kunnen betalen de onkosten / die no-
 „ dig zyn tot onderhoud der Huismussen ;
 „ wat zal men dan van de andere Vogels /
 „ als Raben / Gieren / Kraaien / Zysen /
 „ Vinken / en andere diergelijke hare spyze
 „ zeggen ? als Godt dan de Vogelen zo rp-
 „ kelyk en overbloedig onderhoud / wie van
 „ de menschen zoude dan twijffelen dat Godt
 „ hem zyn nering / voedsel en dekzel / en
 „ verdere nooddzucht niet zou geben ? Ik
 „ wil iets meer zeggen / wie bekommert zich
 „ om de vederloze Houtduiven in de Boffcha-
 „ giën ? en wie geeft in de Winter hare spy-
 „ ze in de grote Wildernissen ? wie gedenkt aan
 „ de Reigers op de Dennebomen / en aan de
 „ Koerdompen in de Woestynen ? als Gods
 „ genadige voorzorg haar niet onderhield / dan
 „ moesten zy vergaan. Als ik een vriend vond
 „ die myne dienstboden op zyn best kleeedde /
 „ wat zal ik niet van hem denken / dat hy
 „ aan my zelver doen zal ? Godt is de gene
 die

die tot ons vermaak zekere schepzelen / en tot onzes ligchaams onderhoud en nooddrift Diffehen / Vogelen en Dieren gefchapen heeft / waarom zouden wy dan denken dat hy ons zelfs uit zyne gedachten zoude ftellen? ik zeg zo als het my om 't hert leid; als ik Gods boorzorg voor my wilde lochenen / dan moest ik een aardig-leugenaar zyn. o Godt! hoe wonderbaarlijk hebt gy my geboerd en onderhouden / als ik daar aan denk / dan dank ik u eeuwiglijk!

13. Maar als men een kenteken van een vertoornenden vind / zo heeft men geen boorzorge te verwagten. Hoe verftaan ik dit van u? gy zegt: een Vader verlaat zyn kind niet / maar ziet het aan als het geplaagt en benaauwt word: maar Godt laat my al te veel lyden. Ik heb ziekte aan myn ligchaam / vervolging by de menfchen / en onbarmhertigheid by de vrienden; ik weet niet van waar ik eindelyk hulp zal zoeken. Miffchien paff u een doornige kroon beter als een goude; de medicynmeester fchikt zyne medtephen na de ziekte: Godt laat u overhomen wat hy weet dat u dienftig is; miffchien behaagt gy aan Godt meer onder het kruis / dan in purpere en zijde klederen. Kunt gy niets verkyppen / nochtans zult gy niet verderben. Godt is aan onze hulp immers niet verbonden / hy heeft Elias wel gefpijt daar hy niets verdiend had / zo heeft hy Ionas zelfs ook in den buik des Walvifchs onderhouden. Als Godt u middelbaar niet onderhouden wil / zo valt het hem zeer licht zulks onmiddelbaar te doen. Wat vraagt gy na uwe
vrien-

vrienden / Godt is onze beste vriend in dert
nood; wereldsche vrienden gaan 'er in tyd
van nood hondert in een loot. Ik heb noch
niemand verlaten gezien die op Godt zyn
hoop gesteld heeft. Weest gy derhalven maar
geduldig in droeffenisse; drintk gy den beker
uit zo als Godt hem u heeft ingeschonken /
en laat hem zorgen hoe hy u zal bekomen.
Zo veel swaarder als uw huys is / zo veel
heerlijker zal uwen loon zyn.

14. Het zy dan also; ik zorg / het lig-
chaam aangaende / niet meer / Godt laet
ik daar voor zorgen. Maar dit queld my
noch / en kan niet zonder zorg blyben / als
ik sterf hoe zal het myn vrouwe en kinderen
gaan? een tegelyk wil gaarne heerschen ober
Weduwen en Wezen. Denkt daar niet eens
aan / Godt zal in uw plaats Man en Va-
der zyn / hy zal zich ober de Weduwen en
Wezen wel erbermen; als de aardsehe Va-
der van zorgen ophoud / zo begint de Hemel-
sche Vader het eerst wederom te doen; de
leste is de beste. Als Godt u geboden heeft
te vertrekken / zo zal hij weer op de baan
komen: wie weet of uwe kinderen met u /
of gy met uwe kinderen gegeten hebt?

15. Het blyft daar hy; Godt kan ons niet
verlaten / en wil het ook niet doen. Heest
hy Israël veertig jaren in de Woestijne / ook
Elias in de Woestijne / en Daniël in den
kuil der Leeuwen behouden / zo zal hy onzer
ook niet vergeten; heest hy de arme Wedu-
we te Zayphat gezegend in haar nood / en
haar meelbak en oliekuik gebult / dan zal
hy niemand van ons gebrek laten lijden. Men
make

make het maar alzo / dat Godt geen reden hebbe van ons af te wijken; die Godt breeft en wel doet / en in zijne geboden wandelt / zal den zegen be-erden. Godt zal ons houden wat hy belooft heeft / de Bijbel is ons handschrifts genoeg / en Jesus heeft ook deze belofte met zijn bloed verzegeld; wie wil daar dan aan twijffelen?

16. Een ding moet ik noch zeggen: werpt niet van daag uw zorge op Godt / en neemt ze morgen weg. Wie bewogen word en twijfeld / die verkiypt niets. Josua en Caleb hebben door standvastigheid en vertrouwen het Beloofde Land betreden; doet op haar het eerste na / dan zult gij het laatste met haar ook verkiygen / en noch wel een beter / niet het vergankelijke / maar het eeuwige Canaan der zaligheid. En dat geschied inzonderheid als gij alle uwe geestelijke zorgen ook in een bondeltje by malkander vergaerd / en aan Jesus kruis hangt. Laat alle uwe zorgen ober de zonden en uw hertens-angst aldaar hangen / want daar is plaats genoeg; daar zyn ook nagels ingeslagen waar aan men ze hangen kan. Doet zulks / dan zal het u wel bekomen; daarom heeft Jesus den smadelijken kruis-dood uitgestaan / dat hy myne en uwe last en zorge dragen wilde. Voorwaar hy droeg onze krankheid, en laadde op zich onze smerten: maar wy hielden hem voor dien, die geplaagt, en van Godt geslagen en gemarteld was. Maar hy is om onze misdaden gewond, en om onze zonden verslagen: de straffe legt op hem, op dat wy vrede hadden; en door zyne won-

den zyn wy genezen. Esa. 53. vs. 4, 5. **Godt**
dank! aldus heeft Jesus dan zorg voor my/
 laat hy ze hebben en behouden. **Hy** zorge
 voor myn ligchaam en ziele / dan zal het my
 wel gaan in alle eeuwigheid.

EST TIBI TUTA QUIES.

Die van zich werpt het zorgen,
 Heeft heden rust en morgen.

Veel zorgen deerd het hart, verzwakt en
 krenkt de leden,
 Het werpt den zorger ook in 't bed vol moei-
 lykheden,
 Wie overbodig zorgd is steeds vol angst en
 pyn,
 Zyn hart is ongerust, hy kan niet vrolyk
 zyn.
 't Is immers Godt alleen die voor ons weet
 te zorgen;
 Hy geeft ons heden brood, en wederom ook
 morgen,
 Zo veel als elk behoeft; daarom vertrouwd
 op God
 In ziel- en lyfs-gevaar: Hy stierd der men-
 schen Lot.
 Die my geschapen heeft zal nimmer my ver-
 laten;
 Hy, als myn vader, zal my, zynen zoon,
 niet haten:
 Geniet ik door zyn gunst het Levenslicht,
 gewis
 Verkryge ik van zyn hand ook wat my no-
 dig is.

Op u, menschlievend Godt, stel ik al myn
vertrouwen,
En zal ook hier op aard' nooit op iets anders
bouwen;
Daarom, al drukt my dan een zwaren last ter
neer,
Zo werp ik all' myn zorg op U, myn Godt
en Heer!

XIII. ZINNEBEELD.

Openb. 14. vs. 13.

Hare werken volgen haar na.

XIII.

De eeuwig-verzellende werken.

I.

DEN Huis-leeraar Syrach. Cap. 7. vs. 40. heeft niet zonder nadruk vermaand / dat men op het einde moet zien : wat gy doet , zo gedenkt aan het einde ; zo zult gy nimmermeer quaad doen. Doozichtigte gemoederen volgen deze leer na ; dwaaze en onberstandige geven daar geen acht op. De kinderen beginnen een zaak wel zonder nadenken / maar volwassene menschen doen haar werk met een goed oerleg.

2. Ons leven duurd niet altijd / de dood werpt het eindelijk ter aarde / en als wy gestorben zyn volgd het oordeel ; van het eerste hangen de twee laasten af ; en gelijk het eerste geboerd is / zo word het ook ge-eindigd en beloond.

3. Daar kan niets vergankelijker op de wereld zyn dan des menschen leven. En
als

de Eeuwig verzellende werken.

Openb. 14. vs 13.

Haare werken volgen haar na.

als wy het overdenken / zullen wy bekennen moeten dat 'er onder sebentig of tachtig / naauwlijks zeven of acht / sebentig of tachtig jaren bereiken. Alle torens hebben haar standvastigheid / en de muren hare dikte. Egypten roond ons noch de overblijffelen van de aloude Piramiden ; en Gomen kan de puinhopen van de Amphitheaters en prachtige Schouw-plaatsen aantonen ; ijzer en staal schijnt een lange tijd van het verderf bezyd te zyn ; en een diamant lijkt wegens zyn hardigheid door den tijd niet verteert te konnen worden ; Olyphanten / Hertten / Arenden en andere dieren / hebben aangetoond dat zy een veel langer tijd als des menschen leven bereikt hebben. Maar wy menschen moeten klagen dat ons leven voorby gaat ook eer wy iets daar van weten. De eerste wereld heeft wel lieden gehad die byna duizend jaren geteld hebben / maar de laatste breekt het getal der jaren onder de hondert af.

4. Ons leven blied al te haastig voorby / de maat des zelven is geheel klein. Ziet myne dagen zyn een handbreed by u. Pl. 39. vs. 7. Klein genoeg. Het leven noch minder : myn leven is als niets. Verkies de haastigste en snelste zaken / en ziet of het leven niet veel vluchtiger is. Het is altemaal weggevaren als een schaduw , en als een geschreeuw dat voorby gaat ; als een schip op de baren des waters wegvaard , waar van men , als het voorby is , geen spoor vinden kan , noch des zelven baan in de vloed ; ofte als een vogel die door de lucht vliegt , daar men geen spoor van zyn weg kan vinden , want hy roerd en

staat in de ligte lucht, dryft en verdeelt ze met zyne zwevende vleugelen, en daar na vind men geen teken van zulk vliegen daar in; ofte als wanneer een pyl afgeschoten word na het doelwit, daar de verdeelde lucht haast wederom te zamen valt, dat men zyn vlucht daar door niet speuren kan: alzo ook wy, na dat wy zyn geboren geweest hebben wy een einde genomen. Sap. 5. vs. 9. enz. **D**ie het leven wegens zyne vluchtigheid een schaduw / een droom / een schaduw des rookis / ja een rookbeeld genoemd heeft / heeft niet dwaas gesproken. **D**ie het als een heerlijk leven aanziet word bedrogen; het is niets als een gelukzaligheid die eene nacht duurd / een spinneweb / het vliegen van een lichte mugge. **W**y kunnen ons van ons leven niet het geringste toe-eigenen. *Nec quod futurum est, meum est, nec quod fuit; in puncto temporis pendeo. Seneca. Q. N. Cap. ult. libr. 6.*

5. **D**e dood is het zekerste van alles wat de mensch in het vergankelijke te verwagten en te hopen heeft. Niemand kan zyn swaard ontlopen / zyne zijde maaid de lelien en het slechte gras zonder onderscheid af. **W**y hebben altemaal onze afkomst van eenen / en zo als die den dood over zich gebracht heeft / zo moeten wy de zelve ook te gemoed gaan. **W**yns bedunkens is die de verstandigste / die zich tegens dezen haast opkomenden en uitdagenden vijand bereid houd; zulks kan nochtans nooft beter geschieden / dan dat men dat gene wel leerd / dat de dood van ons eischt / namentlijk sterven. Zulks heeft die van Godt hoog-begenadigde Regent zelfs aange-

aangemerkt / en daarom zegt hy: Heer leerd ons bedenken dat wy sterven moeten, op dat wy verstandig worden. Pf. 90. vs. 12. **En** den hoog-geleerden Heiden Seneca zag in zyn schemerend licht der natuur zulks ook. Zo lang iemand leeft, zegt hy / moet men leren leven; en dat noch meer te verwonderen is, in het gehele leven moet men leren sterven. **De** schutters doelen op het wist eer zy schieten / op dat als zy schieten / zy niet missen mogen; het insicht van ons gehele leven moet op de dood gericht zyn / en die het huis der zaltigheid betreden wil / moet alvorens door de poort eenes goeden en zaligen doods ingaan.

6. Het is de allergrootste wysheid om te leren sterven. **Wat** heeft niet alleen den Heiden Plato geleerd / maar ook de man Gods Moses te gelijk bekrachtigt: hem waren alle Egyptische wysheden bekend / en ebenwel achtte hy deze wetenschap niets tegen die van te leren sterven, dat was voor hem de hooznaamste wysheid. **Die** zulks met oogen / die van den Heiligen Geest verlicht zyn / aanziet / zal zien dat het zeer wel gesproken en geredenkabeld is. **Ik** bid u gy Wereld-wyzen / wat helpt u al uwe wereldsche kennis / kunst en wysheid? **wat** het leren der Hebreuwische / Chaldeeuwische / Arabische / Indiaansche / Grieksche / Latynsche / Fransche / Italiaansche en Spaansche spraken? **wat** u geschiktheid des verstands? **als** gy de taal niet geleerd hebt / die u de dood noemt / en de kunst die u wel leerd sterben. **Die** tot de ijdelheid syne kunst / en

niet tot zyn eeuw'ig welzjn en heil aanwend / mocht wenschen dat hy zulks nooit ontfangen / maar altyd een weetniet was gebleven.

7. Nochtans belacht menig mensch zulks. De ijdelgezinde / en in de goederen der wereld verzopene / mogen nergens minder dan van de dood horen / daarom is myn zeggen hoor haar een spot; maar de laatste uure zal u het anders leren. Die van een vrand / die men gering geacht heeft / oberballen en verlagen word / beklaagd zyn ongeluk wel / maar te laat. **O!** hoe menig mensch zal met te laat te zuchten / hier namaals eens zyn ongeschiktheid om wel te sterben / moeten beklagen / dewijl hy als het domme Bee geleest heeft; en als Godt hem de beheringe van dien Moordenaar niet geeft / als een beest zal henen varen; met spelen / zutpen / bzetten / hoeren en boestukken te doen / met billen en schrapen zal niemand de kroon der zaligheid verkrijgen / maar veel eerder den Hellschen pekkrans verdienen.

8. Die een goeden oogst wil hebben moet toezien dat hy zyn land wel bebouwe; die de zaligheid hebben wil / doe zyn best door geloof en gehoorzaamheid de zelbe te verwerven. Een Bouwman kan zich ober zyn koozn niet verheugen eer hy het laat maajen; als het ryp geworden is boerd hy het in zyne schuren: die zyn akker niet wel besteld heeft / ontfangt distelen hoor koozn. De laatste uure des levens zal u leren waar gy heen zult gaan. Zo lang als twee reizigers een hond by zich hebben / als zy op een en de zelbe weg wandelen / kan men niet zeggen wie hem

hem toebehoord / maar als men op een schet-
weg komt dan volgt hy zijn Heer; de dood
maakt ook dat de mensch zijnen Heer volgt.
Als de oogen bzielen dan licht het de men-
schen eerst recht onder de oogen of hy wijs
of dwaas met zich zelbe gehandelt heeft / of
hy den weg des doods of des levens gewan-
deld heeft; als de dood met zijne yfse daar
in slaat / zo kan hy zien of hy zijn akker
gelukkig of ongelukkig gebouwd heeft. Ster-
felijke menschen! leeft zo / dat gy niet be-
hoefd te sterben / gedenkt aan het einde/
dat / als het komt / het u aan het begin
noch aan het midden herouwd; in 't einde
zal de vrucht van het geen gy gezaaid hebt
te voorschijn komen.

9. Hare werken volgen haar na. Hoe vele
zyn 'er die zulks niet geloven van het eeu-
wige leven. Dit leven kunnen zy niet lo-
chenen / en daarom staan zy ook toe / zo als
iemand in de wereld geleefd heeft / zo zullen
de werken van dit leven na den dood aange-
zien worden / gelijk haar zulks de geschie-
denissen der oude tyden / en de van haar
zelfs aangemerkte daden aantonen. Maar
dat 'er een toekomend leven zyn zal / daar
de menschen hare werken zullen nabolgen /
dat kunnen zy niet begrypen. Als iemand
sterft / zo word hy van andere zo aangezien /
gelijk als andere de Zwopnen en geslagte bees-
ten aanzien; de dood moeten de reukelozen
bekennen / maar dat na de dood een oberbly-
vinge der ziele / en een toekomende opstan-
ding des gestorve en vergane ligchaams zyn
zal / dat willen zy niet toegeven: zy willen

geen onsterffelijkhed der ziele / daarom lo-
 rhenen zy de zelve. De Epicurische Zwijng-
 kudde acht de menschen na den dood het vee
 gelijk / en wil hebben dat de ziele des men-
 schen in de lucht vaare / en verdwijne als
 die van het vee. Daar zyn rouwe lieden,
 welke zeggen: ons leven is een kort en moeie-
 lyk ding; en wanneer een mensch weg is,
 zo is het geheel uit met hem: ook weet men
 niemand die uit de Helle wedergekomen zy.
 By geval zyn wy geboren, en varen weder
 weg als of wy nooit geweest waren, want
 het snuiven in onze neus is een rook, en on-
 ze reden is een vonksken, dat zich uit ons
 herte roerd; als het zelve uitgebluft is, zo
 is het ligchaam weg als een vlok affche, en
 de geest verspreid zich als een dunne lucht,
 en onze naam word met 'er tyd vergeten,
 dat voorzeker niemand aan ons zal doen ge-
 denken. Ons leven vaard weg als of 'er een
 wolk geweest was, en vergaat gelyk een ne-
 vel van den glans der zonne verdreven, en
 van hare hitte verteerd word; onze tyd is gelyk
 een schaduwe die weg vaard, en als wy weg
 zyn zo is 'er geen wederkeren; want het is
 vast verzegeld dat niemand wederkomt. Sap.
 1. vs. 2. enz. **I**s dat niet beestachtig ge-
 noeg gesproken / en van der zielen en des
 doods toestand als beesten een besluit gemaakt
 en geherffenschint? dat zyn reden die geen
 menschen / ik zwijg dan aan Christenen pas-
 sen; en ebentwel noemen zy zich Christenen /
 die zo geheel duidelyk spreken. Godt be-
 terd! dat het onder ons Christenen zo ver-
 gekomen is / dat het Christelyke vergeten
 word.

woord. Onder de vooznaamste der wereld / en daar men goede wysheid zoude binden / zo wel als by de geringsten / is het Epicu- rische leven hedendaags ingedrongen. Men houdt het vooz een eer / dat men niet de Za- duceërs niet alleen Engelen / en Duivelen / en de opstanding des ligchaams loochent / maar dat men ook in 't geheel de onsterffe- lijkheid der zielen / ja Godt zelfs verloochent ; en offchoon men dat niet met geen ronde wooz- den uitspreekt / zo leren het de werken noch- tans. Zo veel schandelijker zyn die Chris- telijke Atheïsten / Aemonisten / en Affchp- siften / als zommige verstandige Heidenen / die vermoedelijker wyze de onsterffelijkheid der ziele geleerd hebben / offchoon zy wel niet recht / maar heel dwaas van den toestand der zelve na den dood gesproken en geschre- ven hebben.

10. Vraagd aan een wellustige / of hy ge- loofd aan de onsterffelijkheid van zyne ziel / en het aanstaande laatste oordeel ? hy zal neen zeggen / zyn woorden en werken zyn de stemmen die zulks duidelijc uitspreken ; hy wenteld zich als een mestberken in zyn dar- tel leven / de aardfche Tafelzrienden zyn zy- nen Hemel / het Hoere-bed zyn Abrahams fchoot ; de beste Zutper en Hoere-boogd is de vooznaamste heilige. De eeuwige vzeugd / waar op een gelobige ziele hoopt / is een Paapsche fabel vooz hen. Wel aan nu , laat ons wel leven terwyl het voor handen is , en ons ligchaam gebruiken terwyl het jong is ; wy willen ons niet met den besten wyn en zalve vullen , laat ons de mei-bloemen niet verzui- men ,

men, laat ons kranffen dragen van jonge rozen, eer zy verwelken; geen van ons moet nalaten te pronken, op dat men overal bespeuren mag waar wy vrolyk zyn geweest; wy hebben doch niet meer daar van als dat. Sap. 2. vs. 6. enz.

11. Vraagd aan een gierigen of hy in een Godt / en de onsterffelykheid der ziele geloofd? eben zo weinig als de wellustige. Zyn goud is zyn Godt / zyn kast zyn Hemel; Pluto kent hy / den waren Godt van Hemel en Marde kent hy niet. Geloofde hy in Godt / en dat zyn ztel na de dood rekenfchap zoude geben / hy zou zo niet billen en schrapen als hy doet / hy zou de hutzen der Weduwen niet opbzeten / en het erfdeel der Wezen verflinden / den eenen akker na den anderen met onrecht by een brengen / het licht in duisternisse / en de duisternis in licht berkeren. Hy geloofte niet dat zyne werken hem navolgen, daarom volgt hy zyn gierige begeertens / en zegt tot zyn goudklomp: gy zyt myn troost. Lieve ziel, gy hebt een groten voorraad op veel jaren, eet, drinkt, en hebt een goeden moed. Luc. 12. vs. 19.

12. Wat geloofte een eergiertge minder als het aanstaande leven na den dood? als hy geloofde dat de dood een Goddelijke gerechtsbode was / dewelke de zielen tot rekeninge dagbaard / hy zou niet zo veel onrust zich zelfs en ook aan andere maken; bedacht en hoopte hy dat de eer en roem der Christenen allereerst na de dood haar hoogste en heerlijkste trap beklom / zo zou hy niet met schending en ontciertinge van zyn arme ztel de eer
dezer

dezer wereld zo feberig zoeken ; de eer der ziele na den dood acht hy niet / daarom wil hy ze voor de dood verkiygen / door allerhande ijdele praaltwerken / paleizen / graf-schryften / of andere praal-gedachtenissen : dat hy niet zalig zoude sterben / daar over bekommert hy zich niet / maar het is zyn toelag dat hy onder de sterffelyke eeuwig mag leven. Zyn gedachten des doods zyn dat hy leden doden / of ten minsten om haar tydelijke welbaard brengen mag. Een van eersucht dampenden geest veracht de dood meer met vermetenheid / dan dat hy de zelve betracht ; zyn leven en zaligheid is hem geringer als aanzien en wraak. Op de punt van een degen / of de scheut van een pistool zet hy het welbaren van ziel en ligchaam. Wierd de dood / Gods oordeel / en het aanstaande eeuwigte leven / en de eeuwigte dood ter herte genomen / dan zou hy veel meer bekommert zyn / of zyn onsterffelyke geest na de dood in geluk of ongeluk / in de dood of het leven gebracht wierd. Maar wat acht een wereldling het eeuwigte ? de dood kan de zulke niet verschrikken / de algemene sterbensplicht is van haar niet ondertekend / zy willen gerechtigde van het graf zyn ; kan het niet anders zyn dan laten zy het zo zyn. Zy gaan voort in haar godloos wezen / onrechtvaardigheid / schrapery / woeker / gierigheid / zwelgerij / hoereren ; en al het quaad doen word van haar gezocht / onverschrikt gaan zy in al haar doen voort / en dienen de wereldsche lusten / en op een zalig einde laten zy hare gedachten niet gaan ; zy geloven het

het niet / en zy verlangen het ook niet.

13. Hare werken volgen haar na. **Gy gods** loze en wereldgesinde / het is waarachtig dat 'er een toekomend gericht zal zyn / daar gy reden en antwoord zult moeten geven. Kan een dief en moordenaar zyn boosheid op de wereld niet ongestraft doen? wat meent gy dat uwe boosheid van u zonder de wrake Gods volbracht zal worden? zo waar als Godt in den Hemel is / zo zeker moet gy booz het oordeel verschijnen. Godt heeft een dag gesteld, op de welke hy wil rechten het rond des aardbodems in gerechtigheid, door eenen man, in den welken hy het besloten heeft. Als dan zullen alle werken voor den dag gebracht worden, die de mensch gedaan heeft, zy zyn goed of quaad. **Geen mensch** hoeft deze rekening te maken / dat hy niet booz de Zonne der gerechtigheid Gods moet komen / en aldaar zyn ontfange pond op de weegschaal des gericht's zal moeten leveren / op dat daar booz openbaar worde wat hy zyn Godt daar mede gewonnen of verloren / boozdeel of schade gedaan heeft. **Geen mensch** zal verhoogen blijven. De Zee zal hare doden opgeven, de Aarde en de Hel ook. **Geen** tegelyk moet in die algemene rekendag / in tegenwoordigheid der gehele wereld / ook booz zich in 't byzonder rekenschap geven. Rom. 14. vs. 12. Zou 'er na de dood geen oordeel zyn? wat zoude biegten / boete en bekeringe ons booz nut doen? tot wat einde behoefde men zulks aan te stellen / als 'er geen gericht na de dood was / en geen rekenschap te bezien waar? maar het is zeker / **Godt is een**
ge

gestreng Godt / en zyne gerechten zyn rechtvaardig / hy betaald een iegelijk wat hy verdiend heeft. **D**uivelen en menschen zyn het die beide voor den Rechter der lebendigen en der doden zullen staan. Zyn niet de vervloekte geesten of Duivelen in de ketenen der duilternisse tot het oordeel bewaard? 1 Cor. 6. vs. 3. Jud. vs. 6. **G**een aanzien zal ergens een mensch bezien kunnen / de te boren grote en machtigste Koningen zullen als dan zonder opwagtinge / zonder kroon en kleedingen / zonder purper en lijfswacht / naakt en bloot / als arme en rijken / met een beroerd gemoed voor den eeuwigen Rechter treden. **D**aar zal Venus benessens haren aanhang / daar de vurige Jupiter met alle zyne aanbidders / daar den gekken Pluto met zyn volkje te voorschijn gebracht worden. **D**aar zullen de Paussen en Kardsbisschoppen verschijnen / om van hare Regering rekenenschap te geven; daar zullen alle Leeraars en Predikers staan / om hare leere en predikationen te verantwoorden; daar zullen alle menschen tegenwoordig zyn / die ooit geweest zyn en noch komen zullen / uit allerlei volkeren / tongen / en spraken / van alle geslachten en stammen der aarde; daar alle Rechters en Regenten; daar alle onderdanen en toehoorders; daar knechten en dienstmaagden; daar alle jongelingen en jongvrouwen / kinderen / oude mannen en vrouwen / Heidenen en Joden / Ketters en Christenen / gelovigen en ongelovigen: alle menschen moeten verschijnen. **O** gy menschen! een ieder van u bedenke dat aldaar een iegelijk mensch

voor

voorz den Rechter der wereld zyn rekening moet inleheren; daar zal niets falen of achterblijven; niemand kan zich verbergen / wy moeten altemaal openbaar worden voor den rechterstoel van Jesus Christus.

14. Hare werken volgen haar na. De mensch gaat / voor zo verre het ligchaam aangaat / wel naakt voor Gods gerecht / maar eventwel niet onberzeld / hy heeft zyne dienaars die hem volgen; wie zyn die? ik zeg nu niet van de Engelen / die de gelovige zielen in Abrahams schoot geleiden / noch van de Duitbelen / die de godlozen voor Gods rechterstoel beklagen / maar ik spreek van andere geleidsmannen; wilt gy weten welke ik meen? des menschen gedachten / woorden en werken verslaa ik / zy mogen goed of quaad zyn. De mensch gaat tot het leven of tot de dood / zo volgen zyne werken / woorden en gedachten hem na / geen van de zelve blyft te rug; de godloze neemt de zyne mede / een gelovige ook. Zou men dit niet voor een strenge rekening aanzien moeten? waarlijk het is een scherpe en zware rekening! o verschrikkelijke afrekening / die ook de gedachten zelfs verdagvaarden wil! wie wil iets loochenen? aan den Alwetenden kan niets verhoogen zyn. By hem geldt ook geen uitblucht; by de menschen zyn de gedachten tolby / maar by Godt niet. Is de mensch dood? dan volgen hem zyne gedachten in der eeuwigheid; en offchoon 'er hier op de wereld veel vergeten is van dat gene wat wy gedacht hebben / Gods oordeel maakt het ons indachtig / daar moet men

men alle gedachten met reden en antwoord
 vertollen. Hier blyden menig mensch zyn
 aanslagen in het hert steken / ook in de pen /
 en het blote oberleg: de doornen der spits=
 binnigheid willen niet altemaal ryp worden /
 maar in de toekomende wereld moeten zy
 ebentwoel alle oberwoogen / verantwoord en
 betaald of beloond worden. Verschrikt by
 gy godlozen door het toekomende oordeel! die
 maar ontuchtige / robbende / toornige / las=
 terlyke en boze gedachten gehad heeft / moe=
 ten reden en antwoord geven / bleek en rood
 daar ober staan / veroordeeld en verdoemd
 worden. Ik wil komen en verzamelen hare
 werken en gedachten. Esa. 66. vs. 18.

15. Gods schuld-boek heeft ook de woord
 den der godlozen aangetekend. De overtre=
 ders is de tonge een zwaard / dat haar eeu=
 wig dood. Ik zeg dat alle menschen reken=
 schap moeten geven ten jongsten dage, van
 een iegelyk onnut woord dat zy gesproken
 hebben. Matth. 12. vs. 36. Zullen de onnut=
 te woorden volgen / en ons voor Gods ge=
 richt verklagen? wat zullen de schandelyke /
 huile en ontuchtige woorden / en ergerlyke
 taale / als het vloeken en sweren / lasteren /
 quaadspreken en achterklappen / de schimp=
 woorden / de smaadboeken en pasquillen /
 de eerestekers / daar by zich zo menig dwaas
 en wezbelig mensch zo groot laat dunken /
 en by de Godloze en Godbergetene werelds=
 gezinde zich beroemt en aanzienlyk maakt /
 niet doen? hoe zult gy godloze tongen bestaan?
 ofschoon u de dood den mond heeft gesloten / zo
 zyn uwre woorden by Godt niet vergeten; alle
 boze

boze woorden / zy mogen zijn van wat aart
 zy willen / volgen u na vooz Gods gerecht ;
 die sterben niet / maar leven en verzellen
 de ziel vooz eerst / daar na de boze tong
 die ze gesproken heeft / tot de opstandinge.

16. Volgen de gedachten en woorden de
 godlozen / wat zullen de werken niet doen ?
 sterft de godloze / dan zyn de Duivelen de
 lijdzagers / en de schandelijke / ja ook ge-
 heinsde werken zyne lijdvolgers. Het na-
 laten van goede werken volgd hem na vooz
 Gods gerecht. Hebt gy rijkdom gehad /
 en de zelve tot Gods of menschen hulp niet
 aangewend ; hebt gy spijs gehad / en de hon-
 gerige niet verzadigt ; drank / en den dor-
 stigen niet gedrenkt ; klederen / en den naak-
 ten bloot gelaten ? het werk volgt u op de
 voet na uit de wereld : den godlozen volgen
 ook zyne boze gepleegde werken. Alle wer-
 kelijke boosheid / o gy quaaddoenders ! alle
 overtredingen van Gods woord ; alle ver-
 achtige van zyne geboden ; alle beledigin-
 gen Gods en des naasten / en van u eigen
 zelfs / volgen en verklagen u vooz Gods
 gerecht. Ofschoon uwt lijk een prachtig ge-
 volg op de wereld heeft / van hoge en gro-
 te Heeren / van rijke en machtige lieden /
 uwt verbloekte ziele / o gy verdoemde god-
 loze / heeft een groter en schandelijker ge-
 volg van allerhande lasteren. Noemd uwt
 Predikant u vooz een douzyn daalders za-
 lig / en roemd uwe heilichheid en godzalig-
 heid vooz de menschen / terwijl gy haar op
 de wereld de mond gesmeerd hebt / zo ver-
 doemen uwe zonden / ja uwe schandelijke
 zonden

Zonden u wederom des te zwaarder in tegenwoordigheid der Engelen voor Gods gericht. Alle uwe lasters en misdaden / het moorden en worgen / het liegen en bedriegen / hoereren en echtsbreken / roben en stelen / woederen en billen / onderdrukking en belediging uwes naasten / het geschiede met de elle of gewicht / met koozn of munt / valsche waar of handeling / met bedriegelijke betalinge of arbeid / of met verdrukkingen / alle verholginge en tpranny / alle onbarmhertigheid en wreake zullen u niet verlaten / o neen ! zy gaan met u voor Gods gericht / zy gaan met u weg / en volgen u in de verdoemenis. Volgen u de werken? zo zal den loon niet achter blijven. Die op de zielen acht geeft, weet het, en vergeld den mensche na zyn werk. Prov. 24. vs. 12.

17. Hare werken volgen haar na. Bedenkt dit gy hoofden des lands; gy zyt de gene die het grootste opzicht daar over hebben moet / Godt heeft u in zyn plaats gesteld / gy moet de stadhouders Gods zyn. Ik bid u bedenkt / als gy zalig wilt worden / wat uw ampt is; gy leeft / maar niet voor u / maar voor Godt / dien zult gy hier na maals rekening doen / als uw purperkleed in een lijkkleed / en de rode velf derzelve in een doodsvelf verandert is. Een Koning heeft niet meer recht voor Godt dan een bedelaar ! uwe werken volgen u na, die zullen de getuigen zyn of gy redelijk voor Godt geweest zyt / of hutchelaars en vranden Gods. Meent gy dat den Hoogste u zal verschonen / en uwe boze daden u niet

durft voorhouden. Voorwaar en waarachtig! zo gy godloos zyt / gy zult moeten leggen aan de voeten des Konings aller Koningen / en des Heeren aller Heeren; daar zal het heten: heb ik u niet tot Amptlieden des rijks Christi verordineerd? waarom hebt gy dan de regeringe in tyranny veranderd? waarom hebt gy voor den spiegel uwes roemruchtigen wandels / u tot stichters van een schandelijke Epicurismus gemaakt? waarom hebt gy de arme onderdanen zo schandelijk gebruikt / en erger als het Dee aangedreven? waarom hebt gy zo vele zuchten der armen en noodlijdenden op u geladen? waarom heeft uw hofhoudinge het land niet als voorbeelden van pracht / van zuipen / spelen en allerhande ijdelheden gegeven? waarom hebt gy de bosschen en jagten meer dan de Raaden gerecht-hamers lief gehad? waarom de Amptenaars niet beter na de vingers gezien / en acht gegeven dat de schapen niet gebild wierden? waarom onschuldig bloed ongewroken gelaten? waarom zo veel menschenbloed zelver uit krijgs begeerte onnodiger wijze vergoten? waarom Machiavel meer dan Godt lief gehad? waarom zo weinig na de predicacien geluistert / en u zo weinig om het heilig woord bekommert? o wee de zielen onder u die zich schuldig kennen / en in plaats van de tydelijke gedragene goude kroonen / met ach en wee de pekelaanffen der eeuwige verdoemenis in de Hel moeten dragen!

18. Hare werken volgen haar na. Neemt het ter herten gy geestelyken / gy Hof-predikers / het zal zich voor Gods gericht uitwipzen
of

of gy Nathan of Eli zyt geweest / of gy met Johannes aan Herodes gezegt hebt dat het niet recht is dat gy uwes broeders wijf hebt / dan of gy den Koning met Bathseba / Sina of Chamar zonder vermaninge hebt laten leven in zijne zonden : gy Leeraars en Dienaars Gods in het gemeen / het zal zich uitzopen of gy buikpredikers of herten-bekeerders geweest zyt ; of gy den ongerechten ongestraft hebt gelaten / of gy de zonden des volks niet hebt gezien / of gy onberantmoedelijk het ligchsam en bloed van Jesus Christus uitgedeeld hebt / of dat gy u als Gods dienaars in uw ampt getrouwoeljk betwezen en betoond hebt ; geloost dat uwe woorden en werken u volgen / daar van zult gy reukenschap geven. Wee u ! als gy laauw / en noch houd noch warm gebonden word : het bloed der verwaarloosde zielen zal van uwe handen ge-eischt worden.

19. Hare werken volgen haar na. Gods gericht laat niemand ongeschat. Daar vooz moeten zich niet alleen Koningen en Predikers / maar ook alle menschen vertonen / en het verdienst hunner werken ontfangen. Verschrikt derhalven gy onrechtbaerdige Richters ! die geweld oeffend / is gelijk den genen die een maagd schend , die hy moest bewaren. Zyr. 20. vs. 4. Heeft den elendige alhier ober u gezocht / zo moet gy aldaar schaamrood worden : uwe werken volgen u / hoe zult gy bestaan ? als de ongestrafte schanden en lasteren / de op een onrechtbaerdige wijze onderzunkte armen / de tranen der elendigen u volgen en aanklagen ? Wee de

gene die onrechtvaardige wetten maken, en het oordeel onrecht schryven, op dat zy daar door de zaken der armen verdraaien, en geweld oeffenen in het recht der elendigen, dat de Weduwen haren roof, en de Wezen hare buit moeten zyn! wat wilt gy doen in den dag der bezoeking en des ongeluks, dat van verre komt? tot wien wilt gy om hulp vlieden? en waar wilt gy uwe eere laten? Esa. 10. vs. 1. enz. Gy verkeerd het recht in gal, en de vrucht der gerechtigheid in alsem. Amos 6. vs. 12. Maar het recht zal geöpenbaard worden als water, en de gerechtigheid als een sterke stroom. Kap. 5. vs. 24.

20. Hare werken volgen haar na. **Be-**denkt het gy menschen in het gemeen / wat gy zondigd / waar in gy zondigd / alles volgd u op de hielen in de eeuwigheid na deze tyd. Wilt gy niet beschaamt staan / ziet dan toe dat gy het zondigen van u aflegd / en uwe misdaden uitleessen moogt. Hoe menig quaad-doender word zijne zonden niet booz oogen gehouden / terwijl hy genade verkypt? wilt gy dat uwe misdaden u niet zullen beschamen booz Gods gericht / ziet dan toe dat zy booz uwe boete en beheringe te rug gehouden worden. De boetvaardigen worden van hare zonden niet gebolgd: waarom? den tuin van Christus lijden houd de zelve te rug. Wie in hem geloof, die word niet geoordeeld; maar wie niet geloof, die is alrede geoordeeld, want hy geloof niet in den naam des eenig-geboornen Zoons Gods. Job. 3. vs. 18.

21. Hare werken volgen haar na. **Kan**
er

'er een troostelijker woord tot een Christen
 gesproken worden dan dit? laat de wereld
 ons plagen en knagen / Godt ziet onzen
 arbeid en moeite aan. Het zal u alles in
 den Hemel beloond worden. Matth. 5. Is-
 rael wierd in Egipten gedrukt / Godt
 had zyn uur der verlossinge / hy beloonde
 hen hunnen arbeid met het erfdeel des heer-
 lijken Canaans! waarlijk de genadenrijke
 goedheid Gods verspreid zich eerst over ons
 als wy uit het snode Egipten der wereld /
 en de armzalige woestijne dezes levens ge-
 gaan zyn; als het werk voleind is / en den
 avond komt / dan veeld de Rentmeester den
 genaden-penning uit. Ik weet uwe wer-
 ken, heet het; weest getrouw tot in den
 dood, zo zal ik u de krone des levens ge-
 ven. Hebt gy gearbeid in dagelijksche boe-
 ste en beheringe? is uw geloof werkzaam ge-
 weest om Jesus te vatten en vast te hou-
 den? hebt gy u geoeffend in de werken der
 liefde / des gedulds en des geloofs? geloofst
 zekerlijk dat uwe werken u zullen volgen.
 Daar zal u geen een druppel zweet onbe-
 loond blijven van uwen getrouwen Godt
 na uw dood. Gelyk den godlozen zyne zon-
 den verzellen / en de Duibels haar voor het
 gericht dragen na haren dood / zo zullen de
 heilige Engelen uwe ziel / gy gelobigen / op-
 nemen / en de zelbe dragen in Abrahams
 schoot; Jesus zal u ontfangen / en uwe me-
 debolgende werken / die hy geheiligt heeft /
 zullen niet te rug blijven. Het bloed van
 Christus heeft uwe plakken afgewassen / zyn-
 ne Zon uwe duisternis helder lichtende ge-
 maakt.

maakt. Hy brengt dan aan het licht wat gy uit demoedigheid dikwils in het verbor-
gen gedaan hebt / wat uw rechterhand ge-
geven / dat uw linkerhand niet geweten
heeft. O zalige ! hoe zullen uw goede wer-
ken lichten ; de zich met u berheugende En-
gelen breiden uw aandacht in het gebed
uit / en eens anders ijber in het leren en
vermanen / eens anderen regeerders liefde
tot gerechtigheid / en der onderdanen ge-
hoorzaamheid en trouw tegen Godt en hun-
ne Obergheid / deze zyn huisheid / mild-
heid en weldaden aan de armen / en eens
anderens geduld / deze zyne hoop / en des
anderens liefde en trouw ; daar zullen de
langherflete rokken / die Tabitha voor de be-
hoefstigen gemaakt heeft / in lof uitgebreid /
en veel hoger geschat worden dan de aller-
kostelijkste en glinsterende tabbaarts van de
wereldsche Monarchen ; juist maakt de zel-
ve de waardije der stoffe niet / maar de dra-
den der Christelijke liefde zo heerlijk : de
herbergzaamheid van de Purper-verkoopster
Lydia , en haar Christelijke liefdadigheid /
zal met hoge Purper-couleur geschildert / en
met de Aurora-verse van de Goddelijke vrien-
delijkheid opgeheldert zyn : de aalmoezen des
Hoofdmans Kornelius en die zynen naboogers /
zullen gelukkig geloofd worden / als of hy
zo veel miljoenen als penningen voor de ar-
men uitgestrooit had : veel duizend godzali-
ge sichten / die hy de menschen al lang
vergeten zyn / zullen van den rphen bergel-
der Aesus Christus heerlijk geroemd en ge-
prezen worden. Hoe zal den biddende Da-
niel

niel gekust / hoe Zadzachs en zjner metge-
 zellen standvastigheid geprezen worden / hoe
 Abrahams geloof verheft / hoe Jobs ge-
 duld geroemd / hoe lieffelijk de tranen der
 boetvaardige Vrouw afgewassen worden ;
 de bzedeliebheden / zagtmoedigheid / en
 vernedering zjns zelfs / zullen als kostelij-
 ke Edelgesteentens eens Christelijken ge-
 moeds als de sterren verheft worden / in-
 zonderheid van die / die andere met byzon-
 dere voorbeelden hebben voorgegaan. Daar
 zullen de Leeraars lichten als des Hemels
 glans, en de genen, die vele tot de gerechtigheid
 onderwezen hebben als de sterren altyd en
 eeuwiglyk Daar zullen de striemen van de
 wonden der Martelaren / de slagen en al-
 lerhande tekens der Martelarijen / werken
 zyn om hzonen te ontfangen. ¶ Welk een
 vzeugde-stem zal het zyn die de zalige / en
 in het geloof op haren Verlosser afgestor-
 bene zielen / tegenklinken zal uit de mond
 van Jesus ! Komt gy gezegende myns Va-
 ders, beërfst het ryk, dat u bereid is van
 het begin der waereld. Want ik ben hon-
 gerig geweest, en gy hebt my gespylt, ik
 ben dorstig geweest, en gy hebt my te drin-
 ken gegeven, ik ben een gait geweest, en
 gy hebt my geherbergd, ik ben naakt ge-
 weelt, en gy hebt my gekleed, ik ben krank
 geweest, en gy hebt my bezocht, ik ben ge-
 vangen geweest, en gy zyt by my gekomen.
 Dan zullen de rechtvaardigen hem antwoor-
 den, en zeggen: Heere wanneer hebben wy
 u hongeric gezien, en hebben u gespylt ?
 of dorstig, en hebben u te drinken gege-
 ven?

ven? wanneer hebben wy u eenen gast gezien en geherbergd? of naakt, en hebben u gekleed? wanneer hebben wy u krank of gevangen gezien, en zyn tot u gekomen? en de Koning zal antwoorden, en zeggen tot haar: Voorwaar ik zeg u, wat gy gedaan hebt eenen van deze myne minste broederen, dat hebt gy my gedaan. Daar op zullen de rechtvaardigen in het eeuwige leven gaan; daar en tegen de godlozen met hare boze werken in de eeuwige pyn. Matth. 25. vs. 34. enz.

22. Daar deze vreugde beloofd / en deze genade-stemme Gods en onzes Verlossers Jesu Christi gehoord word / wie zou daar na toe niet haasten in alle Godzaligheid / geloof / liefde / geduld / en met andere Godt-behaagchelyke deugden / op dat zulks tot hem gezegt mag worden. Gy Godloze / hebt gy u deel hier in de wereld? ik gun het u / leeft na uw boze wil / dat zal my evenbeel zyn; genoeg is het dat uw werken u nabolgen. Uw tydelijke godloosheid zal u met eeuwige pyn vermengt worden; heeft de rijke zyn deel op de wereld gehad in vreugde en wel-leven / zo heeft hy zyn deel ook volkomen wederom in de Hel'sche blammen / aldaar lyd hy pijn / aldaar smerten / alle zyne Godbergete werken zullen hem niet als pijnbanken zyn.

23. Niemand late zich van de wereld verhoeren / en afbrengen van een Godbwezenden wandel. De Duivel is bezig genoeg om door de heerlijkheid der wereld de armzalige menschen te verstrikken / en van den

den weg des levens af te leiden. Maar zegt my gy die voorzichtig zyn wilt / waarom verkiest men een hand hol werelds water voor een groten beker hol eeuwige gelukzaligheid? die / welke de wereld aanhangen / hebben gezien hoe zy van de wereld verlaten geworden / en in de Goddelijke wraak en zyn gestreng oordeel geballen zyn. Onder zo veele duizenden wil ik maar een eenig voorbeeld bybrengen : met wat voor een geklag liet de Kardinaal Wolley zyn ongelukzalige ziel niet uit zyn oud en elendig ligchaam baren / als hy zeide : Hoe schoon is het my vergolden , dat ik den dienst des Konings voor de Godsdienst heb gesteld , en dat ik maar op de zaken van myn wereldschen Heer , maar aan dien die in de hoogte woond weinig gedacht heb ; och my elendige ! hoe ben ik zo onbezonnen geweest ? hoe ben ik zo ondankbaar tegens Godt geweest , voor zo veel goeds als ik van hem ontfangen heb ? och had ik hem in gebeden lief gehad , en met aandacht geeert , zo zoude hy my nu in myne grysheid , nu my den ouderdom en het elend bezwaren , niet verlaten hebben. Hier ziet gy een schoon voorbeeld voor alle groten , en voor den Koning zelfs ! hoe onbestendig zyn doch de wereldsche gelukzaligheden. Groet den Koning van mynent wegen , en zegt hem dat hy zyn leven zo leiden moet , dat hy altyd gedenkt aan den dag , op den welken hy rekenschap zal moeten geven voor den hoogsten Rechter , voor den welken te verschynen ik nu vaardig sta. Hier spie-

spiegele zich aan die ziele / de welke de ijdel-
heid omhelst / en zie aan / dat dit het loon
is der genen die de wereld volgen: Van Godt
verlaten te worden, en een schrikkelyk eeu-
wig gerecht te moeten ontfangen. **Chri-
stelijke** zielen blyft by uw booznemen / en oef-
send u in de Godzaligheid; laet Godt u de
goederen dezer wereld genieten / hangt uw
hert daar niet aan: rook en damp is haast
berdwenen / den diamant der eeuwige geluk-
zaligheid heeft een altijd-durenden glans.
Wilt gy u een schat bergaderen / zo berga-
dert ze u in den Hemel; het geen de dieven
stelen / en de motten vreten kunnen / is geen
recht bergenoegend goed; maar de schatten
daar geen dieven na graben / en die de mot-
ten niet vreten / zyn eeuwig verheugende.
Werk zo in deze sterffelykheid / dat gy u in
de eeuwigheid over uwe werken niet behoeft
te schamen; wat helpt tijd en arbeid aan-
wenden / en zich eindelyk over geen werk te
kunnen beroemen? die een dooztreffelyk werk
maakt toond het aan een iegelyk / en ver-
wagt lof daar van / en zo lang als het ook
staat / word noch aan des werkmeeesters naam
gedacht. Die is recht gelukzalig / wiens
naam in den Hemel is aangeschreven. Heb-
ben de triompherende op hare triomph-wa-
gens / en andere rondom haar staande over-
winnings-tekens hunne oorlogs-tekens niet
afgebeeld? **Jesus** heeft / o gy heilige en recht-
vaardige! uwe moeite en lasten des kruices /
en uwe overwinningen in den Hemel aange-
tekent; daar kunt gy zien wat gy hier op
aarde verricht hebt. Dit **Toschzift** zal nooit
uitge-

uitgewoist worden. Zo haast gy in die huis
 der zaligheid ingaat / zo zult gy uit Jesus
 handen de palmtakken en kronen der zalig-
 heid te verwagten hebben. Werkt dat gy za-
 lig word met vrezen en beven. Philip. 2. vs.
 12. Godt helpe ons allen dat wy in dit le-
 ven den weg der zaligheid wandelen / en
 dooz den dood dezelve verkiygen mogen.

H Æ C F U N E R A D I V U M.

Die alles hier heeft wel beleid,
 Die volgd zyn werk in Eeuwigheid.

Bedenkt, ô Menschen, wat gy doet in 't
 sterfelyk leven,
 Gy moet eens rekenschap aan Godt hier na-
 maals geven:
 De werken volgen u; gy raakt daar nimmer
 af,
 Alschoon uw bleke lyk bedekt word in het
 graf.
 Al wie hier de ydelheid en lust gehoor wil
 leenen,
 En denken niet dat hy zich moet met Godt
 verëenen,
 Die trekt hy voor 't gericht, en spreekt het
 oordeel uit,
 En stoot hem nederwaarts, de Helle tot een
 buit;
 Maar daar en tegen, hy, die Jezus wil be-
 minnen,
 En zich gansch overgeeft aan hem met ziel
 en zinnen,
 En Christelyk bemerkt zyns evennaastens
 nood, Die

350 Des Hemelfchen Morgendauws

Die word van Godt beloond , en hier , en
na zyn dood.

Laat my , ô goede Godt ! uw Geest aldus
bestieren ,

Dat ik met deugden hier myn Leven mag
vercieren ,

Op d t u welgevall' myn werk , myn woord
en trouw ,

En ik in Eeuwigheid uw aangezicht aan-
fchouw !

XIV. ZINNEBEELD.

Pſ. 144. vs. 4.

Is immers de menſch gelyk als niets.

XIV.

Het nietig leven.

I.

DEn gepurperden Zede-leeraar heeft de wereld met alle hare goederen zeer wel aanschouwt / en deze uitſpraak daar van gedaan: Ik zag aan alle het doen, dat onder de zonne geſchied: en ziet, het was altemaal ydelheid. Eccleſ. 1. vs. 14. Die de wereld met hare goederen anders aanziet / moet een bedriegelyk glas hebben daar hy door ziet. Dat geen fundament heeft kan niet beſtaan; rook / droom en ſchaduw en zyn zaken die van hare eige geſchapenheid ſpreken. De heerlijkheden der wereld zyn ydelheid / ja niets als ydelheid / een nietigen adem / een damp / een leeg en vluchtige zaak. Ieder ſchepzel is de ydelheid onderworpen. Rom. 8. vs. 20. De wereld is waarlyk het grootſte niet; die een *Ens rationis* wil hebben / kan het in de betrachting der wereld binden. Men
ziet

Het nietig Leven.

Ps. 144. v. 1.

Imers is de Mensch geelyk als niets

ziet de wereld voor iets aan / dat zij doch niet is ; haar wezen is vluchtig en onbestendig. Niemand zal meer bedrogen worden dan hij / die op het drijfzand der wereld het gebouw zijner hoop wil gronden. Die het leven der vergankelijke wereld bij een ongelukkige scheepsvaart vergelijkt / heeft niet kwalijk gesproken ; de wereld is de zee / ons leven het schip / onze hoop de zeilen / ons vertrouwen de ankers / onze geluks- en ongeluks-geballen de winden / onze zweet en arbeid de riemen / de gewenschte haven de bergenoeging. Maar hoe veel klippen en zee-draijingen vind men in de zee bedekt / aan de welke het schip gestoten en verbijzeld wordt ; hoe menig Hebiathan verhindert ook het moedige scheepje van onzen arbeid / dat wij ook midden in onze vaart / als alles voor de wind gaat / eventwel de Kaap der Goede Hoop niet bereiken kunnen.

2. De Dofst dezer wereld is een krachtige getuige van de bestendigheid der wereldsche goederen. Toen de Duivel alle de heerlijkheden der wereld wilde aantonen / dede hij zulks in een oogenblik. Matth 4. Dat licht komt / vergaat ook weer also ; de ijdelheden staan niet vast ; wat is 'er ronder als de wereld ? kan iets dat op een ronde kloot staat zich op eenige standvastigheid beroemen ? de nacht wordt ook wel een schaduw des aardbodems genoemd ; wat is de wereld anders dan een duistere nacht-schaduw ? *Omne humanum somnium* ; alle het menschelyke is een droom. Ik sta dat ook toe ; wat de mensch op de wereld ook verkiest /

het

het is niet anders dan een droom en schaduw. Ik wilde wel weten wat iemand van de wereld hopen wilde? is al haar goed niet valsch / en haar quaad waarachtig? men vind geen waar wezen in de goederen der wereld; de eer is rook / den roem wind / de heerlijkheid van sneeuw. De rust in de wereld word niet anders gezien dan in de inbeelding / en de lust niet anders dan in een droom. De wereldsche rust is vol angst / de onrust vol betwijffeling / den arbeid is zonder voordeel / en haar verdriet zonder troost. Op de wereld is men niet langer bergenoegd als eenen dag / en ongelukkig de gehele overige tijd des levens: eet men weinig dan word men mat / eet men veel dan word men onlustig / gaat men dan word men moede / zit men dan word men stijf.

3. Moet men het zommige rijke lieden niet voor een gekheid toerekenen dat zy aan bloemen zo veel geld besteed hebben? iemand betaalde voor de bloem / genaamt *semper Augustus*, twee duizend gulden / en een andere wilde zynen Tulphof niet voor sesbentig duizend guldens verkopen. Zou men zulke liefhebbers der wereld wel vinden? ik durf bekennen dat 'er een goed getal der zelve is; ik zeg niet dat zy de wereld om een stuk gelds hopen / zy hopen de zelve wel geheel voor hare zaligheid; zy winnen de wereld / en lijden schade aan hare zielen. Daar kan wel geen dwaazer mensch zyn dan die gene / die de eeuwigheid om een hand vol dor gras verkoopt / maar men vind dat die menschen de bergenoegtheid voor het eeuwige leven verkiezen.

4. Die een zaak aanziet zo als zy is / die kend ze ook het beste. Ik zie de wereld aan zonder verblindung der oogen; een bezegelikh glas kan myn gezicht niet blind maken / het is iets / en ook niets. Ziet het vergankelijkste dat men bedenken kan; de Pauzen laten by hare kroning een hand vol blas aansteken en verbranden / om daar dooz in te boezemen dat al de heerlijkheid der wereld zo haast verdwijnt / en als een rookdamp verteert word. Als die zaak zo wel overwogen als verzonnen wierd / dan zou het loffelijk genoeg zyn. De wereld met hare goederen is de bluchtigste vergankelijchheid. De wereld is een rechte glaze zee. Apoc. 4. vs. 6. 15. vs. 2. Hoe haast verbreekt geluk en glas? een gelukhige scheepshaard word dooz op een oogenblik overkomende schipbreuk in 't geheel vernietigt.

5. De mensch is gelyk als niets. Ik verwonder my daar ober in het geheel niet; zoude die kleine wereld meer voorrechten hebben dan de grote? dat zou wonder zyn; maar ik zie dat ze alle beide een lied zingen; vergankelikh / en ijdelheid is het dat zy beide van zich zelve weten te zeggen. Woerd Adam van rode aarde of schoonheid zynen naam / nogtans verbleekt die schone rode verf, en word als van de motten verteerd. Pl. 39. vs. 12. Ook sindelijkh verandert zich de aarde / als zy al te droog geworden is / in stof / en word van de wind toeg geblazen. Ik kan niets op de wereld vinden dat vergankelijker is dan ons leven; wie weet hoe haast ik en gy daar aan moeten? ons *Cras,*
morgen/

morgen / kan in zark veranderen. Het te rug geleze woord leven word tot een nebel; wy kunnen op onze dagen niet roemen; in onze Levens-almanach hebben wy inzonderheid de naam des doods te zoeken. Niemand verzeikere een ander dat hy lang zal leven / want wie kan zeggen wanneer hy sterben zal? en wie weet op wat wyze? Ons leven is een damp, die een kleine tyd duurt, maar daar na verdwynd hy. Jac. 4. vs. 14. Myne dagen zyn een hand breed by u, en myn leven is als niets voor u. Hoe gansch niet zyn alle menschen, welke doch zo zeker leven. Pf. 39. vs. 6. Menschen zyn niets. Pf. 62. vs. 10. Zyne tyd gaat voorby als een schaduwe, en de mensch is immers gelyk als niets. Pf. 144. vs. 4. Job 34. vs. 9. Deze redenen zyn geen Sphynxze raadzelen / de wysheid zelber spreekt ze uit haar mond. Wat is het ligchaam dat wy dragen anders dan een levendig graf? onze kindsheid verbleekt al in de jeugd / de jeugd verkoud in den mannelijken ouderdom / en den mannelijken ouderdom verstpft in de gryze hairen / zelfs de gryze hairen zyn de menschen een heldteken dat de dood opsteekt / tot een teken dat het bolwerk overwonnen is / en ten eersten de overwinninge over het ligchaam zal verkregen worden.

6. Hoe vele sterben 'er eer hare hairen gryz worden? klimt een bloem in de Lente niet de opkomende Zon niet om hoog? den morgendaub hangt haar als de moeders melk aan de lippen harer bladeren; evenwel valt ze af / en word voor de oogen des D

venters onzichtbaar eer de middag komt: zo
 is het met ons leven ook gesteld / wy sterben
 eer wy geboren worden / en eer wy het dag-
 licht aanschouwen is by velen het levens-
 bonkje al uitgeblazen. Niets is ons eigen
 als de bluchtigheid van ons leven / hoe vele
 duizenden vinden haar gezet teken voor den
 ouderdom; wie kan die altemaal optellen
 die in de Maart of Meestyd harer jeugd al
 wederom ten grave dalen. Daarom kleden
 de menschen die over zee willen varen / of
 uit de eene haven in de andere overschepen /
 zich niet kostelijk aan? waarom slaan zy binnen
 het schip aan de zyden niet overal nagels
 in / om hare zakken en klederen aan te han-
 gen? waarom laten zy alles niet op het kos-
 telijkste beschilderen? waarom nemen zy haar
 kostelikheden niet mede? waarom geen mu-
 zikanten en allerhande lustbaarheden met zich
 op de reis? om dat zy geen bestendige wo-
 ninge op het schip willen hebben / maar het
 zelbe alleenlyk op de reis tot het overbaren
 gebuyken / daarom laten zy hare beste goe-
 deren t'huis / en behelpen zich zo gering als
 zy kunnen; ja zelfs kunnen zy deze voortlo-
 pende woning niet te veel vertrouwen / daar
 kan zich een ongelukkig uur / ondeer en zee
 opheffen / en daar door kan het scheepje ver-
 bryzelen / en dan was alles verloren. Ge-
 lijken wy menschen met recht niet aan zul-
 ke lieden? ons leven zweeft in deze tyd op
 de baren der sterffelijckheid om; wie kan zeg-
 gen hoe lang wy zullen op anker leggen?
 als de wind in de zeilen valt moeten wy
 voort; wie weet hoe haast wy van de enge-
 stro-

stromen der tydelijkheid wegbaren / en op de grote zee der eeuwigheid komen zullen? een schip haart snel als een pijl dooꝛ de baren / zo ook ons leven. Myne dagen zyn snelder geweest als een loper, zy zyn vergaan als de sterke schepen, als een Arend vliegt tot de spys. Job 9. vs. 25, 26. **Sterfseljkhe menschen!** daar is niets dat de bluchrigheid van het menschelijke leven beter verbeeldt als een snelzeilend schip; onz? jaren gaan snelder dooꝛ als de wegdoppende bloeden; wie kan het spoor van een schip in het water kennen / als het dooꝛ de baren gestreken is? wie weet van ons wat te zeggen als wy het leven afgelegd hebben?

7. Worden de wydafgelegenste reizen niet op het schieklyk afgelegd? de snelle vaart berhoort alle storm en ontweer / hoe meer de zee schuimt / en hoe meer de winden blazen / zo veel eerder en snelder gaat het schip dooꝛ de baren na het land toe; gy sterbelingen telt gy vele jaren / het zal een wonder des tyds zyn als gy hondert en dertig jaren leeft / als Jacob de Patriarch dede / doch is van zyn leven niets meer van hem geroemd tegens den Egyptischen Koning Pharao als van derzelver snelheid. Gen. 47. vs. 9. De tyd myner omwandeling is hondert en dertig jaren, weinig en boos is de tyd mynes levens, en bereikt de jaren myner vaderen niet. **Heer dien Gubbader dit leven weinig / wat is het onze het welk nauweljk op de helst komt?** Ons leven duurd seventig jaar, als het hoog komt taghentig, als het kostelyk geweest is dan is het moeite en

arbeid geweest, want het vaard snel daar he-
nen Ps. 90. vs. 30. Dat is den hoogsten
termyn des levens der hedendaagsche men-
schen / maar hoe weinig zyn 'er die ze be-
reiken.

8. Zyn 'er niet duizenderlei gevallen die
ons het leven benemen, die ons ook onver-
moedelyk zyn? die op den avond meent vzo-
lph te zyn / legt dikwils vooz den middag
al op zyn rug. De geringste zaken kunnen
een onberhoopte dood oher ons doen komen;
verloor de Poëet Anacreon zyn leven niet
vooz een kern? Schylos wierd door een A-
rend / die een Schildpadde uit zyn roofgie-
rige kilaubwen liet vallen / gedood; des Kei-
zers Marcus Aurelius zuster wierd vooz haar
eigen zuigende kind al spelender wyze met
een naald in de borst gestoken / en daar vooz
gedood; Fabius verstikte aan een hairtje /
dat hy met melk inslokte; Bibulus die vooz-
treffelijke Romein / de welke den bynaam
van de Goede hadde / hield met goedkeuring
des Raads een ctromph / maar toen hy de
prachtigste intrede deed / viel een tichelsteen
van een huis neer en doodde hem; Baldus
die vooztreffelijke Jurist / wierd van zyn
speelkondje in de lippen geberen / de wonde
ontstak / en hy stierf vier weken daar na ra-
zende aan de zelve. Te Rome binde men een
grasschrift / het welk aantoonde / dat die daar
begraven is / met een kat gespeelt hebbende /
daar van geberen en gestorben is. Duizend
zulke voozbeelden zou men kunnen bybren-
gen / als men de vordloovigheid lief had:
Belzazar ontving in zyn wellustigste leven de
doods-

doods-poff; Attila danste de dood na in het Bruids-bedde; den zwelger Nabal word in de dronkenschap gedood; den rphen Giergaart klygt de tyding / als hy wilde bouwen / en zyne schuren vergroten / dat hy die nacht zoude moeten sterben. En wie van ons weet / wat booz oogenblyk ons uit het land der lebendigen onder de doden zal zenden?

9. Des menschen leven is niets. Hy mag tien of hondert jaar leven / is het niet evenveel? gelijk de hoorhpygaande dagen booz u als niets zyn / zo zyn ze booz dien ook die eenige hondert jaar oud geworden is. Dunkt ons niet dat ons leven tot nu toe niets geweest is? het is waarlyk niet gelogen dat de zalige Augustinus op den 39 Psalm gezegt heeft: Als gy de gehele tyd overleefde, van toen af toen Adam uit het Paradys gestoten is, tot op den dag van heden, zo zoud gy zekerlyk zien dat uw leven, in die tyd voorby gevlogen, niet lang geweest was. Wat is dan doch het menschelyk leven? legt het noch zo veel jaren toe, bereikt gy den allergrootsten ouderdom, zo blyft het noch maar een morgenstond. Derhalven mag die grote gerichtsdag, als de vergelding der rechtvaerdigen en onrechtvaerdigen geschieden zal, noch zo ver zyn als hy wil, den laafsten dag uwes levens kan voorzeker niet ver zyn, daarom bekeert u noch; want zo als gy uit dit leven gaat, zult gy in het toekomende weder ingaan.

10. De mensch is immers als niets. Wat berheft gy u dan ge stof en asche / gy schen-
 dige

dige bufligheid / terloop gy noch leeft. Waar op zyt gy hoogmoedig? troost niet gy Nebucadnezar op uw grote macht en pracht / gy zyt niets / Gods hand is over u / met een slag is het gedaan / dan zyt gy van de menschen verftoten / en eet gras op het veld onder de offen / en uwre haren worden als Arends-bederen. Wat verheft zich uw hert Belzazar? waarom looft gy de houte / stene / goude en zilbere Afgoden? ziet de hand aan de muur / en leeft: Godt heeft u gewogen / en te licht bebonden. Gy heldere morgenster / gy die uw stoel boven Gods stoel wilt zetten / zult van den Hemel gestoten worden en daar afvallen. De grootste waterblaas breekt zo licht als de kleinste; gy opgezwolle geesten en hoogmoedige oogen / legt doch uwren hoogmoed neder / wat meent gy dat gy zyt? niets. Als de zich oppronkende Paauw haar lelijke voeten aanziet / laat zy haar glinsterende veren haast neerzakken; die maar bedenkt dat hy niets is / zal het stof oplekken / en zich demoedigen. Hoge oogen zyn een grouwel voor den Heere, hy stoot de hovaardigen van den stoel, en verheft de nederige.

11. Is immers de mensch gelyk als niets. Ik schaam my als ik Dina zie gaan / opgeschikt zynde / na Zichems feestdagen; wil hebendaags het lichtvaardig vrouwbolk de natuur niet overmeesteren? hoe besmeren zy haar aangezicht / het bedriegelyk blanketzel moet het lelijk aangezicht bedekken / wie acht haar natuurlyk aangezicht? de lelijke willen met geweld hoor schoon door:

doorgaan / het stinkend ligchaam wordt daar-
om gebalzemt / dat het de dwaze gemoeederen
aan zal steken. Helena, een oorzaak van
veel ongelukken; zo heerlijk als de schoon-
heid is / als zy binnen haar natuurlijke en
Godtbehagelyke palen blyft / zo veel berdoe-
melijker is zy / als zy een oorzaak van gei-
le begeertens is. Maar wat zyt gy dwaze
geblankette maagden? niets, terwyl gy de
wereldsche en verwerpelijke schoonheid zoekt /
zal Godt u lelijk maken. Zo spreekt de Heer,
daarom dat de dochteren Zions hovaardig zyn,
en gaan met opgerichte halzen, met geblan-
kette aangezichten, treden daar heen en
trippelen, en hebben kostelyke schoenen aan
hare voeten; zo zal de Heere den schedel
der dochteren Zions kaal maken, en de Hee-
re zal haar optooizel weg nemen, en daar
zal stank voor goeden reuk wezen, en een
lossen band voor een gordel, en kaalheid
voor het gekrulde hair, en voor eenen wy-
den huik een engen zak, zulks altemaal in
plaats uwer schoonheid. Esa. 3. vs. 16, 17,
24. Gy schone / wilt gy uwe schoonheid
leeren kennen / en zien wat zy is? haast u
tot het graf / het welk eenen schonen Laza-
rus besluit / stinkt hy daar niet? was He-
lena de schoonste vrouwe in Griekenland /
evenwel is zy al lang een aas geworden /
haar boorhoofd is al lang verbleekt / in haar
schedel hebben de wormen al lang hare deli-
cateffen verteert. Wat is schoonheid? een
vat van ondeugden / een versierd graf van een
stinkend lijk; deze regenboog is 's morgens
en 's middags schoon / en met velerhande
ver-

verwen vertierd / maar die tegens den abond
 vergaan en in het geheel verdwynen. Een
 koozts verandert de schoonheid / en de dood
 verandert den reuk van Amber in een selijke
 stank. Die schoon wil zyn / moet toezien
 dat hy Jesus mag welbehagelijck zyn / de
 schoonheid des geloofs ende der deugd ver-
 tierd de ziel / en maakt ze aan Godt welbe-
 hagelijck. De schoonheid der Hoeren is een
 Comcet / die den eeuwiggen dood aanduid.

12. De mensch is immers als niets. Op
 niets kan men zich niet verlaten. Verlaat u
 niet op menschen. Het is een dwaasheid
 der menschen / dat ze de menschen zo veel
 aanhangen / van de welke ze eenige uuren
 hulp in nietige / maar niet in wijtge din-
 gen hopen kunnen. Dien men Koningen
 en Vorsten niet meer als Godt? men be-
 roond haar meer trouwt als aan Godt; om
 harent wille word ziel / zaligheid en leven
 als niets geacht. Wie gunt aan den groten
 Godt een droppel zweet in den heiligen dienst?
 maar wat volgd op den dienst aan grote He-
 ren gedaan? genade; wat hoor genade? ty-
 delyke; kan die de zielen der dienaren gerust
 stellen in aanbectingen des ligchaams en
 der ziele? kan die van den dood redden als
 Godt u de tydning des doods laat weten? och
 neen. De mensch is gelyk als niets. Hoe
 handeld gy Nobelingen met u zelfs. Geeft
 Godt wat Godes is, en den Keizer wat des
 Keizers is. De menschen hopen niet verder
 als de macht van de menschen zich strekt.
 Die ware hulp wil hebben moet ze by zo-
 nen Godt zoeken. Die op den Heere hoopt
 word

word niet te schande. Maar die vleesch hoor-
haren arm houden / zyn bedrogen / en heb-
ben geen ware hulpe.

13. De mensch is immers gelyk als niets.
Die niet weet hoe lang hy hier in de wereld
zyn zal / die hange zyn hert daar niet aan /
maar late zich by Godt binden. De wereld
zelver is niets, en hare goederen zyn ook
niets. Niet is wel goed in de oogen na het
spreekwoord / maar het verzadigt den buik
niet; zo zyn de wereldsche goederen / zo ver-
lustigen / maar hergenoegen nooit. Gelijck
zoekt zich / gelijck bindt zich; nietige men-
schen zoeken en beminnen ook niets-waardige
dingen. Maar hoorde gy verkeerdgezinde /
als dit nietige hergaan is / zo zult gy
zien wat gy bemind hebt; maar eventwel
zult gy niet tot niets worden. Als nietig en
vluchtig leven houdt hier in deze wereld wel
op / maar gy gaat in de eeuwigheid in / daar
gy niet nietig zyt / maar altijd blijvende in
de blammen. Zo laat dan de gedachten dat
gy nietig zyt / en u vluchtig leven u afhou-
den van alle nietige liefde: daar is geen be-
ter middel ons hert af te houden van de
snode lusten der wereld / dan de overdenking
van het nietige leven en het aanstaande eeu-
wig oordeel. De gene die weet dat hy zyn
rphdam verlaten moet / die hangt zyn hert
niet aan de zelve; die merkt dat in een oo-
genblik zyn vleeschlijke lusten voorby gaan /
die zal ze zich niet tot een strik laten wor-
den. Alles wat gy uit de wereld in de eeu-
wigheid zult dragen / is ons bloot en nietig
ligchaam. Naakt ben ik van 's moeders lig-
chaam

chaam gekomen, naakt zal ik ook wederom heen varen. Gy zondaars legt uwe zonden eenen toom aan / en oberdenkt de horchheid uws levens / en denkt doch aan de langdurende eeuwigheid. Waarom wilt gy om een tydelijk vergenoegen de eeuwigdurende zaligheid verliezen?

14. Is immers de mensch gelyk als niets. Et spaar dan immers u boete niet gy zondig mensch; heden staat gy / en morgen kunt gy misschien nederleggen; heden is Godt genadig / en morgen misschien toornig; heden leeft gy / morgen zyt gy misschien dood; zo als den boom valt zo leid hy. Wy zyn alle uuren aan den avond van ons leven / wie weet hoe haast wy geroepen worden? wy moeten zagen eer de haast bloeiende zomer van ons leven voorby gaat. Weet een werelids mensch zich van de haast voorbygaande tyd zyns levens te bedienen? laat ons eeten en drinken, want morgen zyn wy dood. Zo laat zich een gelovig en boetbaerdig mensch bedienen van de horchheid zyns levens / en de uitwerking der Godzaligheid: die ter rechter tyd zaaid / die vergaderd ook wederom ter rechter tyd; maar die te laat komt / verliest zyn welbaard. Was het niet in een oogenblik verzien / toen de dwaaze Maagden een Vuilosts-gang hadden verloren / en de wyze met den Wuidgom tot het vzeugde-maal mede ingingen? die de tydelijke genaden-oogst verlaat / die kan de eeuwige insameling der vzeugde niet genieten. Die zich bereid houdt tot de toekomst des Heren / die gaat ook met hem in om het Avondmaal te

te houden. Onze zaligheid hangt vooz het tegenwoordige aan de tyd; ik bid u myne beminde / en waarschoude u lieden myne vrienden / waakt; waakt in deze korte tyd / arbeid in deze laaste en elfde uure / om dat den avond zich nadert / en de Heer die het loon zal geven komt / om aan een tegelijk te geven zyn loon / na de verdiensten van zyn gedaan werk. Wel dien / wiens nietig lichtham vereerd zal worden met de zalige eeuwigheid.

FUGIUNT SIC VITA FUGIT.

Hoe nietig dat uw vluchtig leven
Is, kan een blaas te kennen geven.

Bedenkt, ô menschen! toch, hoe vluchtig is
ons Leven.
Kan wel een wolk zo ras door 't zwerk des
hemels zweven,
Als 't leven henen vlied? gelyk de snelle
vlucht
Eens Arends, die, om roof, steeds zwerfd
door de open lucht;
Of als het uurwerk loopt, zo lopen onze da-
gen:
Ons evennaasten zien wy steeds ten grave
dragen;
Dit leerd ons dat wy zyn een steeds verdor-
rend loof,
Een waterblaas, ja zelf verganklykheid ten
roof.
Waar op toch kunnen wy dan onze hoop
hier maken,

En,

366 Des Hemelschen Morgendauws

En, om zo kort een tyd, beminnen ydle za-
ken?

't Is een verstandig man die alles wel beleid,
In 's levens korthed zoekt de Kroon der
eeuwigheid.

Ik stelle mynen tyd, ô Jezus! in uw' han-
den;

Ik weet gy legt my toe alle uw' genade-pau-
den,

Dies neem my tot u, wyl 't geloof myn har-
te streeld,

Ik ben uw eigendom, ik ben uw evenbeeld!

XV. ZINNEBEELD.

Job 1. vs. 21.

Ik ben naakt van myns moeders ligchaam
gekomen, naakt zal ik weder daar heen
varen.

XV.

De afgeleide wereld-liefde.

I.

REchtschapene Christenen zeggen met
den hoogberlichten Apostel: Ik ver-
geet wat achter is, en strekke my na het
gene dat van voren is. Philip. 3. vs. 13. **W**y
hebben eigenlijk ons vaderland in de wereld
niet. **D**e wereld is ons vaderland met de
plaats; maar den Hemel *Patria Juris*, het
vaderland daar wy recht toe hebben. **W**y
wonen tegenwoordig wel op de wereld / maar
ons rechte erfdeel is in den Hemel; wy zyn
eigenlyk burgers van een heerlyker stad
dan die wy bewonen; wy moeten hier in de
ijdelheid als *Belgrims* omgaan en wandel-
len; onze vaste zitplaats is in den Hemel.
Een ieder verlangt na zyn vaders woning;
die lang genoeg in een vreemd land heeft
omgeswozven / komt noch wel eindelyk
eens

De afgeleide waereld Liefde.

Job. 1. v. 21.

*Ik ben naakt van myns moeders
lichaam gekomen naakt zal ik
daar weder heen varen.*

eens tot de zyne / en in zyn huis. Oost / West / t'huis is het best.

2. Dwaze gemoederen vergeten hun vaders huis. Die in slaverny gewent is / verlangt zomtyds zyn aangebore vryheid niet wederom. De aarde en het water zyn de swaarste elementen / en daarom zakken zy nederwaarts ; de aardsgezinde herten hangen meer aan de zelve / als dat ze Hemelwaarts zouden opbliegen. Maar daar en tegen zeggen de Hemelsche : Ik achte alles voor schade en voor drek , op dat ik Christus gewinne. Philip. 3. vs. 8.

3. Het is een vergeeffsche inbeelding / te wanen dat men het aardsche en Hemelsche te gelyk kan bezitten : een van beide / of laat het alle beide zyn ; het laatste wil men niet geloven / en het eerste neemt men aan. Wilde Godt ons gunnen dat naast het allerheiligste de gruwel der verwoesting mogt staan / dan zoude den Godsdienst aangenamer zyn. De menschen willen den Ladder Jacobs geern hebben / met het toppunt moet zy tot den Hemel reiken / en met het onderste gedeelte op de aarde staan / dat zy op en af klimmen kunnen na haar believen. Men hoord veel menschen zeggen dat zy niets liever hebben dan Godt ; maar zy willen Baäls hoogtens niet neerwerpen. Jeruzalem en Babilon willen zy met eene muur ombangen hebben. Als zy zich Hemelwaarts opdringen / zyn hare oogen nochtans op de aarde gebest. Deze hebben den aart van zekere onberstandige Wijzen / die wel Hemelwaarts willen bliegen / maar aanstonds weer
neder

nederballen / als zy het geklank van 't wer-
 reld's hoorde horen. Zy gelpken den
 Stootvogel / die zich wel weet in de hoog-
 te te begehen / maar zyne oogen altyd ne-
 derwaarts houd / op dat hy den aardfchen
 roof mag zien / en dezelve bekomen.
 Rechtschapene liefhebbers van Godt heb-
 ben Godt alleen tot haar erfdeel verko-
 ren. Heer als ik u maar heb, dan vraag ik
 niet na Hemel en aarde, en offchoon myn
 ligchaam en ziel verfmacht, zo zyt gy doch,
 ô Godt! myns hertens trooft en myn deel;
 dit is haar zinspreuk. Noth's wijf kreeg
 den bloek / en wierd in een Zoutpilaar ver-
 anderd / toen zy tegens het bevel des En-
 gels in het uitgaan van Sodoma omzag na
 het gene zy daar gelaten had. De dieren
 van Ezechiël gingen recht uit / en niet rug-
 waarts; zo is ook een Christen / als hy
 eens voorgenomen heeft Godt lief te heb-
 ben / dan blyft hy vast by zyn woord. En
 Godt wil in de Godzaligheid niet dulden
 zodanige die der Kreesten gang gaan.

4. Naakt ben ik van 's moeders ligchaam
 gekomen. Wat brengen wy menschen met
 ons in de wereld als wy geboren worden?
 niets dan het blote ligchaam. Geen dier is
 zo slecht bekleed als wy menschen; wy zyn
 met huiligheid bekleed in de uure der ge-
 boorte / en anders niet; alles wat wy ter
 wereld brengen is huilen en wenen. Wenen
 is ons eerste geluid. Sap. 7. vs. 3. Van
 goud / zilver en edelgesteente weten wy niet;
 de jaren leren ons die kostbare dwaasheden
 eerst onderbinden. Deze geboorte is alge-

meen / hier zal geen uitslucht gelden / Ko-
 ningen / Vorsten / Edelen / Burgers en Boe-
 ren komen altemaal op de selbe manier hier
 in het lehen. Godt heeft den mensch wel
 boven het gedierte verheben / doch eventwel
 moet hy van allen iets tot zyn onderhoud
 en boedzel bidden. Zulks heeft zeker ver-
 standig man niet dwaas overwogen / als hy
 zegt: „ Ik weet niet of ik zeggen zal dat
 „ de natuur een kwade stiefmoeder / of een
 „ lieve en etge moeder der menschen is. De
 „ mensch heeft al de goederen der dieren
 „ voor zich nodig; alle dieren hebben hare
 „ kledinge / of zy hebben hare harde bekzels
 „ en schilden / gelyk de Slakken / of zy
 „ hebben hare ruige hairen / of pennen op
 „ zich / of zy zyn met bellen / met hairen /
 „ of met schobben bedekt; maar den mensch
 „ alleen word naakt en bloot geboren / en
 „ hy huld en woend het eerste onder alle
 „ dieren. Zo haast als hy geboren is / word
 „ zyn naakt ligchaam met doeken omwon-
 „ den / op dat den mensch / die ten dien ein-
 „ de geboren is dat hy over andere kan re-
 „ geren / daar door mag leren kennen dat
 „ zyn leven als van de straf afhangt. Daar-
 „ om heeft men 'er zommige gebonden die
 „ het daar voor houden / dat het des men-
 „ schen grootste geluk is nooit geboren te
 „ zyn / of maar schielyk wederom van de
 „ wereld te scheiden ”.

5. Naakt ben ik van 's moeders ligchaam
 gekomen. Wy worden in deze wereld niet
 alleen naakt na den ligchame / maar ook
 na de ziel naakt geboren. Dat hebben wy
 den

Den hal Adams en Evaas te danken / de-
 wyl zy de klederen van haar aangeborene
 gerechtigheid uitgerokken en van zich ge-
 worpen hebben door de zonden / moeten wy
 naakt en bloot gaan. Onze tanden zyn noch
 stomp van de onrype druifden die zy gegeten
 hebben. Wy zyn bloot en beschaamd. Ezech.
 16. vs. 7. Wy brengen een naakte en bes-
 chaamde ziele ter wereld. Ziet ik ben uit
 zondelyken zade geteeld, en myne moeder
 heeft my in zonden ontfangen. Ps. 51. vs. 7.
 Wie kan zeggen dat hy zoude rein zyn, en
 dat hy zoude rechtvaardig zyn? daar is nie-
 mand rein die van een wyf geboren is; ziet
 onder zyne heiligen is niemand onberispe-
 lyk, en de Hemelen zyn niet rein voor hem;
 hoe veel te meer een mensch, die een grou-
 wel en snode is, die het onrecht zuipt als
 water. Job 15. vs. 14, 15, 16. Verhalven
 zyn wy in Gods ooggen een verfoejinge. Een
 mensch die deugdzaam is / en door het qua-
 de zich wagt / heeft een gruwel aan een
 naakt en godloos vrouwsperfoon; zou Godt
 aan ons een welbehagen hebben als wy vol-
 gens onze natuurlyke geboorte bekend wor-
 den? onze zonden scheiden ons en onzen
 Godt van malkander, en maken dat hy zyn
 aangezicht van ons afwend. O wee het
 zondige volk! het volk van grote misdra-
 den! het is ten hoogsten nootzakelyk dat
 gy na klederen omziet. De Jongeling die
 bloot van Jesus was weg geblugt / zal ze-
 herlyk met grote schaamte t'huts gekomen
 zyn. Wat verbeeld gy u zondaars die in
 zonden geboren zyt / en noch werkelijk in
 zonden

zonden voortbaart? o Godt! wy zyn beschaamd en hebzeest onze oogen vooz u op te slaan! wat kan lelijker zyn als de gene die lelijk is / en zich noch lelijker maakt? de erfsonde maakt ons niet alleen afschuwelijck / maar wy maken ons den Duivel noch meer gelijkvormig vooz onze dagelijksche zonden. Bedenkt zulks gy zondaars / en weest bezig met uwe naaktheid te bedekken.

6. Naakt zal ik weder daar heen varen. Als men van de geestelijke naaktheid en die der ziele zo spreekt / zyn wy de elendigste onder de Zon. Ebenwel gy zondaars / of schoon gy naakt op de wereld komt / ten aanzien der bekleedinge der ziele en des ligchaams wordt gy als onreine en ontbloot van Gods genade geboren. Wel aan / Jesus heeft klederen vooz u. Toen Adam en Eva naakt waren / verbergden zy zich / maar Godt gaf haer klederen van vellen; wy hebben reden om onzer zonden halve vooz Gods aangezicht te blieden / wy hebben reden wegens onze zonden te zeggen: Gy bergen valt op ons, en gy heuvels bedekt ons, voor het aangezicht des strengen Rechters; maar die stemme der benaauwtheid verlangt Godt niet van ons te horen / hy is al te barmhertig / dat hy ons zou horen zuchten: O wee ons! wy vergaan in onze elendigheit! daarom heeft hy vooz ons de kostelijkste klederen laten maken en overhandigen / waar mede wy onze naaktheid kunnen bedekken. Vraagd gy welke die zyn? deze zyn de gerechtigheit van Jesus Christus / die laat Godt ons toereiken vooz zyn Woord en Sacramenten /
en

en top ontfangen ze en trekken ze aan door het geloof. De vuilheid en naaktheid van onze zonden word door het kleed der gerechtigheid van Jesus Christus bedekt; het bloed en de rechtvaardigmakinge van Jesus Christus is ons ciersaad en eerenkleed; die daar mede bekleed is zal van de Wuiloft niet weg gestoten worden. Wee de genen die de purpere mantel van de volkome berediensten van Christus niet om haar ziel en ligchaam geslagen hebben: lichtbaardige menschen zullen tot haar smaad en schande ontkleed; en gelijk het by zommige Krijgs-armeën gebruikelijk is / weggejaagd worden; en dat gebruik is by zommige Barbaren ook niet ongemeen. De eeuwige en gestrengere rechtvaardigheid Gods zal den godlozen zondaar ook naakt en bloot van zich wegstoten / en in de eeuwige pijn doen gaan / tot een smaad en spot van alle de Engelen en gelukzalige zielen. Och hoe schoon pronken de gelukzalige / boetvaardige en gelovigen; haar naaktheid is bedekt. Zy zyn in witte zyde, de welke de rechtvaardigmaking van Jesus Christus is, gekleed. Wat was 'er heuchelijker door den verlore Zoon / als dat zyn oude lompen in een nieuwo kleed wierden verandert. Luc. 15. vs. 22. Brengt het beste kleed voort, en doet het hem aan, en geeft hem eenen ring aan zyne hand, en schoenen aan zyne voeten. Een gelovige ziele verheugd zich altyd en eeuwig. Ik verheug my in den Heere, en myne ziel is vrolyk in mynen Godt, want hy heeft my klederen des heils aangetrokken, en met den rok

der gerechtigheid bekleed; gelyk een Bruidgom met Priesterlyk cieraad verciert, en als een Bruid met haar vercierzel pronkt. Esa. 61. vs. 10.

7. Hy is wel dwaas die naakt is, en zich inbeeld wel gekleed te zyn. Een razend mensch acht geen klederen / en loopt naakt zonder de minste schaamte; kan 'er ook iemand dwaaser sijn dan een sondig mensch / die zynen elendigen staat niet kent? hy meend dat hy ryk is, en genoeg heeft, en weet niet dat hy arm, elendig, blind en naakt is. Apoc. 3. vs. 17. Hy loopt in zyn zonden doort / en is verkeerdt in zyne kwade wegen; hy is in zonden verhard / en heeft een hert zonder aandoeninge / het welk noch doot warmte noch koude beweegt kan worden.

8. Alle klederen zyn wel dienstig om het ligchaam te bedekken / maar niet altemaal bekwaam om de naaktheid der ziele te bedekken. De vygebladeren van Adam en Eva zyn veel te kort om de naaktheid onzer zonden te bedekken / ook veel te dun en onmachtig om al het ongemak / het welk wy wgens de zonden moeten uitstaan / af te weren. Onze eige gerechtigheid is een verscheurd / en onze burgerlyke deugden een doorsnede kleet; schijnheiligheid en gebeinstheid zyn in het geheel verscheurde bodden / die niet bekwaam zyn een eenig lid te bedekken.

9. Ik rade u dat gy goud van my koopt, dat met vuur doorloutert is, en witte klederen, op dat de schande uwer naaktheid niet geopenbaard worde. Openb. 3. vs. 18. Niemand

mand verzuime dat hy zyne zonde door boete en het geloof van zich afkere. Werpt de oude lompen der nietigheid van den ouden en ijdel mensch weg. Trekt den ouden mensch met zyne werken uit, en trekt den nieuwen aan, die vernieuwd word tot kennisse, na het evenbeeld des genen die hem geschapen heeft. Zo legt nu van u af, na de vorige wandeling, den ouden mensch, die zich zelve door lusten in dwalinge verderft: maar vernieuwt u in den geest uwes gemoeds; en trekt den nieuwen mensch aan, die na Godt geschapen is in oprechte gerechtigheid en heiligheid. Kol 3. vs. 9, 10. Ephes. 4 vs. 22. enz. De Bruid word op de Bruiloft haren Bruidgom in kostelijke klederen toegebracht; daar is geen opschik dat ons schoonder maakt dan het vercierzel van Jesus Christus / omhelst door het ware geloof. Van Jesus Christus ontvangen wy het ware kleed der gerechtigheid / en tieraad der heiligheid. Maakt u op, maak u op Zion! trekt uwe sterkte aan, vercier u heerlyk gy heilige stad Jeruzalem; want voortaan zal geen onbesnedene of onreine in u regeren. Maakt u uit het stof, staat op gy gevangen Jeruzalem, maakt u los van de banden van uwen hals. Esa. 52. vs. 1, 2.

10. Naakt zal ik wederom heenen varen. O menschen! ziet voos uit / dat de wereld met hare goederen u geen steen des aanstoorts legge als gy na den Hemel wilt wandelen; wacht u dat zy u geen dodelijke klederen aanbied. Is de boosheid der kwalijkgezinde menschen niet zo hoog geklommen

met hare schadelijke uitbindingen / dat zy al onze klederen zo weet te vergiftigen / dat / die ze aantrekt / zekerlijk de dood te wagten heeft. Wat heeft de wereldgezinde mensch anders van de valsche streken en liefkozingen der wereld / en der zelver lusten te verwagten dan een zeker verderf? zy zyn aan onze ziele al zo weinig nut / als de wapenrusting Zauls aan David / toen hy tegens Goliath ten stryd wilde gaan. De gene die zich denkt te bekleeden met de wereldsche goederen / bekleed zich met een verdorbe kled / het welk zonder vermoeden met stukken van het lijf zal vallen. O elendige zielen! die hier onder de schaduw van deze Trovoorde-struik eenige verquikkinge zoekt. De wereld is een bedriegelijke konstenaar / zy seld ons een welbercierde kzaam voor / maar haar kisten en kassen zyn ledig; zy is bezwangert met een dikken buik / maar die alleenlijk met wind opgebuld is. Die zich op de goederen dezer wereld verlaat / heeft niets als bedrog te wagten; zy geeft ons / gelijk als Laban aan Jacob / in plaats van de schone Rachel een druip-ogige Lea. Deze Hoere van Babel heeft dodelijk vergift in haren beker. Dat wyf dat niet als wellust schenkt, ryd op een gruwelyken roden draak. Openb. 17.

11. Des wereldds goederen staan niet vast / zy hebben een ronde kogel tot haar fondament; zy verlaten haar bezitter als hy meent dat hy 'er troost van hebben zal; de mensch neemt van al de zelbe niets met zich: een kled in het graf / en daar mede gedaan. Saladin,

ladin, Koning van Egypten / die in zyn leven een troetelkind van het geluk geweest is / beval op zyn doodbed dat men by zyn begraaffens een hemd aan een lange stek zoude dragen / en met luider stemme uitroepen : Dit alleen neemt de Koning van al zyn rykdom en geluk met zich in het graf. Die Egyptische Monarch heeft daar in de waarheid wel gesproken : heeft de mensch iets meer als zorg / en een Lijk-kleed dat hy van de wereld mede neemt ? in het minste niet. En offchoon hy de gelukkigste op de wereld was / de rykste van goed / de hoogste in eerampten / de machtigste in vermag en geweld / nochtans heeft hy niets meer ; hy laat hier alles in de vergankelijkheid / en wandeld naakt en bloot na de eeuwigheid.

12. Naakt zal ik wederom henen varen. Ik bid u op Monarchen der wereld / ziet op de woorden van Job ; hy is ook een Koning en Dorst by de zynen geweest / hy heeft zo wel purper en kroon gedragen als gplieden / men heeft zyn macht ook zo gering niet behouden ; maar dat ziet hy / dat hy niets van zyne heerlijkheid mede in het graf kan nemen / scepter / kroon en purper moet hy hier laten ; dat hebben andere ook moeten onderbinden. Het is een dwaasheid by de oude Cimberen, en andere in het Noorden gelege volkeren geweest / dat zy by de begraaffnissen van boornamen Heeren veele dienaars en knechten gedood / en veel goud en edelgesteente by haar in hare graven geworpen hebben / op dat zy daar van in de

andere wereld dienst en vermogen zouden kunnen hebben. De dood maakt ons alle gelijk / hy trekt ons alle de klederen uit; de wereldsche goederen en derzelver heerlijkheden zyn maar geleende dingen / wofken die dooz de stormwinden des doods weg gedreeben worden: wat hebben de Assyrische en Persische Monarchen van hare heerlijkheid mede genomen? niets; zy zyn in het graf in hare doodklederen omwonden gelegd / hunne Koninkrijken en Vorstendommen hebben zy aan andere overgelaten: wat heeft Kores, Darius, Alexander, Cesar, Augustus en anderen van de wereld mede genomen? hebben zy niet alles hier moeten laten / en is het dooz hare nakomelingen niet achtergebleven? naakt staan zy aan die plaats / daar zy dooz Gods rechtvaardig gerecht heen geweest zyn. Hare rijken en landen zyn noch in wezen / maar de Regenten van dien zyn weg. De bestschijnende Zonnen ballen op den avond des doods in de zee der vergankelijkheid / en verders weet men van haar niet. Nebucadnezar is naakt en bloot uit zyn pracht weg gegaan; Zalomon heeft zyne schatten moeten nalaten; een moorddadige huisd heeft Belzazar bevolen te gaan in het land der doden; heeft Mauzolus een treffelijk grafsteen by zyn begraafplaats opgericht / dat stond ter zynner tyd wel / hy voor zich zelfs heeft niets mede genomen. Hoord eens wat den Heiden Lucianus in zyne zamenspraken der doden met reden zegt: Weest verzekert / zegt hy / als gy Mauzolus, die wegens zyne begraafplaats zo beroemd is / onder de doden

zoud

zoud zien / gy zoud u zonder lacchen niet kunnen houden / zo verachtelijk is hy in een verborgen hol geworpen / en zit by de gemenen hoop van de andere doden / in de schuldubie der vergankelijkheid. Het voordeel dat zyn prachtige begraafplaats maakt / zal myns bedunkens dat zyn / dat hy door des zelfs gewicht zo veel meer gedrukt word. Maar ik geloof dat gy noch meer zoud lagchen / als gy zaagt hoe onze Koningen en Koninklijke bedienden in 't land der doden gaan bedelen. De Koninklijke majesteit en andere hoge eerampten zyn goederen en gaben die de ijdelheid heeft / en moeten haar verhalven eigen blijven. Als de dood aanklopt / valt de kroon van het hoofd / en terloop ze rond is / loopt ze van zich zelfs na een ander toe.

13. Gy rijke wat zegt gy van uwen rijkdom? hy zal u waarlijk ook verlaten; als gy door de dood uitgerekt word / zal u noch goud noch zilver helpen kunnen / veel minder zal het u in de eeuwigheid nabolgen. Dat glinsterend zand word haast van ons weg gedreven; heeft Nabal iets van zyn goed? Cresus van zyn rijkdom? en den rijke zwelger en glerigaard in het Evangelium iets van zyn overbloed mede genomen? in 't minste niet; heeft de goudklomp ooit iemand van de dood kunnen redden? de dood laat zich niet omkopen. Goud helpt niet ten dage des toorns. Die goude last / die vrywillig opgenomen word / is maar een tydelijk bezwaar / by het sterven word alles weg geworpen. Die hier miljoenen tonnen gouds gehad heeft /

heeft / heeft na de dood niet meer als den armsten bedelaar. Ik lees dat de rijke man gestorven / begraven / en naderhand in de Hel gebonden is ; maar dat hy van zyn rijkdom iets mede genomen zou hebben / daar van is geen woord te vinden.

14. Wat meend gy wellustige en prachtbeminrende ? uw tafelbzeugd is maar tyd delijk / uwe wellust maar vooz een oogens blik / uw pracht en hoogmoed maar een teken uwer zonden. Zyn de rijkdommen / het opschik van klederen / het lekkerste leven / het bouwen van heerlijke Paleizen / niet verzonnen en uitgebonden om de wonden der zonden te verzagten ? hier in vermaken haer de ijdele menschen ; maar hoe lang ? zy moeten alles verlaten. **O** hoe heel zyn 'er / eer zy het dachten / uit de wellusten in de eeuwighe onlusten neergedaald ; Nabal sterft onder het zwelgen ; Belzazar wierd van het Goddelijke gerecht opgeëischt toen hy op het beste met zuipen zich vermaakte ; Ammon hy zyn tafelbzeugd gedood ; en dien rijke / die met zyn gedachten al een Paleis verbaardigde / klygt de tydning : Gy dwaas , deze nacht zal men uwe ziel van u eischen. In 't kort gezeid : de mensch als hy van de dood opgeëischt word / moet alles verlaten. **O** wee die ziele ! die zich aan de ijdelheid vast gehangen heeft ! wat vooz een verschrikkelijke uure des doods heeft zy niet te verwachten ? naakt en bloot moet zy verhuizen. Wat zal in die uure der benaauwtheid u alle wetenschap helpen ? de pracht en ijdelheid der

der wereld / de begeerte van aardfche waardigheden ? zullen als dan ook helpen de luftige bartelsheden / de uitgezochte lekkerfte beeftens / de delicaatfte dranken / de nieuwmofifche klederen / de netheid der fchoenen / de zagte luft des bleefches / het oppzoppen der maag / den overbloed der fpize / den opbouw van fchone huzen / het bezitten van vele inkomften / en de vermeerdering der goederen ? zullen alle deze dingen u wel kunnen redden uit de kaken van dien verfehrikkelijken vijand / van die woede Leeuw / en uit den hals van dien verbloekten draak ? ik zeg met den H. Augustinus *de speculo peccatoris. Cap. 7.* dat het als dan zal heten : Naakt moet den mensch henen varen , en alles achterlaten.

15. Kan men van de wereld niets met zich nemen ? en kan men niets daar uit redden in de dood en het Goddelijk gerecht ? laat dan de wereld haar ijdele goederen houden. Het moest een dwaas zyn die zyn hert aan dusdanige zoude inruimen / van de welke hy niets als verlaten te worden te verwagten heeft ; een ware vrend vertrouwd men wel / maar aan een valsche niet. **Ⓞ** hoe gelukkig zyt gy die geen gemeenfchap met deze Delila houd ; zy zal niet van u afropen / en u in de handen der Philiftijnen overleveren / terwyl gy u aan haar niet vertrouwd hebt. Die nooit iets verloren heeft / die weet van geen fchade / en die niets heeft kan niets verliezen ; een Chriften hangt zyn hert niet aan de wereld / en verlangt van de wereld ook niets weder te ontfangen.

fangen. De Armen komt den dood licht en gemenschte voor; den dagloner is den aankomenden avond aangenaam; deze legt zijn last af/ en den andere is verheugd dat zijn moeite een eind zal nemen. Gelovige kinderen Gods zijn altijd arbeidende onder den last des kruises/ en hebben in deze wereld geen deel/ maar kommer en arbeid te verwachten/ daarom zijn zij verheugd dat zij daar naakt uit kunnen gaan. Die geen klederen aanheeft kan men ook zo licht niet vasthouden; wat wil de Duivel en de wereld onze ziel aandoen/ als zij met geen wereldsche goederen bekleed is? noch de hagen van rijkdom/ noch de doornen der wellust kunnen ons tegenhouden; also kan ook de Duivel en de wereld niets vischen van de gene die bloot is en niets aanheeft.

16. In de worstel- en strijd-perken plagen die niet ongelukkig te strijden/ die met haar naakte ligchaam waren/ en het zelve met olte bestreken hadden; als haar tegenpartij haar wilde aangrijpen/ was haar huid glad/ en derhalven konden zij niet vastgehouden worden. Een ieder redelijk Christen kan geloven/ dat de Duivel te vergeefs zal grijpen na de gene die zich van de wereld afgezonderd en verkreemd/ en zich met de heilige olie des geloofs bestreken hebben. Het was de gelukkigste staat van onze Voorouders toen zij naakt waren in het Paradijs/ en de ongelukkigste toen zij zich met klederen moesten bedekken; wij zullen ook geen ware Hemelsche gelukzaligheid verkrijgen/ voor en al eer wij ons onthloot hebben

hebben van de ijdelheden en quade wereldsche begeerlijkheden.

17. Laat ons Jobs nabolgers worden / die was in de wereld / als of hy daar niet in was ; hy had de goederen der wereld / doch zo als of hy ze niet bezat ; daarom verloor hy ook niets / toen de wereld hem berliet ; zyn erfdeel was in den Hemel ; dat het zyne was bezat hy / en wat hem niet toekwam daar over bekommerde hy zich ook niet ; lyf en ziel had hy als het zyne dat hy in de wereld gebracht had / zulks moest de Duivel hem ook wel laten behouden ; zyne ziel en ligchaam begeerde hy ook maar uit de wereld met zich te nemen / hier andere liet hy de Duivel geern over. Gelukkig zyn de genen die den Duivel en de wereld het hare geven / namentlyk de goederen en heerlijkheden der wereld ; maar ook aan Godt wat hem toekomt / namentlyk de ziel en het ligchaam : zulks dede Job / laat ons ook zo doen. Ik zeg : ik heb niets in de wereld gebracht / daarom wil ik ook niets daar uit medenemen. Heer als ik u maar heb , dan vraag ik niet na Hemel en aarde ; en ofschoon my myn lyf en ziel versmacht , zo zyt gy doch altyd o Godt myns hertens troost en myn deel. Ps. 73.

CÆLUM PETIS, ABſICE TERRAM.

Wat sleept gy met het aardsch gewemel ?
De ware rust is in den Hemel.

Waak op myn' ziel' , verlaat de snode wereld , heden
Moet

384 Des Hemelschen Morgendauws

Moet niets u hinderen om hemelwaarts te treden.

Gy zyt van uwen Godt tot zaligheid gebracht,

Dies hebt een wakend oog, en neem u zelf in acht.

Des waerelds goedren zyn bedrieglyk van vermogen,

Zy hebben gift en dood met zoetigheid omtoegen!

Al toond die Delila u haren ryken schoot,
Nochtans verstoof zy u eens eindlyk naakt en bloot.

Hoe zyt gy dan zo dwaas, dat gy, verward van zinnen,

Dien troost verkieft en noch het ydle wilt beminnen;

Gy zult hier door veel noodt behalen op uw hals,

Die u zal storten in den poel des ongevals.

Begeef dan de ydelheid eer zy u gaat begeven;

Laat all' uw' zorgen zyn om Jezus aan te kleven

Door 't vast geloof. Waak op, en wil ten Hemel gaan,

Zo ziet gy dat gy wel hebt by u zelfs gedaan.

XVI. ZINNEBEELD.

Luc. 6. vs. 38.

Geeft, zo word u gegeven.

XVI.

De nooit verminderende uitdelinge.

I.

Een Christen is een vruchtdragende boom in den enthof van Godt / als Jesus boozhy gaat ziet hy altijd tusschen de bladeren na de vruchten; de vruchten / maar niet de bladeren zyn de kentekens der gelobigen. Aan hare vruchten zult gy ze kennen. Zo haast de mensch in Christus inge-ent is / ontfangt hy aanstonds het sap der genade / om heilige vruchten te dragen. De Stoekbewaarder was naautoelyks bekeerd / of men zag ten eersten aan hem heerlyke vruchten des geloofs / hy deed alles goeds aan de Apostelen / nodigde hen tot zich / wiesch hunne striemen af / en dekte door hen een tafel. Handel. 16, vs. 33, 34. Zo verandert de Scherpreechter in een Medicijnmeester.

2. Men kan een Christen geen groter schande naspreken als dat hy onvruchtbaar

Bb

is

De noit verminderde uitdeling.

Luc. 6. v. 38.

Geeft, zo word u gegeven.

is in goede werken. Men vind in de zomer zonnige koozn-atren die niets als stroo zyn. vele menschen beroemen zich met de mond wel dat zy Christenen zyn / maar zy verloochenen zulkis met hare werken. Of schoon het uitverkore volk Israeel genoemd wierd / nochtans was het maar een verwoeste wijnstok. Hof. 10. vs. 1. De bomen van Sodoma dragen maar onnutte vruchten ; ondeugende vruchten en geen vruchten zyn een en het selve geacht. Het is Godt betert zo ver gekomen / dat men meer bladen en ontydige / als rijpe en goede vruchten in den hof van Gods kerk vind. De Wijgebomen en de Gzanaatap-pelbomen hebben haar in onvruchtbare Wildigen verandert. Godt verzamelt niets / of wel zeer weinigt uit zyn Wijnberg / maar de Duivel heeft ook een ryken oogst. Als de menschen in het Heidendom leven / hoeft men zich niet te verwonderen dat zy onvruchtbaar zyn : de winter brengt niets als dor hout booz den dag / maar de lente en de zomer lebendige en vol zay zynde bomen : die de kracht des Euangeliums geproeft hebben / zullen nooit zonder goede werken gebonden worden.

3. Den hof des Duivels is niet zonder vruchten. De Doorn-stricken willen de Appelbomen niets toegeven ; de zondaars zyn beziger in hunne boosheit / dan de gelobigen in deugd en Godzaligheid. Egtbreuk / Hoerery / onreinigheid / ontugt / Afgodery / Cobery / vbandschap / haat / nyd / roozn / twist / theedzacht / quade vergaderingen / moord /

moord / zuipen / bzyten en diergelyke / worden van de kinderen der dwiffelnisse met heel iever waargenomen. Offchoon dese druiben zuur en bitter zyn / en offchoon de wyn die daar uit geperst word vergift van draken, en galle van adders is. Deut 32. vs. 33. nochtans worden zy naarstig hpeen verzameld / en de vrucht is aangenaam in het gezicht / offchoon de dood daar in verborgen is. De Zatan heeft aan deze quade vrucht zyn welbehagen / en de verbloekte bomen bzygen de zelve in menigte; maar wat word dan eindelijk daar uit? de vrucht is by Godt verbloekt / en de bomen worden eindelijk afgehaakt en in 't vuur gewoepen.

4. Die een Boomgaard plant wacht op desselfs vruchten; Godt heeft zich de gelobige kerk tot een eigendom verkoren / daarom wil hy ook hebben dat de zelve zyn lusthof zyn zal van Granaatappelen, Cypren met Narden, Nard n met Zaffran, Calmus en Kaneel, met allerlei bomen, van Wierok, Myrrhe en Aloë, met alle beste kruiden. Hoogl. 4, vs. 13, 14. Een waterachtig land kan niet wel onvruchtbaar zyn, zonde de gemeente van Christus / die met zo vele Predikationen bewatert en bedauwt word / een onvruchtbaar aardryk zyn? dat zy verre. De vruchtbaarheid maakt een onderscheid tusschen een heilig mensch en een huchelaar; wat deze in zyn woorden heert / doet den ander met der daad. Aan het werk heeft de Heer een welbehagen; hy wandelt nergens liever dan in den schonen hof der goede werken van een gelobige ziel. Myn vriend kom

me in zynen hof, en eete van zyne edele vruchten. Ik kom myne zuster, lieve bruid, in mynen hof; ik heb myne myrre, mitsgaders myne kruiden geplukt; ik heb van mynen zeem, mitsgaders mynen honing geten; ik heb van mynen wyn, mitsgaders van myne melk gedronken. Hoogl. 5. vs. 1.

5. Een Christen die met goede werken verciert is / pronkt als een opgeschikte Bruid met een kroon van velerlei edelgesteente. Zo onaangenaam als een dode boom / zo aangenaam en schoon is een vruchtdragenden boom aan te zien. Een Christen die goede vruchten voortbrengt is den Olijfboom niet ongelijk. Jer. II, vs 16. Hy is een gebulde lamp / die een helderen schijn van zich geeft. Jesus is de rpliste Wynstok; hoe meer vruchten van goede werken wy dragen / hoe meer wy hem gelijk worden / en hoe groter liefde wy van hem genieten. Lea had de verzekerde hoop dat Jacob tot haar zoude komen / doe zy hem drie zonen geboord hadde; en wy kunnen waarlijk geloven dat wy Jesus het aangenaamste zyn / als wy met werken der gerechtigheid verbuld zyn.

6. Hoe menige rivier loopt met veel uitgangen in de zee; een gelobig Christen is niet alleen bezig in een goed werk / maar in vele. Zo als des naastens gelegendheid het vereischt / moet ook het goede werk geschieden; zo als de wond is / moet ook het verband zyn. Bredte / vriendschap / geduld / zagmoedigheid / huisheid / liefde / barmhertigheid en diergelijke / moeten van ons aan onzen ebennaasten gestadig bewezen worden;

den; ik zie de liefde aan als een bronader /
 waar uit alle de voorgenoemde deugden ont-
 springen. Die zijn naasten lief heeft / doet
 hem geen leed aan / maar helpt / en is hem
 borderlijk in alle ligchaams-noodzakelijkheden.

7. Geeft, zo word u gegeven. Daar het
 oog der liefde heen straalt / worden de inge-
 wanden der barmhertigheid haast beweegd.
 Overal kan men ze zien die onze hulp nodig
 hebben; Godt heeft een ongelijkheid onder
 ons gemaakt / op dat wy gelegentheid zou-
 den hebben onze goede werken te oefnenen.
 De mensch die onder de moordenaars ge-
 vallen was / toond ons aan de barmhertig-
 heid die de Samaritaan aan hem bewezen
 heeft. Toen Trojen belegerd was zag men
 de heldendaden van Hector het meeste. Daar-
 om zijn de behoeftige in de wereld / dat wy
 werken der liefde en barmhertigheid aan
 haar zouden plegen; en wy staan ook zelfs
 op een glad ijs / wy kunnen niet weten wat
 ons overkomen kan. Die booz het tegen-
 woordige Naëmi heten / kunnen niet der
 haast Mara zijn. Wy kunnen wel uittrek-
 ken / en ledig weder komen. Ruth 1, vs.
 21. De haart kan haast vergeven worden /
 dat gy nu in handen hebt / kan in een oogen-
 blik een ander hebben; des geluks-winden
 staan niet altijd vast in eenen hoek; dat wy
 heden overkomt / kan u morgen overkomen.
 Daar komt aan den Hemel dikwils onber-
 dacht een onweer op / dat menig man be-
 droeft. Heden heeft Bellisarius eer en rijk-
 dom genoeg / morgen moet hy zijn hoods be-
 delen.

delen. Die nu Krefus is / is dikwils morgen een armen Irus. Het geluk is kogelrond; dat wy aan een ander zien / hebben wy ook te verwachten: zulks beweegt ons billijk tot een hertelyk mededogen. Deeld uit onder zeven en onder acht, want gy weet niet wat ongeluk op aarden komen zal. Pred. 11, vs. 2. Het rad van geluk loopt wonderlyk ront om; die heden staat / kan morgen nederleggen; die heden aalmorzen ontfangt / kan ze morgen weer uitdelen. Hy is tops die op de veranderingen der tpden acht geeft; de quade knecht maakte zich vzienden met den onrechtbaerdigen Mammon / op dat hy ten tijde van gebzek weer hulp zoude te verwagten hebben.

8. Geeft. Godt heeft doch altijd grote zorg voor de Armen gedragen. Is daar van aan de Joden niet een byzondere wet gegeven? Wanneer der eenig van uwe broederen arm is, ergens in eene stad, zo zult gy uw hand niet toehouden tegen uwen armen broeder, maar zult ze hem opdoen; gy zult hem geven, en uw herte niet verdrieten laten dat gy hem geeft. Deut. 15, vs. 7, 8 10. In het zevende jaar zult gy uw land rusten en leggen laten, dat de armen onder uw volk daar van eeten. Exod. 23, vs. 11. Wanneer gy uw land inoogst, zo zult gy het niet aan de einden rondom afshyden, ook niet alles zo naauw opzamelen. Lev. 19, vs. 9. De opgarde leggende korte airen moeten voor de Armen overblyven. Over drie jaren zult gy afscheiden alle tienden uwes inkomens van het zelve jaar, en zult het laten in uwe

we poorten. Zo zal komen de Leviet, die geen deel noch erve met u heeft, en de vreemdeling, en de Wezen, en de Weduwen, die in uwe poorten zyn; en eten ende zich verzadigen. Deut. 14, vs. 28, 29. **Wat Godt ons heeft gegeven / zullen wy wederom mededelen.** De Maan houdt het ontfange licht van de Zon niet voor zich zelve / zy deeld het de aarde mede; de rivieren laten haar ontfange water opzwellen. Het is een wonder dat door het overbloeijen van de Nijl / Egyptenland bebogtigd en vruchtbaar gemaakt word. Dit bereischt Gods bevel / door den groten Apostel ons voorgescreven. Den Ryken van deze wereld gebied, dat zy goed doen, ryk worden in goede werken, geerne geven. 1 Tim. 6, vs. 17, 18.

9. Geeft. Alwaar een waarachtig geloof is / daar zal ook medogenheid niet zyn evenaasten zyn. De dieren van Ezechiël hadden vleugels, en handen onder hare vleugelen. Ezech. 1, vs. 8. Een voortreffelijk zinnebeeld van gelovige Christenen; onder hare geloofs-vleugelen hebben zy goetdadtige handen; de lamp des geloofs kan door den olie der liefde licht-schijnende gezien worden. Gelovige aalmoezen hebben een zekeren loon by Godt. De werken die op het geloof gebouwd zyn / worden van Godt heerlijk aangezien en beloond. Dat is een rechte glans der Godzaligheid / die door liefde en goetdadtigheid zichtbaar word. Den rok Aarons / die hy onder den lijfrok droeg / daar aan hongen gonde schellekens en Gra-

naat-appelen. Exod. 28, vs. 33. Men moet het Christendom niet alleen met de mond bekennen / maar ook dooz de werken bewyzen. Toen de Wyzen uit het Oosten by Christus kwamen / baden zy hem niet alleen op hare kniën aan, maar openden hare schatten, en offerden hem goud, wierook en myrrhe. Matth. 2, vs. 12. Toen Isaak Jacob wilde zegenen / lette hy niet alleen op de stem / maar bevoelde zyne handen ook. Gen. 27, vs 21 enz. Gezegende menschen hebt medelijden met de nooddruftigen / geeft aan de Wezen / verzorgd de Weduwen / weest het oog der blinden / en de voeten der kreupelen. Adam trachtte dooz de verboeringe des Zathans / in den staat der onnosselheid daar na / dat hy Godt gelijk mocht worden / en verloor daar dooz zyn aangebore gerechtigheid en heiligheid; wy zondige kinderen Adams konnen / terwijl wy in den zondenstaat zyn / Godt gelijk worden tot onze zaligheid / als wy aan de noodlijdende barmhertigheid willen bewyzen. Waar dooz kennen wy inzonderheid onzen Godt / is het niet by zyne weldaden aan ons? dat wy verloren hadden heeft hy ons uit genade weder geschonken. Hy is rijk van genade en barmhertigheid; wie kan de hoogte / breedte / diepte en lengte zijner genade afmeten? want die duurt tot in der eeuwigheid. Hoe meer ons hert van barmhertigheid / goedheid en mildadigheid oberbloeid / zo veel aangenamer zyn wy / en zo veel meer gelijken wy aan onzen Godt.

10. Als iemand my veel geeft / waarom zou ik niet iets mededelen? daar is geen
schem-

ſchepzel dat tot onze nooddruft niet iets mededeeld; de Zon/ Maan en Sterren geven niet alleen haar licht/ maar bewerken ook en maken de aarde vruchtbaar; het eene ſchepzel geeft ons wol; het andere zijde; een ander wijn; een ander most/ olie/ hoorn/ bleesch/ en zo voort; de Zee deeld ons viſſchen mede; de Boſſchagten vogels en wild; de Bijen den honing; de Bergen goud en ſilber; de Stromen peerlen/ coralen/ en meer andere dingen. De gehele Natuur opend haren ſchat/ en deeld ons menſchen wat mede: en zouden wy menſchen zo verkeerd gezind zyn/ dat wy geen eenig menſch wederom wilden goed doen?

II. Die van een geſlacht zyn/ bewyzen den eene den anderen geern alles goeds. Het oog laat de handen niet in nood/ en die werken ook tot nut van de andere ledematen. De wet der billijkheid en des medelijdens dwingt een ieder gelit malkander behulpzaam te zyn; het oog deeld het ligchaam zyn licht mede; het hert/ het bloed; het hoofd de levensgeesten: maar een verſtorven gelit brengt niets tot hulp by. Die wereldwyzige Heiden mag den menſch wel een lewendige Politike ſtaat noemen. Dit ligchaam heeft een gemeenſchap en gelijkheid met het natuurlijke; het eene lidt heeft het andere nodig/ ja het geringſte het allerbeſte. Men kan zich zyns bleesches niet onttrekken. Eſa. 58, vs. 7. Zyt broederlyk barmhertig. Doet goed aan ieder een, maar inzonderheid aan de Huisgenoten des geloofs. Men ziet de verſcheurende dieren in een

lieffelijke gemeenschap leven; den eenen Wolf laat den anderen een stuk van den roof ober; ook zal de eene Leeuw den anderen van den gebangen roof iets mede laten genieten; zoude den eene mensch den anderen dan erger als een Wolf of Leeuw zyn? breekt den hongerigen uw brood / en drenkt den dorstigen uit uwen beker / kleed de naakten / en geeft aan dien die nood lijdt.

12. Van een ander mans leer is / na het gemeen spreekwoord / goet riemen snijden. Den onrechtvaardigen Huishouder kon met de goederen van zyn Heer by zyn schuldenaars licht vrienden maken. Als ik uit een ander mans kelder wijn / bier en spijs kan halen / waarom zou ik de dorstige niet drenken / en de hongerige spijzen? wie zyt gy o mensch? al wat gy hebt hoorde niet u / maar uwen Godt toe / aan hem horen de goederen toe / wy zyn maar huishouders daar ober. Al wat wy aan de behoefstigen daar van mededelen / geven wy van breeind goed. Als den Heer iets belooft heeft te geven / dan moet den dienaar het niet te rug houden. Godt belooft aan een iegelijk te geven / daar hy hem om aanbid / waarom zouden wy menschen dan de gaven onthouden? die my en u om hulp aanspreekt / die moeten wy aanzien als zodanig een die uit Gods bevel tot ons komt. De fonteinen die water hebben weigeren niet dat men het daar uitschept.

13. Daar geen medelijden tegens den naasten is / daar is ook geen liefde tot Godt. Als gy uwen broeder ziet gebrek hebben, en sluit uw hert voor hem toe, hoe blyft de liefde

de

de Gods by u? 1 Joh. 3, vs. 17. Wy kon-
nen ons niet beroemen dat wy Godt lief
hebben / als wy de liefde des naasten uit
ons hert weg geworpen hebben. Een kreu-
pele kan zitten / en roemen op het gaan /
maar als hy wandelt kan men zeggen dat
hy de waarheid gesproken heeft. De voor-
beelden zyn veel krachtiger als de regelen en
woorden. Dit de liefde tot onze naasten word
de liefde Gods zichtbaar; de liefde die van
Godt komt / en vast houd aan Godt / be-
staat in goede gedachten / goede woorden / en
goede werken. Dat de honden voor de deur
des rijken mans de sweren van Lazarus
lekten / en niemand van de menschen zich
om hem bekommerde / was een teken dat
noch den Heer / noch zyn huisgenoten eenige
liefde tot Godt hadden. Inzonderheid moet
den eene Christen tegens den anderen met
hertelyk ontfermen aangedaan zyn. Kol. 3,
vs. 12. De liefde en ons medelijden moet
niet alleen broederlyk / maar ook vaderlyk
zyn. Zyt barmhertig, gelyk uwen Vader in
den Hemel barmhertig is.

14. Van Christus hebben de Christenen
hare namen / daarom moeten zy zich hem
gelyk stellen. *Aut nomen muta aut mores*; wy
moeten onze naam of onze levenswyze ver-
anderen. Alexander wilde niet hebben dat
een vreesachtig Zoldaat Alexander mocht
genoemt worden. Die Christenen genoemd
willen zyn / moeten in de voetschappen van
Christus treden; Jesus is onze voorganger /
wy zyn zyne nabolgers / wat hy gedaan heeft /
moeten wy hem zoeken na te doen. Heeft
zeker

zeker Koning zich beroemd dat hy van niemand in weldoen overwonnen was / dan is hier een groot betwys. Als de Zon opging dan opende zich ook het woelende hert van Jesus tegens alle noodlijdende menschen; zo vol verdiensten als Jesus was / zo vol was hy ook van liefde en weldadigheid. De Keizer Trajanus scheurde wel stukken van zyn klederen af / om de wonden der Soldaten daar mede te verbinden; maar Jesus maakte / dat meer is / wel een medicijn van zyn ligchaam en bloed / om onze gebreken daar mede te helen; van zyn weinige visschen en broden deeld hy in de woestijne mede / en verzadigt daar van veel duizend menschen; hy nam de nood der armen recht ter herte. Willen wy Christenen zyn / zo moeten wy ook zo doen; het Christendom is een nabolging van Christus onzen Zaligmaker.

16. Wat de ongelobigen doen / past ons gelobigen noch meer te doen. Hoe pronken de aalmoezen der verstoffte Joden niet / die onder haar een Godzalig leven wil voeren / geeft de tienden van zyne goederen aan den armen / een gedeelte der renten en tienden word tot onderhoud der noodlijdende aangelegd. Wat is by de Mahomethanen meer in 't gebruik als dat zy zich der noodlijdende aannemen? Ali heeft haar dezen regel gegeven: Aalmoezen geven verlengd het leven der menschen. Die onder haar een zegen van den Hemel verlangd te verkrijgen / die doet zyn milde hand oopen. Wierd onder de oude en jonge / boozgaande en noch levende Heidenen het medelyden en medede-

len

len niet ten hoogste verheben? leren de Indiaansche Heidenen niet dat men aan de menschen barmhertigheid betuyzen zal / berymits zy ook met het zieke Dee en de Vogelen ontferminge hebben / en hoor de zelve huizen / waar in zy bezorgd worden / hebben laten bouwen? laten de Heidenen ons daar in niet beschamen: kan eens dwaalende menschen leere / en de wet der Natuur gehoozzaamheid verhoogen / waarom zoude het bebel van Godt en Jesus Christus verwoopen worden? daar kan zulk een schimp en schande niet bedacht worden / als wanneer een Christen hoor het oordeel Gods door een Heiden zal beschaamd gemaakt worden.

16. Geeft Ik kan niet zien dat hier iemand van kan uitgestoren worden. Alle de genen die uwe hulp nodig hebben / moeten van uwe hand / weldoen en erberminge ontfangen. Die aan uwe ziele arbeid / moet gy zyn loon geben. Paulus en de andere Apostelen hadden rikelijk onderhoud van de Gemeentens; en de rijken onder de gemeentens gaben rikelijke gaben aan de noodlijdende. Tabea maakte klederen voor de Weduwen. Hand. 9, vs. 39. Een ieder die uwe hulp nodig heeft / hy mag een gelovige of ongelovige zyn / vriend of vijand / doet onderstand aan hem. Zyt barmhertig en mildadig tegen een iegelyk / maar inzonderheid tegen de Huisgenoten des geloofs / niet alleen tegen uwe zoon of dochter / knecht of dienstmaagt / maar ook de vreemdelingen / ja alle die aan des Heeren tafel met u spijzen / zyn de gene die een vryen toegang tot uwe tafel hebben moeten.

17. Ik zoude wel geven, maar daar kon een tyd komen dat ik het zelve nodig kon hebben. Ik weet dat zulks de zert der menschen is; maar meent op dat op vermindering zult vernemen terwyl op na Gods bevel aan andere mededeeld? is u dat sozeek woord niet bekent: Te Kerck gaan verzuimt niet / Almoezen geben verarmt niet? geeft op na het bevel Gods van het uwe / dan zal Godt u van het zyne wederom toezenden. Sommige fonteynen hebben dien aart / dat / hoe meer water men daar uit schept / hoe holder dat zyn wederom worden: aalmoezen zyn gezegende uitdelingen. Men heeft voorsz beelden dat sommige armen / van het weinige dat zyn hadden / in dure tyden medege- deeld hebben / en nooit gebrek gehad. Lutherus verhaald van een Klooster in Oostenryk / het welke / hoe meer het uitdeelde aan den armen / hoe ryker het wierd; maar toen het met geben ophield / in 't geheel verarmt is. Men geeft en houdt. De ryke is karig en verliest: de bomen verliesen daarom hare vruchten niet / om dat de Bijen van den bloezem den honing zuigen. Wy zullen meer gebrek lijden als wy voorsz de armen onze herten en deuren sluiten / dan wanneer wy ze voorsz haar openen.

18. Is Godt vergenoegd met een gering aalmoes aan den armen? dan kan ik ook wel geven; maar veel kan ik niet doen. Myn vriend / Godt ziet de grootheid van de gabe niet aan / maar met wat hert ze gegeven word. Een arme Weduwe leide meer in de offerkist als al de Pharizeen / offchoon zy
maar

maar twee penningstengs daar in stak. Luc. 21, vs. 3, 4. Die geen Darre of een Lam kan offeren / die geve eene Duit. Zp brachten in het Oude Testament niet altemaal goud en zilber tot den opbouw van den Tabernakel / maar zommige brachten ook Geitenhair en Dassebellen. Exod. 35, vs. 22. enz. De wil is Godt aangenaam / offchoon men het vermogen niet heeft.

19. Maar men geeft aan zo vele die het niet waardig zyn. Wat gaat u dat aan? geeft gp terwijl het Godt geboden heeft / geeft gp terwijl Godt u iets gegeven heeft om te kunnen geven / om het andere hoeft gp u niet te bekommeren. Die ulve aalmoezen onwaardig ontfangt / laat die zulks verantwoorden; ziet gp maar toe dat gp uw plicht doet / en aan Godt u gehoorzaam betwist. Hoe kunt gp zeggen hoe het met een ander geschapen staat? de Bierigaarts bedienen zich geern van dezen uicblucht / en dat is maar een deksel van hare boosheid: op dat zp haar penning mogen houden / word de onwaardigheid van de arme behoeftigen boozgewend. Godt zal in de beloning niet op de waardigheid der armen / maar wel op uw liefde zien / om zyn wil te doen.

20. Geeft. Daar is een slag van menschen die aan de behoeftige goed doen / alleen deswegen dat zp een naam willen hebben / en daar booz aangezien zyn. Deze stricht een armenhuis / en laat zyn naam booz in de gewel met goude letters beken / en ook wel zyn wapen daar by; een ander vermaakt zommige honderden aan Kerken en seholen / om

om zyn naam daar by te gedenken. Is dat niet goed? In 't geheel niet; de Pharizeen lieten op trompetten blazen als zy aalmoezen gaben. Matth. 6, vs. 6. maar Jesus had geen welbehagen daar in. Oprechte Christenen geben aan de noodlijdende / en willen geen woord daar van horen. Toen het aangezicht van Mozes blank / leide hy een dekzel daar ober als hy met het volk sprak. De Heiligen willen niet weten dat zy werken der liefde gedaan hebben. Heer wanneer hebben wy u hongerig, of dorstig, naakt, of gevangen gezien, en hebben u gespyt, gedrenkt, gekleed, en bezocht. Matth. 26. De werken der barmhertigheid moeten zyn als Cassia, het welk een heerlijke specery is / maar na beneden wast. Dat heet niet aalmoezen geben als men daar dooz eer en roem by het volk wil verwerben. Gods bevel is dat de linkerhand niet moet weten wat de rechterhand doet; ik zoug van dat men het dooz zich zal laten uitblazen / op dat alle menschen het konnen weten als gy aan de behoefstigen iets goeds doet.

21. Geeft. Gy zegt: ik geef geern aan de behoefstigen; ik zie het ook / maar wie komt het toe dat gy geeft? daar zyn 'er verscheide die van den roof iets geben tot het heilige. Menig mensch geeft aan den behoefstigen iets met de linkerhand / dat hy met de rechterhand een ander ontstolen heeft. De offerhande van Saul / die hy uit het land der Ammoniten gehaald had / was Godt niet aangenaam. Die liefde wil oeffenen, moet recht doen. Mich. 6. vs. 8. De Heer heeft het

het recht lief, en haat de geroofde brandoffe-
ren. Esa. 61. vs. 8. **Wat wy aan de armen
willen geven / moet van ons eige rechtbaer-
dig goed zyn.** Breekt den hungerigen uw brood,
en voerd de gene die in de elende zyn in 't
huis, als gy eenen naakten ziet, zo bekleed
hem, en onttrekt u niet van uw vleesch Esa.
58. vs. 7. **Wat kan het helpen als gy ro-
ben / schrapen en stelen wilt / en dan met
het onrechtmatig goed de schachist komen
bullen? Godt wil niet dat men aan de zpe-
nen met diefachtige handen goed zal doen.**

22 Geeft. **Wie geven wil / die geve met
een goed hert / en met willige handen.** *Bis
dat, qui cito dat, nil dat, qui munera tardat;*
een vrywillig gever heeft Godt lief. 2 Kor.
9. vs. 7. **Godt vraagd niet hoe veel / maar
met wat hert gy het gegeven hebt.** Gy zult
hem geven, en uw herte niet verdrieten la-
ten dat gy hem geeft; want om dies wille zal
u de Heere uwe Godt zegenen in alle uwe
werken, en wat gy voorneemt. Daar zullen
altyd armen zyn in den lande, daarom gebie-
de ik u, zeggende, dat gy uw hand opdoet u-
wen broeder, die bedrukt en arm is in uwen
lande. Deut. 15. vs. 10, 11. **Als men aan
de zieken medicijnen wil geven als hy ge-
zond geworden is / wat kan zulks hem voor-
nut doen? die den bedrukten niet bpspryngt
als hy het van noden heeft / zal hem niet
helpen als hy uit de nood gered is; een schie-
lijke hulp maakt het hert eenes bedzoefden
dubbeld verheugt.** Als de mensch zo be-
reidwillig is uit een gelobig hert te geven /
als den arme genoorzaakt is u om hulp te

smeken / zo behaagt zulk werk aan Godt / en den armen word gecroost. Wy moeten willig zyn om specerijen by te brengen / ont de levendige lichamen en ledematen Christi daar mede te zalven ; en hier van moet het geloof de wortel zyn / waar uit de schone vruchten van liefde en barmhertigheid spruiten.

23. Geest zo word u gegeven. Godt be-
 taalt ons geern al wat wy aan de behoefti-
 gen geven ; die aan menschen iets geeft / die
 krijgt het niet wederom ; die aan de armen
 om Gods en Christi wille iets geeft / ver-
 lieft niets. Hyleend het aanden Heere. Prov.
 19. vs. 17. Is dat niet veel ? als men aan
 een arm mensch iets vereert / zo ontfangt
 het de grote Godt selber. Jesus zegt : Ik
 zeg u , dat gy aan eene onder deze myne ge-
 ringste broederen gedaan hebt , dat hebt gy
 aan my gedaan Matth. 25. vs. 40. Is dat
 niet een trefselijke zaak / dat onze aalmoessen
 en werken der liefde by Godt op een grote
 winst worden uitgezet ? veel kooplieden wa-
 gen lijf en goed / op dat zy winst mogen doen ;
 zou een Christen al het zyne niet aan de
 noodlijdende besteden / terwijl Godt hem al-
 les vphelijh wil betalen ? Uwen loon zal
 groot zyn , en gy zult kinderen des Aller-
 hoogsten zyn. Luc. 6. vs. 35. Den interest
 zal duizendmaal groter zyn als het kapi-
 taal / een ieder penning in Gods schacka-
 mer geworpen / zal meer als duizend dukat-
 ten winnen. Wy zaaid gewillig uit / die een
 rijken oogst te gemoed ziet ; wy die de behoefti-
 gen helpt / en uwe aalmoessen in zyne han-
 den

den uitstrooit / zult zo een vogst te verhoagen hebben / die nooit ophouden zal. Geest; zo zal u gegeven worden; een vol gedrukte; geschudde en overvloedige mate zal men in uwen schoot gieten; want met zulke maat als gy uitmeet, zal men u wederom toemeten. Luc. 6. vs. 38. Men bind dikwils bedriegelijke kramers / die met grote maat inhopen / en met de kleine uitmeten; by Godt bind men het tegendeel / hy neemt iets geringers van ons aan / en geeft ons heel veel wederom daar voor. Godt vergadert de tranen der armen in een flesche / en tekend de goede daden / aan haer gedaan / in een boek op. Hy bedekt de zonden der menschen / en hooft hare werken. Godt is een rijke vergelder / hy betaald ons hier in dit leven / en daar na in der eeuwigheid. In dit leven zyn wy de gezegende des Heeren. Matth. 25. vs. 35. En wy zullen gedurig gelukt en zegen ontfangen. Wel dien die zich der nooddructige aanneemt. Ps. 41. vs. 1. En zich over de elendige erbermt. Prov. 14. vs. 21. De ziele die rykelyk zegend word vet. Prov. 11. vs. 24. Nooit zal kommer hem drucken / zyn hoornput zal overvloed van waer hebben / zyn tafel zal gezegend zyn / zyne akkers zullen schoon staan / en zyn goed dagelyks toenemen / aan zyne kinderen zal hy hreugd beleben / en zy zullen den zegen van hem verhoagen. De Heer zal hem zegenen in alle zyne werken, en wat hy voorneemt. Deut. 15. vs. 13. Zyn houtwen / planten / reizen / en al zynner handen arbeid zal de genade Gods erkennen. De Heer zal hem be-

waren, en by het leven behouden, en het hem laten welgaan op aarde, en niet geven in zynen vyanden wille; de Heer zal hem verkwikken op zyn ziekbed, gy helpt hem van alle zyne krankheid Pf. 41. vs. 3, 4 **E**n eindelijk zal het beste komen; de eeuwigheid betaalt alles noch beter. Gelyk gy u der armen ontfermt hebt in de wereld / zo zal zich Godt uwer wederom eeuwig erbarmen. **O** hoe aangenaam is die stem: Komt gy gezegende myns Vaders, beërfd het ryk dat u bereid is van het begin der wereld. Matth. 25. vs. 34. **D**aar zult gy uw Roggenbrood in Hemels **M**anna / uwe beker met water in een wynekkel der eeuwigde bzeugde veranderd zien. Het boek des levens zal opgedaan worden, en de doden zullen geoordeeld worden, volgens de Schrift in de boeken, na hare werken. Openb. 20. vs. 12 **W**at onbeschryffelijke bzeugde zal daar zyn by de gelovigen en mildadigen / als de hand van **J**esus hen hun tydelijk verschot met onuitsprekelyke zaligheid betaald. **M**aar wee de **G**ierigaarts en schraapachtige bilders! die hebben niet een dronk waters aan den armen willen geven / zy zullen eeuwig honger en dorst in de **H**elsche blammen lijden.

DANTI NIL DEERIT UNQUAM.

Die de Armen in hun nooddrift laafd,
Word ryklyk weer door Godt begaafd.

De Elende op aarde, ô Godt! is nauwlyks
nit te spreken,

Daar

Daar vlieten dagelyks veel zilte waterbeken
Uit der bedrukten oog. Daar schreid, in
hongers-nood,
Dan hier dan daar een kind om redding en
om brood!
Maar ach! wie leend het oor aan 't treurge-
schrei der Armen?
Wie wil zich over hem die 't nodig heeft
ontfarmen?
Een Nabal wyft veelyds, met een verftokt
gemoed,
Een David af, en geeft niets van zyn' over-
vloed.
Is dit uw wil, myn Godt? gy wilt wy zullen
geven,
Zo veel ons mooglyk is, aan hen die in dit
leven
Behoeftig zyn; en gy beloofd een zalig lot
Aan all' de gevers, ja een zegenryke Godt
Voor hen te willen zyn. Dies komt vry zon-
der schromen,
Behoeftige, aan myn difch: 't geen Godt my
toe laat komen
Deel ik u willig meê; hy zegent my weêrom
Voor u, en loond my met zyn dierbaar hei-
ligdom.

XVII. ZINNEBEELD.

I Cor. 5. vs. 7.

Daarom veegt het oude zuurdeeg uit.

XVII.

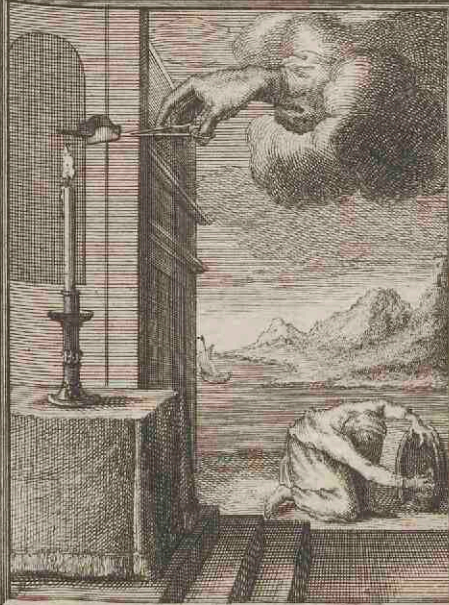
De noodzakelyke hertens verandering.

I.

Help Godt ! hoe heeft de verandering alles onder haar geweld. De gepurperde Zede-leeraar zegt wel : daar geschied niets nieuws onder de Zonne. Eccles. 1. vs. 9. Maar zulks ongeacht / zeg ik dat 'er veel nieuws gebonden word. Ziet het oude is vergaan / en alles is nieuw geworden.

2. Alle nieuwigheden zyn niet heilzaam ; daar zyn der vele gevaarlijk en ten hoogste schadelijk : dit is al te waar geworden in den zondenbal van onze eerste voorouders / Adam en Eva wilden het daar niet by laten berusten / gelijk het Godt haar in de schepping gegeven had / zy dagten wat nieuws daar by te voegen ; het geen zy naauwelijks een korten tyd hadden gehad / daar van hadden zy de walg al gekregen / de Zatan beloofde haar wat beters / en dat zy iets nieuws

De noodzakelyke hertens verandering

1. Cor. 5. v. 7.

Daarom veegt het zuurdeeg uit.

nieuws zouden verkrijgen : Gy zult Godt gelyk zyn ; maar hoe bekwaam haar die lust ? zeer slecht. **O** dat zy in haren ouden staat gebleven waren ! daar in waren zy onschuldig / heilig / rein / en zuiver van zonden ; dat leide men af ; soei / o schande ! en het verderffelijke wierd aangenomen / zy maakten zich zondig / onrein / godloos / en schuldig voor Godt. Hare oogen wierden opgedaan , en zy wierden gewaar dat zy naakt waren. Toen haar oft iets ergers zyn overgekomen ; den heerlijken hof wierd voor haar verandert in een doorn- en distel- dragend beld / de zaligheid in verdoemenis / den zegen in een vloek.

3. **O**p den beklagelijken val van Adam en Eva liet Godt een nieuwe genade komen. Het zaad der vrouwe zal de slange den kop vertreden. Godt wilde den vloek / tegen Adam uitgesproken / door de heerlijke verdiensten van Jesus Christus wegnemen ; zo veranderde Godt den verdienenden vloek / also moest den mensch zyn zondig leven ook veranderen / op dat hy genade mogt verkrijgen. Die aan Jesus geloof , word gerechtvaardigd. De Goudhadere hebben deze nieuwe genade Gods niet byengrepen aangenomen / maar zy schijnt de tegenwoordige wereld al oud te zyn ; zy wil zich van den Heiligen Geest niet laten regeren ; zy heeft meer lust tot overtreding dan tot gerechtigheid ; om dat zy gewend is te zondigen / wil zy van den weg der zonden niet geern afgaan ; daarom is het woord Gods bergeeffs voor haar. **S**laat tegen een Fotssteen aan / hy zal daar

niet van weten; den hamer van Gods woord zal wel op een verstokt hert slaan / maar zal daar dooz niets uitwerken; het is verstokt in zonden. Myn volk wil myner niet, is Gods gedurige klagte.

4. Die zalig wil worden moet van zonden afstaan. Waarom wilt gy sterven, gy van het huis Israëls? ik heb geen lust aan den dood der stervenden, zaid de Heere Heere, daarom bekeerd u zo zult gy leven. Ezech. 18. vs. 31, 32. Kan zonder boetvaardigheid en geloof de zaligheid gegeven worden? dan was Jesus met zyne heilige verdiensten nergens nut toe; maar zulks zal nooit geschieden: het is onmogelijk zonder geloof Godt te behagen. Die zalig wil worden moet boete doen, en zich laten dopen in de naam van Jesus Christus. Hand. 2. vs. 18. De hinderen des Zatan's kunnen geen hinderen Gods zyn / zo lang zy in zyne gemeenschap leven. Hoe kan zich Christus en Belial te zamen boegen? het hert dat met de stinkende vuiligheid der zonden opgebuld is / kan geen bekwame woning des Heiligen Geestes zyn. Wat Koning zal zyn zetel bouwen by een Wilders-huil? geen eerlijk man gaat wonen in een lichtvaardig Hoerhuis; zou dan de Heiligste die plaats tot zynen Tempel nemen / alwaar den grouwel van alle Duibelsche verwoestingen haar zitplaats heeft? Wascht en reinigt u, doet uw boos wezen van myne oogen, laat af van het quade. Zo komt dan en laat ons te zamen rechten, ofschoon uwe zonde bloedrood is, zo zal ze doch sneeuw-wit worden, en of zy al is Rozenrood,

zenrood, zo zal zy doch als wolle worden. Esa. 1. vs. 16 en 18. **Op zondaars neemt dit eerst ter ooren / en daar na ter herte; een onreine en beblekte Godsdienst is by Godt gehaat; verandert uw hert en leven / zo zult op kinderen des Allerhoogsten zyn.**

5. Veeft den ouden zuurdeeg uit. **Den hoogberlichten Apostel heeft hier van Gods wege een bevel aan de zondaars; op dat zich de onwetende niet zullen kunnen ontschuldigen / daarom geeft hy haar de heilzaamste lere. Wat knecht opend zyne ooren niet als zyn Heer spreekt? zulks vereischt zyn plicht. Toen Godt Samuel in de nacht riep / antwoorde hy: Hier ben ik; spreekt Heer uw knecht hoord. 1 Sam. 3. En op dat David de woorden des Heeren meer in acht zoude nemen / bad hy dat Godt hem zyne ooren zoude laten openen: Opend myne ooren, dat ik hoor de wonderen uwer wet. Jesus zelfs riep niet te vergeefs als hy predikte: Die ooren heeft om te horen, die hore. Ik roep u toe die uw beroep vast zoekt te maken / en uw zaligheid te behouden! opend hert en ooren / op dat gy horen en doen moogt het gene uw zaligheid bevoordert. Een vergetend toehoorder is tot niets nut. Die de wil des Vaders in den Hemel doen / worden van hem als de zynen erkend. Die Gods woord hoort / en daar niet na doet / is een dwaas man gelijk / die wel een huis bouwt / maar op een ondeugende zantgrond. Hoe kan hy zeggen dat hy Godt lief heeft / als hy zyne reden maar in de ooren / en niet in het hert wil laten komen? een iegelyk kan**

wel aan des Heeren altaar komen / maar zy verkrijgen daar niet altemaal den zegen; maar de zulke ontfangen hem / die haar handen hebben gereinigt dooz bitter berouwt over hunne misdaden / en het geloof aan het lijden Jesu Christi. Greep Jaab niet na de hoornen des Altaars; maar mochten ze hem ook redden van de dood? dewijl hy onschuldig bloed vergoten had / wierd het aan de heilige plaats wederom van hem gebardert. Den altaar der Goden moet omver gesmeret worden / als anders de Godsdienst aan Godt behaaglijk zal zyn.

6. Veegt het oude zuurdeeg uit. Ik zie de zonden aan vooz een ware zuurdeessem / en zy zyn het ook; hebben ze niet het gehele menschelijke wezen verzuurt? ziel en ligchaam heeft haar zoetigheid verloren / om dat ze beide daar vooz aangestoken zyn. Ik zie een andere wet in myne leden, die wederstreeft de wet in myn gemoed, en my gevangen neemt onder de wet der zonden. Want het goede dat ik wil, dat doe ik niet, maar het boze dat ik niet wil, dat doe ik. Is het nu dat ik doe dat ik niet wil, zo doe ik dat zelve niet, maar de zonde die in my woond. Ik elendig mensch! wie zal my verlossen van het ligchaam dezès doods? Rom. 7. vs. 23, 24, en 19. De kracht van het zondelijke zuurdeeg is zo sterk geweest / dat zy alles wat aan ons menschen is / in het geheel verdozben heeft. Van het hoofd tot aan de voetzolen is nu niets gezonds aan ons, maar niet als wonden, striemen en etterbuilen, die niet gezuiverd, noch verbonden zyn. Wat
hoeben

hoeven wy ons dan te verwonderen / dat wy noch gaan / noch staan / noch zien / noch horen kunnen ; wy hebben herzwakke krachten / de zonde heeft ons verdozhen.

7. Het deeg dat van het natuurlijke zuurdeeg recht aangestoken is / laat zich als het zuur geworven is / zelden weer zaet maken ; zo kunnen wy ook onze verdozbe natuur door onze eige krachten niet weer te recht brengen ; wat het onze is / moeten wy het onze laten zyn. Het verdozbe deeg is ook niet nut ; wat kunnen wy goeds uitrechten ? niet het geringste / als Gods Geest het niet in ons werkt : wy kunnen zelver niets tot onze zaligheid bybrengen. De natuurlyke mensch verneemt niets wat des Geests Gods is , het is hem een dwaasheid , hy kan het niet begrypen. Al ons doen is quaad / van onze eerste jeugd af is ons herte verdozhen / ja zelfs eer wy geboren worden. Het dichten en trachten van des menschen hert is altyd boos.

8. Wassen wy op / dan zondigen wy meer als wy zelfs kunnen weten. Heer wie kan merken hoe dikwils hy seild ? wat heeft den mannelijken en grijzen ouderdom niet boozonden en zwakheden ? als wy gaan op ons zelfs betrouwende op onze eige wegen / dan binden wy den weg der zaligheid nooit ; want by ons is geen einde om af te wijken / wy zyn van naturen zondaars / en zondigen dagelijks en altijd meer en meer. De quade bomen dragen schandelyke vruchten ; men plukt geen vygen van distelen / noch druiben van doornen.

8. Veegt het oude zuurdeeg uit. Dat ondeugens

deugend is word weg geworpen. Wy moeten de zonde mijden / als wy hinderen Gods willen zijn / ons hert en ziel moet daar van gezuiverd zijn / als wy Godt behagen willen. Wijns bedunkens zullen wy hier toe een onmogelijkheid vinden ; ja zekerlijk : maar Godt kan ons daar toe geschikt en bequaam maken ; wat wy van ons zelfs niet kunnen doen / kunnen wy door de kracht Gods doen. Wy heeft ons aangevezen hoe wy het zuurdeeg der zonden uit kunnen vegen ; wel waar door ? door boete en bekeringe / dit werkt in ons de Heilige Geest / en als wy ons bekeerd hebben / dan doen wy boete / en zondher dat kunnen wy Godt niet behagen. Godt neemt niets van onreine handen aan. Voor Godt komt niemand die onrein is. Zeep en looch heeft Godt ons selber gegeven / om de vlekken van onze zonden daar mede af te wassen. Het bloed van Jesus Christus maakt ons rein van alle onze zonden. 1 Joh. 1. vs. 7. Laat ons dat dan aannemen / en ons zelven op het best daar mede zuiveren. Is dat niet een dwaasheid dat men zuur door zoet brood wil door laten gaan ? wat mogen de menschen zich wel inbeelden / die in zonden / schanden en laster leven / dat zy zich heilig en rechtvaardig door Godt willen oordelen. Die een Werkens-stal door een Paais willen laten doorgaan / moeten razend van zinnen zyn ; wat meent gy godlozen / dat een dusdanig hert / het welk een Wilders huil vol van lasteren / een Werkens-kot van godloosheid / en een werkplaats van alle boosheid is / een woning des Heiligen Geestes

tes zoude kunnen zyn? nooit. Daar men het eeuwige Paaschlam zal eeten / zodanig huis moet van alle zuurdeeg gezuivert zyn. De Joden zyn gewoon op Paasschen hare huizen zuiver uit te begen / en het zuurdeeg uit alle hoeken op te zoeken / en eindelyk als alles uit het huis geveegd is / in haar deur te gaan staan / en te zeggen: Zo 'er in myn huis iets gezuurt is / dat my bewust of onbewust is / dat zy verbloekt. O menschen! zo moet uw hert ook van het zuurdeeg der zonden gereinigt worden / als Godt en Christus daar in zullen wonen. Ik geloof dat aan de Duivel niets belagchelykers kan voorkomen / dan wanneer een dienaar der zonden zich heilig toond. Jacobs stem en Esaus handen komen niet wel obereen. Die in onzuivere vaten een schone wijn wil bergaderen / doet onberantwoordelyk. Een haars brand ook niet wel / ten zy men dezelve snuit; die een Christen wil zyn / moet de Heidensche werken mijden; wie kan een jonger van Christus zyn / als hy de les van Christus niet leren en onderhouden wil? die de besnijdinge des herten heeft ontfangen / houd zyn Pascha in het zoete deeg der zuiverheid en waarheid. En dewyl dat wy zulks weten, namentlyk den tyd dat de uur hier is om op te staan van den slaap: (nademaal onze zaligheid nu nader is als toen wy geloofden) de nacht is vergaan, en den dag is aangekomen; zo laat ons afleggen de werken der duisternisse, en aantrekken de wapenen des lichts; laat ons eerbaarlyk wandelen als in den dag, niet in brassen en zuipen, niet

in kameren en oneerbaarheid, niet in kyvinge en benydinge; maar trekt aan den Heere Jesus Christus, en neemt het ligchaam waar, doch alzo, dat het niet dertel worde. Rom. 13. vs. 11. enz.

9. Veegt het onde zuurdeeg nit. Dat heb ik gedaan zeggen veele / ik heb myne zonden van my weg gedaan / ik vertrouwt op de verdiensten mijns Heeren Jesu Christi / en geloof dat zyn dood myn leven is / als ook dat ik by het ontfangen van zyn heilig ligchaam en bloed de pillegaaf van Gods genade-beloften in den Hemel zal hebben. Zulks is alles recht / wel / goed en deugdzaam / als het maar in der daad zich zo bevond. Als gy dit alles maar in 't ware geloof had aangenomen / dan was daar geen twijffel aan; maar neemt een onverbalfte spiegel door uw oogen / en zet uw geloof daar tegen / en beziet het zelbe / of het ook anders gestelt is als gy het aanziet; uit eige liefde voorbeeld men dikwils blind van zich zelbe. Is vrees dat uw geloof zo niet is als gy u inbeeld. Als het volharden in den zondenstaat by het ware geloof bestaan kan / dan zal misshien uw gelobe goed zyn; maar zulks denk ik nimmermeer. Van dat een water van reiniging gendemt worden / dat met mist / dree / duelligheid / en diergelyke door malkanderen geroerd is? dat beblekt meer als het zuibert: als gy het dierbaar bloed van Jesus Christus aan uw lippen / of veel meer uw gedachten strijkt / en de duelligheid des Duivels / de zonden / schanden en lasteren niet te voren door boete en
 ver-

berntewinge des gemoeds uit uwa hert ver-
 delgd / maar dien stinkenden grouwel / de
 qualen des Hellschen poels / met dit kostelijt
 druhtebloed vermengt / het bloed des Zoons
 Gods / met het nachtmater des Duivels
 beronteed / schimpt en schend; den balzem
 des lebens / met den stank des doods bederft /
 kan u zulks ten leben gedijen? waarlijc het
 zal u een reuk des doods ten dode zijn. Als
 uwa gelobe dan rechtschapen zyn zal / zo scheid
 u af van het gene daar tegen strijd; meent
 gy dat het gelobe zonder werken zy? als het
 selve levendig zal wezen zo moet het van
 breeemde werken verbreeemd zijn. Het is een
 gevaarlijke zaak het ligchaam en bloed van
 Christus met een vals hert aan te nemen.
 meent gy dat het bloed en de gehoorzaam-
 heid van Christus genoeg is om de aasen en
 graben der doden te besprengen / en haer
 daar door een lebens-verbre te geven? hoe
 kunt gy u de kindschap Gods verbeelden /
 als gy met de kinderen des Duivels eener-
 lei werken doet? en in uwa ontrouw / boos-
 heid / wrevel / wraakgierigheid / achterklap /
 nijd / hobaardij / eerzucht / byandschap / haat /
 onberzoenlykheid / onbarmhertigheid en schra-
 perij volhard? hoe kunt gy Godt / en Godt
 u liefhebben / als gy de breeemde Goden niet
 weg doet / maar aan de gierigheid dagelijc-
 sche offerhanden doet / en de goude kalveren
 aanbidt? het recht voor geschenken verkoopt /
 aan het aardse hangt / en uwa hert van
 uwa naasten verbreeemd? woorzeker / zo lang
 gy een zodanige blijft / komt Jesus niet by
 u / offchoon gy voornemt tot hem te komen.

Daar

Daar Christus zelfs zal wezen / moet zyn
 zin ook wezen ; daar Jesus in zal gaan /
 moet het huis schoon uitgeveegd zyn / an-
 ders gaat hy wederom rugwaarts. Daar-
 om wilt gy geloven / dan veegt den ouden
 zuurdeeg uit ; vertoorn den Arts niet die
 u zal verbinden / en ziet toe dat uw Gods-
 dienst geen geveinstheid zy.

10. Wilt gy biechten ? veegt het oude zuur-
 deeg uit. De biechtstoel is de rechte plaats
 om de zonden uit te begen / daarom verbergt
 uw misdaden niet / een gulhertige beken-
 tenis heeft by Godt genade te verwagten /
 want het is maar dwaasheid iets booz het
 alziende oog te willen verbergen ; Godt kent
 uw zonden beter dan gy zelfs / daarom ver-
 zwijgt hem niets daar van. Ik beken u my-
 ne zonden, en verberg myne misdaden niet,
 doen ik sprak : ik wil den Heere bekennen,
 vergaaf gy my ook de misdaad myner zon-
 den, zela. Wat wilt gy in de biechtstoel
 doen / als gy de bekentenis der zonden niet
 medebrengt ? Moet ik dan aan de Predikant
 noodzakelyk myn zonden van stuk tot stuk
 bekend maken ? dat is niet nodig ; biecht
 aan Godt / en steld u booz hem aan alle
 zonden schuldig ; biecht aan uw Predikant dat
 gene / dat u inzonderheid drukt / dan hebt
 gy van zyne hand ook troost en vergevinge
 der zonden te verwagten. Een hert dat
 biecht zonder bekentnisse der zonden en een
 leedwezen daar over / is onbequaam ; wat
 zal Godt u vergeven als gy zelver geen schuld
 in u bevindt ? waarlyk mogt gy recht beden-
 ken booz wens aangezicht gy creed als gy
 in

in de biechtstoel komt / gy zoud niet alleen eenen dag / maar gehele weken in stof en asche leggen / en zoud u hert voor Gods recht uitstorten; dat moet gy doen: ziet op den Tollenaar / hoe beegd hy van binnen in zijne borst / hy slaat aan de zelbe / en zegt: Godt zyt my zondaar genadig. Heeft Ma- nasse een onrein hert? zeker hy beegd het ook tamelyk in zyn bekentenis uit: Ik heb gezondigd, en myner zonden zyn meer als het zand aan de zee, en ben gebukt in zware yzere banden, en heb geen rust, daarom dat ik uwen toorn verwekt heb, en veel quaad voor u gedaan, daar mede ik zo veel gruwelen, en zo veel ergernissen aangerecht heb. Daarom buig ik nu de knien mynes herten, en bid u Heer om genade. Och Heer ik heb gezondigd, ja ik heb gezondigd, en beken myne misdaad. Ik bid en smeke, vergeeft het my, o Heer vergeeft het my, laat my niet in myne zonden verderven, en laat de straf niet eeuwig op my blyven. *Orat. Manasse.* Die zo beegd / die beegd zuiver uit; gaat heen gy zondaars / en doet ook also.

11. Wilt gy bidden? veegt het oude zuurdeeg uit. Onreine dieren komen niet by Gods offerhanden. David moest den Tempel ook niet bouwen / om dat zyn handen vol bloeds waren. De Sabbathen en Nieuwe Maanden der Joden zyn voor den Heere een grouwel; waarom? zy hadden onreine lippen / herten en handen als zy wilden bidden. Hoord des Heeren woord gy Vorsten van Zodom, neemt Gods gebod ter ooren gy volk van Gomorrha; wat heb ik te doen met

de menigte van uwe offerhanden? zegt de Heere. Ik ben zat van de brandofferen der Rammen, en van het vet van het gemeste; en heb genen lust tot het bloed der Varren, der Lammeren en der Bokken, wanneer gy inkomt om te verschynen voor my; wie eischt zulks van uwe handen. dat gy op mynen Voorhof tredt? Brengt niet meer spysoffer zo te vergeefs; het reukwerk is my een grouwel; de Nieuwe Maanden en de Zabbathen daar opgy te zamenkomt, en moeite en angst hebt, die mag ik niet; myne ziel is vyand van uwe Nieuwe Maanden en Jaartyden, ik ben zat van de zelve, ik ben het moede te lyden. En of gy schoon uwe handen uitbreid, verberg ik doch myne oogen van u: en of gy schoon veel bid, zo hoor ik u doch niet, want uwe handen zyn vol bloeds. Esa. I. vs. 10. e. z. **Een onrein en twijfelmoe- dig hert kan niet bidden dat het verhoord word; met onzuivere lippen mag men Godt niet aanspreken; en die twijfeld bid zonder vertrouwen. Die daar bid, die bidde in het geloof, want die twyfeld is als een zee-golf, die van de wind gedreven en bewogen word. Zulk een mensch denke niet dat hy iets van den Heere ontfangen zal. Jac. I. vs. 6, 7. Zauls offerhande was voor den Heere een grouwel: dus is ook het gebed der huichelaars. Het is een offerhande van Cain / en den rook van dien klimt niet op in de wolken. Offchoon den Davids zich tot de wolken toe heeft verheben met zyne vleugelen / nochtans zyn zyne oogen na de aarde neder- geslagen; menig huichelaar heeft zyn ge- dachten**

dachten meest gesteld om zyn voordeel te doen / als andere menen dat hy zyn gedachten op Godt gericht heeft. Maar wee die zo onachtzaam en vluchtig bidden! zy bidden te vergeefs / zy roepen en worden niet verhoord; Godt wil het gebed der godlozen niet verhoren; Baäl slaapt / en kan niet horen. Zyn de gene die zo bidden geen verlate menschen? ja zekerlyk: gy Christenen wilt gy bidden? veegt dan alle aardse / zondige en nietige gedachten uit uwt hert / en bid als Hanna vuriglyk / en in den naam van Jesus / na zyn eigen bevel; zo zal Godt u alles geven / dat u nut en zalig is.

12. Veegt het oude zuurdeeg uit. Den mensch is niets schadelijker aan zyne zaligheid dan een dwaalinge en valsche leer. Zag de Duiwel dat de leer des heiligen Evangeliums van Christus Jesus de kracht had om zalig te maken alle die daar aan geloofden / zo moest hy immers zyn best doen dat de zelve gestremt en verhindert wserd. Hoe kon zulks op de beste wyze geschieden? een valsche geest moest de zinnen der menschen bedoberen / dat zy het helbere licht van Gods Genade niet konden zien. Zo is het geschied / en is den Zachan dikwyls gelukt. Ik zag uit de mond des draaks, en uit de mond des diers, en uit de mond van den valschen Propheet, drie onreine geesten gaan, den vorscheu gelyk; en dat zyn geesten der Duivelen, die doen tekenen, en gaan uit tot de Koningen der aarde. Openb. 16. vs. 13, 14. Jesus is met zyne heilige verdiensten / Godt vertert! zo gemaskert by de hinderen der

dwaalinge / dat men hem onder haar niet
 kan binden; de dwaalinge heeft ook de rechte
 gelobigen verleid. **O** dat zy wps waren!
 maar zy willen zich van Gods Geest niet
 laten regeren; laat zy derhalven in haar
 blindheid voortbaren; laten den eene blinde
 den andere leiden / op het laast zullen zy al-
 le beide in de ondoorzgrondelijke kuil vallen.
Op Herders neemt acht op uwe kudde die
 u aanvertrouwd is / laat het zuurdeeg der
 valsche leere niet onder het zoete deeg van
 het zuivere Woord Gods komen / veegt het
 zelbe uit / verzaagt geen verhoerders on-
 der u. Daar is een soort van liefkozers /
 die onder schijn van Godzaligheid de vrou-
 wen willen gebangen nemen; deze houdt
 brand moet gy met het zwaard des Geestes
 te gemoet gaan. **O**ch waakt voor uwe toe-
 vertrouwde zielen! **J**esus heeft ze duur ge-
 kocht / verwaarloost de zelbe niet door on-
 voorzichtigheid. Wee het land daar Secten
 en verbode vergaderingen brijheid hebben om
 hare dwaalingen te leren! **O** Israël uwe Pro-
 pheten zyn als de vossen in de woestyne, zy
 treden niet voor de bressen, en maken zich
 tot een heininge om het huis Israëls, en staan
 niet in den stryd ten dage des Heeren. Eze-
 13. vs. 4, 5. **M**aar gy stomme honden hoe
 zal het u gaan ten dage des oordeels? om
 wat gy de leugens niet hebt tegengesproken /
 zo zult gy als het uitgeveegde van Gods
 aanschijn in den eeuwige-brandenden poel der
 verdømmenis geworpen worden. **O**p Lee-
 raars en Predikers veegt het zuurdeeg uit /
 dat is uwe ampt / daar zyt gy toe beroepen;

dwaalinge en godloosheid moet gy geen van beide dulden / het zyn ziel- en ligchaams-berdervende dingen. Roept getroost / verschoond niet / spreekt en predikt / het mag tydig of ontydig zyn / noch Koning / noch Dorst moet u den mond stoppen / gy zyt daar toe aangestelt ; die zulks niet hebben wil moet met Godt daar over twisten. Wy zyn boodschappers in Gods plaats. Hier heet het ook ziel om ziel ; dat is verschrikkelijk ! zo haast gy ver menschen herten berontrent nigt ziet / zo neemt den bezem van Gods wet in de handen ; doet het uwe / reinigt zo veel gy kunt ; die zyn hert onzuiver wil houden / die laat het ter zoner verantwoording doen.

13. Veegt het oude zuurdeeg uit. Dit woord gaat de Regering des Lands ook aan ; zy voeren het opperbevel niet voor de menschen / maar voor Godt : aan dien zullen zy rekenschap moeten geben. δ Hebt gerechtigheid lief, gy Rechters op aarden, denkt dat de Heere helpen kan, en vreest hem met ernst. Sap. 1. vs. 1. Daar recht en gerechtigheid gehandhaaft word / daar is het volk gelukkig / en de zegen des Heeren in het land. Veegt derhalven zonder onderscheid uit / laac geen aanzien der perzonen iets by u gelden ; de gerechtigheid is blind / en oordeeld met een gelijke waag. Och dat zich Godt erbarm ! zy word zo afgeschilderd / maar hoe veel rechtplaatzen zyn 'er daar het recht verloren is. De Rabens als ze gestolen hebben / hebben vrijheid om door de lucht te vliegen / maar de arme Duiven moeten het betalen ;

de kleine dieven hangt men op / maar de groten laat men by; menig heeft naauwelijks zo veel gestolen als een strop waardig is / en moet daarom hangen; maar die Land en Menschen villen / en het zweet en bloed der arme Boeren opzuigen / de huizen der Weduwen opbieten / en het brood der Wezen roben / den eenen akker na den anderen met ongerechtigheid aan malkander brengen / tot dat 'er geen plaats meer overig is / zodanige zyn grote Landsheeren / leven zeker / en zyn by van alle ongelukken. Is dat recht? in geen deele; maar waar komt het van daan? niemand moet zeggen: wat doet gy? zoude Godt wel eens zo vragen? dat geloof ik. By hem is geen aanzien des perzoons / zyne gerichten zyn onberispelyk / en zal aan een ieder vergelden zo als hy verdient heeft. Wee de gene die uit licht duisternis / en uit duisternis licht maken! het is booz de ooren des Heeren Zebaoths. Wie weet of hare huizen niet woest / en hare akkers niet verwildert zullen gelaten worden? wat heeft doch zo veel onrechtvaardigheid in de rechthuizen ingeboerd als het verbloekte geld? dat goude stof verblind de oogen / dat zy het onrecht niet willen zien / daarom moet menig onschuldige lijden / en menig die schuldig is raakt by / offchoon hy alle quaadt doet. Een Rechter moet recht door zee gaan; de zijffe neemt alles booz de vuist weg / daar zy ingeslagen word: gy Rechters veegt hy u den ouden zuurdeeg uit / en zuibert stad en land ook van dat onkruid; zo niet / zo zal u Godt ook udbegen uit het land der lewendigen.

14. Veegt het oude zuurdeeg uit. De jeugd is den quaden aart aangeboren / zy is meer tot het quade dan het goede geneegen / meer tot laster dan tot deugd: gy Ouders / en alle de gene die daar over gestelt zyt / veegt den ouden zuurdeeg uit ; de roei / stok en knuppel konnen de godlozen op den goeden weg hzangen. In de jeugd kan men een wilden boom besnoeten / en recht doen opgroeten / dat in den onderdom niet kan geschieden. Die het onkzuid by laat optwasfen / zal zynen hof haast verwilberd zien. Wie zyn kind lief heeft, die houd het gestadig onder de roede, op dat hy namaals vreugde daar aan beleve. Wie zyn kind in de tucht houd, die zal zich over hem verblyden, en hoeft zich over hem by de bekende niet te schamen. Laat hem zyn wil niet in de jeugd, en ontschuldigt zyne dwaasheid niet; buigt hem den hals, terwyl hy noch jong is, en slaat hem wakker op den rug, terwyl hy noch klein is, op dat hy niet halstarrig, en ongehoorzaam worde. Tuchtigt uw kind, en laat het niet ledig gaan, op dat gy over hem niet tot schande word. Zyr. 30. vs. 1, 2, 11. enz. De jeugd ziet de straf met schele ooggen aan / maar op het laatste dankt zy noch daar voor. Wie wil dan daar na niet liever haar dankzegging als haar zuchten horen.

15. Veegt het oude zuurdeeg uit. Myn vriend laat ons dat alle beide doen; wy zullen eens in ons gemoed gaan / en een onderzoek in ons gewissen doen; het is noch tyd dat het kan geschieden / als wy dood zyn dan is het ons niet meer vergunt. Hoe
geern

geern zouden dan vele haar hert wifflen zuiveren? maar te laat; als de deur der genade gefloten is / dan word zy niet wederom opgedaan. Zo lang als wy leven hebben wy genade te hopen / en daar na niets als het oordeel Gods. Wel die gene die zich alhier reinigen! die zullen hter namaals ook rein zyn. Dewyl gy daar op wachten moet, zo doet naarftigheid dat gy voor hem onberispelyk onbeylekt in vrede bevonden word. 2 Pet. 3. vs. 14. **Godt gebe dat wy alzo aangenoemen worden.**

P E R D I T , U T I N V E N I A T .

Al fchynt het te bederven,
Het zal doch iets verwerven.

Als wy des Hemels gunft en goed'ren willen
erven,
Zo moet men de ydelheid eerst trachten af te
fterven,
Die zich niet zuivert hier van zyner zonden
fchuld,
Werd nooit hier namaals met de zaligheid
vervuld.
Dies spaart geen tranen, neen! maar laat u-
we oogen vlieten,
Uit waar berouw, zo gy verkwikking wilt
genieten:
Zodanig eene boete is heilig; en zy zet
Zich neder by het kruis, daar ze op haar
Heiland let.
O Ydle waereld! 'k laate u in uw' lufften zwe-
ven;

Want

Want gy verandert nooit uw kwaad onbillyk
leven.

Den poel des Sulphers is den Loon der boze
daad

In Eeuwigheid, alwaar 't berouwen komt te
laat.

Op ziele, zuivert u van zonden en gebre-
ken;

En slaat om 't blote lyf des Heilands Purper-
Deken:

Veeg uit het zuurdeeg van uw snode onrei-
ne lust,

Zo hebt gy Eeuwiglyk by uwen Jezus rust.

XVIII. ZINNEBEELD.

Luc. 24. vs. 38.

Wat zyt gy zo verschrikt?

XVIII.

De ontydige vreze.

I.

DEs menschen hert is een trots en ver-
 tsaagt ding. Jer. 7. vs. 9. dat is meer
 als al te waar. Eer men daar om denkt
 wil het de sterkste steenrotzen in stukken bree-
 ken / en aanstonds word het zonder vermoee-
 den weder in den afgrond der allergrootste
 vreze weggegoopen. Des menschen hert is
 een onstuimige zee / die de golven van He-
 melhoog verheft / en aanstonds wederom in
 den afgrond doet zinken ; des menschen hert
 is aan zich zelfs overgegeven / en heeft bus-
 ten Gods bestering nergens geen rust / en
 kan niet bestaan. Wat is ons hert? een ver-
 bolge zee ; de verbolgentheid laat het niet
 rusten, den toorn maakt het schuimende, de
 novaardy dryft de baren in de hoogte, boos-
 heid en bedrog maken het troebel. Laat een
 iegelyk in zich zelve gaan, en zien op de
 ver-

De ontydige Vreze .

Luc. 24. v. 38 .

Wat zyt gy zo verschríkt.

verborge bewegingen zyns herten, zo zal hy haast de heimelyk verzoekende gedachten bespeuren.

2. Het zoude een ongemeen hoozbeeld zyn als het hert des menschen rustig kon zyn; de menigerlei winden der begeerte laten het niet stil staan / als 'er een gelukster opgaat / en toond maar een geringe glans / wat Spaansche schzedden weet den mensch dan niet te maken? Hiskias kon zyn schat hooz zich zelve niet bedekken / maar hy toond hem aan de afgezanten van zyne wederpartypders. Toen Dabid een kostelyk leger van uitgeleze mannen had / begon hy de zelve op te tellen / en verliet zich op zyn macht. Nebucadnezar kan op zyne Burge niet wandelen / of hy moet aanstonds zyn hoogmoed laten zien / en moet op de zelve roemen. Dat is het grote Babel, dat ik gebouwd heb, tot een teken van myn pracht, en ter eere myner heerlykheid. Heeft den ryken Boer allerhande hooz / dan moet hy zyne schuren groter maken. Wel aan lieve ziel, zyt goeds moeds, gy hebt een voorraad voor vele jaren, eet en drinkt maar helder daar op aan. Als de wind hoozspoedig waaid / en den dag helder en schoon is / dan laat de Schipper alle zeilen bphalen; als Belzazar midden onder zyne vrouwen dronken aan tafel zit / dan is zyn hert hoogmoedig / en eert de zilbere en goude Afgoden / doch lastert ook daar hy den Allerhoogsten in den Hemel; als Israel aan de Philistynen dienstbaar is / zo weten zy ze te versmaden. Zo zyn de gemoederen der menschen gezind; als de wind in de zeilen blaast /

blaast / dan zwellen zy op ; de waterblaas
 mozd door de daar ingesloten adem groot en
 schoon gemaakt. Zo lang als Jesus zyn
 intogt in Jeruzalem by en zeker had / wa-
 ren alle zyne discipelen by hem / en hebben
 zonder twyffel hare stemmen het meest ver-
 heft / toen het volk riep : Hosanna den Zo-
 ne Davids ! Petrus verplicht zich neffens al-
 le de jongeren / dat zy Jesus haren meester
 niet zouden verlaten / al zouden zy met hem
 in den dood gaan.

3. Een klein wolkje kan de glans der zon
 verduisteren ; als een Schipper maar van
 verre een stormwind ziet ophomen / haald hy
 aanstonds alle zeilen in. O hoe veranderlyk
 zyn de zinnen der menschen ! als Jonas zyn
 bergankelyke Kowoorde-struik verliest / wenst
 hy te sterben ; toen de Joden de handen aan
 Jesus leidden / bluchteder de jongeren alte-
 maal van hem weg ; Petrus maakte het
 noch erger / die verbloekt en ver sweerd zich
 noch daar en boven dat hy Jesus niet ken-
 de / noch van hem wist. Dat mag met recht
 heten wy zyn heel andere menschen / wan-
 neer ons het geluk aanlacht / en andere als
 het ons tegengaat. Toen Petrus Jesus van
 verre zag / sprong hy uit het schip / en ging
 hem op de baren te gemoet / maar zo haast
 er een klein wolkje zich aan den Hemel ver-
 toonde / en een aanstaande wind voorbeduid-
 de / begon hy te zinken / en riep Jesus om
 hulp aan.

4. Dat men de moed laat zinken / is een
 teken van een lasthartig gemoed. Mannen
 hebben een hert / maar de verhopde niet ;
 een

een gelovig Christen weet van geen breeze. Den diamant houdt zich eben standvastig onder den hamer / als in een kostelijken ring bezet zijnde. In het geluk zal zich een rechtschapen kind Gods niet verhogen / en in ongeluk bedroeft het zich niet ; het is altijd in den zelven staat. Godbergetene zyn vol schrik en vrees / waar zullen die troost zoeken ? Godt is niet by haar. Daarom heeft haar hert, gelyk de bomen in het woud beven van de wind. Esa. 7. vs. 2. Caïn is ongestadig en vluchtig. Gen. 4. vs. 12. *Non ad ictum exagitantur sed ad crepitum.* Zy worden niet door den slag beweegd, maar door een wind. Een gemoed dat zich schuldig kent / heeft nooit rust. *Degeneres animos timor arguit.* De vreze geeft een verkeert gemoed te kennen. Een goed gewisse voorszelt zich altijd het beste. Tresf een onberhoopt toeval een kind Gods / zo besluit het aanstonds : de gene die Godt liefhebben, moet alles ten belten dienen.

5. Waarom zyt gy zo verschríkt? als men in duisternis of by Maanschijn wandelt / kan men licht verschríkt worden ; de Maan heeft een bedriegelijk licht / en de duisternisse is van nature verschríkbelyk ; in die tyd ziet men iets booz een zaak aan dat het niet en is. Wy Christenen leven in duistere tijden ; oheral is den Hemel boven ons met donkere wolken bekleed ; wy gaan in de rondte als de geblindhokte. Daar is een noodzakelyk kruis en elend op de wereld / waar in wy omgaan en wandelen moeten, wat booz schrikken overkomen ons hier niet ? doodschríkken hebben my omvangen, en angst der hel-

le heeft my getroffen, ik ben in jammer en
 nood; roept menig mensch met **David**. Ly-
 den heeft my omgeven zonder getal. Pf. 40.
 vs. 13. Ben ik dan een Zee- of Walvisch,
 dat gy my also bewaard? als ik dagte myn
 bedde zal my troosten, myn leger zal my wat
 verlichten; als ik met my zelve spreke, zo
 verschrikt gy my met dromen, en doet my
 grouwelen. Zo dat myn ziel wenscht gehan-
 gen te zyn, en myn gebeente den dood; ik
 begeer niet meer te leven, waarom doet gy
 u niet van my, en laat niet af, tot dat ik
 myn speekzel verslinde. Job 7. vs. 12, 13.
 enz. Zo hoord men vele **Jobs** broeders ker-
 men. **De last des kruices is haar zo zwaar/**
dat ze om troosters roepen / nochtans te ber-
geefs; maar is dat noodzakelyk? het is
waar dat ik geern roesta dat der blote men-
schen oogden het kruis vooz onberdragelyk
aanzien / zy betrachten het als een moozve-
naar van lijf en ziel / maar het is lang na
zo niet te overwegen. Wy moeten de wal-
sche spiegel weg doen / en dooz een onbedre-
gelyk glas onze droefheden aanschoutwen /
dan zullen wy ze heel anders bevinden; dat
wy vooz een hondertpondige last aanzien / dat
noemt Paulus een licht gewigt. Onze droef-
heid die tydelyk en licht is. Zulks is niet
verkeert gesproken. Een mensch mag zy
kruis zo verschrikkelyk aanzien als hy wil /
dan noch is het gering tegen het eeuwigte te
rekenen; hier is het maar een oogenblik / al-
daar altijd durende; de tijd heeft vlieugelen /
en vliegt voozby / en neemt verhalven het
kruis der menschen mede weg. Zo veel da-
gen

Gen als men in de eeuwigheid aflegt / zo be-
 le duizendjarige tijden wassen daar weer
 aan / maar elk uur kort af in deze tyd.
 Weet gy ook van de smerten die gy gisteren
 hebt gevoeld? noch minder van die / die u
 in het voorgaande jaar een siddering verwekt
 hebben; met de uure verliest zich zelve de
 benaauwtheid. Gelijkt de wereldsche bren-
 de blugtig is / zo ook de droefheid die men
 in de zelfde heeft; zegt my eens / waar is
 iemand onder den last des huizes verdrukt
 geworden? Job heeft zyne zes droeffenissen
 bergeten / en van de zevende hadde hy ook
 de hoop dat Godt de zelfde van hem zoude
 nemen. Toen Jesus leed / droeg hy het
 zwaarste huus / maar zo zwaar als het was /
 zo haast hield het ook weer op / en ziet nu
 heet het : Maar nu is hy uit den angst en
 het gericht genomen, wie wil de lengte zyns
 levens uitspreken. Esa. 53. vs. 8. **O**ffchoon
 uwe droeffheden de allerhardtzingenste zyn /
 zy kunnen ebentwoel niet langer als drie da-
 gen duren; uwe jeugd / uwe mannelijke ja-
 ren / en grijzen ouderdom / is de tyd uwer
 plagen. En hoe vele zyn 'er die in haar eer-
 ste jeugd het huus afleggen / en tot de eeu-
 wige rust ingaan? also kan uw huus niet
 langer duren als uw leven; hoe groot is het
 zelfde? ons leven is een handbreeid / ja in het
 geheel niet! zo kan ook het huus niet lan-
 ger zyn / de dood maakt een einde van alle
 moeite en arbeid / die wy onder de zonne
 hebben.

6. Ik kan myn elend zo gering niet aan-
 zien / daar zyn aan alle kanten vyanden om
 my.

mp. Ik legge met myne ziele onder de Leeuwen: de menschen kinderen zyn vlammen, hare tanden zyn spiessen en pylen, en hare tongen scherpe zwaarden. Ps. 57. vs. 5. Zy stellen mynen gang netten, en drukken myne ziele neder, zy graven voor my eenen kuil. vs. 7. Dagelyks vechten zy myne woorden aan, alle hare gedachten zyn dat zy my quaad doen, zy houden t'zamen, en loeren, en hebben achting op myne hielen, hoe zy myne ziele grypen. Ps. 56. vs. 6. enz. Grote Varren hebben my omcingeld, vette Ossen hebben my omringt; hare keel sperren zy op tegen my, als een brullende en verscheurende Leeuw. Ik ben uitgegoten als water, alle myne beenderen hebben zich van een gescheiden; myn hert is in myn lyf als gesmolten was, want Honden hebben my omgeven, en der bozen rotte heeft haar rontom my gemaakt. Ps. 22. vs. 13. enz. **Wat moet ik toestaan; die zulke Mensch-dubfels om zich heeft/ heeft elend en kruis genoeg. Maar waarom zal men dieshalven verschrikken? Wat kunnen menschen doen. Ps. 36. vs. 12. De mensch is immers maar een mensch/ en niets meer; misschien is den ondergang van u by hand nader als u dood; en ofschoon ook de gehele wereld zich te zamen rottede/ en wilde u berispen/ daar voorzigtig niet te vrezen. Onze Godt is een vaste Burgt. Ik wil op den Heere zien, en het heil myns Gods verwachten, Godt zal my verhoren. Als wy Godt maar te vriend hebben/ wat geben wy om onze byanden. Het lebendige stof kan zonder moeite berstrooit wor-**

worden. Het is maar om een wenk des Allerhoogsten te doen / zo legt u by hand daar neder / en gy kunt over hem zegepraalen; Jesus heeft de wereld overwonnen / en u by zijne gedragten / waarom wilt gy dan voor de wereld verschrikken? De Heer is met my om my te helpen, en ik wil myne lust zien aan myne vyanden. Ps. 118. vs. 7. Men stoot my dat ik vallen zal; maar de Heere helpt my. vs. 13. Kon Egypten Israel wel dempen / toen het de Heer behouden wilde? de godloze wereld moest den gelovigen Noach wel laten die hy was; Sodoms inwoonders doozden Loth niet beschadigen; Zadzach / Mesach en Abednego kunnen van hare vyanden in den gloeienden oven / en Daniel in de Leeuwenhuil geworpen worden / maar Godt kan de muilen toehouden / en de vlammen hare kracht benemen. Gods Heiligen worden op geen schadelijke wegen geboerd. Als gy door het vuur gaat, zo wil ik by u zyn, dat de vlammen u niet zullen grypen, en als gy door het water gaat, wil ik by u zyn, dat u de vloeden niet zullen verzui- pen, want ik ben de Heere, de Heilige in I- fraël, uw Heiland. Esa. 43. vs. 2. enz. Weest dan niet bebreest gy gelovigen / staat stil / en ziet de heerlijkheid Gods aan: daar is wel eer een stad van een verschrikkelijke krijgsmacht belegert geweest / en den Burg-engel heeft daar van in eene nacht veel duizenden gesta- gen. Venaant u de wereld? plagen u de godloze menschen? laat zy doen zo als het haar welbehaagt; daar zyn 'er meer die voor als die tegen ons zyn. Ee reld

veld met kruis op ons stormd / nochtans
weet ik dat Jesus ons ook wederom de
hronen toewerpt. Ik hope Heer op u! ver-
laat my niet o Godt mijn helper.

7. Hoe zyt gy zo verschrikt? Heb ik geen
reden daar toe? Gaat de Duivel niet rontom
my als een briesschende Leeuw? en zoekt
hoe hy my mag verslinden. 1 Pet. 5. dat is
waar: de Duivel is een heftige verschrik-
kelijke vijand der menschen / kon hy de zel-
ve heden verslinden / hy zou niet tot mor-
gen wagten. Aan Job kan men het zien /
gelijk ook aan Christi discipelen; die zocht
hy te ziften als de tarwe, en den anderen
beschuldigde hy op het heftigste door den
Allerhoogsten; en hoe dringt hy hedendaags
noch niet op menig mensch aan; een vijand
gebruikt allerhande praktijken en listen om
zyn vijand te overwinnen. Zeker Barba-
risch Keizer gebruikte deze manier als hy
een stad belegerde: op den eersten dag stak
hy een witte baan / op den tweeden een ro-
de / en op den derden dag een zwarte uit;
die tekenen gaben te kennen wat in 't toe-
komende de overwonnene zoude overkomen.
De Zatan doet ook zo; eerst zoekt hy met
list en doozslagen van vrede de zielen te
winnen / daar na steld hy zich woedende /
door Hellsche aanbechtungen aan; die hy o-
hermant / hebben zekerlyk den dood en het
berderf te wagten. O hoe vele zielen zyn
door de pijlen der aanbechtungen niet alleen
bermond / maar ook gedood geworden. Wat
is aan Zaul niet wederbaren? en wat heeft
Paulus zelfs niet moeten lyden? als men
dat

dat bedenkt / heeft men rechtmatige vreeze /
 en een verschrikte hert: dat zegt gy / maar
 ik zeg het niet. Een godloos en ondeugent
 mensch mag vooz de Zatan verschrikken /
 en vooz hem bevreesst zyn / maar een gelo-
 big kind Gods niet; men kan zich wel
 vooz zien / maar men hoeft zich niet te ver-
 schrikken. Een dapper krijgsheld verschrikte
 niet vooz zyn vijand / doch ebenwel ziet hy
 vooz zich / en neemt zich in acht dat hy
 van hem niet overweldigt word. Ik weet
 dat de Duivel myn vijand is / dat weet gy
 ook / laat ons hem zo veel te meer weder-
 staan; offchoon hy een sterke en machrige
 geest is / en dat wy maar zwakke men-
 schen zyn / dat geest daar niet aan. Een
 slecht Zoldaat schiet hedendaags den besten
 Generaal wel dood; o vooz hoe vele heeft
 de Duivel met zyne aanbechtigen moeten
 wijken? hy plaagde Paulus dagelijks / maar
 hy kon hem niet overwinnen. Zo lang Je-
 sus onse Leidisman is / behoeven wy vooz
 de Zatan niet te verschrikken; waarom?
 heeft Jesus hem niet overwonnen? aber
 hem gezegepraald? en hem te schande ge-
 maakt? ziet die vurige rode draak is uit
 den Hemel geworpen / en in het geheel in
 den afgrond met ketenen der duisternisse
 vast gekluustert; vooz het bloed des Lamms
 is de Dooft der duisternisse ter neder gesla-
 gen. Jesus heeft hem opentlyk omgevoerd,
 en een triumph uit hem gemaakt. Helle waar
 is uwe overwinninge. Den Hemelschen
 Simzon heeft de grendels der Helle gebro-
 ken / en de macht der gedangenisse ver-
 stoort.

stoord. **O** Zatan! hoe hebt gy gebeeft toen
 Jesus in zyne nederbaard ter Helle u en al-
 le verbloekten gepredikt heeft? niet een **E**-
 vangeltum/ maar een eeuwige verwerping.
 Also dan beminde Christenen hebt gy u niet
 te bekommeren / Jesus heeft den Duivel
 zyne krijgswapenen ontnomen / waar mede
 wil hy u dan schaden? toen de Philistijnen
 Israel overwonnen hadden / namen zy hare
 zwaarden / bogen / spieffen / zijssen / ja zelfs
 de Smit's winkels / daarom moesten zy haer
 onderdanig blijven / en konden het hooft niet
 weer opsteken. Jesus heeft de Duivel alles
 benomen / waar mede wil hy u schade aan-
 doen? geloost by dat de Duivel een recht
 gelovige niet recht in de oogen durst zien.
 Als gy de Goddelijke en geestelijke wapen-
 rustingen maar aantrekt / zal de Duivel moe-
 ten wijken. Zo veel wil ik 'er u by zeggen/
 dat gy u op eens anders harnasch niet kunt
 verlaten; David kon in Zaul's harnasch
 tegen Goliath niet aangaan / zyn eige kle-
 deren waren voer hem het best om te stry-
 den; het schild van uw eige geloof moet u
 beschermen / als gy het zwaard des Geestes
 koilt voeren / en uw byand aangrypen. Men
 lacht over een overwonne byand / en is voer
 den zelve niet verschrikt: de Duivel word
 trots als men bang voer hem is / maar als
 men hem veracht / dan wijkt hy. Trotst
 den ouden draak / verschrikt en breeft niet
 gy klein hoopje; gy stryd niet alleen / Je-
 sus staat aan uwre zyde / en zegt: Vrees niet
 ik wil by u zyn, wykt niet ik ben uw Godt;
 ik help u uit, ik redde u door de rechten my-
 ner

ner gerechtigheid. **Is dat geen troost?**

8. Hoe zyt gy zo verschrikt? Ik hoor een zondaar heftig en beklagelyk zich aanstellen: Lyden heeft my omgeven zonder getal; myne zonden hebben my aangegrepen, dat ik niet zien kan; harer is meer als hair op myn hoofd, en myn herte heeft my verlaten. Ps. 40. vs. 13. **Ik wil geern toegeven dat de beelheid der zonden het hert bloedende / en het gewisse hokende kan maken; David noemt ze een diepe kuil, daar geen grond in is, en waar in hy schier verzinkt. Wat kan de menschen van het hooft tot aan de voetzolen meer verderben dan de zonde? die last verzwakt alle ledematen / en maakt den mensch elendig van gedaante. Daar is niets gezonds aan mynen lyve, voor uw dreigen, en daar is geen vrede in myne gebeenten voor myne zonden, want myne zonden gaan over myn hooft, en als een zware last zyn zy my te zwaar geworden; myne wonden stinken en vloeien van etter, om myner dwaasheids wille. Ik ga krom en zeer gebukt; den ganschen dag gaa ik treurig, want myne lenden verdorren gansch, en daar is niets gezonds aan mynen lyve, het is met my heel anders, ik ben zeer verbryzeld, ik huile van onrust myns herten. Ps. 38. vs. 4. enz. Zo moet den man na het hert en de wille Gods klagen; wat zouden wy armen dan niet doen? zo verschrikken wy immers niet reden / als wy de menigte en grootheid der zonden overwegen. Wie van ons kan weten de beelheid zijner zonden? wy zondigen wetende en onbaetende. Heer wie kan merken hoe dikwils**

hy feild? vergeeft my ook myne verborge zonden: de zonden onzer jeugd zyn dusdantige / dat wy reden hebben om te bidden dat Godt de zelve niet wil gedenken. En wat is het dat den toorn Gods / den dood / en het eeuwigh verderf ons op den hals laad? zyn het niet de zonden? die zulks overweegt / heeft reden met Adam (na de aantoning van eenige Kabbijnen) de gehele tyd zyns levens zyne wangen met tranen / om der zonden wille / te benatten / en zyne misdaden te bewenen. Ik wil u antwoorden o mensch die op uwe zonden bekent! een boetvaardige en gelovige schrik laat ik u toe; toen Jesus Petrus aanzag / verschrikte hy over zyne zonden / ging na buiten / en weende bitterlyk; op zulk een wyze heeft David / Manasse / Maria Magdalena / en andere boetvaardige met schrik haar zonden aangezien. Ik wensch noch zelfs daar by: Gode gebede dat alle zondaars breez en schrik voor hare zonden mogen krygen; maar een berouwlooslend verschrikken kan ik niet verdragen. Een gelovige als hy ware boete gedaan heeft / kan zonder verschrikkinge zyne zonden / zyne grote zonden aanzien; noemt Paulus zich niet de grootste zondaar? maar zonder angst des gewissens / want hy zegt: My is barmhertigheid wedervaren. Wan de gelovige kunnen de begane zonden geen breez aanbrengegen / Jesus heeft ze uitgewischt; als zyne verdiensten niet volmaakt en gendeegdoende waren / zo mogt men zich der zonden halve bekommeren / maar Jesus is de verzoeninge voor de zonden der gehele wereld. Heeft hy

hy de zonden der gehele wereld geboet / zo zal hy ook de myne en de uwre verdeligt hebben: dat kan niet verschrikken 't geen in de diepte der zee verzonken word; nu weet ik voorzeker dat Godt gezegt heeft: De zonden der gelovigen werpt hy achter zynen rug in de diepte der zee; ja Jesus delgd onze zonden, en gedenkt aan onze overtredingen niet. Voorwaar hy droeg onze krankheid, en laadde op zich onze smerten: maar wy hielden hem voor dien, die geplaagt, en van Godt geslagen, en gemarteld was. Maar hy is om onze misdaden gewond, en om onze zonden verslagen: de straffe legt op hem, op dat wy vrede hadden; en door zyne wonden zyn wy genezen. Wy gingen alle dwalende als schapen, een iegelyk zag op zynen weg; maar de Heere wierp onzer aller zonde op hem. Esa. 53. vs. 4. enz. Heeft nu Godt de zonden aller menschen op zynen Zoon Jesus geworpen / zo hoeft my myne zonde / en u de uwre niet te verschrikken. Wat op onze schouders niet legt / dat druikt ons niet / en maakt ook geen zorg; geloofst maar van geheel uwt herte / en wint alle uwre zonden te zamen in een pak / en hangt ze getroost aan het kruis van Christus / daar zyn nagels waar aan ze kunnen hangen; ook heeft Jesus zyne armen wyt genoeg uitgerekt de zelve op te nemen. Het bloed Jesu Christi, des Zoons Gods, maakt ons rein van alle onze zonden. En dat is gewisselyk waar, en een dierbaar waardig woord, dat Jesus Christus in de wereld gekomen is om de zondaars zalig te maken. Als een ander uw schulden betaald /

zo hoeft gy verhalven niet meer bekommert te zyn; dit heeft Jesus gedaan / hy heeft beraald / niet wat hy / maar wat gy gerooft hebt. Neemt dan een goeden moed; werpt uw voornemen op den Heere, die zal uwe ziel niet in onrust laten. Die gelooft, die word rechtvaerdig: en daar is niets verdooemelyks aan de gene die in Jesus Christus zyn. Nu dan / goede nacht gy zonden / blijft betere agter my / en komt niet meer aan 't licht. Satan wilt gy my verschrikken met de menigte myner zonden? o het is een vergeeffsche onderneming van den vijand der ziele! ik ga u tegen met de grootheid der verdiensten Jesu Christi / dat zult gy weten. In Jesus heeft my Godt alle zonden vergeven en verdelgt; ja ook uitgewist de handschrift die tegen ons was; want Godt was in Christus, en verzoende de wereld in zich zelve.

9. Hoe zyt gy zo verschrikt? als men de dood / dien menschen-vernieler aanziet / zoude men billijk vzezen en verschrikken. Woor toe verschrikt men meer / dan hoor dien die ons het leven wil benemen? het waardste dat de mensch heeft is zyn leven; de liefde tot het leven is ook natuurlyk; daarom is alles wat leven heeft een vijand des doods. Wy Christenen / die zo veel beter kennisse als de Heidenen hebben / haten den dood zo veel meer / om dat hy een geboorte van de zonden is. Maar ik weet niet of die recht doet / die de dood met hatelijke oogen aanziet / en hoor desselfs aankomst verschrikt. Een wyze Heiden is daarom een vriend van de dood / dewyl hy een etude van al onze elen-

elendigheid maakt / daar doch de zelve een
 dwaze en vergeeffche hoop van den toestand
 der ziele na den dood heeft. Gy reukeloze
 menschen / gy Epicuriërs en Atheïsten moogt
 vooz de dood wel verschrikken / want vooz
 u is het een postwagen waar op gy na de
 Helle zult geboerd worden; maar u gelob-
 gen kan hy niet verschrikkelijk zyn / hy brengt
 u tijding dat gy op de Wzuilost des Lams
 moet komen. O dat menig dapper Held een
 schrik vooz de dood mocht hebben / hy zou-
 de zyn leven niet op de punt van een degen /
 of in de loop van een pistool zetten / en of te
 paard of te voet spoorflags den Duivel en
 de eeuwige dood in de kaken lopen. Maar
 de razende Atheïstery bedwelmt de zinnen /
 dat aan het woord Gods geen gehoor word
 gegeven; die niet by tijds wil horen / mag
 het eeuwige voelen. Al gelobigen troost ik /
 gy hoeft de dood niet met verschrikkinge te
 aanschouwen / hy heeft geen macht meer
 ober u / Jesus heeft hem vooz zyn lijden /
 u ten beste weg genomen. De dood is by u
 gewenst / hy maakt een einde van ulve doe-
 senissen / hy neemt ulve zorgen weg / hy
 reinigt u van ulve zonden / hy zet u uit de
 boze wereld ober in het land der eeuwige za-
 ligheid / hy maakt u zeker vooz ulve vyan-
 den. Laat een rijken de dood bitter aanko-
 men / die heeft zyn deel op de wereld / en
 hier namaals niets als het eeuwige vuur /
 ach en kwaal te verwachten: maar gy zugt:
 Ik verlang ontbonden, en by Christus te zyn;
 dit is eindelyk het beste. Wat men niet kan
 wijden / dat moet men met geduld verdra-
 gen /

gen / offchoon het noch zo erg en hoog is ;
 zou men dan de dood / die niet kan afgewes-
 zen worden / en ons in de zaligheid / (er-
 wijl wy geloben aan dien / die de zondaars
 rechtbaerdig maakt) eens hier namaals o-
 verbrengen zal / niet met vreugde en onder-
 schrik te gemoed gaan ? ik hoor myn deel /
 ben myner bylage verzekert / die my door
 Jesus eeuwig gegeven word / daarom zeg
 ik : Dood waar is uw prikkel ? Helle waar is
 uw overwinninge ? Godt zy dank die ons de
 overwinninge gegeven heeft door onzen Hee-
 re Jesus Christus.

10. Hoe zytgy zo verschrikt ? die het Gods
 delijke woord niet heeft / moet vol vreeze en
 schrik leven / diens hert kan nooit gerust
 noch vrolijk zyn. Verheugt u gy gelovig
 hoopje / wy hebben troost ; waarom zoude
 ons in de e wereld iets verschrikken of vrees
 aanjagen ? Gods woord troost ons : die zul-
 ke beloften heeft als wy / hoe kan die bedreest
 zyn ? Vrees niet, ik ben by u, wykt niet,
 ik ben uw Godt, ik sterk u, ik behoude u,
 door de rechten myner gerechtigheid. Esa.
 45. vs. 10. Vrees u niet, want ik heb u
 verloft, ik heb u by uwen naam geroepen,
 gy zyt myn. Esa. 43. vs 1. enz. Hy roepe
 my aan, zo wil ik hem verhoren, ik ben by
 hem in de nood, ik wil hem daar uit trek-
 ken en tot eere maken, ik wil hem verzadi-
 gen met een lang leven, en wil hem tonen
 myn heil. Ps. 91. vs. 15, 16. Gods woord
 is een woord dat ons onzen troostenden Godt
 leert kennen ; zo spreekt en getuigt hy van
 zich zelfs : Ik ben uw trooster, wie zyt gy
 dan

dan dat gy voor menschen vrees, die doch sterven, en voor menschen kinderen, die als hooi verteerd worden. Esa. 51. vs. 12. **Wil de wereld u aangrijpen / wy hebben belofst dat zy ons geen schade kan doen; Jezus verkondigt dat hy de zelve overwonnen heeft.** Zyt getroost, ik heb de wereld overwonnen, en derzelve Vorst is geoordeeld. Joh. 16. **Wat wil ons de gene doen die niet aan de ziel kan komen? de wereld kan het ligchaam wel beschadigen / maar toch niet eeuwig verberben.** **Verhalven** en vrees u niet voor de gene die het ligchaam doden, en de ziele niet kunnen doden, maar vrees u veel meer voor dien die ligchaam en ziel kan verderven in de Helle. Matth. 10. vs. 28. **Wat kan het schaden offchoon men de hele wereld tot byand hadde? als men Godt maar te bystend heeft.** De name des Heeren is een vaste Burch, de rechtvaerdige loopt daar heen, en word beschermd. Prov. 18. vs. 10.

II. Een goed gewisse hoeft niet bevrees te zyn. **Daar is niets dat het zelve byt / daarom verschykt het ook niet.** De Salamander leeft niet alleen onbeschadigt in het vuur / maar lescht het zelve ook heel uit. *Hic murus Abeneus esto, nil conscire sibi nulla- que pallescere culpa.* **Daar is geen tresselijker en dapperder wederstand / dan dat men den byand getroost onder de oogen ziet.** De Heer is myn licht en myn heil, voor wie zou ik my vrezen? de Heer is myns levenskracht, voor wien zoude my grouwelen? daarom zo de boze myne tegenpartyen en vyanden aan my willen, om myn vleesch te eeten, moeten

ten zy aanlopen en vallen. Of zich al schoon een heir tegen my leide, zo vreest zich nochtans myn hert niet, als zich kryg tegen my verhief, zo verlaat ik my op hem. Ps. 27. vs. 1. enz. **Waarom zoude men den Zatan bzezen / als men niets gedaan heeft / waar dooz men in zyn slaverny kan vallen? waar om dooz de Duivel verschrikken / terwijl men weet dat hy overwonnen is? o dood! men heeft geen reden u over eenige gruwzaamheid te beschuldigen. Wenig mensch stort zich bzywillig daar in; een goede conscientie gaat haar alle beide getroost te gemoet / en werpt ze als David den Goliath dede met stenen ter neder.**

12. De vrees is ook altyd niet te verachten. Cleantes wierd eens voorgeoorpen dat hy te bzeesachtig was / maar hy gaf tot antwoord: dat weet ik wel / en om die rede zondig ik zo veel te minder. In den geestelijken staat is de bzeze eenigermate prijswaardig; het is een zeer grote en voortreffelijke bzeze / waar dooz wy afsgeschrik worden van de lust tot zondigen / en voorzichtig worden om een Godt welbehagelijken wandel te voeren; die Godt bzeest myd de zonden en een godloos leben. *Tutissima res est, nihil timere praeter Deum*; buiten Godt hoeven wy ook niets te bzezen. **Daarom bzezen wy hem / op dat wy bzoom / heilig / oprecht en huis behonden worden in deze wereld; die zulkis niet doet / die schildert zyn quaad gewiffen de Hel en de verdoemenis dooz de oogen.**

13. Het is my eindelijk alles ebenveel; zo als Godt het voegt / het my vergenoegt.

Geen

Geen momaangezicht zal my alhier in deze
 boze wereld verschrikken / als ik oprecht le-
 ve in een vast vertrouwend geloof; laat dan
 de wereld maar boort-woeden en razen / laac
 de Duivel dood en zonden by zich nemen /
 en verzworen zich in een oogenblik tot myn
 verderf / met de hulp van Godt zal ik wel
 blyven die ik was / en noch heden ben. Al-
 le ondernemingen / die men tegen my stelt /
 zyn dwaas en te vergeefs; ook zal Godt my
 bystaan / dat is ontkwifelbaar; Godt verlaat
 de zyne nooit; die op Godt hoopt zal nooit
 tot schande worden.

QUOD TIMET, UMBRA EST.

Geen schaduw zal my vrezen doen,
 Noch angst noch schrikken in my voên.

Men placht wel maskers voor het aangezicht
 te dragen,
 Wanneer men kinderen wou angst of vreze
 aanjagen:
 Doch een bejaarde geeft om die vermomming
 niet,
 Wyl hy naauwkeuriger op die behand'ling
 ziet.
 't Onkundige gemoed verschrikt wel vaak
 voor dingen,
 Die een verstandige maar acht voor beuze-
 lingen.
 't Geruste hert staat pal gelyk een koop're
 muur,
 En vrees geen Donderslag noch ook geen
 Blixemvuur.

ô Chris-

446 Des Hemelschen Morgendauws

ô Christenen! waarom laat ge u zo licht vert-
sagen?

Kan u een kleine pyn dan zo veel schrik aan-
jagen?

Alfchoon de Duivel, Dood, en Kruis, en
Zonde u sterk

Benaauwen voor een tyd, het is maar scha-
duw-werk.

Wyl Jezus, aller heil, die overwon voor de-
zen,

Behoeft hy, die in hem geloofd, ook niet te
vrezzen.

Gaat onverschrokken voort, en grypt uw
vyand aan,

Op dat gy winnen moogt als Jezus heeft ge-
daan.

XIX. ZINNEBEELD.

Rom. 7. vs. 24.

Wie zal my verlossen van het ligchaam
dezes doods?

XIX.

De vrygemaakte gevangene.

I.

Vrijheid is een zeer heerlijke zaak; hoe
hoger van geslacht / hoe groter vrijheid.
Dooz den val wist den mensch van geen sla-
berny / hy stond in een geheel heerlijken staat /
hy droeg het evenbeeld des heiligen Gods.
Godt hadde de mensch geschapen tot zyn
beeld, tot een beeld Gods heeft hy hem ge-
schapen, in heiligheid en gerechtigheid. Hy
was een recht levendig schepzel / hy wist niet
van de dood. Godt heeft hem geschapen tot
het eeuwige leven. Sap. 2. Zyn ligchaam
was geen dood noch ziekte bekend / want hy
was een woonhuis des levens / hy wandel-
de als een waardig kind des Hemelschen Va-
ders alle de kameren van Gods genade in
vrijheid dooz. Een kind heeft het recht van al
den Vaderlijken schat te genieten; Godt gaf
aan

De vrygemaakte gevangene.

Rom. 7. v. 24.

*Wie zal my verlossen van het
lichaam dezès doods.*

aan den nieuwgeboren mensch alles in zyne handen / het Paradijs was het lusthuis des menschen / alle creaturen waren in zyne macht gelevert / den Hemel en de heerlijkheid Gods waren zyn erfdeel ; als den Hemelschen Vader de nieuwgeschape menschen aanzag / wierten zyn liefde als gehele stromen op haar uitgesgoten.

2. Die de vryheid verliest / en in een slaafsche dienstbaarheid verbalt / is een elendig mensch ; hy moet zich schikken na de wil van zyn Heer ; tot wat werk hy ook aangesield word / dat moet hy zonder uitstel verrichten ; men mag het noemen zo men wil / of zo schandelyk zyn als het wezen kan / ja ook van de vuilste en morsigste arbeid durft hy zich niet onttrekken. Kan een dienstbaarheid schandelyker en elendiger zyn dan deze / waar in de mensch door de zonden gekomen is ? hy is den Zatan onderdanig geworden / om te volbrengen de schandelyke lusten des vleesches. Hoe heeft zich de gelukzaligheid des menschen verandert / in plaats van het leden heeft hy den dood / in plaats van de vryheid de gebankenis / in plaats van de zaligheid de schand-kerker der eeuwige verdorrenis verkregen. Daar de stinkende Duivel hem heen drijft / daar volbrengt hy de verbloekte wil / tot bederf van zyn eigen zelfs. Een slaaf is haast niet meer als een veest geacht / heestelijken arbeid is zyne verrichting ; een zondaar verlangt niet als een heestachtige hantering / hy handelt erger van het Beest. O hoe afschuwelyk is zyne schoonheid geworden ! de volbringing der gods

godloze en boze lusten / die tegens de ziele
 strijden / maakt hem dagelijks by Godt
 noch meer gehaat.

3. Het loon van een knecht en slaaf is
 heel gering; stok en knuppel zyn zyne bes-
 te onthalen; hy is inzonderheid onder de
 Barbaren in een verachtelyk aanzien / is
 hy op de galeijen / zo moet hy overdag de
 hitte der zonne / en des nachts de vorst en
 koude lyden; dient hy op het land / dan
 word hy des avonds in een morsige stal
 gedreven / zyn nachtleger is een stank / zyn
 rust een onrust / zyn spijs weinig / en dat
 een hond qualijk zoude eeten. Wat zondaar
 kan het zich noch zo goed inbeelden? waer
 hy zich wend en heerd / hy arbeid voor zich
 zelve jammer en bloek / zyn ziel weet we-
 gens onrust niet waar zy zal blyben / den
 loon die hy hier heeft is de behoudinge van
 alle boze geesten; en wat voor een troost geeft
 hem de Duivel en de zonde? verwoyffeling /
 ach en wee in alle eeuwigheid.

4. Dat gelooft een wereld- en zonden-die-
 naar nooit / en het is doch waarlyk zo.
 Die by een Wilders-huil woond / die ver-
 beelt de stank niet; en die de ergste Bede-
 laars-tafel gewend is / bekommert zich we-
 nig om een Koninklyke maaltijd / ook kan
 hy zich derzelver heerlijkheid niet verbeel-
 den. Snode en ijdelgezinde menschen! waer-
 om laat gy voor bedziegerijen uw' oogen zo
 verblinden dat gy uw verderf niet zien kunt?
 door den Duivel is de zonde in de wereld
 gekomen, en de dood door de zonde, en
 also is de dood tot alle menschen doorge-
 dron-

drongen, dewyl dat zy alle gezondigt hebben
 Rom. 5. vs. 12. Een slaaf zoekt zich wel
 uit zyne slaverny en dienstbaarheid vry te
 maken als hy maar kan / of heeft hy in zyn
 vaderland zo veel geld / als waar op hy ge-
 schat word / zo koopt hy zich los / heeft hy
 zelver zo veel niet / zo spreekt hy andere om
 hulp aan / en bedeld zo veel vreen / dat hy
 zyn losgeld betalen kan / want de voorgeaande
 vryheid steekt hem in zyn hert / en hy ver-
 langt daar na. Is den mensch dan onacht-
 zamer en zorgelozer vooz zyne geestelyke vry-
 makinge ? nochtans is die slaverny onber-
 dragelyker dan die zyns ligchaams ; maakt
 u dan los van zulke banden gy zondaars /
 met de welke de Duivel uwe zielen en lig-
 chamen gebonden heeft. O dat ze wys wa-
 ren, en bedachten het wat haar overkomen
 zal ! Is u uwe verlore zaligheid niet zo
 veel waard / dat gy de zelve met een ybert-
 ge begeerte en alle krachten zoudt zoeken ? ont-
 loopt het een gewoone Zoldaat / zo krijgt hy
 de galg tot zyn loon. Ik zeg u als gy de
 Duivel trouwloos word / hebt gy genade by
 Godt / en de kroon der zaligheid te vermag-
 ten : of meent gy dat uwe lossinge ook niet
 kan geschieden ? ik geef het u toe dat gy in
 uw vermogen zo veel rijkdom niet en hebt /
 waar mede gy uw verlore vryheid weder
 kopen kunt. Evenwel is 'er een die u het
 los-geld zal schenken ; hebt gy verlangen tot
 uwe vryheid / zo kunt gy de zelve voorzeker
 verkrijgen. Laat deze bedelarij u niet ber-
 dzeren / zy heeft een heerlyk doelwit / en
 verzamelt u schatten / waar vooz gy de ver-
 lore

lore zaligheid wederom verkrijgen kunt.

5. Wie zal my verlossen uit het ligchaam dezès doods? die de grootheid der zonden erkennen wil / zie nauwkeurig op deze woorden / dat zy een ligchaam des doods is. Het ligchaam is niet zonder zwaarte; het is een zwaar en zelfstandig wezen / dat een gewicht by zich heeft; de zonde is met een zwaar gewicht bergeselschapt. Wee den geene op wien de last legt! Myne zonden leggen op my, en drukken my, als een zware last zyn zy my te zwaar geworden; zo klaagt de man na het hert en den wille Gods / hy boelt de zware last der zonden. O hoe menig mensch hebben de zelve in de ondoorzondelijke diepte van desperatie en vertwijfeling neergedrukt: die onder een zware last leid kan zich niet oprichten; de gene die de zware last der zonden draagt kan zich niet opheffen / hy gaat gebogen. Ik gaa krom en zeer gebukt, den ganschen dag gaa ik droevig. Kan een Vogel zich ook in de lucht begeven en wegbliegen / als men een steen aan zyn voeten gehangen heeft; of schoon de mensch heilige gedachten heeft / en dat hy een verlangen na den Hemel by zich draagt / en wil zich tot de bergen opheffen, van de welke hem hulpe komt; nochtans word hy door de zonden telkens neergetrokken / en aan de aarde vast gehouden.

6. De zonde is een waarachtig ligchaam des doods. Bedriegt u niet dat men de zonde een ligchaam noemt; een ligchaam heeft zyne beelderhande ledematen / de zonde niet minder: Hare ledematen zyn Hoerery, on-

reinigheid, schandelyken brand, boze lust en-
 de gierigheid (de welke is Afgodery) toorn,
 gramschap, boosheid, schandelyke woorden,
 leugens en diergelyke. Col. 3. vs. 5. enz.
 Maar dat zyn geen ledematen die aan het
 leven of Godt / maar aan den dood en de
 Helle getrouwe diensten doen; zy werken
 verderffelijke werken / en ontfangen het eeu-
 wig verderf tot loon harer ongerechtigheid /
 en godloze boosheid. Doden kunnen geen
 levendige dingen uitboeren; wat willen die /
 die de gerechtigheid afgestorben zyn / en der
 zonde leven / booz daden uitboeren die Godt
 aangenaam zyn? alwaar de zonden ingekro-
 pen zyn / daar is niets dan een zekere dood
 te vermoeden / en het leven moet booz het
 vergift en de aanstekende ziekte wijken. Den
 Tyran Mezentius hield deze gewoonte / dat
 hy levendige menschen aan dode liet vastbin-
 den / op dat de levendige van de dode zou
 geïnfecteert en aangestoken worden; hebben
 wy van Godt niet een nieuw leven ontfan-
 gen? ik meen ja; toen wy gedoopt zyn / zyn
 wy wedergeboren tot een nieuwe levendige
 hoop / en Godt heeft ons levendig gemaakt
 in Christus / maar helaas! in onze sterffe-
 lijke lichamen woond de verschrikkelijkste
 dood / ik meen de zonde / de moeder van on-
 ze tijdelijke en eeuwige dood. Wat hertens-
 angst maakt zy ons niet? het vleesch meent
 den geest te verdoorn / deze twee stoten mal-
 kander als de kinderen van Rebecca in haars
 moeders ligchaam; het vleesch tast den geest
 met geen minder kracht aan. Wat doodsb-
 venaamtheit staat een gelovige ziel in de-
 zen

zen strijd niet uit? aan het levendige ligchaam is de stank van het dode ligchaam zo bezigtig niet geweest / als de schandelijke inwoninge der zondelijke begeertens in een gelobig hert kunnen zyn. Een natuurlijk en Godbergete mensch valt de zonde lang na zo bezwaarlijk niet als aan een Godbezende; waarom? die is dood in zonden / en voelt de zelve niet; deze leeft in zynen Godt / en onderbindt de zelve zo veel te meer.

7. Een dood ligchaam heeft geen schoonheid, etter, stank en drek vind men daar in overvloed. Een mensch met zonden beladen is een gruwel en snode. Daar is niets gezonds aan zyn ligchaam, van het hoofd tot aan de voetzolen, maar wonden, striemen en etterbuilen. Die met de pest der zonden beblekt is / kan zyn zinnebeeld zien aan dien man / die een vloed aan zyn ligchaam hadde. Levit. 15. vs. 2. Wie heeft lust in de graven der doden te wonen? ik lees by den Evangelist dat een bezetene zich daar heeft opgehouden / maar lieden van een gezond oordeel wijken uit zulke plaatsen; de stank der vermoorde lichamen is schandelijk / en ontsteekt zeer licht. De gene die de welhaard harer zielen zoeken / vlieden de zondige lusten; geestelijke bezetenen hebben haar lust daar aan. Is het dan wonder dat hare zielen van deze vergiftige pest gedood worden?

8. Wie zal my verlossen van het ligchaam dezes doods? zo onderbinden ook de wedergeborene de doodsteken der zonden. Door de dood wordt de straffe der zonden wel van ons

ons afgenomen / maar de zonden uit ons lig-
 chaam niet weg gewassen; in de wedergebo-
 rene kinderen Gods blijft die quade wortel.
 Offchoon men een bornput reinigt / en de
 bronader een troebel water opgeeft / zo zal
 men doch nooit een altyddurent klaar wa-
 ter daar uithalen / met het zuivere komt al-
 tijd vermengde modder booz den dag; wy
 mogen gereinigt zyn zo als wy willen door
 het waterbad des heiligen Doops / nochtan
 kleeft ons altyd noch den drek der zonden
 aan; dat quaad is zo diep ingeworteld / dat
 het in dit tydelijk leven van onze sterffelijke
 ligchamen niet afgescheiden kan worden. Wy
 kunnen ons van het vleesch niet in het ge-
 heel ontdoen / daar blijft altyd iets over dat
 ons quaid. Offchoon de Israeliten het be-
 loofde Land al in hadden / zo woonden noch-
 tans de Cananiten by en onder haar / zo wa-
 ren doornen in hare voeten / en stekels in
 hare zynen. Wil de geest met Jonathan en
 zyn wapendrager de hoge klippen tegen de
 geestelijke Philistynen ophlimmen / zo werp
 het vleesch ons alle berhinderingen tegen /
 en rolt als booz dezen den steen van Bebu-
 radnezar van de toppen der bergen op ons
 af / op dat wy mogen nederstorten. De geest
 stryd tegens het vleesch, en het vleesch te-
 gens den geest, en deze beide zyn altyd te-
 gen malkanderen, dat wy niet doen wat wy
 willen. Zara kan Hagar niet haren zoon
 niet lyden / en deze beide maken aan haar
 ook veel hertenleed. O hoe menig wederge-
 bore kind Gods moet in dezen stryd onder-
 leggen! de byand klypt niet zelden de over-
 hand;

hand; de inwonende zonde noodzaakt menig gelobig mensch om des Duibels werken te doen; het inwonent quaad weet de Zatan zeer listig te gebruiken / om ook den rechtbaerdigen ter neder te vellen. Onze verdozvene natuur is door de Zatan heden-daags / het geen Eva in het Paradyss aan Adam was; zy was zyne tong / waar door hy tot Adam sprak. David begaat moord en echtheuk / niettegenstaande hy een man na Gods hert en wille is; Petrus was een oprecht vriend van Jesus Christus / en verstweert zich dat hy Jesus niet en kent; Paulus ondervindt ook zyn Satans Engel / die hem met vuisten slaat; Job wordt onder zyn langdurig kruis ongeduldig / en spreekt vertropfelde woorden. Is dat niet erbarmens waardig / dat de Bruid van Jesus Christus zulke lelyke blekken / ja dat meer is / een heilmelcke Lazerp hy zich zien moet? maar dit wil ebenwel niet anders zyn. Of de Zonne-blekken te gelyk met haren helderen glans geschapen zyn / daar oer mogen andere disputeren; dit weet ik / na dat de Duivel het helder geschape licht ons met list ontroofst heeft / heeft hy een schandelyke duisternis op ons gebracht / waar door ons gezicht zodanig is ontstoken / dat wy ook hy de helderlichtende flambouw der Goddelijke genade / gelyk als blinden stappen / struikelen en vallen.

9. Wie zal my verlossen van het ligchaam dezies doods? de zonde die in ons woond / kan het leven aan de gelobigen met recht herbrietig maken. Die met een langdurige

ziekte bezwaard is / wenst dat zyn leven een einde mag nemen ; men kan geen mensch groter verdriet aandoen / dan dat men hem in een altyddurende gevangenis legt / tienmaal lieber zoude hy den dood / als de gedurige gevangenis wenschen. Niets kan aan een gelobige verdrietelijker en smertelijker zyn / dan de altyd in hem wonende zonde. Sommige dagen sleept men zich wel met verdrietige dingen om / maar nooit geen verlossinge te gemoet te zien / verwekt de onlydelijkste plagen. Sommige Tyrannen hebben deze manier gehad / dat zy de half dood gepynigde lieden wederom verquikt hebben / op dat de pynigingen zo veel te langer duren zouden ; als ik zeg dat de Duivel met de gelobigen zo omgaat / dooz de schandelyke / en tot het zondigen schrikkelijke begeerte / zo zal ik geen onwaarheid spreken. Elias / toen hy in ballingschap was / wenschte dat Godt zyn leven van hem wilde nemen ; en wat kan ons heilzamer zyn / dan dat de banden der zonden dooz een gewenschte dood mogen gebroken en gescheurd worden ?

10. Wie zal my verlossen van het lichaam dezès doods? het is verschrikkelijk / dat ook een wedergeborene iets aan zich heeft / dat den Duivel getrouw is. De zonde heeft / gelijk de Planeet Saturnus / een quade inbloesinge / daarom moeten de Godzaligste zuchten : Wee myner dat ik wonen moet in Mesech , en myne hutten hebben in Kedar. Ps. 120. vs. 5. Of met Rebecca : Het verdriet my te leven by de kinderen Heths.

daar toe doen. Het hele gebouw moet nedert
 geworpen worden / dat geschied als de dood
 ons uit deze sterffelijckheid wegrukt; daar is
 geen verlossing van de zonden te hopen / eer
 de dood ons bezyd; de dood is de laatste en
 beste geneesmeester / die weet alle ziekten
 uit den grond te genezen en te helen / hy
 maakt het krankte hooft gezond / en ook het
 zwakke hert. Heeft de zonde als een Dood-
 vrouwe den dood in de wereld gebracht / so
 bereid de dood het graf wederom / waar in
 de zonde begraven word. Is de dood niet
 heerlyk en vriendelyk aan de gelovigen? hy
 neemt haar niet in zonden weg / maar neemt
 de zonden van haar weg. Hadde de Per-
 sianen een zekerer dag in 't jaar / die zy den
 ondergang van alle gebreken noemden / en op
 de welke zy al het vergiftig ongedierte / en
 schadelijcke beesten doodden; so heeft een in
 Christus sterbend mensch dien dag op den
 dag des doods / daar zal de slang / die hem
 het hert geknaagt en doozzyeten heeft / ge-
 dood / en het ligchaam des doods op den dag
 des doods vernietigd worden. Verheugt u
 van gy bedroefde herten der Christenen / dunkt
 u uwe inwonende boze vyand / kunt gy dooz-
 den zelven geen rust hebben / benaauwt en
 plaagt hy u alle dagen? ik weet / dat so
 lang het sterffelijck ligchaam de inwoninge
 der ziele is / vind zich daar allerhande be-
 zwaarnis en verdriet / maar de dood zal van
 alle elenden een einde maken / hy zal ons
 ontslaan van alle geestelijcke droefheid en on-
 geluk; als den adem uit u gaat / dan houdt
 het zondigen ook op.

11. Wie zal my verlossen van het ligchaam
 dezès doods? De dood maakt wel een einde
 van de zonden / maar zy maakt niet dat de
 straffe der zonden ophoud; dat komt een an-
 der toe; aan wie dan? aan de Heiligen? of
 aan onze eige verdiensten? daar moet ik om
 lachen: wat hebben wy arme menschen / dat
 wy tot rantsoen van onze arme zielen / aan
 de gerechtigheid Gods kunnen geven? den
 eenen broeder kan den anderen niet verlos-
 sen / noch den eenen vriend den anderen ver-
 zoenen; het kost zo veel des menschen ziel
 te verlossen / dat de mensch het voor eeuwig
 moet laten blyben. Waar mede zullen wy
 Godt dan verzoenen? zullen wy met Bok-
 ken voor den Heere onze Godt verschynen?
 of zullen wy hem de vrucht onzes ligchaams
 geven? dat verlangt Godt niet. Dat hy
 aan Abraham beval zyn zoon te offeren / zulks
 dede hy maar om Abrahams geloof te be-
 proeven. Het offer van een slecht mensch
 verdient geen Goddelijke genade; noch wet-
 niger het bloed van Kalfieren en Bokken.
 Dat waren schadubs-werken van de vol-
 doende en dierbare verdiensten van Jesus
 Christus. Doch St. Vit, Joseph of Ma-
 ria vermogen iets; die deze Heiligen om
 hoortbede aanspreekt / is een gek in zyn Re-
 ligie. Abraham weet van ons niet, en Israël
 kent ons niet. De Heiligen weten van on-
 zèn geestelijken toestand niets / als wat door
 Goddelijke openbaringe aan haar medege-
 deelt word; dat heet hode menschen tot Go-
 den maken / als men ze aanbidden / en in
 nood haar aanroepen wil: o eenboudige
 Chris-

Christenen / en bedriegelijke Leeraars / die
 met valsche lere de zielen gebangen nemen.
 Het gene dat ons reinigen moet van onze
 zonden / en ons met Godt verzoenen / is
 alleen het verlossende bloed van Jesus Chris-
 tus; deze heilige zalf kan onze wonden ge-
 nezen. Het bloed Jesu Christi, des Zoons
 Gods, maakt ons rein van alle onze zon-
 den. 1 Joh. 1. Want alzo lief heeft Godt
 de wereld gehad, dat hy zynen eenig-gebo-
 renen Zoon gaf, op dat alle die in hem ge-
 loven, niet verloren worden, maar het eeu-
 wige leven hebben. Want Godt heeft zy-
 nen Zoon niet gezonden in de wereld, dat
 hy de wereld oordele, maar dat de wereld
 door hem zalig worde. Joh. 3. vs. 16, 17.
 Zoude de verzoening geschieden / zo moest
 Jesus / na het raadsbesluit der Heilige Drie-
 eenigheid / dit groot en heilzaam werk op
 zich nemen. Godt was in Christus, en ver-
 zoende de wereld in zich zelfs. Het register
 der zonden kon door geen bloot menschen-
 bloed uitgewist worden; het bloed des Zoons
 Gods wierd daar toe vereischt. Toen Je-
 sus het zelve in zyn liden liet vloeyen / toen
 wierd uitgedelgd het handschrift en de mis-
 daad die tegen ons was, en is aan het kruis
 gehecht, en uit het midden weg gedaan.
 Col. 2. vs. 14. Zo vergaf in Christus Godt
 ons alle zonden. Kap. 3. vs. 13. Dood waar
 is uw prikkel? 1 Kor. 15. Daar is een Mid-
 delaar tusschen Godt en de menschen, na-
 mentlyk de mensch Jesus Christus, en die is
 de verzoeninge niet alleen voor onze, maar
 des ganschen werelds zonde. Zonder ver-
 dien-

dienste worden wy rechtvaerdig uit de genade Gods, door de verlossing die door Jesus Christus geschied is. Welken Godt heeft voorgesteld tot een genadenstoel, door het geloof in zynen bloede: op dat hy de gerechtigheid, die voor hem geld, aanbiede, daar in dat hy de zonde vergeeft, welke tot hier toe gebleven was onder de Goddelyke verduldigheid: op dat hy allen rechtvaerdig zy, en rechtvaerdig make den genen, die daar is des geloofs in Jesus. Rom. 3. vs. 24. enz. Heeft de zonde ons in een verschrikkelijke slaverny gestoten / en den dood overgegeven / zo heeft Jesus ons weer recht byz gemaakt / en ons het leven geschonken. Die zyn zonden boelt als een zieke zyne ziekte / och hoe verheugt die zich niet / als hy Jesus als den voortreffelijststen Medicijnmeester kan hebben. Ik danke mynen Godt door Jesum Christum onzen Heere.

12. Zegepraalt niet gy verfoefelyke zonde / uw macht is gebroken / de strik is in stukken / en wy zyn byz; Jesus Christus staat ons by; in Jesus kunnen wy ook overwinnen. Was de zonde meester geworden over den Heere der Heerlykheid / en had hem aan haar onderdanig gemaakt / dan hadden wy moeten vergaan in ons elend; maar dat is niet geschied. Wie kan Jesus van eene zonde overtuigen? weest daarom getroost gy arme en grote zondaars. O hoe wel doet gy Petrus / dat gy uwe zonden met heilige tranen van boetbaerdigheid / in het ware geloof / op de berdiensden van Jesus Christus hebt gericht en afgewassen: de zonden

den mogen zyn zo groot als ze willen / aan de gelovigen zyn zy niet schadelijk. Wie is zuiver in zyn hert / en rein van zyne zonden? niemand; wy zyn allemaal zondaars / en ontbreken den roem / die wy door Godt hebben zouden. Wy slegen ons wel met het ligchaam des doods om / maar dat schaadt ons niet / onze misdaden worden ons om Jesus wille niet toegerekent; zyn Purperberuige en bloedige mantel bedekt alle bloedschuiden des gelovigen volks. Overwint de Weltheer / dan overwint ook de geringste Zoldaat van zyn leger met hem; hoe zouden wy by Godt in verachting zyn / terwyl Jesus de zonde / de dood / den Duivel en de Hel bestreden heeft / en de zelve overwonnen? Door Jesus zyn wy hinderen des Allerhoogsten geworden / en daar is niets verdoemelijks aan alle die in Christo Jesu zyn.

13. Door een overwonnen vyand heeft men zich evenwel ook te wachten / hy zoekt gelegenheid hoe hy zich weer wreken mag; de in ons wonende zonde zal alle gelegenheid waarnemen om ons wederom onder het selt te brengen. Onboozzichtigheid heeft ook menigen overwinnaar tot zynner vyanden bukt gemaakt; hoe vele zyn 'er de zonde ontkomen / en evenwel door onboozzichtigheid de grootste zondaars geworden. De gene die hare bruyheid / die zy verkregen hebben / wederom verliesen / worden des te vaster gebonden; daar zyn veel duizend zielen van de Zatan gebangen / na dat zy zich op het nieuws bebleekt hadden met de onzuiverheit van allerhande zonden. Die uit een bodelij-

ke

ke ziele opgekomen zyn / en geen goede di-
 eet daar na gehouden hebben / zyn weder in-
 gestort / en hebben haar leven verloren: niet
 weinige hebben door een nieuwe lust tot de
 zonden hare zaligheid verloren. Schaamt
 u gy onboorzichtige zondaars / en bedenkt
 hoe ongelukkig gy geruild hebt; Jesus heeft
 door u het leven verworpen / en gy wilt lie-
 ver in de dood blyven: o daar zal u een ver-
 schrikelyke dood overhellen / om dat gy het
 leven met moedwil verspeeld hebt. Als gy
 in de Hel zult zyn / zo zoud gy de zaak geen
 anders zien / maar dan is het te laat.

14. Verheugt u myn ligchaam / offchoon
 gy nu een ligchaam des doods zyt. Haast
 u na het graf / daar kunt gy het dood-kleed
 afleggen / en een heerlijk cierraad des levens
 ontfangen. Gy word gezaaid in oneer / en
 zult opstaan in heerlijkheid; gy word ver-
 derffelyk gezaaid / en zult on verderffelyk op-
 staan; gy word gezaaid als een ligchaam des
 doods / en zult opstaan als een heerlijk le-
 vendige. Jesus is uw leven / en met hem
 zult gy in alle eeuwigheid leven. Neemt
 derhalven het leven in een waar geloof aan /
 geniet het brood des levens in het ware ge-
 loof / dan sterft gy nimmermeer. Leest dan
 niet u zelfs / maar dien die u het geestelyke
 en tydelijke leven gegeven heeft / zo zult gy
 van de dood niets weten; dat zy also. Godt
 zy ons genadig en barmhertig.

I N V I T U S A D H Æ R E T .

Ondanks myn eige zelven blyve
Ik in den fterffelyken lyve.

Ach , ftervelingen ! welk een angst en bit-
tre fmerten

Bevinden wy niet steeds in ons benaauwde
herten!

Wy zyn de Martelaars , met ach en wee
belaagd ,

Wyl ieder onder ons een lyf des doodes draagt.

Wy willen menfchen zyn die Godt oprecht
beminnen ;

Maar wie van ons geeft zich aan hem met
hart en zinnen?

De Geest is willig ; maar hy word te veel
bestierd

Door 't vleefch , dat over ons gefladig ze-
gevierd.

Wie zal ons helpen, en zich over ons ont-
fermen?

Zo gy , ô waerelds heil ! ons niet en wilt
befchermen ,

Is 't uit met ons : Gy moet bevord'ren ons
geluk ,

En breken met geweld den ftrik des doods
aan ftukk'.

Getrooft myn ziel ! laat niets meer fchrik in
u verwekken ,

Want Jezus purper-kleed wil uwe zonden
dekken ;

Dies heft u in 't geloof maar op tot Godt ,
en denkt ,

Dat Jezus voor den dood aan u het Leven
fchenkt.

XX. ZINNEBEELD.

I Cor. 10. vs. 17.

Wy zyn alle eens broods deelachtig.

XX.

De Goddelyke Liefde-tafel.

i.

HET is ons verstand niet toegelaten in de kameren van Gods geheimenissen te gaan; het is in 't geheel niet machtig om dezen afgrond te doorgzonden. Aardsche dingen kan het niet begripen / wat zouden dan de Hemelsche niet zyn? die zich zonder schip en boot op deze zee waagt / zal zekerlyk verloren gaan; op de aardsche zee kan men by mistig weer niet wel zonder Kompas de haven gelukkig inzeilen; als wy in hoge geloofs-zaken ons bloot verstand of verlust willen opvolgen / zullen wy onseilbaar schipbreuk lijdén. Die in de duisternisse wandelt / stoot zich / ook seld de eene blinden den anderen niet wel; de Zaligmaker zegt: dat zy beide in den kuil vallen: waar het vleesch en verstand te samen gaan / is het verderf niet verre.

Gg

2. Ges

De Goddelyke Liefde Tafel.

1. Cor. 10. v. 17.

*Wy zyn alle eens Broods
deelachtig.*

2. Gelyk het vleesch en vernuft tot het berderf zich haasten / zo kunnen het geloof en vernuft malkander treffelyk begeleiden. Als de zaak Goddelijk is / moeten zy beide in hare palen te samen wandelen; het gelobe laat het verstand wandelen zo lang het richtig gaat / maar als het van den weg afdwaalt / dan trekt zy het te rug; het gelobe is de wegwijzer van 't verstand / daar het verstand struikelt / daar helpt het gelobe het zelve wederom op / dat het recht staat; het gelobe kan het vernuftige wel onderzoeken / maar het vernuft het gelobe niet.

3. Wat Godt zegt neemt het gelobe als waarachtig aan / het verstand mag zich aanstellen zo als het wil; het kan ook niet anders zyn / Godt is waarachtig in zyn woorden / en die niet en bedriegt; zulks wil het verstand altijd niet aannemen / deze scholier in het gelobe / als hy iets geleerd heeft / wil daar hy noch alles weten. Zo gaat het / de grootste weet-nieten willen booz de allergeleerdsten doorgaan; kan daar iets anders als dwalinge uit ontstaan?

4. Godt heeft nooit meer tegensprekers / dan wanneer hy het hoogwigtigste artikel des Abondmaals laat leren. De kinderen stellen zich tegen haar ouders aan / de schooleren tegen den meester / de onwetende tegen de eeuwige Wysheid / de leugenaars tegen de Fontein der waarheid. Past het ons Christenen de woorden des Testaments krachteloos te maken? daar Jesus de zelve immers duidelyk genoeg uitgesproken heeft. Men veracht immers het testament van een mensch

mensch niet, als het bekrachtigt is, en doet ook niets daar by. Die zich aan het joch des herstands onderwerpen / hebben Gods woord tot haar eigen verderf; dat is onberantwoordelijk. Hoe kan dien Godt lief hebben / die zyne woorden verdoort? verachting en liefde kunnen niet te samen bestaan; die Gods woord hermindert / zal een dubbelden vloek te verwagten hebben.

5. Wy zyn alle eens broods deelachtig. Men moet zich ten hoogsten verwonderen als men al de nietige gedachten der dwaalende by de woorden der inzetting overdenkt. Als 'er een overmeesteren geschied / dan geschied het hier, den eenen wil ze zo / den ander weer anders verstaan hebben; als zy in een stuk verkeert zy / zo zy het de geleerden hier. Deze maakt een Grammatische, den ander een Rhetorische, den derde een Logische verklaring. Waar toe dienen deze verklaringen? is het niet geboegelijkt by de woorden van Christus te blyden? dat die zeggen / kan men het best verstaan. Maar wat zeggen sommige quaadsprekers? toen Christus met de dood worstelde / wist hy wegens grote hertens droefheid niet wat hy zelfs zeide. Godt schelde u Zetans! is dat van den verlosser der wereld / onzen Heiland Jesus Christus wel gesproken? die Godslastering zal u / als gy geen boete gedaan hebt / nu al in de verdoemensis drukken. Het is de grootste Godslastering / dat men zegt / dat Jesus by de inzetting des Avondmaals niet geweten heeft wat woorden hy zoude gebruiken / uit angst des doods; Gods woord bewyft

heel anders door den Evangelist Johannes; want hoe heilzaam onderwees hy zyne jongeren niet / hoe voorzegt hy niet haren val en zwakheid in het geloof / hoe grondig boozede hy niet wat hem overkomen zoude; als pijlen die men ziet aankomen / geen schade doen / na het gemene spreek-woord / zo moet het hier inzonderheid plaats hebben; Jesus was in al zyn smertelyk lyden zonder de minste verflagentheid of ontsteltenis; hy nam het bywillig op zich. Spreken dappere / doch blote menschen gemoederen wel bedachtzame woorden / als zy den aanschaaften dood in de oogen zien? wat zoude van de Zone Gods / die niet een bloot mensch / maar Godt en mensch in een perzoon vereenigt / niet doen? ziet hoe de Duiwel de ongelobigen in dwaalingen gebangen neemt; laat de dwaalenden zich met hare verzonnen leugens behelpen / die de waarheid lief hebben / houden zich afgezonderd in de waarheid Gods. Daar ik duidelijke woorden heb / daar blijf ik by haar eigentlijk verstand; zo oordeelen kloeke en verstandige menschen / en dat is ook het zekerste en beste. Waar kunnen wy den zin des Heiligen Geestes zien / als wy de zelve uit het woord niet zoeken? wy hebben niet van noden in de verklaringe der Heilige Schriftuur een breed verstand van woorden in te voeren / als hy ons zelf daar toe niet aandrijft. Zegt my doch eens / of Godt in zyn Woord niet altijd alle beloften en dreigementen met duidelijke woorden heeft voorgesteld? en offchoon ze zomtijds hier en daar met verbloemde spreekwijzen

gege?

Gegeven zyn / zo is het doch zeker en waar-
 achtig / dat geen belofte / geen gebod / en
 geen geloofs-artikel / zonder met eigentlijke
 en duidelijke woorden / en wel zulke / die
 geen ander verstand hebben als zy op zulke
 plaatzen betekenen / ons vooꝛgeschreeven wor-
 den. Geschied zulks / waarom zoude men
 van de eigenschap der woorden afgaan? en
 zo is het ook tegen alle vernuft gesproken /
 dat een testament met dubbelzinnige woo-
 den ontkorpen word; als ergens duidelijke
 woorden gebruikt worden / zo worden zy in
 het opstel van een testament gebruikt / en zo
 als ze luiden / zo moeten ze ook verstaan
 worden. Vooꝛ alle dingen was het hier
 noodzakelyk het zelve met duidelijke woo-
 den op te stellen; het was niets ouds dat
 gesproken was / maar in het geheel nieuw
 en byzonder; men had in het geheel niets
 van dit testament geweten noch gehoord /
 gelijk het van ook een nieuw testament ge-
 noemt wierd. In de inzetting / die Jesus
 heeft gemaakt in de nacht toen hy verraden
 wierd / wierd het eerst ingesteld / en daar
 vooꝛ het oude afgeschast: derhalven moeten
 de woorden aangezien worden zo als zy daar
 staan / en van Christus bygebracht zyn. Het
 Oude Testament was in geen verbloemde
 en breeemde woorden gegeven; zo wierd het
 nieuwe ook niet met dusdanige woorden in-
 gesteld: gelijk de woorden daar staan / zo
 luiden zy / en zo een verstand hebben ze ook.
 Geen nieuw geloofs-artikel kan gegrond wor-
 den op dubbelzinnige woorden / zy moeten
 duidelyk zyn / en de welke met haar eigent-

lijk verstand ons de zelbe leren; die dat loochent / moet zeggen: Godt / (dat verre van hem mag zyn) heeft lust met raadzels ons blinde menschen te leiden. Ik moet vragen: is het Avondmaal des Heeren niet een grote geheimenis? ik meen ja; als 'er een is / dan is het hier; maar wie durft zich onderstaan om te zeggen dat in de geheimenissen van Godt / als die al het menschelijke verstand te boven gaan / men niet van noden heeft op de eigenlijke beduiding der woorden te zien? hoeft men dat niet te doen / dan is het geheimenis haast weg geboorpen. Maar het zal wel onbeweeglijk blyden staan / dat in beduidinge der geheimenissen de woorden zo doorgaan als ze daar staan; of zoude aan den instelder van dit testament eenig gebrek geweest zyn? de menschen kunnen zomtyds haar mening zo naauwkeurig niet uitspreken / dat 'er onder de erfgenamen geen oneenigheid over de woorden van den Testateur ontstaat. Heeft men hier reden zulks te zeggen? in het geheel niet / hier is meer als een bloot mensch; het is de selfstandige Wysheid van den Vader in den Hemel / die heeft om onzent wille dit heilige pand in het Sacrament geordineert / en toen hy het verlossende lyden van de wereld wilde scheiden / met ernstige gebaarden / neigingen en woorden dezes testaments / en also met het vaste zegel versegelt / zo dat de gene die daar tegen handelen / het zwaarste gericht te verwachten hebben. 1 Kor. 11. vs. 27. Zoude hy wel niet voordacht zulke woorden gebruiken / die op een andere wyze / als ze daar staan /

staan / moeten uitgeleid worden? zoude hy de neusstopze wereld gelegenheid hebben willen geben zyne woorden met allerhande valsche beroemde konsten aan te zien? of heeft hy met geen andere woorden zyn mening en wil kunnen ontdekken / op dat een iegelyk hem recht eigentlyk verstant? daar zal niemand zyn die zulks zegt. Hy als een alwetende wist voorheen / wat voor Ketters de Duivel by de dwalende zoude inboeren; ook had hy de allerwelsprekenste tong / Esa. 50. vs. 4. zo dat het hem aan woorden niet ontbrak. Daarom is geen van beide waar; Jesus heeft duidelyk gesproken / en zo als zyne woorden der inzettinge luiden / zo moet men ze verstaan / en zo wil hy ze ook verstaan hebben. *Num mentis & lingua artifex, distincte loqui non possit? imo vero summa providentia carere fuco voluit ea, quæ divina sunt, ut omnes intelligerent, quæ ipse omnibus loquebatur.* Laet. lib. 6. Institut. Cap. 21. En wat Evangelist is 'er die een verandering in de woorden maakt? daar wy doch ten overvloede weten dat zy in onderscheide tyden geschreven hebben; Markus heeft het zyne van Petrus / die hy de inzetting des Avondmaals geweest is; en Mattheus heeft de woorden van Jesus Christus ook aangehoord; Lukas heeft zyn Evangelium van Paulus / en Paulus van Jesus zelf de leer des Avondmaals ontfangen. Zo is 'er niets het welk aan ons geloof een groter vertrouwen kan geben / dan dat wy de woorden in dien zin aanzien / waar in Christus de zelve heeft gesproken. Als wy zulks niet

willen doen / van waar heeft dan het geloof
 kracht en sterkte? twyffel en wantrouwen
 moet 'er ontstaan / als wy de woorden an-
 ders uitleggen / als Jesus de zelve gespro-
 ken heeft. Het eenvoudig verstand geeft den
 mensch ebenwel een goed gewissen / dat hy
 dapper daar op staan kan / en zich voor den
 Rechterstoel van Christus met een onbet-
 schrokke gemoed kan laten binden / en by-
 moedig en getroost kan zeggen : Heer ik
 heb u eenvoudig geloofd: als ik gedwaalt en
 gefeilt heb , dan zyt gy zelf schuldig daar
 aan , dat gy my met uw woord bedrogen
 hebt. *Luth. Tom. 3. Fenens. Germanic. fol. 489.*
 Maar waar wil de dwaalgeest ontschuld-
 ging binden / terwyl zyn eige gewisse zeer
 ongerust moet worden door zyn verkeerde
 uitlegging.

6. Wat de woorden zeggen / is daar zelfs
 in der daad. Eet / dat is myn ligchaam /
 drinkt / dat is myn bloed ; zo zegt Jesus /
 wat hy belooft geeft hy waarachtig. Hy dekt
 een tresselijke liefdetafel voor zyne gelobigen /
 hy geeft rpkelyk / en spyst kostelyk. Geen
 maaltyd kan hy deze vergeleken worden ;
 Jesus is de spysmeester / en te gelyk de
 spyz. Met , in en onder het gezegende brood
 en wyne geeft hy zyn heilig en waarachtig
 ligchaam / dat hy tot Jerusalem aan de stam
 des huizes opgeoffert / en daar beneffens
 ook zyn heilig en waarachtig bloed / dat hy
 tot onze verlossinge vergoten heeft / monde-
 lyk en op een Sacramentele wyze te eeten
 en te drinken. Zyn dat niet de kostbaarste
 traktamenten ? de gehele Jesus word van
 een

een iegelijk geheel / en niet stukstapze / onder tweederly gedaante gegeten en gedronken. Niemand geniet meer of minder als den andere; van waardige en onwaardige word hy ontfangen / zonder verandering / vermenging of insluiten. Met het aardsehe ontfangen wy het Hemelsche; wy zien niets / wy pzoeben niets / doch ebenwel verkrijgen wy het zelbe; een weinig ongezuurd brood / en eenige druppels wyne / geben ons den waren Jesus in zyn eigen vleesch te eeten / en in zyn bloed te drinken. Hier staat het verstand stil / het vraagt met Nicodemus: Hoe mag zulks toegaan? het is bezor ons onbegryppelyk / maar in der daad is het ebenwel de waarheid. De Zon deelt aan vele spiegelz die naast malkander leggen / en aan een ieder in 't byzonder zyn glans mede / en zehlyft ebenwel een onberdeelt wezen; van een licht kunnen 'er duizend ontstoken worden / en daar zy aan ontstoken worden verliest doch niets. Als wy Christi ligchaam in het heilige Avondmaal eeten, en zyn bloed drinken, zulks geschied niet, en gaat niet toe na den gemenen, gewoonlyken en natuurlyken aart, als of by voorbeeld vele van het vleesch, of uit eene schotel van eene kost eeten, en uit eenen beker malkanderen toedrinken, dat maakt veel stukken en vele delen, aan een ieder wat, en een deel daar van; maar niemant alles te zamen: als alsoo ook het ligchaam en bloed Christi verstukt en verdeelt zoude worden onder ons, dat den eene hem iets van den arm afscheurde, den andere hem een teen afbeet, den eene hem het bloed uit

het hoofd zoog, of uit het been, een ander aan een andere plaats; dat zy verre: maar een iegelyk ontfangt den gehelen Christus, zyn geheel ligchaam, en zyn geheel bloed; en alzo u de naaste, en nooit den eenen na den anderen. Daar mogen 'er een, tien, hondert, duizend, tien of hondert duizendmaal duizend zyn, zo is het zo als de ouden zegen, of 'er een of duizend ontfangen, zo is het evenveel, den eene neemt en ontfangt zo veel als den andere, en den ontfangene word niet verteert. *Luth. Tom. 8. Jenens. fol. 175.* Ofschoon dit het verstand ongelooftelyk voorkomt / nochtans neemt het geloof het aan; Jesus eige woorden nemen al het dispuut weg / hy heeft het gezegt / en zal het ook houden; gelijk zyn woorden waarachtig zyn / zo zyn zyne daden almachtig. Groot is het geheimenis; geen ander beduiden zal my eenige geestelyke genietinge daar van inprenten: deze geschiet alle daag in een heilig en gelobig zuchten / maar in het Avondsmaal heb ick de Sacramentele en mondelyke. In tyd van nood kan de geestelyke my ook nut zyn. In het nieuwe Verbond zyn wy zo veel te gelukkiger / wy nemen het ligchaam en het wezentlyke selber met de mond aan / dat de Vaders maar in een schaduw gezien hebben.

7. Wy zyn alle eens broods deelachtig. Wat de gelobige ontfangt / dat ontfangt de ongelobige ook; dat willen de dwaalende Gereformeerden niet toegeven / en is eventwel waar. Het is hoognodig dat men haar reformeerd. **Wilde Godt dat zy zich van ons wilden laten**

ten reformeren / als dan zouden zy het woord Gods geen geweld aandoen / noch de waarheid door haar leugens willen reformeren. Maar wy kunnen zulks haar betopzen. Wie nu onwaardiglyk van dit brood eet, of van den kelk des Heeren drinkt, die is schuldig aan het ligchaam en bloed des Heeren. Maar de mensch beproeve zich zelve, en alzo eete hy van dit brood, en drinke van dezen kelk. Want wie onwaardiglyk eet en drinkt, die eet en drinkt zich zelve het oordeel, daar mede, dat hy niet onderscheid het ligchaam des Heeren. Daarom zyn ook zo vele zwakken en kranken onder u, en een goed deel slapen. I Kor. II. vs. 27. enz. Is dat niet duidelyk genoeg? wie kan de zelve weder spreken / als de geen / die een zwarmgeest in het hooft heeft? het ware ligchaam en waarachtige bloed van Christus is werke-lyk tegenwoordig in het heilig Avondmaal / en word met, in en onder het gezegende brood en wyen waarachtig van alle Communicanten ontfangen. De gelobige en ongelobige / den huichelaar en rechtschape Godbezende genieten beide heiderley; doch met dat onderscheid / de gelobige ontfangt het ligchaam en bloed Christi ter zaligheid / den ongelobige tot het gericht. Godt laat aan zyn heilige tafel zetten de goede en kwade / Judas zit zo wel met Jesus aan de tafel als Petrus en Johannes / ook genoot hy met de zelve het heilig Avondmaal / roen Jesus het insteide / hy was daar van noch niet weg gegaan / maar waarlyk tegenwoordig; dit heeft den heilige Lucas / *Dux ordi-*
nis,

nis, het hoofd der Evangelisten, in het 22 Kap. het 21 vers duidelyk aangewezen. Godt wylt ze niet af / willen zy het Bzultloftskleed niet aantrekken / als zy zich op de Bzuiltloft des Zoons Gods bevinden / zo doen zy hoor haar zelve het kwaadste. *Accipiunt integrum Sacramentum, licet sibi acquirant magnum tormentum.* Zy eeten en drincken haar zelven het gericht. Die een Koning of Vorst op een Wilders-plaats of Verkens-stal wil brengen / die klygt toorn voor genade; die Jesus in een gebeinst en godsloos hert nodigt / zal zyn oordeel niet ontkomen. Het ligchaam en bloed des Heeren willen onderscheiden zyn; niemant kan te gelyk zitten aan des Heeren en des Duibels tafel; die Belial lief heeft word van Christus verbloekt. Als het hert / het welk een woning des Zatans is / Christus ook innodigen wil / dan verkygt het den bloek. Het maakt zich schuldig aan het ligchaam en bloed des Heeren. Dat kon niet geschieden als Jesus niet tegenwoordig was / maar hy is ter tegenwoordig / en word met der daad van de onwaardige genoten; maar wee den zelven. Daar is een groot onderscheid of Jesus zich daar met liefde-neigingen / of met toornige blikken laat vinden; op een andere manier toont zich den Bzuidgom / en op een andere wyze toont zich den vertoornden Rechter. Wanneer iemand de wet van Mozes breekt, die moet sterven zonder barmhertigheid door twee of drie getuigen; hoe veel te erger straffe meent gy zal die verdienen, die den Zone Gods met voeten treed, en het

het bloed des Testaments onrein acht, door het welke hy geheiligd is. Hebr. 10. vs 28, 29.

8. Men is gewoon zich te reinigen eer men aan tafel gaat. Deze gewoonte is aan de Joden ook zeer gemeen geweest / en dat al van oude tyden: Abraham liet aan de drie mannen / die hem verschenen / water geven / dat zy hare voeten konden wassen / en daar na met hem eeten konden. Gen. 18. vs. 4. Die zich aan de tafel des Heeren wil zetten / moet ook gezuibert zyn. Wascht, reinigt u, doet uw boos wezen van myne oogten. Esa. 1. vs. 16. De mensch beproeve zich, en alzo eete hy van dit brood, en drinke van dezen kelk. 1 Kor 11. vs. 28. Met onreine lippen wil het heilig ligchaam van Jesus Christus niet ontfangen worden. Als men na een aardse Brulofst gaat / vertierd men zich op zyn best; wat zoude van niet geschieden als men na de Brulofst van het Lam Gods gaat? men bedenke hoe verdrietig het is voor de bloeme te Saron, dat zy in Derkens handen zoude gehouden worden / en met Derkens muilen genoten worden. De utterlijke kledinge is niet verwerpelyk / maar veel meer een tieraad aan de gene die aan de tafel des Heeren gaan / maar de inwendige hertens- en zielen-opstichting is den Alderhoogsten veel aangenamer. Den heiligen en reinen Godt wil met heilige en reine handen / mond en hert aangenomen worden; tot deze reiniging is de boete en bekering alleen bekwaam. Maar gy noch- tans / die het Avondmaal des Heeren wilt gebruiken / reinigt u van alle dode werken /
door

door ware erkentenis en rouwe over uw
zonden / en beciert u met het opschikzel des
zaligmakenden geloofs; zo neemt op Jesus
waardiglijk tot uw zaligheid aan.

9. Geen betere / en het ligchaam meer
sterkende en onderhoudende spys kan men
vinden als dat brood. Wat kan de gelovigen
meer sterken als het gezegende brood des
heiligen Avondmaals? en wat kan ons hert
meer verkwikken als de gezegende kelk des
Heeren? de tafel des Heeren geeft den vermoeden
kracht, en sterkte genoeg den onvermogen
den. Esa. 40. vs. 29. Die op den Heere
hopen, krygen nieuwe kragt, dat zy vliegen
met Arends vleugelen, dat zy lopen en niet
mat worden, dat zy wandelen en niet moede
worden. De Heere Jezus geeft kracht in de
genieting des zelve, na den rykdom zynet
heerlykheid, om sterk te worden door zynen
Geest aan den inwendigen mensch, en Christus
te wonen in onze herten. Ephes. 3. vs.
16. Toen den Engel Elias sprak / ging
hy door de kracht van die spys een veertig
daagsche reis doen / en voleindigde de zelve
na het bevel Gods. Het brood des heiligen
Avondmaals / en den heiligen drank in het
zelve / versterkt ons / en maakt ons frisch /
om den loop van het armzalige leven / door de
schrikkelijke en rouwe woestijne gelukkig te
voleinden. Een hungerige ziel is niet al te
wel geschikt / een sterken stryd tegen hare
vanden aan te gaan / de verzadigde / en
door spys gesterkte / wykt den zelve niet.
Wat hebben wy Christenen niet door ge
weldige vanden / tegen de welke wy moe
ren

ten stryden / de zonde / de Duivel en de Hel
 zyn de zelve / deze moet men wederstant
 bieden / als men ze overwinnen wil ; daar
 toe ontfangen wy kracht door de genieting
 des ligchaams en bloeds onzes Heeren en
 Heilands Jesu Christi. Zouden wy de dood
 breezen / als wy verzekert zyn dat wy in het
 Abondmaal het leven ontfangen hebben ? zou-
 den wy booz de zonde verschrikken / daar wy
 in het Abondmaal het ligchaam en bloed
 ontfangen / waar door onze zonden uitge-
 delgt zyn ? Het bloed Jesu Christi, des Zoons
 Gods, maakt ons rein van alle onze zonden.
 1 Joh. 1. Kan ons de Duivel breezen aanja-
 gen / daar wy in het Abondmaal genieten
 het ligchaam en bloed van dien / die over de
 Duivel gezegepraalt heeft ? Dood waar is
 uw prikkel ? Hel waar is uw overwinninge ?
 Godt zy dank, die ons de overwinning gege-
 ven heeft door onzen Heere Jesus Christus.
 1 Kor. 15. vs. 55, 57. Ik zeg : Godt zy
 dank / als ik de kracht des ligchaams en
 bloeds Jesu Christi in my vernomen heb.
 O gy gelobigen ! het heilig Abondmaal voed
 en onderhoud ons in het geestelyke leven /
 Jesus woont daar door in ons / en verbint
 zich daar door op het aldernaauwste met ons ;
 hy verandert ons geestelyk door het geloof ;
 hy maakt ons deelachtig der Goddelyke na-
 tuur. 2 Petr. 1. vs. 4. Wy worden daar
 heen gebracht / dat hy in ons / en wy in
 hem zyn. Heest Adam en Eva / door ha-
 re lust tot het eeten van den boom der ken-
 nis des goeds en des quaads / den dood op
 ons gebracht. Gen. 3. het gelobig eeten van
 den

den boom des levens in het heilig Avondmaal / neemt den dood van ons weg / en schenkt ons het geestelijke eeuwige leven. Die myn vleesch eet, en myn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven, en ik zal hem opwekken ten jongsten dage. Joh. 6. vs. 54. Moet ik dan tydelijk honger lyden / wil de wereld my spyzen niet tranenbrood / en myn geven een grote maat van tranen uit te dinken / laat het dan zo zyn. Het is genoeg / dat ik weet dat Gods knechten zullen eeten, drinken, vrolyk zyn, en van goeden moed juichen. Esa. 65. vs. 13, 14. Daaren ik mede onder / Godt zo dank. Dat heilig zinnebeeld is my hier op de wereld een zinnebeeld van de Brulloft des Lamms in het eeuwige leven. Openb. 19. vs. 9. Het is my een pant der gemeenschap / die ik in het toekomstige met Christus hebben zal in de heerlijkheid / die geen oog gezien, geen oor gehoord, noch in geens menschen hert gekomen is, deze heeft Godt my en alle andere gelobigen voorbehouden. De wereld mag zich in het tydelijke verheugen / ik wacht na het eeuwige.

10. Hoe meer sterkte en verquikking men van een spys heeft / hoe meer men ze wil genieten. Hoe wat schande / dat zich sommige Christenen zo zelden by het Avondmaal laten binden / en geven voor: dat het juist niet noodzakelyk is zo dikwils aan het Avondmaal te gaan. Meent gy berachters des Avondmaals / dat men u by de hairen daar by zal sleepen? in 't geheel niet; Godt wil een bywillige Godsdienst hebben / die dien

dien niet tonen wil / die kan het laten bly-
 ven. Die Epikurische zwynen zyn ook de
 Liefde-tafel Gods niet waardig; laat zy zich
 houden by den draf der snode ijdelheid / eben-
 wel is dat zeker: de mensch die zich beproe-
 ven kan / en gelegentheid heeft het Nach-
 maal te genieten / onthoude zich daar van
 niet. Christus heeft een dikmalige genieting
 ons aanbeholen / zo dikwils als gy het doet.
 Het Goddelijk bevel steekt daar in / dat het
 dikwils alle jaar geschieden moet / daaren-
 boven vereischt onze behoefstigheid dat men
 het dikwils gebruikte; waar van daan zul-
 len wy krachten hebben / als wy ons by de-
 ze tafel niet laten binden / die ons tegen on-
 ze vyanden gedekt is. Pf. 23. vs. 5. En wy
 binden daarenboven noch de verzegeling van
 Gods genade / wy worden daar dooz opge-
 wekt / om te overdenken de weldaden die
 Christus aan ons bewezen heeft / en die ons
 op het naauwste met den Heiland zelfs ver-
 binden. Ja ik weet niet of men eindelijk
 die wel dooz Christenen aannemen en er-
 kennen zal / die zich van het Abondmaal
 onthouden; ik zeg neen. De zalige Luthe-
 rus stemt het met my toe; merkt op zyne
 woorden: „ Gy Godbergetene / die het Sa-
 „ crament niet zoekt noch begeert / ten min-
 „ ste viermaal des jaars / daar staat te
 „ zorgen / dat hy het Sacrament veracht /
 „ en geen Christen is / die het Evangelium
 „ niet geloofst en hoord; want Christus zegt
 „ niet: laat dat / of veracht het zelve / maar
 „ zulkis doet zo dikwils als gy dat drinkt.
 „ Hy wil het met der daad gedaan / of ten

„ minste niet nagelaten noch veracht heb-
 „ ben / zulks doet / zegt hy ; maar die het
 „ Sacrament niet vooz groot acht / dat is
 „ een teken dat hy geen zonde / geen bleesch /
 „ geen Duivel / geen wereld / geen dood /
 „ geen gebaar / noch Hel heeft / dat is te
 „ zeggen dat hy in geen van allen geloof /
 „ offchoon hy tot ober de ooren daar in steekt /
 „ en is dubbelt den Duivel overgegeven.
 „ Verderz zo heeft hy ook geen genade / le-
 „ ven / Paradys / noch Hemelrijk / noch
 „ Godt / noch Christus / noch eenig goed
 „ van doen / want als hy geloofde dat hy zo
 „ vol boosheid was / en zo veel goeds van
 „ doen hadde / zo zou hy het Sacrament zo
 „ niet verlaten / waar dooz hy van zulks
 „ quaadt kan geholpen / en hem zo veel goeds
 „ gegeven worden: men behoefde hem ook niet
 „ geen gebod tot het Sacrament te dwin-
 „ gen / maar hy zoude zelver komen rennen
 „ en lopen / zich zelfs dwingen / en u ver-
 „ zoeken dat gy hem het Sacrament wildet
 „ geven ; en zo voortz. ” En de Kerkva-
 „ der Cyrillus / in Johani. Lib. 4. Cap. 37. zegt :
 „ Dat moeten wy weten die gedoopt / en
 „ Gods barmhertigheid deelachtig gewor-
 „ den zyn / als zy zelden te Kerk komen /
 „ en in schyn zich vooz Christenen uitge-
 „ ven / maar zich een lange tijd van het
 „ Sacrament onthouden / dat zy zich zelven
 „ des eeuwigen lebens beroben / want zo
 „ een uitstel in het gebruik van 't Sacra-
 „ ment / offchoon iemant het op zyn best
 „ opschikt en bemantelt / zo is het ebenwoel
 „ ergerlijch vooz andere menschen / en brengt

„ zich

„ zich zelver in 't gebaar. Daarom zullen
 „ wy met alle naarstigheid ons van zonden
 „ reinigen / en als wy dat fondament wel
 „ geleid hebben / ook een Christelijken wan-
 „ del voeren / en ons met groot vertrouwen
 „ en verlangen haasten / om het leven te
 „ ontfangen.” Gelovige Christenen scheid
 u af van de Godlozen; hoe weiniger deze
 daar aangaan / zo veel te meer moet gy daar
 na toehaasten. Laat uw liefde branden in het
 verlangen na uw Ziels-bruidgom. De
 Waart en de gast moeten malkander / zo
 veel het mogelijk is / gelyk zyn; gelyk die
 heilig is / zo moet deze het ook zyn: ook is
 de Bruid nergens liever als altijd by haar
 Bruidgom / zyne liefdekussen heeft zy geern
 alle oogenblik; een gelovige ziel kan geen
 groter vreugd hebben / als dat zy dikwils
 aan haar Verlosser haar hert / lijf / ziel en
 Geest inruimt / en door Sacramentele genie-
 ting den zelven aanneemt en herbergt. Hoe
 meermaal Jesus genodigt word zyn Tem-
 pel te bezoeken / zo veel te meer en verder
 blied de Zatan daar van weg.

II. Wy worden alle eens broods deelach-
 tig. Erkent de liefde uwer Zaligmakers /
 gy gelovige ziel; het is geen gering teken
 van zyne genegentheid dat hy zich zelfs aan
 u om te eeten en te drinken overgeeft. Som-
 mitige Barbarische volkeren hadden de ge-
 woonte / dat zy in hare verbintenissen / die
 verrouwen en duurzaam zonden blyben / de ad-
 ren aan hare handen lieten openen / en den
 eenen des anderens bloed daar uitzoog en in-
 zwolg. Jesus heeft zyne liefde op gelijker

wyze van zynen kant u willen verzekeren.
 Daar was geen beter pant / om zyne trouw
 en liefde te bevestigen / dan dat hy zyn vleesch
 en bloed u tot spys en drank overgaf; zo te-
 verig als de liefde van Jesus tegen u is /
 moet u verlangan wederom tot hem zyn.
 De Bruid in het Hogelied / Kap. 3. vs. 4.
 wilde den Bruidgom niet laten gaan / eer
 zy hem in haar moeders huis geboert / en
 in haar moeders kamer gebracht had; doet
 gy wat meer / neemt den eeuwigen liefheb-
 ber uwer ziele in u hert op. Artemisia
 dronk de asch van haar verbrande man da-
 gelijks in haar drank op / om dat zy hem
 in haar zelve een graf zoude maken; weest
 gy niet minder zorgbuldig / dien die vooz
 uw ziel en ligchaam heeft geleden / en u met
 Godt volkomen verzoent heeft in u te huis-
 vesten. O eeuwige gelukzaligheid / en zal-
 lige liefde! die zo van liefde tot Jesus Chris-
 tus zand. Laat ons hem lief hebben, want
 hy heeft ons eerst lief gehad. 1 Joh. 4. vs. 19.

12. Wy zyn alle eens broods deelachtig.
 Disgenoten hebben altijd genegenheid vooz
 malkander; is Jesus / onze liefde / van ons
 alle genoten / en leeft hy in ons allen / laat
 ons malkander dan ook hertelyk lief hebben.
 Eenerlei spijs maakt eenerlei bloed; zoude
 Jesus / als hy waardig van ons genoten is /
 geen liefde en wederliefde onder ons in ons
 hert brengen / dat zou schande zyn. De eer-
 ste Kerk had na het geeindigde Avondmaal
 hare Liefde-maaltijden; geen tafelgenoot
 van Jesus Christus zou zonder broederlyke
 liefde kunnen zyn. Gelyk als Jesus ons
 met

met liefde bejagent / en met weldoen zegent /
 zo past het ons de broeders lief te hebben /
 en alle ledematen van Christus met liefde /
 gunst en vrendelĳkheid te bejegenen. Jesus
 is aan alle een en de zelve; gy liefhebbers
 van Jesus / zyt bereid aan alle gelobigen
 met bede / gebed en voorbede uw liefdeplich-
 ten met der daad te betonen. Jesus discipe-
 len worden daar uit erkent / dat zy zich on-
 der malkander lief hebben; zonder broeder-
 lijke liefde kan 'er geen liefde Gods zyn.
 Die in de schole des Zatan's onderwezen
 zyn / weten maar van haat / nijd / moordt en
 vijandschap te spreken; de Zatan zet niets
 op zyn tafel dooz als waar dooz oneenigheid
 ontstaan kan: maar Jesus laat op zyn hei-
 lige tafel zulke spys voorzetten / waar dooz
 ons zyne liefde bekent word / en die het God-
 delijke zaad zo uitzaaien / dat daar dooz in
 onze ziel opgaan vruchten des geloofs /
 der liefde / geduld en hoop. Die Jesus in
 het Avondmaal waardig denkt te genieten /
 belobe in den biechtstoel een heilige betering
 des levens / onder de regeringe des Heiligen
 Geestes. Godt gebe dat alle menschen / die
 een heilige verandering des levens beloven /
 hare beloften mogen verbullen; zo zullen zy
 kinderen des Allerhoogsten genaamt wor-
 den / zyn en blyben.

O M N I B U S I D E M.

Jezus geeft op g'lyker wyze
Aan allen zich ter heil'ger spyze.

Weg angst, weg zielen nood; niets zal my
schrik verwekken,
Wyl Jezus heden den Genaden-disch laat dek-
ken;
Hy draagt zyn Lyf my op, en ook zyn dier-
baar bloed.
Dit sterkt en Ziel en Lyf, verfrischt en hert
en moed.
Komt doch gelovigen, by uwen Jezus eeten,
Wyl hy zulks uit genade ons zelfs heeft toe-
gemeten;
Een mensch moet, voor het geen hier is,
verwonderd staan:
Wy nemen onverdeelt een ieder Jezus aan;
Want in 't gezegent brood word ons zyn Lyf
geschonken,
In diergelyken wyn zyn bloed door ons ge-
dronken,
Dat als een Los-geld ook betaald is aan den
stam
Des kruices, toen hy all' de schulden op zich
nam.
Ontsteek, ô Jezus, zelf een yverig verlan-
gen
In my, op dat ik u ook waarlyk mag ont-
fangen.
Ik ruime u in myn hert en ziel; dies laat op
myn
Gebedt, myn Lichaam steeds uw heil'ge wo-
ning zyn.

XXI. ZINNEBEELD.

Pf. 91. vs. 4.

Uwe toeverlaat zal zyn onder zyne vleugelen.

XXI.

De beschermende Godt.

I.

WElke aanstoten heeft het hoopje der gelovigen niet moeten uitstaan / dan van deze / dan van andere vanden? Egyp- ten wist geen plagen gendeg uit te binden / waar mede Gods volk moest gedrukt worden; honden die zware verdrukkingen en arbeid haar niet dempen / zo moest het de moordgeest doen/aan de Broedbrouten wierd geboden alle de Israelitische knechtjens te doden in haar geboorte; maar deze vreesden den Heere / en hadden een afschrik van zovanigen gruwel: en het gemene Egyp- tische volk kreeg bevel van den Cyran om alle ge- borene knechtjens in het water te werpen. Exod. 1. doch eventwel mocht niet verdron- ken worden / dat de Heer behouden wilde; toen Pharaon woedde / lachte den Allerhoog- sten

De beschermende Godt.

Ps. 19. v. 4.

*Uwe toeverlaat zal zyn onder
zyne vleugten.*

sten met zynen hoogmoet. In Babel wterd aan het heilig volk ook zulk een kruisbeker ingeschonken / en toegedronken / dat zy haar muzykspel daar dooz vergaten. Aan Gods kinderen word dooz de kinderen der wereld een gedurig angst- en zweet-bad bereid. In de wereld hebt gy angst, zulkis heeft Jesus aan zyne discipelen te boren verkondigt; het kan niet anders zyn / wat niet van de wereld is / kan van en in de wereld niets goeds hopen. De Schapen kunnen immers niets dan moord en verscheuring van de Wolven verwagten / als zy onder haar leven / wat zy heden verschonen / herscheuren zy doch morgen; van de godlozen kan een kind Gods geen liefde verwachten / verbergen zy heden hare boosheden / morgen laten zy de zelve zien in allen dele.

2. Godt stelt zich in dusdanige dwoeffheden zomtpds vzeemt en afwezende vooz / daar hy ebenwel niet ver van ons is; maar onze oogen zien hem wel niet / vooz en al eer hy zich openbaart: hy wacht zo lang ont ons by te springen / tot dat het de nood vereischt. Den heiligen Antonius streed heftig met den Duivel / en Jesus zag die Ridderlyke daad aan / offchoon Antonius zulkis niet merkte. Hy staat achter de muur, en ziet door de traliën, en ziet door het venster. Men houd immers in den oorlog een hinderlaag vooz noodzakelyk / daarom dat die in tyd van nood kan ondersteunen en helpen. Godt laat ons stryden / dat wy onze krachten beproeben / op dat wy ons daar op niet behoeven te verlaten / als wy de zwakheid

heid en het gebrek der zelve gebaar worden.

3. Dringt ons dwoefheid op ons aan / en als Godt zich aanstelt als of hy niet by ons was / dan ontbalt ons haast de moed. Wy zyn te vergelyken by de ongeoeffende krijgs-luiden / die haar vijand vervolgen zo lang hy voor haar blucht / maar als hy post vat / en zich wapent tot tegenweer / dan lopen zy wederom / en keren zich rugwaarts ; zo trotsch als ons hert is / zo blode is het ook. Maar kan het een Zoldaat wel helpen als hy de moed laat zinken ? veel te meer word hy een spot zynner byanden. Willen wy het hooft zo dikwoils laten hangen en zinken / als ons een tegenspoed voorkomt / zo kunnen wy het nooit weder opheffen. Wy hebben van buiten stryd, van binnen vreze. 2 Kor. 7. vs. 5. Wy moeten dagelijks te veld leggen. Moet niet de mensch altyd in stryd zyn ? en zyne dagen zyn als de dagen eens dagloonders. Job 7. vs. 1. Leefden wy in Egyp-ten / dan mochten wy verschrikken als 'er een donderweer opstond ; deze inwoonders zyn geen blixem of donder gewend : maar dat moeten wy niet denken / wy weten dat Godt ons de kelk van zwoemeling tot ons eigen beste dikwoils laat overreiken. Godt spyst ons niet zelden met het bittere Kollo-quinthe-zap der dwoefheid / dat wy daar over beginnen te roepen : De dood is in de pot. Maar dit behoeft ons geen bekommring noch zorg te maken / wy weten dat het zo moet zyn ; maar wy bevinden het tegendeel. Wy gelyken aan David / en vragten aanstonds : Zullen ook de burgers van Kegila my over-

leveren in zyne handen? 1 Sam. 23. vs. 11.
 Zo haast wy zien dat 'er een donderweer op-
 komt / lopen wy haast na de deur / en zien
 of het boven ons huis zich nederzetten zal.
 Had den wy een ijsrook / als vooz dezen de
 kinderen Israels / wy zouden nooit van het
 dragen geen einde maken.

4. Kleinmoedigheid ontstaat uit gebrek des
 geloofs. Had den wy maar een geloof als een
 Mostaart-zaad / zo zouden wy ons zo haast-
 tig niet verschrikken / en zo zorgvuldig be-
 kommeren / maar wy zyn klein / of wel
 kleingelobige ; want als wy op Godt ver-
 trouwen / zouden wy geduldig en standvast-
 tig zyn in onze doeffheden / en in al ons kruis /
 maar om dat wy twyffelen / daarom zinkt
 onze hoop / en wy verliezen daar niet we-
 nig by. Kostte het aan Mozes het leven
 niet / en kwam dieshalven niet in het be-
 loofde Land ober de Jordaan / maar moest
 het maar van verre aanzien / en in de Woef-
 rpne sterben? ons ongeloof scheid Godt en
 ons van malkander.

5. Een vrylijk hert weet van geen plagen
 noch klagen / het is altijd eensgezind in brengt
 en lijden. Zo als Godt het voegt / het hem
 vergenoegt. Ik zou haast zeggen dat 'er
 weinig Christenen in de wereld waren / want
 ik zie zo weinig vertrouwen op Godt : som-
 mige zeggen tot haren goudklomp gy zyt
 myn troost ; andere zoeken hulp by menschen /
 en verlaten zich op Dorsten ; andere berkie-
 zen de wereldsche ydelheden / en menen dat
 'er geen vergenoegen buiten dien te vinden
 is. De onreine Vogels vallen op een stin-
 kende

kend aas; de minste zeggen: Godt is myn troost, myn hulp en bystand in myne nood. Dat zulks waar is/ moet een tegelyk bekennen. Maar ik wil de dwaazen haar wil laten/ en het einde zal by haar de last draagen; doch Godt is myn toeverlaat/ daar mag myn overkomen wat het ook zy/ ik weet dat ik in de nood een trouwe vriend zal hebben/ en anders ook een bystand in myn gesluk. Laat een tegelyk zulks met myn doen/ het zal ons waarlijk nooit berouwen.

6. Uwe toeverlaat zal zyn onder zyne vleugelen. Het is onmogelyk om uit te spreken het elend/ het welk de gelobige hinderen Gods en hunne vrienden moeten uitstaan/ eer zy tot de kroon der eere geraken. Een Bruidgom heeft de gewoonte dat hy zyn Bruid/ in plaats van na het Bruidsbed te geleiden/ na de pijnbank brengt; daar men op Rozen kan danffen/ is het onberaamwoordelyk zyn vriend op Doornen te laten gaan; de Bruid gaat met goude/ en niet met Doorne-kronen verciert. Godt houdt een andere manier met de zynen/ de Bruid van Jesus Christus word hier op de wereld maac kommerlyk omgeboert/ Gods wegen zyn geen menschen wegen. Een werelbsche Bruidgom laac voor de huiloft zyn Bruid alle bedenkelijke bzeugde genietten/ als de huiloft ober is van volgen in den huwelijken staat dikwils onberimpdelijke bezmaarnissen/ de man eet zyn brood in het zwet van zyn aangezicht/ en het wyf heeft daarenboven noch dat zy met smerten hinderen moet baren. Gods en Christi manier

nier is tegenstrijdig met de wereldsche / de
 Bruid / dewelke is een ieder gelovig mensch /
 word door de huiloft des Lam's met het
 zelve door ruwe wegen / en verdrietige gan-
 gen geboert ; de liefkozingeren zijn voorheen
 maar slecht / maar als de Huilofts-dag
 komt / en de trouw voltrokken is / dan is
 al het weeflagen weg ; daar worden de
 eerst betrede Doornen in Tellen en Gozen
 verandert.

7. Maen zou Godt door grouwzaam uit-
 roepen / als men hem niet kende ; de wyf
 die hy zijn liefste te drinken voorzet / is
 met azem en gal vermengt / die moeten
 wy uitdrinken / eer wy den Hemelschen Go-
 den-drank kunnen proeven. De Kerk is
 waarlijk een Kruis onder de Doornen / daar
 is geen blad aan dat geen scheuren en gar-
 ten gekregen heeft. Och Heer hoe zijn my-
 ner vyanden zo vele, en zetten 'er zich zo
 vele tegen my zonder oorzaak ! is hare da-
 gelijkche klaagstemme. Ik kan geen be-
 ter gelijkenis vinden / om de droeffenissen
 der gelovigen te ontwerpen op deze wereld /
 als dat ik zeg dat de Kerk een schip is /
 en de wereld de woedende en schuimende
 zee ; wat verschrikkelijke stormen veroor-
 zaakt de Zatan niet / Paulus klaagt dat
 hy op zijne reis na Romen / tot verant-
 woording des Evangeliums / het grootste
 ongeluk uitgestaan heeft ; de ophomende
 stormwind boerde het grootste ongeluk noch
 achter zich na / zij zagen in sommige da-
 gen en nachten noch Zon / noch Maan /
 noch Sterren / de levenshoop verdween / en
 het

het ſchip dat verbijzelde / ſtiet haar uit / en daar dzeben zommige ſtukken hout / waar op zy haar leven bergden : als de wind zich uit den afgrond verheft / wie zoude dan anders denken als dat de Kerk verwoeft / de Gelobigen gedood of verſtrooit zouden worden ? dat kan den Bzuidgom zonder beweging aanzien ; waarom niet ? zou hy onze trouw niet bezoeven ? een Bzuid of getrouwde moet haar man en Bzuidgom in geluk en ongeluk trouw blyven / en zich niet van hem ſcheiden. Godt heeft geen andere wegen om onze trouw te bezoeven als dooz droefheid ; daar is altyd een plaag waar mede de Heer ons laat kwellen / en dat zyn tekenſ der liefde. Zommige Muscobiters hebben het gebruik dat hare vrouwen de liefde en trouw harer mannen uit hare ſlagen afmeten ; ik laat dit onder de menſchen een zeldzame gewoonte zyn / maar Godt houd de zelve manter om ons te bezoeven. Daarom weende zeker Gubbader heftig / als hem een dag voorby ging dat hem geen verdriet overkwam / want hy was bezeeft dat Godt hem in 't geheel vergeten had. De ſlagen des liefhebbers menen het goed met ons. De Egiptiſche liſchamen plagten dooz koſtelijke ſpelerijen / als Aloë / Myrre / en diergelyke / booz het verderf bewaart te worden ; en onze ziel word dooz de bittere wederwaardigheden van de marſigheid der zonden afgehouden.

8. Als wy onze oogen recht openen / zullen wy aan onze droefheden konnen zien het onvermogen onzer vbanden. De Duivel is een

een sterk gewapende; en de wereld een listige
 Vos; het zyn alle beide Aardsvijanden der menschen/
 en inzonderheid der gelovigen. Deze laat zyn geweld
 zien door schrikkelijke aanballen. Hy gaat rondom
 ons als een brieschende Leeuw, en zoekt wie hy mag
 verslinden. Hy schiet zyn vurrige ppen der
 aanbechtigen onophoudelijk na ons toe / om ons
 met geweld neder te vellen. De wereld kzuipt op
 een listige wyze rondom / als een bedrtegelijke
 Delila, om ons in het geweld des Zicans /
 gelijk als Zimfon aan de Philistijnen / over te
 leveren; maar Christus heeft / toen hy ten
 Hemel gebaren is / het kruis en de droefheid
 niet met zich na boven genomen / maar / als
 Elias zyn mantel / te rug gelaten / het
 welk ons niet het water in de lucht / maat
 de beken en stromen der aanbechtigen hier
 op aarde helpt verdelen / op dat wy wel en
 gelukkig daar door mochten komen. Die
 den gekruisten met een oprecht geloof in zyn
 hert heeft opgenomen / acht al het kruis in
 het geheel niet / dat de Duivel / de zonde en
 de wereld ons oplegt. Een gebouwt dat op
 een vaste grond en steenrots gebouwt is /
 acht immers geen storm noch plastegegens;
 een gelovig kind Gods / 't welk zyn geloof
 op den rotssteen Jesus Christus gebouwt
 heeft / lacht om al zyn vbanden / en breeft
 niet voor de poorten der Helle; willen die
 hem overtoeldigen / dan moet de steenrots
 eerst na beneden. O hoe hart zal het alle
 onze geestelijke vbanden vallen / als zy den
 hoeksteen / die in Zion gelegd is / opnemen
 en

en vergruizen willen / zy zullen met haar kop tegen de zelbe stoten / en met de tonge tegen den prikkel lekken: ja offchoon ook de Zatan alle Hetsche legioenen te boozschyn bracht / zo zal hy doch niets uitboeren. Jezus moet een sterken toorn en tegenweer zyn tegen onze vyanden; wat wil ons de Duivel of de menschen doen.

9. Uwe toeverlaat zal zyn onder zyne vleugelen. Godt laat ons droefheid overkomen / op dat zyn macht / om ons te verlossen / ons zo veel te meer bekend worde. Pharao kan Israel wel benaantoen / en wel heel in het Rode Meer verbolgen / maar Godt zegt tot zyn Israel: Vreest niet, staat valt, en ziet toe, wat voor een heil de Heere heden aan ulieden doen zal! want deze Egyptenaren, die gy heden ziet, zult gy nimmermeer zien eeuwiglyk. Exod. 14. vs. 13. De Wolf mag zyn kaken opflaan / en de Leeuw zyn muil opsperren / daarom zullen de wilde dieren ons niet bermalen. Godt is myn toeverzicht, myn bescherming en toevlucht. 2 Sam. 22. vs. 3. De Heer is den toevlugt der armen. Ps. 9. vs. 10. De Godt Jacobs is myn toevlugt. Ps. 46. vs. 12. Hy is onze toevlugt in de nood. Ps. 59. vs. 10. **Waarom zoude ik my ontfellen? waarom een gelovige zich bedroeben? de Zon die heden duster is / kan morgen helder zyn; de vband die heden hoogmoedig is / kan morgen den kop laten hangen; die heden trots is / kan morgen onder de boet leggen. Wat bragen wy na de list onzer vbanden / en haar macht en geweld. Wie onder de bescherminge des Hoogsten**

sten zit, en onder de schaduwe des Almagti-
gen blyft; die spreekt tot den Heere, myne
toeverlaat en myne Burcht, myn Godt op
dien ik hope, hy red my van den strik des
jagers, en van de schadelyke pestilentie. Pl.
91. vs. 1. enz.

10. Uwe toeverlaat zal zyn onder de scha-
duwe zyner vleugelen. **I**k zte Godt lof dat
aan een gelobige geen droefheid of elend scha-
delijk zyn kan. De gene die Godt lief heb-
ben, moet alle dingen ten beste dienen. **G**odt
is binnen by haar / wat ongeluk kan haar
schaden? een bzuiffende wind kan het kaf
wegjagen / maar de zuibere Boekweit zuif-
vert en reinigt hy / en laat ze ook leggen;
als 'er een bloed komt / dan word het zand
wel weg gespoelt / maar de klippen en steen-
rotzen staan vast. **A**ls zeker Zoldaat dodelijk
verwont moest worden / wierd dooz de
afgeschote pyl een dodelijke verzweringe in
het ligchaam geopent / en hy kwam daat
dooz tot gezondheid; een ander kreeg zyn ge-
zondheid wederom dooz het vergift / dat hem
zyn kopf ter dood bereid had. **J**oseph wierd
van zyne broederen zeer benijd / en daar dooz
wierd hem de deur geopent tot het Paleis
der eeren. **G**odt weet de zyne te redden /
en boben alle vermoeden heerlijk te maken;
Daniel kwam met zyne medegezellen als
een gehangene na Babel / en daar kwamen
zy tot groter eer als zy in Judea verkezegen
hadden. **E**en Hen weet haar Kuikens wel
te beschermen / en met haar vleugelen te be-
dekken; dat wil **J**esus u ook doen. Jeruza-
lem! Jeruzalem! hoe dikwils heb ik u willen
ver-

verzamelen, als een Hen hare Kuikens verzamelt onder hare vleugelen? zoude hy / die ons geschapen / verlost en geheiligt heeft / zyn hand van ons af kunnen trekken? dat zy verre; daarom vertwijffelt niet gy benaauwde ziel. Elisa had bijanden genoeg rontom zich / maar wie kon hem schade doen? toen Godt de schaduwte zynes vleugelen over hem uitzeydde / ging hy zeker dooz / en nam zyn bijanden met zich. Maar gy zegt / myn kruis kan zo zwaar zyn / en de last zo lang op my leggen / dat ik daar onder moet bezwipen; ik antwoorde: die in de schaduwte zit / laat de Zon zo hart steken als ze wil / hy stoort zich evenwel daar niet aan; die Godt tot een beschermer heeft / hoe kan dien iets verdrietig zyn? Godt legt niemant meer op als hy dragen kan; en offchoon het u al te zwaar voorkwam / nochtans weet hy evenwel uwre krachten beter als gy zelf. Misschien heeft Godt myner vergeten; dat zy verre: kan ook een vrouw haar kindeken vergeten, dat zy zich niet ontferme over den zoon hares ligchaams? en of zy al den zelve vergat, zo wil ik doch u niet vergeten: ziet in de handen heb ik u getekent. Esa. 49. vs. 15, 16. Zo spreekt Godt zelfs / zoud gy aan zyn woorden niet geloven? Godt zal u niet verlaten noch verzuimen / in de nood is hy doch by u / hy zal u daar uit trekken / en ter eere brengen / ja eindelijk verzadigen met een lang leven / en u zyn heil tonen.

II. Als wy geen gebaar te vzezen hebben / dan vtragen wy 'er niet na / of wy op het landt / of op het water zyn. Een gelo-
 Ji vige

bige mag zyn waar hy wil / hy is overal
 zeker. Da het uiterlijk aanzien zyn wy dike
 wils in doodsnood / maar het gebaar is zo
 groot niet als een kleingelobige zich het zels
 be voorstelt. Zeker Schipper sprak de Kets
 zer / door schipbreuk bezeesd / een moet
 in / daar door dat hy hy hem was ; wat
 zoude een gelobige zich dan bekommeren
 als de Heer zyn beschermer is. Dat is
 de gewoonte van Godt / dat hy de zynen
 wonderlijk voert / maar hy reddet haar al
 te maal / en beschermt haar voortreffelyk ;
 hoert de Heer ons in de Hel / dan voert hy ons
 wederom daar uit ; voert hy ons in het vuur /
 zo is hy zelve ook daar / en bewaart ons
 dat wy niet verbranden : hy is in zulke tyd
 een hoelen dauw / en bedekt ons zodanig met
 zyn vleugelen / dat ook geen hairtje kan ver
 zengen. Zadzach en zyne medegezellen wan
 delden in den gloeienden oven / waar in Res
 kutadnezar haar liet werpen ; en toen zy
 daar uithwamen / kon men den brand niet
 eens aan haar ruiken. Komt gy op de zee /
 en hoert Godt u op de bloeden / meent gy
 dat gy aldaar zult verdrinken ? Godt weet
 door het ware geloof / en uwre zalige hoop /
 gelijck als met twee blazen u omhoog te hou
 den / dat de stromen u niet kunnen verzu
 pen ; deze beide kunnen u den staf van Mo
 zes zyn / waar mede gy de Rode Zee van
 alle elendigheid slaan en verdelen zult / dat
 gy daar zeker door kunt wandelen. Zult gy eint
 delijck niet Daniel in de kuilt der Leentvoen
 gekorpen worden / stapt maar getroost na
 beneden / Godt zal u wel beschutten / hy
 zal

zal der Leeuwen muil toehouden / dat zy u
 in 't minste geen schade doen / maar als
 Schapen by u leggen / en u strelen. Komt
 gy in der Slangen holen / breeft niet bebreest /
 gy hebt de hoeder Israels by u. Op Lee-
 wen en Adderen zult gy gaan, en treden op
 jonge Leeuwen en Draken. Geen hol van
 een Basiliscus zal u eenig vergift by kun-
 nen brengen / onberzeert zult gy uw hand daar
 in kunnen steken. En al zoude u / eben als
 Paulus / een Adder aan de hand blijven han-
 gen / tot uw grootste levensgebaar / zult gy
 den zelven / gelijk als Paulus / onberzeert
 in het vuur kunnen slingeren. Ik stel het
 gebal dat gy onder zwaarden en kogels bent /
 en alle die om u staan neer gemaakt wor-
 den / dan zult gy ebentwel onbeschadigt bly-
 ven. Of 'er duizend aan uwe zyde vallen, en
 tien duizend aan uw rechterhand, zo zal het u
 evenwel niet treffen. Daar zal geen een on-
 geluk zyn dat u kan beschadigen; al moest
 de gehele wereld vergaan / zo zult gy noch-
 tans bestaan. Godt zal u redden voor den
 strik des Jagers, en van de schadelyke Pestil-
 entie, dat gy niet verschrikt word voor het
 grouwen des nachts, voor de pylen die des
 daags vliegen, voor de Pestilentie die in het
 duister sluipt, voor de ziekte die in de mid-
 dag verderft; u zal geen quaad ontmoeten,
 en geen plaag zal zich tot uwe hutte genaken.
 Ps. 91. vs. 3, 5, 6. enz. Draagt gy hoe
 dat geschieden kan / dat Godt u van alle
 broeffenissen zo genadig bezijdt / en u daar
 in zeker en onbeschadigt bewaart / en be-
 schermt; dan is het antwoord daar: zyne
 bet-

heilige Engelen behoeden u booz alle quaad.
 Want hy heeft zyne Engelen bevolen van u,
 dat zy u behoeden op alle uwe wegen, dat
 zy u op de handen dragen, dat gy uwen voet
 niet aan eenen steen stoot. Ps. 91. vs. 11,
 12. **O**f een mensch nu zo een Bescherm-
 engel by zich heeft / en Godt de zelve tot eens
 menschen bescherming geordonneert heeft /
 daar van is veel vragens en disputen: ik
 houde het daar booz / terwyl de Duibelen
 met hopen ons verderf zoeken / en 'er zich
 niet een alleen by ieder mensch laat binden /
 om hem te bederven / dat ook meer als ee-
 nen goeden Engel / of geest / wederom te-
 gens de menigbuldige aanballen des Dui-
 bels / zich ook by een ieder broom mensch
 tot zyn bescherming laten binden. Om Elisa
 en zynen knecht was een geheel vurig heit
 der zelve, om deze twee te beschermen. 2
 Kon. 6. vs. 17. **Z**yn 'er dan vele Duibelen /
 daar zyn noch veel meer Engelen; deze / ter-
 wyl zy tot des menschen dienst geschapen zyn,
 legeren zich om de gene die den Heere vre-
 zen. Ps. 34. vs. 8. **D**at weet de Duivel
 zelver heel wel / anders had hy het den Het-
 land in zyn verzoeking niet voorgehouden.
 Hagar had haar Engel die haar den born-
 put aanwees / daar zy water uit scheppen /
 en den dorst van haar kind lesschen kon;
 ook had Petrus zynen Engel / die hem uit
 de gevangenis voerde; en Elias den zynen /
 die hem in de woestijne spijs en drank bragt.
 Behommert u dan niet gy gelobigen in u-
 wen nood / Godt zal u wel troosten; zyne
 heilige dienaars zyn uw Bescherm-engelen
 booz

voor alle quaad/tegen uwre vijanden zyn zy uwre beschermers / en in den dood uw postwagen / die u by Lazarus in Abrahams schoot brengt.

12. Zoude Godt zyne heiligen verlaten / en zyne voorzorg op zyne gelobigen niet werpen? waarlijk dat zal hy niet doen. Zyn voorzorg laat hy u niet onthzeken: zorgt hy voor het Bee / waarom zou hy voor de mensch geen zorg dragen? zorgt hy voor de godlozen / dan zal hy de rechtvaerdigen niet verlaten; die zich zyns vijands aanneemt / wat zoude die niet voor zyn vriend doen? die Vader genoemd word / zal zich van zyn kind niet kunnen affkeren. Hier is troest voor de benaauwde / en olie voor de verwonde. De Heer is haar toeverlaat, en de Hoogste haar toevlucht. Wie is ooit te schande geworden, die op hem gehoopt heeft? Wy zijn kleingelobige / als ons een klein ongeluk overkomt / dan menen wy dat wy van Godt verlaten zyn; maar ver gemist / het geschied tot ons beste. Als wy zomtijds geen eene vijand hadden / zo zouden wy ons om een vriend ook weinig bekommeren; daarom als gy in nood / armoede / krankheit / elend / verlatenheit / gebangenis / en een spot der menschen zyt / laat dat u niet affschrikken / evenwel bent gy een vriend en kind Gods. Hoe heerlijk oordeelde Godt van Job / en evenwel wierd hy onder den hamer des huices gelegd; beproeft Godt u / dan houd de proef uit; verzoekt u de Heer / zo wijkt niet / maar weest standvastig in al uw lyden.

13. Die in nood is / moet om hulp roepen; die zwijgt / na den zelven ziet men niet om.

om. Benaauwde zielen! verlangt dan maak na Gods hulp / en roept tot hem om verlossing. Gelyk het Hart schreeuwde na het versche water / laat uwe ziele also tot Godt roepen / laat uwe ziel dorsten na Godt / na den lebendigen Godt. Toen Israel riep / wierd het verhoort; toen Moyses zuchtte / verleende hy hem zyne bede. Jesus gebiedt ons te bidden / op dat wy verkrijgen wat ons ontbreekt. Waarlyk, waarlyk, ik zegge u, wat gy op der aarde bidden zult van mynen Vader in den Hemel, dat zal hy u geven; bid, zo zult gy ontfangen, zoekt, zo zult gy vinden, klopt aan, zo zal u opgedaan worden. Want die bid, die ontfangt, die zoekt, die vind, die aanklopt, word opgedaan. Hy begere myner, zo wil ik hem uithelpen. Pf. 91. vs. 14. **Ik verzoek u hier / na Gods eige nodiging / waarom wilt gy den Heere niet zoeken? zyne handen zyn bereid u te redden en te helpen / zyne voeten u te geleiden / zyne oogen op u te zien / zyne ooren uwe zuchten te horen / en zyn hert zich over u te ontfermen.**

14. Gy zegt ik durf niet onderstaan den Heer aan te spreken en aan te roepen; ei! waarom niet? zyt gy malkander onbekent? kent hy u niet? die vreemt is durft zomtyds een ander om geen bystand aanspreken / maat vrienden doen het geern. Gy kent immers Godt als uwen Vader / Verlosser en Zaligmaker / zyn woord is u niet verborgen; gy zyt zyn kind / hy uw Vader die u zeer bemint. Wat kind eischt van zyn Ouders niet het geen waar aan hy gebrek heeft? eischt gy

Gy dan ook van Godt / en hy zal het u al-
 leen daarom geben dat gy hem kent. Hy
 kent myn naam, daarom wil ik hem beschut-
 ten. Ps. 91. vs. 14. Hier is Gods bereid-
 willigheit / laat de mensch hem maar zoe-
 ken / en verlangen na zyne genade. Lacht
 gy gelobige over al uwe vijanden; wat wil
 u de zonde / Duivel / dood / en quade men-
 schen doen? Godt is onze beschutter en be-
 schermer / hy zal ons in den dood bewaren /
 dat 'er van ons gebeente geen een verloren
 gaat / hy zal ons verlossen van al onze zon-
 den / en heeft het al gedaan / als wy in het
 geloof aannemen het bloed Jesu Christi /
 zyns lieben Zoons. De Duivel zal moeten
 wijken / zyne pijlen zyn al stomp gemaakt /
 de Hel is overwonen / in al de hitte der
 aanvechtingen worden wy bedekt met Gods
 genade-bleugelen; daar is onze toeverlaat /
 wat willen ons de menschen doen? dat stof
 kan licht verdoeven worden / als Godt zy-
 nen wind maar eens daar over laat waajen.
 Hoopt op den Heere eeuwiglyk / hy is een-
 wig uw beschutter. Ik heb vooz het laatste
 noch eenen troost vooz ons alle; als Godt
 ons wonderlyk op de wereld omgeboert heeft /
 zo zal hy ons eindelyk met vergenoegen ne-
 derzetten in het huis en de woning der eeu-
 wigge zaligheid. Wat vooz vergenoegen zul-
 len wy daar hebben. *Olim meminisse juvabit;*
 hier namaals zullen wy met vreugd daarom
 denken. Een ieder kan als dan roemen hoe
 genadig hy van Godt verlost is / op al zyne
 reizen te land en te water. Nu dan / laten
 wy hier arbeiden / dan rusten wy daar na;

laat ons op de wereld wenen / in den Hemel is onze eeuwige vreugde al bestelt: dat is een woord van vreugde / in de ooren der zaligen: Ei gy vrome en getrouwe knecht, gaat in tot uwes Heeren vreugde. Matth. 25. vs. 23.

P O R T A M U R A B I L L O .

Niets kan ons thans verfsagen,
Godt wil ons zelve dragen.

Den Vyand kome ons vry met zyne macht te voren;
Het zy ook wat het wil, verwoesten en verstoren.
Al wat maar schaden kan dat voege zich daar by;
Ja, dat 'er tegen ons en zwaard en oorlog zy.
Schoon Aarde, Zee en Lucht zich tegen ons verheffen,
Geen ydle vreze of schrik kan onze harten treffen;
Want Godt is onze Burcht, en schut en toeverlaat,
Dies komt des Vyands macht en zyne trotsch te laat:
Godt weet zyn Israël zo vaderlyk te leiden,
Wanneer het zelve zich bevind aan alle zyden
Door 's Vyands macht benard. Als Pharao 't verschrikt,
Zo word hy in den vloed des roden Meirs verstikt.
Godt laat de zynen steeds gansch onverschrokken treden

Op

Op Add'ren, Leeuw en Draak, hoe vol ver-
schrikk'lykheden.

Daarom, gelovigen, roept in uw' nood tot
Godt,

Zo red hy u daar uit, en schenkt u beter lot.

XXII. ZINNEBEELD.

Matth. 16. vs. 26.

Zo hy de gehele wereld won.

XXII.

Het schadelyk gewin.

1.

Wat zoekt de hele wereld meer als winst? Van profijt spreekt ieder een. Die de meeste winst doen kan / is de geschikste; om winsts wille onderneemt men alles / geen last zo zwaar / geen reis zo verdrietig / geen onderneming zo gevaarlijk / geen moeite zo afmattende / die om winst te doen niet gewillig met vzeugde aangenaamen word; noch borst / noch houde / noch verasgelegentheid / noch nabpheid / noch land / noch water word / om voordeel te doen / ontzian.

2. Harde gewin is het minste; het Hemelsche het beste. Wy hebben een byzondere schepping boven alle dieren; alle dieren zien met een gebogen hals de aarde aan / als of haar aangewezen was dat zij haar kost uit de aarde moeten zoeken / en het

Het schadelyk gewin.

Math. 16. v. 26.

Zo hy de gehele Waereld gewon

Het aardfche alleen tot hare verheuging zouden hebben: wy menschen hebben een gehele andere gestalte des ligchaams / de rechte ftatuur des menschen wijft ons regelrecht na den Hemel / dat wy daar onzen fchat moeten zoeken. Dit leert ons Jesus / als den allerbesten wegwijzer / en de weg der ware gelukzaligheid ook zelfs. Verzamelt uw fchatten in den Hemel, daar de mot en roeft ze niet opvreten, of de dieven na graven en ftelen kunnen. Matth. 6.

3. Zulks willen de tot hdelheid gezinde menschen niet horen / de ooren zyn berftopt zulks te vernemen / de oogen blind daar op te zien / de herten berftolt zulks te geloben. Wy zyn al te aardfch gezind / daarom slaan de begeertens / hert / ooren en oogen nederwaarts na de aarde / zy zoeken in de zelve de goude en zilbere sterren / met verachting van de geestelijke sterren aan den genadenhemel / van het ware geloof en liefde / en de andere sterren des inwendigen zielenhemels / des rijkf Gods / in onze herten. In de Griekfche spraak heeft de mensch zyn naam van het aanschouwen / en in de Latijnfche van de aarde; de laaste benoeming bemint de mensch meer als de eerste / daar van zyn alle begeertens en wenschingen een klaar getuigenis. Als de mensch zyn gelukzaligheid op de aarde maar hebben mag / ont de Hemelfche bekommert hy zich weinig: geeft hy Godt maar het tydelijke / het eeuwige mag hy maar voor zich zelfs behouden / zo denkt de godloze. Het aardfche valt ons veel beter in de oogen als het Hemelfche; hoe weert

weet een wereldgezinde zich aan de goederen der wereld een zeer verheugende sterren-hemel vooz te stellen. Heeft hy rijkdom en overvloed / dan heeft hy den Hemel vooz zyne oogen ; aan de Zon is Goud / aan de Maan Zilber / aan de Morgen- en Abondster Diamanten / het oberige Gesternte zyn Robijnen / Carbonkiels / Zaphieren / Smaragden / hy werkt het tapyt des Hemels van Paerlen / Zijde en Fluweel. Of hy na de opstandinge eeuwige en altijd zal glinsteren als de sterren / daar is hy weinig ontbekommert / maar wel dat hy zyne kassen in de wereld van de voorgenoemde schatten vol glinsterende en helderschijnende mag hebben. De dwaze menschen verkiezen het tydelijke vooz het eeuwige / en zy verzinken zich daar zo in / dat zy ook met lijf en ziel in den diepen afgrond der Helle neder moeten vallen. Zy hebben de gewoonte der Zonnebloemen / haar aangezigt keren zy Hemelwaarts / maar laten de wortel in de aarde zitten / en kunnen zich in de zelbe niet zat zuigen / tot dat zy wederom tot aarde worden.

4. Al te veel van het aardfche is verderfelijk. Die Westaalsche en Heidensche Konne verriet aan de vanden de Burgt der Romeinen / of het Capitolium in Rome / met dat beding / dat zy van haar ontfangen zoude dat zy aan hare armen droegen ; (zy verstonc de goude armbanden) en deze wierpen alle hare schilden / die zy aan zich hadden / op haar / waar vooz zy van de swaarte des ijzers eindelyk dood gedrukt wierd. De aardfche

sche gemoederen / van de ijdelgezinde werelds-
 kinderen / menen van de wereld een groten
 schat te verkrijgen / maar zy verkrijgen een
 hondert-pondige last van het boze werelds
 bedrijf / waar dooz zy tot den eeuwigen dood ge-
 bracht worden. Die is dwaas van zinnen /
 die zo een schat verlangt te hebben / die hem
 in eeuwige armoede stelt ; als gy een gehele
 berg van zilber / goud en edelgesteente by-
 een gedragen had / en moest naderhand op u
 geworpen / herstikt / en daar onder gedrukt
 worden / wat zou het u helpen ? als uwe ziel
 eeuwig / met al het onbetamelijk gezocht
 vergenoegen dezer tyd bezwaart word / zou
 het u eenig voordeel doen ? ik houde het daar
 vooz / als u een Rozenbos wierd aangebo-
 den / met dat beding / dat gy vooz ieder Roos
 uwen rug eenige minuten lang met Door-
 nen zoud laten geesselen / daar zoude u geen
 van allen zo schoon en lieflijk zyn / die gy
 met verscheuring van uwen rug zo duur
 zoud kopen. Veel weiniger zoud gy inwilli-
 gen dat gy vooz ieder Roos een gloeiende
 kool in uw hand zoud nemen / en de zelve /
 om uw blees te verbranden / daar in houden.
 Wilt gy dat niet doen ? dan geloof ik ook
 dat gy nooit zo dwaas van zinnen kunt zyn /
 dat gy om de vergankelijkheid van een bloem /
 de eeuwigdurende pijn der Helle zoud willen
 kopen.

5. Wat hielp het den mensch, zo hy de ge-
 hele wereld won ? het is verwonderings waer-
 dig dat de wereld van de menschen vooz zo
 heerlijk gehouden word. Die haar gedaan-
 te aanziet / kan aanstonds merken wat ze

is ;

is; zy is een ronde kloot / dat hebben de geene / die de gedaante van de wereld uitgeborst hebben / ontwijffelbaar daar aan gemerkt; als men het nergens anders uit kon waarnemen / dan zou men het uit de verduistering der Maan kunnen afsnemen. Heeft den Schepper der wereld de zelfe zo geformeert / dat men haar volkomenheid daar uit kon zien? *omne rotundum*, zegt men / *est perfectum*; al wat rond is, is volkomen. Ik laat in zekere bepaling deze stokregel in zyn waarde / maar kan uit de zelfe nooit dat gebolg zien / dat de wereld / om zyn rondheits halve / hare goederen een bestendige volkomenheid roek kan eigenen; veel eer neem ik dat daar uit / dat ik zeg dat men uit de rondigheid der wereld zoude kunnen besluiten dat zy een grote onbestendigheid onderworpen is. Wat rond is / heeft geen voeten / de Zon en Maan zyn de grootste Hemels-lichten / en hebben alle / beneffens het overige Gesternte / ronde gedaantens / om den aardbodem te verlichten / maar duren ebenwel niet langer als het grote rond des aardbodems / het moet al te zamen vergaan. Hemel en aarde zullen vergaan, zegt den Heiland. En zyn uiterhoren rusttuig zegt: Het wezen dezer wereld vergaat. Wat deze van het gehele aantonen / bint de Koninklijke Zede-leeraar daar in wat onder de Zon is: Ik zag alles wat dat 'er was onder de Zonne, en ziet, alles is ydel. Eccl. 1, vs. 1. Van waar komt dat? het verwondert my dat gy zulks vraagt: het is alles rond en onbestendig / en daarom ook vergankelijk; kan men op een kogel staan?

staan? en wie wil ook op een ronde kloof
 bouwen? en gelijk niemand daar op bouwen
 kan / zo kan het ook niemand op zyn hooft
 dragen. Och hoe ijdel is de wereld met al
 haar geld en goet! die zich op alle beide ver-
 laat / word daar van ook lelijk bedrogen.
 Het is niet onbillijk gedaan van de Geleer-
 den / dat zy de wereld by een Ei hebben ver-
 geleken; hoe haast is dat in stukken? een
 weinig hart het aan te rassen kan het te niet
 maken. De weltskiende bloemen zyn ge-
 meenlijk van een gedaante / of hellen ten
 minste daar heen; maar wat is een bloem?
 het is wel waar dat Salomon in al zyne
 heerlijkheid zo niet bekleet is geweest / als
 een der zelven; maar een ruwe wind kan
 ze zo tentet maken / dat men niet weet waar
 zy geweest is. Het geluk word van een ie-
 der gewensht; vooz haar altaar knielt byna
 ieder een: maar het geluk heeft zyne nuk-
 ken / die van daag geluk heeft / rijk is / en
 in eeren zit / die kan morgen niets hebben;
 Cresus klimt uit al zyn goed op den houd-
 hoop; en Sesostris gaat als een gebangene
 by den wagen des oberwinnaars / en ziet
 na het omlopen der raderen / de onbestendig-
 heid van het geluk overdenkende. Johannes
 heeft de gemeente Christi wel vermaant van
 de werelds-liefde af te staan. 1 Joh. 2. vs.
 15, 17. Hebt niet lief de wereld, nog wat
 in de wereld is, want de wereld vergaat met
 al haar lust. De wereld legt in het erge /
 gelijk als een kogel in den drezk en builig-
 heid / de geen / die 'er opstaat / zal omflaan
 en in den drezk vallen: die de wereldsche goe-
 deren

deren aan de Hemelsche goederen gelijk acht /
 ziet de zelbe met valsche oogen aan. Wy
 zien de Planeet Mercurius eben zo groot
 aan als de anderen / en hy is eventwel de
 alderkleinste van alle / maar hy komt ons
 zo groot voor / om dat hy ons het naaste
 voor oogen staat ; als de wereld met hare
 goederen wat wijder van ons afftont / zou-
 den wy zulke gedachten daar niet van heb-
 ben als wy nu hebben.

6 Wat hielp het den mensch , zo hy de
 gehele wereld won. De grootste bedriegers
 hebben den meesten toeval. Ik zie dat de
 meeste menschen zich van de wereld laten
 verleiden / daar zy doch van de zelbe niet
 als spot en schande in het laast te wag-
 ten hebben. O gy trouwloze wereld ! uw
 muren zyn overhangende oud / en met qua-
 de kalk gebout ; uw alderlekkerste beetjens
 zyn met zant / als zynde uw beste zuiker en
 specerij bestrooit / uw marcipain is brood van
 asch / en den besten drank die gy in vergul-
 de schalen laat voorzetten / is Adderen-gift
 en Draken-gal. O menschen ik bid u ziet
 de wereld aan gelijk zy is / zy is een moor-
 denaars-kuil / een heil vol rovers / een stal
 vol morsige Verkens / een kuil vol Slang-
 en Basiliskken. De wereld is zo vol
 boosheid / als de lucht vol kleene stofjens /
 zy belooft heel / maar geeft niets / zy be-
 looft sijn goud / maar geeft u vals goud.
 Wat is tydelijken rijkdom ? een stof ; wat
 tydelijke eer ? een schaduw ; wat tydelijke
 vreugt ? een zoet vergift / een huis op de
 zand gebout. Deze Babelsche Hoer over-
 reikt

reikt een beker die uiterlijk bergult / maar van binnen met bergift opgebult is. Waar mede zal ik deze aarts-bedrageres vergelijken? op der aarde is haars gelijken niet; de doortrapste Spitsboeben zyn maar hinderen tegen deze oude Slange; alle Beursetuivers maar scholieren tegen deze arglistige meesters; alle welbedzogene wereld-vossen maar Schapen tegen dezen bedrager. De wereld weet haar kaarten zo te spelen / dat alle / die met haar aanleggen / beest worden. Dwaze mensch / waarom vertrouwt gy van noch op de zelve? Of gy kent de wereld, of gy kent ze niet; kent gy ze niet, waarom dient gy ze dan? kent gy ze, waarom volgt gy haar? was dat niet dwaas gedaan, als een dief zyn eige strop draaide, daar hy aan opgehangen zoude worden? en als de moordenaar het zwaard wette, waar mede hem den hals zou afgeslagen worden? maar gy doet noch dwazer als gy de wereld dient, die gy kent. *Guevarra Corol. Princip.*

Lib. 3. Cap. 29.

7. Zo iemant de gehele wereld won? de wereldsche goederen zyn de angels des Duivels om de zielen te vangen. Hy legt de verblinde menschen het ijdele booz; hiet hen alle rijken en heerlijkheden der wereld aan; zet alderhande wellust en vermaak des bleeves op het spel / beneffens rijkdom / eer / geld en goed / en daar door overwint hy het gewisse der menschen / haar gemoet / hert / ziel en zaligheid. Wat zoekt den mensch ook meer? het is hem een vreugt de goederen der wereld te ontfangen; als hy aan de tafel

aller ijdelheid zit / dan meent hy dat hy recht
 wel gespist word / maar wat verneemt hy
 in 't leste? de ijdelheden dezer wereld dragen
 honing in de mond / en / gelijk de Schor-
 pfoenen / vergift in de staart. De strikken
 dezer wereld hebben een zekere hardigheid /
 en valsche lieflijkheid / een zekere smert / en
 een onzekere lust / een zware moeite / en vrees-
 achtige rust / een wezen vol van jammer /
 ledige en vergeeffsche hoop der zaligheid.
 Wee u gy die hier licht! want gy zult we-
 nen en huilen. Luc. 6. vs. 25. Met de ho-
 ning-spijze dezer wereld komt het op het leest
 op diergelijke bitterheid uit / gelijk Godt
 zegt hy Amos 8. vs. 9. enz. Ik wil de Zon
 op den middag laten ondergaan, en het land
 by lichten dag laten duister worden. Ik wil
 uwe Vierdagen in treuren, en alle uwe lie-
 deren in wee-klagten veranderen: ik wil o-
 ver alle lendenen den zak brengen, en alle
 hoofden kaal maken, en wil hen een treu-
 ren beschikken, gelyk men over eenen ee-
 nigen Zoon heeft, en zy zullen een jammer-
 lyk einde nemen. De vyanden des Heeren,
 al zyn zy schoon als een kostelyke lands-
 douwe, zo zullen zy doch vergaan, gelyk
 den rook vergaat. Pl. 37, vs. 20. **W**at
 een grote godloosheid en wrevel is dit / dat
 een lieftvaardige doorbrenger de ziel / die
 Christus met zyn heilig bloed zo dierbaar
 verlost heeft / om een oogenblikkelijke ver-
 heuging en lust / aan zyn ergsten vijand den
 Duivel verkoopt en overlevert in eenwig-
 heid.

8. Als iemant de gehele wereld won? wat
 meent

meent gy / die in bleefschelijke lusten verzo-
pen zyt / zullen uwē schandelijke lusten u
een treffelijk vergenoegen geben? meent gy /
als gy u als het Bee daar aan overgegeven
hebt / dat gy uw hertens vergenoegen daar
aan hunt hebben? ik zie de hedendaagsche
wereld in deze snode modderpoel ten ee-
nemaal verzoepen. Wie zyn driften verge-
noegen kan / meent dat hy iets groots ge-
wonnen heeft / maar *ô putredo! ô monstrum
vita, & mortis profunditas;* maar *ô* verrottin-
ge! *ô* monster des levens, en diepte des
doods! de ziel vint aldaar den afgrond / en
het ligchaam het verderf. Sommige Spin-
nen steken zo / dat de mensch dooz zulk een
giftigen steek verwont / zich dood moet lag-
chen; is dit niet een ontwerp van een mensch
die tot de geellheid genegen is? bleefschelijke
wellust en Goddelijke liefde lust kunnen zich
niet te zamen schikken: wat meent gy licht-
baerdig mensch doch dooz uw geellheid te be-
sagen? het is een spel dat u het verderf tot
een winst brengt / en daar niet als snode za-
ken voorgezet worden; een paar aanlokken-
de oogen / een paar kussen / een schandelijke
berontreiniging des ligchaams en der ziele
vint gy daar; maar is dat de moeite waard /
dat gy lijf en ziel / Godt en den Hemel daat
tegen waagt? de eentwige vreugde voor de
opdelijke verdobbelt? tegen een haast ver-
dwijnende lust een onophoudelijk lyden ver-
wiffelt? ik zie niet het geringste dat de lust
des bleefsches geben kan / om ons te verge-
noegen: is haar kost zoet / vergift is ook
zoet; is zy schoon / menige Slang is ook
niet

niet leeft / en ebentwel verderffelijt; een als
 zilber blinkent bel / is dikwils een delzel
 van melaatsheid. Men heeft waargenomen
 dat zonnige Volkeren zich aan gloeiende ho-
 len zo verheugt hebben / dat zy de zelve in
 de handen genomen / en in haar boezem ge-
 worpen hebben / maar tot haar eige grootste
 schade den brand hebben vernomen. De geile
 lust sleeht niet alleen een tydelijk / maar een
 eeuwig vuur aan / in het gewisse der dwaas-
 gezinde menschen. Die bemint de aanste-
 king die den dood veroorzaakt? de lustziel-
 te is waarlijk een pest / en noch dodelijker
 als de zelve; haar vergift grijpt het lijf en
 leven / geluk en eer / ziel en zaligheid aan /
 zy schaad ons aan goed / bloed / moed / eer
 zaligheid. Aan het goed / zy maakt gaten
 in alle buidels / en verduyst al den Goddelij-
 ken zegen. Een hoer brengt iemant om zyn
 brood. Spreuk. 6. vs. 26. Die zich met hoe-
 ren geneert, die word zyn goed kwyt. Cap.
 29. vs. 3. Daarom hangt u niet aan de hoe-
 ren, dat gy niet om het uwe komt. Zyr. 9.
 vs. 6. Den moed / zy maken den mensch
 verwijft / beroven zyn verstand en kennisse;
 in het rijk der wellust woont noch weten-
 schap / noch deugd. Aan het bloed / de on-
 huisheid is een moeder van sichts / melaats-
 heid / en andere aanstekende ziekten. Die
 zich aan de hoeren hangen, krygen motten
 tot loon, en verdorren, andere tot een exem-
 pel. Zyr. 9. vs. 5. Heeft men in Doortoe-
 gen een kuzd / dat men Beengroot noemt /
 daarom dat het de sterkste knoken zo week
 als Wasch kan maken; zo zeggen wy dat
 de

de snode lust des vleesches ebeneens merg en been verteert en bederft. Hoe menig een heeft zyn eer door hoere-liefde verloren! wat booz ongeluk / smaats / schande / jammer en verderf heeft de zelbe niet te weeg gebracht? landen en steden zyn daar door herwoest en te grond gegaan; zy heeft de rijkste in armoede / de ge-eerdste in schande / die boden andere in heerlijkheid waren in Beuls handen gebracht / en in plaats van een heerlijke / een Ezels begraaffenis veroorzaakt. En hoe veel zielen zyn niet door hoerery in het eeuwig verderf gezonden? geen Wöder blaast zo vergiftig / geen Dzaak spulst zo veel doo de ijk vergift van zich / als dit laster: het wederstaat alle plichten des Christendoms / om dat het de liefde tegen Godt en de menschen uitboost / en daar tegen een geil en onkuis buur der hoere-liefde laat aansteken. Een lichtbaerdige veracht den Hemel / geloost aan geen Hel / en denkt niet aan de onsterffelijkheid der zielen; verhalven valt 'er zulk een oordeel: Dat zult gy weten, dat geen hoereerder, noch onreine, erffenis heeft aan het ryk van Christus en Godt. Ephe. 5. vs. 5. Heet dat niet gewonnen / als men om een tydelyk oogenblik de eeuwige zaligheid verliest?

9. Of iemant de gehele wereld won? gy Bierigaarts overdenkt by u zelven uwaas doornemen. Wat booz zorg / wat booz moete / wat booz gebaar neemt gy niet op u om de snode rijkdom byeen te vergaderen? hoe word in de verkrigginge van dien / Godt / zyn woord / geloof / liefde / trouw en oprechtigheit

heid niet ter zjden gezet? ziel en zaligheid
 word zelver niet in acht genomen. Die ryk
 willen worden vallen in verzoekingē, en strik-
 ken, en vele dwaze en schandelyke lusten,
 en verzinken den mensch in het verderf en
 verdoemenisse. Gierigheid is een wortel van
 alle kwaad. Maar wat is het op Gierig-
 aarts dat op verzamelt? is het niet een
 lichte stof / die zonder heel moeite wegstuift?
 hoe dikwils heeft de rijkdom den bezitter ver-
 laten / eer zy van hem verlaten is geweest.
 Cresus had geld genoeg byeen vergadert /
 maar het hulp hem niet toen hy op den
 houdhoop zat. Rijkdom is een bal des ge-
 luks / een zaak die heden in ons geweld / en
 morgen daar weer uit is; en hoe dikwils
 vergadert iemand / en weet niet wie het er-
 ven zal. Nabal heeft zyn erfgoed / of ten
 minste een groot gedeelte daar van moeten
 laten aan de gene die hy by zyn leven het
 minste daar van niet gunde. Het is een
 grote dwaasheid als ryke Gierigaarts het
 goed zo neerstig byeen verzamelen en te sa-
 men schrapen / en ebenwel niet weten booz
 wie / want men kan ze met de Raven ver-
 gelyken / welke hare spyze vergaderen / ste-
 len en verbergen / en weten niet booz wie /
 zomtyds byeten het de Handen / of Ratten /
 of wel andere Vogels op. Het is verschrik-
 kelyk / als men overweegt met wat moeite
 en kommer de rijkdom gezocht en bewaart
 word; ik wil zulks met de woorden van een
 geestryk Leeraar aantonen. „ De Duivel
 „ maakt het met de Gierigaarts eben als
 „ de Spanjaarts met de zwarte Perel-vis-
 „ sers

3, fers in nleuw Andalusia; hy dyft de lui-
 3, den aan tot glerigheid / en tot de begeer-
 3, te van vele goederen / om de zelve aan zich te
 3, biffen en aan zich te trekken / met wat
 3, fchadelijke angels het ook mag zyn / eben als
 3, de Spanjaarden de Swarten tot het Perel-
 3, biffen dwingen / daar gaat het zonder ge-
 3, weld niet toe. Die Swarten zyn der kwa-
 3, lijkheden aan; de glerige noch erger: die zyn
 3, zwart gebrant van de Zon / deze hebben
 3, brandmerken in haar gewiffe; die worden
 3, dikwils erbarmelijch geflagen / en gruwelij-
 3, ker wyze gehandelt / deze staat de Zatan in-
 3, nerlijch met onrustige gedachten / met vrees
 3, als zy gebaar zien / met ongedult als haar
 3, aanslagen geen voortgang hebben / met zorg
 3, en kommer / met flapeloze nachten / met
 3, jammer en hertenleed / als het niet na haar
 3, zin en wensch gaat; die hebben fchrikkelijke
 3, moeite / en deze fchrikkelijke onrust / ver-
 3, zamelen en weten niet wie het kuygen zal;
 3, die hebben een flegten loon / namentlijch een
 3, dronk Wyn en een pyp Tabak / deze bren-
 3, gen ook niet meer als een gebulde mond /
 3, en dat noch qualijk daar af; die moeten
 3, de met grote moeite geviffe Deerten aan
 3, een ander overlaten / en deze haar niet on-
 3, recht byeen geraapt goed. Men zal zien
 3, dat zulke wyzen / die zich zelve dunken
 3, wys te zyn / ebenwel fterben / en zo wel
 3, als de dwaazen en gekken omkomen / en
 3, moeten haar goed aan andere laten. Een
 3, Gierigaart word een moordenaar van zyn
 3, eige zelve en van zyn lyp / termyl hy aan
 3, zyn vleesch tot onderhoud geen eer aan-

„ doet. Col. 2. vs. 23. Hy word ook een
 „ moordenaar van zyn arme mede-Christe-
 „ nen / terwyl hy niet helpt en vordert in
 „ zyne lichaams nood-druftigheden / niet
 „ spst / drenkt / bloed / noch eenige andere
 „ bystand doet / gelyk hy / als een huishou-
 „ der ober veel gestelt / schuldig is en moest
 „ doen. Ja hy word zelfs aan zyn ziel een
 „ moordenaar / als die het ryk Gods niet
 „ erben / noch hier namaals eeuwig booz
 „ Godt leuen kan. ” Wie kan een zulk le-
 ven van een ryke booz gelukzalig achten ?
 is het niet een jammer / ja een leven vol
 moeite / arbeid / onrust / zorg en bekomme-
 ring ? een ryke berderft meer als hy wint ;
 hy al zyn rykdom is hy armzalig : de ry-
 ken moeten ontberen en honger lyden. Ps. 34.
 De wereld ziet wel de gene / die alles by-
 een schrapen / aan als gelukzaligen / daar
 zy het doch niet zyn. De gene / zegt Gue-
 varra, die het eene huis aan het andere / den
 eene akker aan de andere / de een Hofstede na de
 andere koopt / en den eenen Hof aan den an-
 deren hangt / geeft een Patrys weg booz een
 Huismus / hy gewint het tydelijke / en ver-
 lieft het eeuwige Hemelsche / wint veel geld /
 en verliest zyn ziel en gewisse. Zy zien en
 betrachten wat zy winnen / maar zy ober-
 wegen niet wat zy verliezen / zy worden in
 deze wereld geloont / zonder hoop van eenig
 vergenoegen / want zy kunnen het oordeel
 niet ontgaan : Wee u gy ryken, want gy
 hebt uwen troost weg. Luc. 6. vs. 24. Et zy
 wint de wereld gy ryken / beneffens al haar
 goederen / maar lyd schade aan ulwe zielen ;
 het

het is een flegte ruiling / en het gewin is schade en eeuwige verwerping.

10. Of iemand de gehele wereld won? de eerzuchtigen zoeken haar deel hier op de wereld zo wel te vergeefs als de gierigen en wellustigen / en ontfangen ook haar loon met ach en wee. Hare gedachten zyn opgezwollen / hoge oogen en trotze zinnen bind men by haar. Zeker Keizer wilde altyd al verder / *plus ultra*; Alexander de Grote kon zyn eer- en regeerzucht niet ver zadigen / booz al eer hy de gehele wereld onder zich hadde / en hy was noch niet vergenoegt als hy dat dede. *Uni Juveni non sufficit orbis*, de wereld was noch niet genoeg voor eenen Jongeling. Nebucadnezar meende dat hy geen Monarch was / booz dat hy Goddelijke eer verkregen had: het grote Babel bouwde hy tot zyn eer / heerlijkheid en macht. Wat zyn de Piramiden van Egypten anders als tekenen van eerzucht en macht der Egyptische koningen? Haman wilde altyd groter zyn / hy zocht aan het hof de grootste eer naast den Koning. Maar wat zoekt gy eer- en prachtzuchtige? een glans die de wind doet verdwynen; wat is 'er vergankelyker als uwe hoogste gelukzaligheid? waar is Alexanders pracht en majesteit? waar de heerlijkheid van Cesar? waar de zegepraalen van Augustus? men weet naauwelyks de gedachtenis daar van / met hare asch is alles booz de wind der ijdelheid weg gestoven; den tyd en roeft vreten alle Triumphbogen en heerlyke Piramiden op. Ik zwoeghe dat de grootste eer met de grootste schande by vele

is verwisselt; de galg van Haman is daar
 een duidelyk voorbeeld van: het grote Ba-
 bel is al lang tot een steenhoop geworden;
 niets is zo vergankelyk en vluchtig als hoog-
 heid en wereldsche pracht. De Duurpilen/
 als zy op het hoogst geblogen zyn / verliezen
 haar schynzel / en veranderen in rook. Het
 moeten herffenloze menschen zyn / die na zul-
 ke ijdele schatten tasten / en het wezentlyke
 achter aan stellen; die de ijdele eerzucht han-
 delt / bedriegt zich zelve / en verliest de ech-
 te en rechte eerekrone. De eer der wereld
 is een schaduw / glorie en heerlijkheid. Na
 een geschildert brood zal geen mensch / of
 schoon hy noch zo hongerig is / grijpen; al-
 zo moet gy ook de schaduw niet volgen:
 geen mensch volgt de schaduw / of hy moet
 niet hy zinnen zyn. Die na een valsche kroon
 grijpt / en de rechte Koninklyke laat baren /
 gelyk na de dwaaze menschen. Dat moet
 een zeltzame en blinde eerzucht zyn / dat
 men tot geringe zaken groter lust draagt als
 tot de hoogste; en dat iemand die een groot
 geluk aangeboden word / met onverzadelyke
 begeerte na mest en dreck grijpt / en daar en
 tegen het gewenste land der lebendigen voor-
 niet acht. Zitten de eerzuchtigen niet in de
 grootste schande & zekerlyk: Abrahams schoot
 en het Daleis der eeuwige gelukzaligheid /
 is hy haar in een versmaadde / en pyn ver-
 oorzakende gevangenis verandert. Wan laat
 men niet recht aan de wereldsche gemoede-
 ren haar ijdelheid omer / laat zy zoeken wat
 ze willen / het zal haar naderhand genoeg ver-
 bzyeten. De winst is slecht / een pek-krans
 is

is voer haar / terwyl zy de ware eer en gelukzaligheid / die onberispelike zielen te verwachten staat / veracht en verworpen hebben. Haar opschik der ziele is zeer elendig en haar verdrietig geweest / daarom moeten zy eeuwig met smaad daar voer boete doen / offchoon zy / als het te laat is / met Ezau de bekeringe in tranen zoeken.

12. Laat de wereld het hare houden; die bedriegster hare valsche waren. Een ieder vergete wat voorby is, en strekke zich na het gene voor hem is, op dat hy bejagen mag het kleinood, dat hem voorbehoud de Hemelsche beroeping. Hoe lang wil de mensch lief hebben en pryzen dat hy in den dood moet haten / bezugten en beklagen? hoe lang wil men zich verheugen aan het gene dat in de laatste uure des doods niet troosten / maar wel plagen kan? o menschen! hoe lang wilt gy die boze verleidster der ziele / ik meen de wereld met al haar lusten / noch tot uyt tydelijk en eeuwig verderf lief hebben? hy die gene daar de wereld-liefde noch is / daar is de liefde des Vaders niet. Stoot de dienstmeid ten huyze uit; het is heel beter de verderffelijke als on verderffelijke lusten te verliezen / en roemelyker het hooft als de kroon te laten leggen; het is veel heilzamer dat wy een zoet vergift uitzaken / dan een heilzame artzeny. Laat ons de wereld afgestorben zyn / en Christus Jesus leven: wie bemint den Schepper niet meer dan het schepsel? zyn wy met Christus gestorven, zo laat ons ook met hem leven. Alle vreugd der wereld word eindelyk wormstekig. Job. 24.

VS. 10 **W**at wil de wereldling eindelijk voor
troost van de wereld hebben / als alles hier
na eens door het vuur zal vergaan zyn. **I**k
bermaan en betuig u met zuchten en tranen /
laat ons doch niet meer denken / dat / ter-
wyl wy den weg dezer wereld lopen / wy
Christus en de wereld te gelyk bezitten kun-
nen. **W**at zo kort en vergankelijk is tred
af / en wat eeuwig is tred weer in de plaats ;
en terwyl wy voorheen dagelyks de krachten
des ligchaams afsterben / zo laat ons be-
denken dat wy ook in andere dingen dezes
levens geen eeuwigheid bezitten / op dat wy
eeuwig mogen blyven. **D**e ziel is veel te
duur gekogt / dat ze in de **H**el niet moet bly-
ven leggen. **H**eer als ik u maar heb , dan
vraag ik niet na Hemel en aarde , en offchoon
myn lyf en ziel versmacht , zo zyt gy doch
altyd , ô Godt , myns hertens troost en myn
deel.

H U I C N I M I U M V I T I O .

Op tyd'lyke overvloeden ziet
Men volgen smerten en verdriet.

Zyt toch zo dwaas niet meer , ô Mensch !
van aan te kleven
Het geen de Waereld u wil van haar goed'-
ren geven :
Zy oopend haren schat , en toont haar heer-
lykheid ,
Zo dat zy Lyf en Ziel door dezen glans ver-
leid.
Hoe williger zy ons haar schoonheid komt
ontdekken ; En

En hoe ze ons meerder tracht tot lusten op
 te wekken;
 Hoe vriendelyker zy ons aan haar Tafel zet,
 Hoe scherper zy het Zwaard, om ons te do-
 den, wet.
 Geef, Waereld, uwen schat aan dien hem
 wil genieten;
 Daar volgt op uwe gunst maar bitt're ziels-
 verdrieten:
 Wat wint men, als men u van ganscher her-
 ten eerd?
 Niet anders dan het geen en Ziel en Lyf ver-
 teerd:
 Heer! als ik u maar heb, heb ik genoeg: 't
 voorspellen
 Van uwe goedheid, kan myn ziel te vreden
 stellen:
 Gy zyt myn grootste schat, myn eer, myn
 lust, myn zin,
 Wat buiten u is, is my een vervloekt gewin.

XXIII. ZINNEBEELD.

Jer. 31. vs. 3.

Ik hebbe u tot my getrokken uit enkel
goedertierenheid.

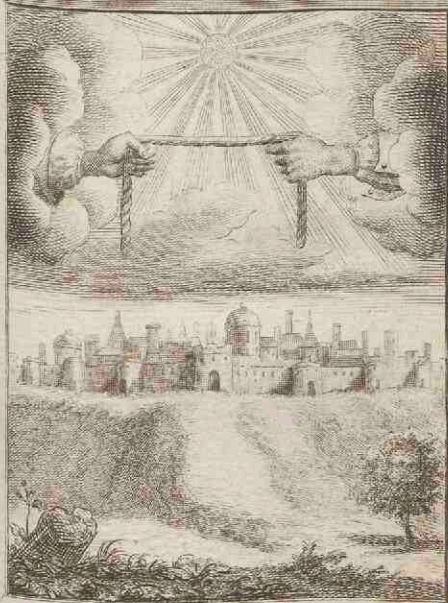
XXIII.

De Goddelyke liefde-trekking.

I.

Al wat beminnens waardig is / pleegt
een verstandige lief en waard te hou-
den / offchoon het ook zyn eige niet is. Ons
oog bemint een schone bloeme / offchoon het
dezelve van verre maar kan zien. Hoe hoog
acht men een Peerl niet / of een ander schoon
Juwel / offchoon men geen deel daar aan
heeft? een fraate Schilderij verwekt / door de
daar in leggende kunst / grote liefde / niet alleen
aan de bzeemde / maar ook aan den kunst-
naar zelver. Een werkmeeester verheugt zich
over zyn werk. Een Hobenier heeft geen ge-
ringer ooggenlust aan zynen schonen riet bloe-
men beplanten hof / dan een bzeemdeling.
Een Vogel verheugen zyne schone en bonte
veren; een Hond zyn kostelyk vel; een wel-
geschapene Maagd haar vriendelykheid; en
een

De Goddelyke liefde trekking.

Jer. 31. v. 3.

*Ik hebbe u tot my getrokken
wyt enkel goedertierenheid.*

ten verstandig Man zyn schranderheid / al-
 tyd gunst / aanzien en eer. Wat kan schoon-
 der zyn als de mensch ! hy is het edelste scep-
 sel / een wonderwerk van Godt / en een
 kort begrip veler dingen. Godt is zelver de
 werkmeeſter en ſchepper daar van geweest /
 maar hy heeft den mensch ook het laatste en
 heerlijkſte geſchapen ; de mensch was een
 beeld Gods en zynner eer. Godt ſchiep den
 mensch hem zelfs tot een beeld , tot een beeld
 Gods ſchiep hy hem. Gen. 1. vs. 27. 2. vs.
 7. En de Schepper had een welbehagen
 aan de heerlijkheid des menschen. De Zoon
 des Alderhoogſte vermaakte zich met dit
 Goddelijk werk. Ik ſpeelde op zynen aard-
 bodem, en myne lust is by de menschen kin-
 deren. Prov. 8. vs. 31. De heerlijkheid der
 geſchapene menschen was hoog te ſchat-
 ten ; de mensch was gerechtigt en heilig / hei-
 ligheid had hy in zyn wil / en gerechtigt-
 heid in zyne werken. Het eerſtgeſchape menschen
 verſtand was een Lamp / van Godt zelver
 aangestoken ; Godt had een grote genegen-
 heid tot dit vernuftig werk.

2. Zo lang de ſchoonheid by een ding blyft /
 zo heeft men met recht liefde daar voor / als
 die vergaan is / acht men het niet meer.
 Godt had de menschen lief terwyl zy zyn
 beeld droegen voor den val / toen waren zy
 niet ſchoonheid bekleed / maar de zonde maak-
 te haar haast daar na zeer onaanzienlijk ;
 Gods beeld verloren zy / en het beeld des
 Satans kwam in de plaats ; Gods vrien-
 ſchap zoude zich met recht in vijandschap
 verandert hebben. Geen Koning neemt een

Wotaal die met vergift en spinneweb opge-
 bult / en van buiten met dreck en builigheid
 bekleed is / in zyn handen / hy stoot hem lie-
 ver met voeten van zich af / als hy booz
 hem staat; wie was builder geworden als
 de eerste menschen / toen zy gezondigt had-
 den? het leven was verflonden / en de dood
 by haar ingekropen; zy waren verbeemt
 van de reinigheid / en niet ongelyk geworden
 aan dien / die met morsige builigheid beklad
 is; ziel en ligchaam was onrein. Een Be-
 delaar durft niet zyne verscheurde bodden
 niet by een groot Heer naderen / want zy zyn
 een gashuis van ongedierte; wat ongedier-
 te hutsbeste niet in het zondenkleed der af-
 geballe menschen! zy waren een afschrik
 booz Godt / de zonden hadden haar en Godt
 wyt van malkander gescheiden en verbeemt:
 het hert was geen heilige Tempel meer /
 den gruwel der verwoesting had het Heilig-
 dom al ingenomen. Adam en Eva bloden
 billijk booz Godt / en verbergden zich booz
 zyn aangezicht; een boos gewisse zoekt de
 holen en sluipwinkels / om zich te verber-
 gen booz den bloedwreker.

3. De liefde valt niet zelden op het gene
 dat niet liebens waardig is. Mozes neemt
 ook wel een Morin tot zyn vrouwe; een on-
 geraden kind heeft niet zelden de genegent-
 heid zyns Vaders. Vaderlyke liefde laat
 zich wel verbergen / maar niet wegnemen.
 Joseph sprak zyne broederen hard aan / of-
 schoon hy het van herten niet meende / al-
 hoewel de verlore Zoon 'er uitzag als de ge-
 ringste Bedelaar / zo ontmoette hem zyn
 Va-

Dader eventwel / en kuste hem. Adam was Gods aanschijn niet waardig / en wierd nochtans op het vriendelijste opgezocht en aangesproken: toen hy zich schaamde zyn eige zelve aan te zien / en voor Gods heilig aangezicht te treden / maakte de genadige Godt voor hem en zyn wof zelve schorten / waarmede zy hare schande en naaktheid bedekken konden. Godt zoekt uit loucer Daderlyke liefde en goedheid de gene op / die hy met zyne strenge gerechtigheid had kunnen verholgen; de genen die hy de verdoemensis had kunnen aanzeggen / de zelve verkondigde hy genade / leven en zaligheid. Hy had de geballene menschen na den Duivel / die zy gehoorzaamt / en welkers leugens zy opgevolgt hadden / verstoten en verdoeyben kunnen / maar hy verkondigt haar dat hy ze van het geweld des Duivels verlossen wilde. De verwoerende Duivel ontfing den bloek / en de verwoerde menschen den zegen.

4. Wy zyn Adams kinderen / en zondigen niet minder dan hy. De erfsonde hebben wy van hem / en wy maken daar hy zelve van onze overtredingen geen einde. Evenwel word de liefde Gods rykelyk over ons uitgegoten. Wat Godt beweegt om ons genadig te zyn / dat weet ik niet. Als de liefde een schoonheid / eenig nut / waardigheid des perzoons / of tegenliefde tot een hoerwoerp heeft / dan is haar moeite / zorg en verlangen niet kwalijk aangeleid. Heeft Godt wy ons ook diergelijks te hopen? in 't geheel niet; eventwel wil hy zyn genade en trouwe ons niet onwaardig achten: zyn blote gena-

530 Des Hemelschen Morgendauws
de en Iesde heeft hem enkel daar toe be-
wogen.

5. Ik heb u tot my getrokken uit enkele
goedertierentheid. Ik verwonder my / als
ik in de grote diepte der genade en barmher-
zigheid Gods neder zie; wie kan de zelve
doorgronden? ô Welk een diepte des ryk-
doms, beide der wysheid en der kennis Gods,
hoe heel onbegrypelyk zyn zyne oordelen,
en ondoorgrondelyk zyne wegen! wie heeft
hem te voren wat gegeven, dat het hem we-
der vergolden worde? van hem, in hem, en
door hem zyn alle dingen. Rom. 11. vs. 33-
enz. Wat is de wereld, zy legt altyd in het
boze. 1 Joh. 5. vs. 19. In de zelve is niet
als oogelust / vleeschelust / en hobaardig
leven. 1 Joh. 2. vs. 16. Wy zyn al te zamen
afgeweken, en ondengent: daar is niemand
die goed doet, ook niet een. Ps. 14. vs. 3.
Wy hebben altemaal gezondigt / en zyn wer-
kelyke zondaars / en onchere den roem / die
wy voor Godt hebben zonden. Rom. 13. vs.
3. Alles is besloten onder de zonden. Rom.
11. vs. 12. Van het hooft af tot de voetzole
is niets gezonds aan ons / maar niet als won-
den en striemen / die niet gezutvert / noch
berhonden / noch met olie verzacht zyn. De
wereld is een groten hoop menschen / die
Godt niet vrezen / vertrouwen / lief hebben /
loben noch danken; die alle creaturen mis-
bruiken / zyn naam lasteren / schenden en
smaden / zyn woord verachten; daar en bo-
den ongehoorzame / moordenaars / hoereers-
ders / dieben / schelmen / leugenaars / ach-
terklappers / verraders / vol ontrouw en al-
le

le boze stukken; in 't kort / overtreders van
 alle geboden / en in allen delen wederspan-
 nig / die zich aan Gods v'hand hangen / na-
 mentlijk den Duivel. Laat de wereld booz
 zich zelve zo boos zyn als ze wil / doch e-
 bentwel zoekt Godt de zelve / op dat hy aan
 haar zyne liefde en barmhertigheid mag me-
 dedelen. Alle des menschen wegen waren
 boos / en ebentwel genas hy haar. Hy heeft
 ons lief gehad, toen wy in zonden dood wa-
 ren. Ephes. 5. vs. 18. En pryst ook hier in
 zyne liefde tegen ons. Wy zyn beblekt / le-
 lijk en verachtelyk / en hy toont ons genade
 en goedheid. Ons geslacht en onze geboorte
 is uit het land der Kananiten **O**berdenkt
 het wel gy zondig mensch / wat Godt aan
 u gedaan heeft; hoord hier van des Heeren
 woord / en erkent te gelyk daar uit zyne on-
 uitsprekelyke barmhertigheid t' uwaarts: wat
 hy aan Israel gezegt heeft / gaat u ook aan.
 Uw Vader is uit de Amoriten, en uwe Moe-
 der uit de Hetiten, uw geboorte is alzo ge-
 weest; uw navel, toen gy geboren wierd, is
 niet afgesneden, zo heeft men u ook niet met
 water afgewassen, dat gy rein wierd, noch
 met zout gewreven, noch met windelen om-
 wonden: want niemant jammerde uws, dat
 hy zich over u hadde ontfermt, en een van
 die stukken u bewezen, maar gy wierd op
 het veld geworpen; zo veracht was uwe ziel
 toen gy geboren waard. Maar ik ging u
 voorby, en zag u in uwen bloede leggen, en
 sprak tot u toen gy zo in uwen bloede laagt:
 gy zult leven, ja tot u sprak ik toen gy zo in
 uwen bloede laagt: gy zult leven; en ik heb

u opgevoet en laten groot worden gelyk een gewas op het veld, en gy waart nu gewassen, en groot en schoon geworden; uwe borsten waren gewassen, en gy hadt schoon lang hair gekregen: maar gy waardt noch bloot en beschaamt; en ik ging u voorby, en zag u aan, en ziet het was de tyd om u te vryen: doen breide ik de slip mynes kleeds over u, en bedekte uwe schamelheid, en ik beloofde het u, en begaf my met u in een verbond, (spreekt de Heere Heere) dat gy zoudt myne zyn, en ik baadde u met water, en wiesch u van uwen bloede, en zalfde u met balzem, en bekleedde u met gestikte klederen, en trok u zeeme schoenen aan, ik gaf u fyne linne klederen, en zyde sluiers, en verciende u met kleinodiën, en leide u armringen aan uwe armen, en een keten aan uwen hals, en gaf u hairbanden aan u voorhoofd, en ooringen aan uwe ooren, en een schone kroon op uw hoofd Ezech. 16. vs. 3. enz. **Waar was groter goedheid als deze? hier ziet men dat de Goddelijke liefde niet alleen een moederlijke gelijk is / maar de zelve ver te boven gaat. Hoe kon Godt ook ons zyn Ephraïm vergeten / en veracht laten leggen? zyn Vaderlyk hert bracht mede / dat hy zich onzer erbarmen moest. Wat zal ik uit u maken Ephraïm? zal ik u beschutten Israël? zou ik niet billyk een Adama van u maken, en u toerichten als Zeboïm? maar myn hert is anders zinnig tegen u, dat ik niet doen wil na mynen grimmigen toorn, noch u Israël in 't geheel verderven. Ofschoon wy zondaars geweest zyn / nochtans heeft ons Godt opgezocht;**

gezocht; zondigen wy dan noch dagelijks /
 gelijk wy helaas! ook ontwerende zondigen /
 zo dekt doch de Goddelijke liefde de menig-
 te onzer zonden. Godt is de liefde. 1 Joh. 4.
 vs. 8. Gy zyt gelieft toen gy schandelijk en
 bemorst waart / ja zo zeer ook / dat 'er niet
 het geringste aan u was / dat u de genegen-
 heid van Godt kon waardig maken. Alzo
 lief heeft Godt de wereld gehad, dat hy zyn
 Eeniggeboren Zone gaf, op dat alle die aan
 hem geloven, niet verloren werden, maar
 het eeuwige leven hebben. Joh. 3. vs. 16.

6. Ik heb u tot my getrokken uit enkele
 goedertierentheid. Het was geen schuldig-
 heid dat Godt ons in genade aannam. Waar
 mede zouden wy hem tot welke onuitspreke-
 lijke goedheid bewogen hebben? Gods gena-
 de maakt het dat wy daar van deelachtig ge-
 worden zyn: wy zyn veel te onmachtig en
 armzalig den Hoogsten te verzoenen; den ee-
 nen broeder kan den anderen niet verlossen /
 noch iemant Godt verzoenen. Het kost te
 veel eens menschen ziel te verlossen / dat de
 mensch het moet laten staan eeuwiglijk. Waar
 mede zal ik den Heere verzoenen? met buk-
 ken voor den hogen Godt? zal ik met Brand-
 offeren en jarige Kalveren hem verzoenen?
 meent gy dat de Heere behagen heeft aan
 veel duizend Rammen? ofte aan Olie, al wa-
 ren het schoon ontallyke stromen vol? of zal
 ik mynen eersten Zoon voor myne overtre-
 ding geven? of de vrucht mynes ligchaams
 voor de zonde myner ziele. Mich. 6. vs. 6,
 7. Aan de zyde der menschen is geen mid-
 del om Godt te bewegen; wat wy van Godt

zullen en moeten hebben / dat zal hy ons alleen toereiken. Heeft een Bedelaar iets tot stilling van den toorn des Konings? och wy elendige! als wy de gerechtigheid / die vooz Godt gelt / vooz ons zelfs geloben te verlijgen. Is het dan uit genade, zo is het niet uit verdienst der werken, anders zou de genade geen genade zyn: maar is het uit verdienst der werken, zo is de genade niets; anders was verdienst geen verdienst. Uit genade zyt gy zalig geworden, en dat niet uit u, maar uit Gods gave en genade is het, en niet uit den mensche, op dat zich niet iemand roeme. Rom. 11. vs. 6. **Jesus is de verzoeninge vooz onze zonden / zyn heilige verdienste verwoerft ons de zaligheid; dit was het eenigste middel / waar door wy verlorene wederom tot ons heil konden komen.** Godt, die daar ryk is van barmhertigheid, heeft ons wedergeboren tot een levendige hope, door de opstandinge van Jezus Christus uit den doden. 1 Pet. 1, vs. 3. Toen wy dood waren in de zonden, heeft hy ons met Christus levendig gemaakt. Ephes. 2. vs. 5. En heeft ons overgezet in het ryk van zyn lieven Zoon Christus Jezus. Col. 1. vs. 13. **Zo zyn wy dan / die vooz onze zonden verre van Godt afgeweken zyn / door Christus hem wederom nader getreden.**

7 Ik heb u tot my getrokken uit enkel goedertierenheid. **Gelyk de genade Gods tegen ons onuitsprekelyk is / daar hy in zyn Zoon Jezus Christus de verlorene zaligheid ons wedergebacht heeft / zo is de zelve ingelijks bezig ons te voeren tot de berijping**
dezes

dezes hells. Aan wel een Vader zo met zyn kind liefhozen / een Moeder haar tweede hert zo vriendelyk omarmen / en niet uitgestrekte liefde-armen na zich trekken / als Godt de menschen tot zich trekt? kent gy de hoorden der liefde niet? het is een vriedubbelde schone snoer / het Woord / de Doop en het Abondmaal. Och proeft gy uitverkore herten! en ziet doch hoe vriendelyk de Heer is; Godt heeft ons altemaal geern in den Hemel / hy weet hoe verheugende deze plaats zal zyn / daarom verzoekt hy ons op het vriendelykst tot het Abondmaal des Lams. Hy heeft woorden des levens / en laat ons daar in het leven verkondigen; dat is een licht op onzen weg / en een lamp op onze paden; een iegelyke genade-predikatie is een hoort van Goddelijke liefde / om ons menschen Hemelwaarts te trekken. Hoe zullen zy geloven zonder prediking? wat het heilig woord belooft / verzegelen en bevestigen de heilige Sacramenten. In de Doop trekken wy Jesus aan / en in het heilig Abondmaal nemen wy hem waarachtig in ons op; maar door kan men zich der Goddelijke liefde meer verzekeren / dan daar door? wie wil ons van scheiden van de liefde Gods / die daar is in Christus Jesus?

8. Ik heb u tot my getrokken uit enkel goedertierenheid. Godt verzuimt aan zyne zyne niets om ons zyne liefde te verkondigen. Hy went alle middelen aan om ons op den weg des levens te voeren. De medicynen worden verbaardigt na de gesteltheit der patienten / zo als de ziekte is / zo moet de genezing

zyn; als zuster niet wil werken / dan moet
 'er alzem hy. Menig Scholier leert zyn les
 door slagen, ongehoorzame kinderen willen
 de geboden der Ouders niet gehoorzamen /
 noch zich ten goede laten leiden / ten zy dat
 ze met straf daar toe gedreuen worden. Den
 weg des Hemels is / na het getuigenis van
 Christus / met doornen belegt / en daarom
 moeten de reizigers zomtyds met swepen
 voortgedreuen worden / eer zy willen gaan.
 Daar is een soort van Christenen / welke
 zich niet met goedheid van den heiligen Geest /
 door het Woord en de Sacramenten willen
 laten leiden; en moeten die ebenwel in den
 Hemel komen / dan moet de sweep van kruis
 en droefheid te voorschijn komen / en zy daar
 mede getuchtigt worden. Toen Israel zich
 zelfs boerde / toen heette het: Na het woord
 des Heeren, dat gy ons zegt, willen wy niet
 doen. Godt wilde zyn volk ebenwel niet
 verloren laten gaan / zyne liefde was te groot /
 dat hy haar ebenwel tot zich trekken wilde.
 Een onwillige knecht word met stikken en
 knuppels tot zyn arbeid aangedreuen; als
 de zoete stem van Godt niet helpen wil / dan
 verandert hy zich in een verschrikkelijken
 Godt: ik zeg zonder bemanteling / dat het
 kruis tegenwoordig wel zo veel Christenen
 na den Hemel voert / als het schoon geluk.
 Mit den diepte weten wy tot den Heere te
 roepen / en als dan verhoort hy onze stem-
 me. Terwijl de te grote byzheid onwillige
 lieden maakt / zo liet Godt zyn volk langen
 tyd dienften van Ipf-eigene in Egypten doen;
 toen ook het ryke Canaan voor haren hoog-
 moed

moed niet genoeg was / liet hy ze na Babilon gebankelijck wegvoeren. Dit staat het blees niet wel aan / en ebenwel moet het zo wezen ; boze bochtigheden moeten dooz scherpe middelen afgetapt worden. Het beluste bleesch wil met geweld na den Hemel gedreben worden : teropl wy het Hemelryk geen geweld willen aandoen / daarom doet Godt ons geweld aan / op dat wy daar dooz gedwongen worden om te doen den wil des Hemelschen Vaders. De wind uit het Noorden en Zuiden konnen den Hof vruchtbaar maken : Petrus roept krachtig om Jesus hulp / om dat hy in het water begon te zinken ; Jonas zou zo ver niet gekomen zyn aan Ninive te prediken / als hy niet in den buik des Walvischs was gekomen ; Paulus wierd dooz een Blirem-straal uit de duisternis der dwalinge tot het heldere licht des Evangeliums verlicht. De Zuid bevint zich niet wel / als de Zuidegont haar dooz ongebaande wegen voert / maar als zy ziet dat de weg haar na het huis der Wyslof leid / is zy geern daar mede te vreden. David roept en klaagt eerst wel over de wonderlyke boeringe Gods onder zyne Heiligen / maar in 't laatst zegt hy ebenwel : Ik dank u Heer dat gy my gedemoedigt hebt. De kuis-slagen zyn Gods liefde-tekens / om ons na zich in den Hemel op te trekken.

9. O menschen ! zegt niet dat Godt zich om uwe zaligheid niet bekommert. Kan Godt u meer doen als hy gedaan heeft ? daar op geballen zyt / zoekt hy u nochtans wederom tot zich te brengen / in plaats van

straffe belooft hy u liefde / in plaats van rechtmatigen toorn schenkt hy u troost; hy word zelfs uw verlosser / hy laat u bergevinge en veel genade verkondigen. Ik wil dat myn volk heten, dat myn volk niet was, en myn liefde dat myn liefde niet was; en het zal geschieden dat die den name des Heeren zal aanroepen, die zal zalig worden. Die den val Adams van eeuwigheid af gezien heeft / heeft ook te gelijk zyn oprechting wederom verordineert.

10. Hoe zien sommige gezichten zo bleek? en hoe zyn sommiger herten zo vol van wreze? my dunkt ik kan het raden; daar zal een grote last der zonden op hare zielen leggen / waar onder zy krom en zeer gebukt / en den geheelen dag treurig gaan / ja zonden die al te stinkende wonden geworden zyn; zo is het ook. Maar waarom bedroeft gy u? de zonde kan u niet benaauwen als Godt ons zelfs doert en tot zich trekt. Alwaar de zonde machtig is, daar is Gods genade noch veel machtiger; dit woord is niet alleen aan de gelovigen / maar ook aan de verflagene herten gesproken. Of is de zonde heel groot? dan is Jezus verdienste noch veel groter. Die wist al des wereldds zonden uit; waarom de uwe ook niet? dat weet ik / dat gy niet zo veel als de gehele wereld gezondigt hebt. Zyn 'er de zonden veel? Jezus heeft noch veel meer lyden gehad; hy heeft de gehele wet verbult / en ook den toorn des Vaders gestilt / die over ons alle ging. Maar misschien denkt gy dat gy geen deel aan Christus hebt. Dat heeft de

de Duivel maar ingegeven. **Jesús** is een Zaligmaker aller menschen / maar inzonderheid der gelovigen. Dooz de zonde is **Jesús Christus** gestorven / en niet dooz de gerechten / hy is gekomen om zalig te maken dat verloren is. Meent gy dan dat gy verloren zoud gaan / zo hebt gy hier uw Zaligmaker. Dat is gewisselyk, en een dierbaar waardig woord, dat **Jesús Christus** in de wereld gekomen is, om de zondaars zalig te maken, onder welke ik de grootste ben. 2 Tim. 2. Daarom weest maar getroost / want **uwén Godt** is barmhertig / dat hy zich der zondaren ontfermt. Hebt gy opgehouden hy **Godt** te blyven / zo heeft **Godt** niet opgehouden u wederom tot zich te trekken; **zyn troostryk woord** is dooz de benaauwde zielen; **zyne troostingen** dooz de bedroefde en aangehogtene conscientien. Het lyden van **Jesús Christus** is dooz alle zondaars. Komt tot my alle die gy beladen zyt, ik wil u verkwikken; dat **zyn Jesús** eige woorden / neemt ze ter herten / en volbringt **zynen wille**.

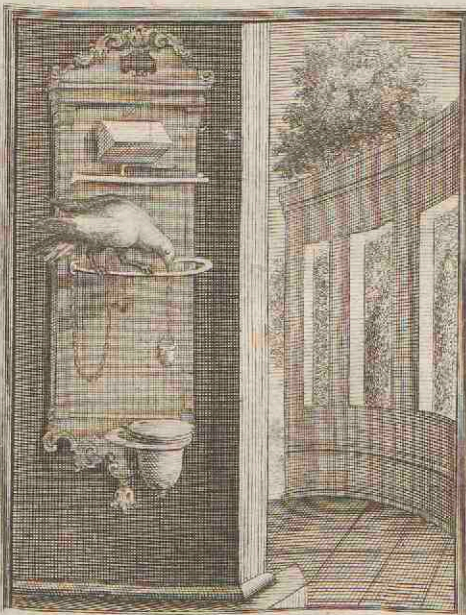
11. Ik heb u tot my getrokken uit enkel goedertierenheid. **Is de liefde Gods** zo groot tot ons / zo moeten wy de zelve dankbaarlyk erkennen. Die niet en gedenkt aan de weldaden / is de alleronbeschaamste en lelijkste mensch op de gehele wereld: wederliefde is het best dat wy aan **Godt** wedergeven kunnen. Laat ons hem lief hebben, want hy heeft ons eerst lief gehad. **Godt** laat zich dooz liefde van ons vinden. Als de **Magneet-steen** het **ijzer** na zich trekt / dan volgt het / en blijft daar aan hangen; een ieder

ieder gelobige ziele zucht: Trekt my tot u dan lopen wy. Gelyk als Godt ons door liefde tot zich heeft getrokken / zo kunnen wy hem door geloof / liefde en gebed wederom tot ons trekken. Ik bid een ieder onder de gelobigen doet uw best / dat gy den Bruidegom uwer ziele moogt lokken / en hem by u behouden.

12. Ik heb u tot my getrokken uit enkel goedertierenheid. Een ieder laat het hem welbehagen zo als Godt het hem toestuurt. Niemant murmurere in zyn huys tegens den Heere / maar tegen zyn eige zonden. Al die weet dat Godt de welbaart van onze ziel en ligchaam zoekt / zal hem geen maat noch wyze van doen hoorschypden / hoe hy het maken zal; hy weet dat de gene die Godt lief hebben, alle dingen ten besten dienen; daarom zegt hy: My geschiede zo als de Heer wil. Godt kent onze gesteltenis / daar na weet hy de medicijnen te schikken: het kan ons ook ebenveel zyn op wat wyze wy ten Hemel komen; wil / en behaagt het Godt niet dat wy met een lagchende mond daar in zullen gaan / laat het dan met tranende oogen geschieden / die zal Godt toch afwischen / en de eeuwige Hemelsche bzeugde verzoet het smertelyke aardische lyden met zaltge bzeugd.

13. Ik heb u tot my getrokken uit enkel goedertierenheid. Men moet zich wachten dat men zich niet wrebelmoedig tegens den genadigen Godt aanhant. Daar is een kwaden aart / waar ober de Heere klagen moet: Zy willen zich van mynen Geest niet laten rege-

De lerende aanvechting

Esai. 28. v. 19.

*Aanvechting leerd op het woort
merken.*

regeren. Een Osch kent zynen Heere, en een Ezel de kribbe zyns Heeren; maar myn volkwil myner niet. Esa. 1. vs. 3. Jeruzalem! Jeruzalem! gy die daar dood de Propheten, en stenigt die tot u gezonden zyn, hoe dikwils heb ik uw kinderen willen verzamelen, als een Henne hare Kiekens onder hare vleugelen, maar gy hebt niet gewilt, daarom zo zal uw huis u woest gelaten worden. Matth. 23. vs. 37. **Het legt aan de menschen zelver dat zy hare zaligheid verliezen. Godt erbermt zich / verlost / heiligt / herschept en verlicht ons; dat is hy bereid aan een ieder te doen / die zyn Woord en Sacramenten gebruikten wil tot zyne zaligheid; maar hoe vele stoten Gods genade en zyne werking webevelijk van zich af.**

14. **Gelovige herten! erkent de liefde uwes Gods. Trekt my tot u, zo lopen wy, zegt de geestelijke Buid / Hoogl. 1. vs. 4. Gy niet minder: erkent Gods liefde / grijpt na de dierbare berdieften van Jesus Christus / neemt het woord des Heeren met vreugde op / om dat het uwe ziele kan zalig maken; en wandelt waardiglijk / dat het Godt in alles welbehage / zo zult gy / met Godt vereenigt zynde / ingaan tot het Avondmaal des Lams.**

S I C I U N C T A M A N E B U N T.

Godt knoopt met zyne hand,
Een onverbreekb're band.

Hoe moet ik uw genade, ô Hemel-Koning!
seren? In

542 Des Hemelschen Morgendauws

In plaats dat uwen toorn my zou tot asch
 verteren;
 En dat myn zonden-schult verdiende Hel-
 sche pyn,
 Sprak uwe gunst tot my: Gy zult myn eigen
 zyn.
 Myn Godt! gy trekt my zelf tot u met lief-
 dens-strikken;
 Uw Vaderlyk gezicht toond zyn genade-blik-
 ken;
 Daar van gerechtigheid ik nakent lag en bloot,
 Naamt gy my vriend'lyk op in uwe liefdens-
 schoot.
 Uw' Zone laadde op zich gewillig myne zon-
 den,
 En wierd als Moordenaar geplaagd, gescheurd,
 gebonden;
 Hy heeft aan 't Kruis betaald het gene ik was
 verschuld,
 En uw genâ voor my verworven met geduld.
 Myn Godt, laat my door u ten allen tyd' be-
 trachten,
 Dat ik uw' Liefde toch mag boven alles ach-
 ten;
 Uw' Geest verlichte my door zyne stralen,
 ja,
 Trek zelf my tot u, zo loop ik u willig na.

XXIV. ZINNEBEELD.

Esa. 28. vs. 19.

Aanvegting leerd op het woord merken.

XXIV.

De lerende aanvechting.

I.

Hoe ongaarn gaat het kind in de school /
 het huilt en weent zomtijds bitterlijk
 als het daar heen moet gaan; als het kan
 dan gaat het ombwegen / of maakt zich zom-
 tijds wel heel ziek. Zo bint men in de
 eerste jaren der menschen al traagheid om
 Gods wil te leren; in den ent-hof van de
 Goddelijke wysheid / en aller heilzame deug-
 den / wil de verdorbe zin des menschen niet
 geern gaan / om daar zelver welriekende
 kruiden te plukken. Dwaasheid zit in het
 herte der kinderen. In die jaren lopen wy
 liever spelen / en vermaken ons met niet-
 ge en zotte dingen / dan dat wy aan de boe-
 ten Samariets zitten. De heilzaamste le-
 ringen schijnen ons onberdragelyk te zyn;
 om dat de Leermeester met roeden en stoks-
 ken den aangeborenen en dagelyks toene-
 menden

nemenden kwaden aart zoekt uit te roeten /
balt ons de onderrichting smertelijk.

2. Hoe geern onttrekt zich de mensch van
het kruis; als het op de wereld maar moge-
lijk is / zo werpt hy het van zynen hals. Wy
zien het kruis aan dooz een vals glas; wy
zoeken den alsen in zuiker. Als wy met de
wereld mogen omlopen zonder verhindring
in alle ijdelheid / dan houden wy ons recht
gelukzalig: Gods kruis-school is ons tame-
lijk / is 't niet hatelijk / eventwel verdzierig;
het bleesch wil niet getuchtigt zyn. Wil-
len wy de Hemelsche leere genieten / zo moe-
ten wy de onderwyzinge na den Hemel niet
verwerpen: wy hebben harde koppes om
het Hemelsche te begrypen / daarom moet
den Heiligen Geest ons met veel vrycht trek-
ken / en ons meer tuchtigen als wel met ons
spelen. Gevangenis / zwaard / builen / ar-
moede / &c. zyn onze wegwyzers na Abza-
hams schoot / en de weg in zich zelve is
kruis / jammer / lijden en zielen-nood; maar
alle de tuchtigingen Gods gedijen tot ons
beste. Neemt ter ooren, en hoort myne stem;
merkt op, en hoort myne woorden. Ploegt,
of braakt, of bearbeid ook een Akkerman zy-
nen akker altoos tot zaad? is het niet also?
wanneer hy dien effen gemaakt heeft, zo
strooit hy wikken, en werpt 'er comyn in,
en zaait tarwe en garst, een iegelyk waar hy
het henen hebben wil, en spelte aan zyne
plaats. Alzo tuchtigt ze ook haar Godt door
het recht en leert ze: want men dorst de
wikken niet met eggen, ook laat men het
wagrad niet over het comyn gaan, maar de
wik-

wikken slaat men uit met eenen staf, en het comyn met eenen stok; men maalt het, op dat het meel worde, en dorscht het niet gansch te niet, als men het met Wagenraden en Paarden uitdorscht. Zulks geschied ook van den Heere Zebaoth: want zyn raad is wonderlyk, en hy voert het heerlyk uit. Esa. 28. vs. 23. enz.

3. Een ieder kruys kan een aanbechting gensemt worden. Maar men ziet dat het eene semant meer als het andere ter herten gaat: wat het ligchaam drukt veroorzaakt wel pyn; maar dat de ziel benaauwt / gaat alle pynen te boven. De geestelyke aanbechting schijnt de ziel aan te tasten / en in een verschrikkelijken afgrond ter neder te stoten; wat kan verschrikkelijker zyn als de hoge geestelyke aanbechtungen / dewelke uit de erkentenis der zonden ontstaan? de ziele / die onder deze persse legt / meent dat zy van Godt en menschen verlaten is; het dunkt haar dat ze geen geloof / geen hoop / geen aandacht / geen gebed / geen zuchten heeft / die na Godt opklimmen / en in de mond geen een rechte troostspreuk / daar zy zich mede kan troosten. Zy is vol vrees en klagten; de hertens-benaauwtheid is zo groot / dat zy niet weet waar ze blyden zal; haar woorden zyn: Want ik sprak in myn vertsa- gen: Ik ben van uwe oogen verfloten. Zal dan de Heere eeuwig toornig zyn, en geen genade meer bewyzen? is het dan gansch in 't geheel uit met zyne goedertierentheid, en heeft zyne belofte een einde? heeft Godt dan vergeten genadig te zyn, en zyne barmhertig-

heid voor toorn verfloten. Ps. 31. vs. 23. en 94. vs. 17. en 77. vs. 10. Dat zyn de vurige pylen des Booswichts. Eph. 6. **Door de geestelĳke aanbechtĳngen besluit de Zatan de zielen zodanig / dat zy van hertenleed en angst geen troost kunnen vinden. Wie kan zulk een jammer beter uitzukken / als de gene die in de zelve gelegen hebben?** Strikken des doods hebben my omgeven, en angsten der Helle hebben my getroffen. Ik ben in jammer en nood. Ps. 116. vs. 3. Des doods banden omvingen my, en de beken Belials verschrikten my; der Hellen banden omvingen my, en des doods strikken overweldigden my. Ps. 18. vs. 5, 6. Myne ziele wil zich niet troosten laten, myne ziele is vol jammers, en myn leven is naby de Helle. Ik ben geacht gelyk de gene die ter Helle varen; uw gramschap drukt my, en gy dringt my met alle uwe vlooden. Ps. 77. vs. 3. en 88. vs. 4. en 8. **Hemelschen angst is verschrikkelĳk; doodsnood is de grootste; hier binden wy ze beide: zielen-angst en aanbechtĳng is een ondoorzondelĳke diepte / vol busse en stinkende modder / waar in den armen mensch denkte te smoren en te vergaan; een kuil vol padden / Slangen en ongedierte / daar in de mensch ter dood toe geknaagt / gebeten en gekweld word. Als deze verschrikkelĳke diepte begint op te bruischen / en hare baren om hoog te werpen / hoe word het Scheepje der ziele als dan niet omgeslingert? Uwe vlooden bruischen daar heen, dat hier een diepte, en daar een diepte schuimt, alle uwe baren en golvengaan over my heen, ik verzink in een diepe**

diepe modder daar geen grond is. Ps. 69. vs. 3.

4. Die in zwaren arbeid gaat word zeer afgemat / en wenste dat zyne verlossing naby was. Als Godt ons de borsten zynes troosts onttrokken heeft / en wy onder de zware last des huities leggen / dan verdorren de krachten en zappen van onze zielen en ligchamen / gelijk het in de zomer dor word. Wilt gy / zegt in zo een tyd den benaauwde / met den geplaagden Job. Cap. 13. vs. 25. Wilt gy tegen een vliegend blad zo straf zyn, en eenen dorren halm vervolgen? want gy schryft my bedroevinge toe, en wilt my ombrengen om de zonde myner jeugd. Gy hebt mynen voet in den stok geleid, en hebt acht op alle myne paden, en ziet op de voetstappen myner voeten. Ik die doch als een vuil aas vergaa, en als een kleed dat de motten vreten. Alzo heb ik wel gansche maanden vergeefs gearbeid, en de elendige nachten zyn my vele geworden; als ik my leide, zo sprak ik: wanneer zal ik opstaan? en daar na rekende ik wanneer het avond wilde worden. Cap. 7. vs. 3. Myne oogen hond gy dat zy waken: ik ben zo onmachtig dat ik niet spreken kan, ik waak, en ben als een eenzame Vogel op het dak. Ps. 77. vs. 5. 88. vs. 16. 102. vs. 8. Het bergift breekt het hert op; de worm knaagt het hout; het vuur verteert het stroof: inwendige hertens-angst en droefheid hec ligchaam des menschen / dat hy'er erbarmelyk uitziet; zo houd ook de onrust de menschen uit den slaap / en laat hare oogen niet slumeren. Geestelyke aanbechtungen laten ons hert in droefheid verballen / en maken dat

het wegbloeft van verdziet : wie zou dan niet wenschen van deze Martelaars-bank verlost te worden ?

5. Aanvechting leert op het woord merken. Die zich over aanbedding bezwaart / kent de zelve niet ; het is geen krankheid ten dode / maar tot verheffing van Gods eere. Hiskias kigde / en wong zich niet / eer de Propheet tot hem kwam / en de doods-tyding bracht. Dabid liet zich noch de Moord / noch Echbreuk ter herte gaan / eer Nathan hem aankondigde dat hy een man des doods was ; zo lang den Tollenaar gewissenloos in zyn winkel zat / zorgde hy niet vooz de welvaart zner ziele / maar toen het zelve hem opwekte / ging hy na den Tempel / en sloeg op zyne borst / en zuchtte boetvaardig dat hem Godt genadig wilde zyn ; uit de muil des Leeuws haalde Zimfon den zoe-ten honting. Wy hebben weinig verlangen na Godt / als wy buiten ziels-gebaar zyn / en als dan zyn wy het berderf het aldernaas-te. Wy zyn menschen die niet bedenken waar toe wy geschapen zyn ; de snode we-reld-liefde legt ons al te na aan het hert ; onze oogen gapen lieber na het ijdele en bergankelijke / dan na het Hemelsche : de goe-deren dezer wereld leggen ons dagelyks vooz de oogen / en vangen onze herten zonder moei-te. Zimfon wil lieber gaan in het land der Philistijnen / en daar een wopf nemen / ja zelfs zich by een hoer leggen / als dat hy uit de stammen Israels en van het heilig volk vooz zich een echte vrouwt verkoos ; E-gyptens blespotten / uijens en knofook zyn
het

het volk Israels veel aangenamer / dan het
 Manna of Hemels-brood in de woestijne.
 Wy hebben een boos gezweer der ijdelheid
 in onze oogen / waar door ons het gezicht be-
 nomen word / dat wy het niet opheffen tot
 de bergen / van welke onze hulpe komt. Hebben
 wy geen droefheid der ziele / weten wy van
 geen hertens-angst en pijn / dan zoekt men
 de vreugde dezer wereld / dan zoekt men ij-
 dele eer en aanzien / dan zoekt men de geele
 en bleke Goden / de goude en zilbere Berg-
 goden / dan zoekt men niet alle vertrouwen
 de sterffelijke Goden / de geweldigste en hoor-
 naamste onder de menschen / die niet kunnen
 helpen / en eindelijk zelver wederom tot aar-
 de moeten worden / dan zoekt men verbode
 en onzuivere snoeperijen / onkuische gedaan-
 tens en onordentelijke liefde / ontoelatelijke
 verbintenissen / en onbeschaamde en onreine
 nachten / dan zoekt men daar niets te zoe-
 ken is / maakt valsche eischen en aanspra-
 ken aan zyns naastens goederen / om het on-
 der schyn van recht tot zich te trekken / dan
 zoekt men woeker en schrapery / dan zoekt
 men allerlei dartelheid / danssen / Comedien /
 Schouwspelen / en zeer zelden het huis daar
 Gods eere woont / dan zoekt men oogen-
 lust / vleesches lust / en een hobaardig le-
 ven; in 't kort / dan zoekt men blindelings
 de zonde en den dood. Maar als de ziel in
 bennaauwtheid is / en het hert in de perffe
 der aanbechtigen / dan weet men niet Han-
 na het huis des Heeren te zoeken / en al-
 daar in grote kommer en droefheid tot den
 Heere te bidden en te wenen. 1 Sam. I. vs.

10, 16. Daarom neemt Godt dikwils den
 buursteen der aanbechtigen / en staat daar
 mede op de stalen herten / gelijk als wilde hy
 zeggen: laat uitspringen en lichten de bon-
 ken uwer liefde en trouwe tot my. De gees-
 telijke zielen-aanbechting is een Jager / die
 onze begeertens uit de bosschen der ijdelheid
 tot Godt jaagt: de ijdelheid kan niet beter
 uit ons hert verdelgt worden / dan dooz de
 aanbechting; hier dooz word de tranenbron
 geopent / waar dooz het geile zwavelbuur
 by ons uitgelescht word. Dood de wereld /
 de aanbechting maakt lebendig; bittere pil-
 len werken zoete gezondheid; dat de mond
 verdrietig is / is het gezondste dooz de maag;
 zuiker verslymt / zout bewaart: de geschud-
 de bomen maken de sterkste wortels / den ge-
 slagen bast draagt de beste vrucht; de Bijen
 verstrikt in den honing / en leeft in azyn; aan
 hoe menigen kranken veroorzaakt den Arts
 een koortze / op dat daar dooz een groter
 ziekte word boorgekomen? als de ziel gerei-
 nigt word / dan nemen de plagen des lig-
 chaams niet zelden toe. In de weerglazen
 word de vochtigheid dooz de hitte nederge-
 drukt / en dooz de koude verheft; de Noord-
 landers hebben in de winter wit Wild / en
 in de zomer heeft het haar natuurlijke ko-
 leur; by de nacht schijnen de sterren heel hel-
 der / daar men 'er by den dag niet een kan
 zien; van de kleshebers der gezicht-kunde
 heeft men die opmerking / dat men by don-
 here lucht de heerlykste speculatiën kan ma-
 ken. Zonder aanbechting liefhoost men de
 Duivel / en in aanbechting vlucht men dooz
 hem

hem weg. Roept Godt nooit: Staat op Noorde wind, en komt Zuide wind, en doorwaaid mynen hof. Hoogl. 4. vs. 16. Zo roepen wy nooit van herten: komt Heilige Geest / en verbult de herten uwer gelobigen. Als de Horologien geen gewigt hebben dat haar drukt / dan gaan ze niet; ook staat ons hert stil / als het niet door de last der aanbechting in beweginge blyft. Verhalven zie niemant de aanbechtingen met schele oogen aan; zou ik dat niet lief hebben / dat my van het verderf behypt? en wenschen na dat / het welk my gelukzaligheid verwekt? zoude my dat verdrieten / dat my al aanhoudende tot myn eeuwige welbaart aandryft? ik heb noch niemant gezien / die uit de geesrelijke aanbechtingen in het eeuwig verderf is gegaan / maar wel die door hare wereldsche gelukzaligheid in de eeuwige Hellsche pynen zyn neergestort. Den rphen zwelger roont het laatste / en Lazarus het eerste aan. Die in de openbaring van Johannes gezien worden met Palmtakken in hare handen / en kronen op hare hoofden / zyn die / die uit grote droeffenissen gekomen zyn.

6. Aanvechting leert op het woord merken. Daar een zieke is / daar zoekt men den Arts; de gezonden hebben hem niet nodig: als een gezond mensch zich om medirijnen bekommert / word hy uitgelacht. Een onaangebochtene denkt nooit aan zyne zonden / hy gaat als een baldadig kind ongestoort voort in zyne overtredingen; die aan het hert gegrepen word / voelt waar het hem zeer doet / en ziet om na den balzem. Gileads.

Daar de last op de schouders drukt / ziet men na een helper om ; die benaauwt word zoekt een trooster. Wandbechting leert de zwaarte der zonden erkennen / en de verdiensten van Christus aangrypen ; als de ziel eerst roept : Dat de zonden over haar hoofd gaan , en als een zware last haar te zwaar worden. Pf. 38. vs. 5. haast men zich ook wel na den zondendraget / deze is Jesus. Heest Zimon van Cirenen hem het houte kruis nagedragen / zo heeft Jesus aller zondaren zonde aan de stam des kruices gedragen en geboet. Voorwaar hy droeg onze krankheid , en laadde op zich onze smerten : maar wy hielden hem voor dien , die geplaagt , en van Godt geslagen en gemartelt was. Maar hy is om onze misdaden gewont , en om onze zonden verflagen ; de straffe legt op hem , op dat wy vrede hadden , en door zyne wonden zyn wy genezen. Wy gingen alle dwalende als Schapen ; een iegelyk zag op zynen weg : maar de Heere wierp onzer aller zonde op hem. Esa. 53. vs. 4, 5, 6. Die zich in de tydelijke gelukzaligheden weidet / wil aldaar zyne tabernakelen / gelijk als Petrus op Tabor opslaan / en denkt niet aan Godt. Jesus en zyne heilige verdiensten zyn by niemant beter koop en geringer geacht / dan by dien / die in een altijd-durend geluk zit : de aarde is zyn Hemel / en de aardische goederen zyne gelukzaligheid. Maar hoe waardig zyt gy / o Jesus ! aan de benaauwde zielen ? die in de wereld wandelen als in een tranendal / die klimmen het eerst op Golgotha / en zoeken daar en op den Olyfberg ha-

re hulpe. Het lyden van Jesus is hare verkwikking; Jesus wonden zijn hare toevlucht. Och had ik vleugelen gelyk de Duiven, dat ik vliegen en ergens blyven konde, ziet zo wilde ik my verre weg maken, en in de woestynen blyven. Zela! ik wilde haasten dat ik ontliep voor den stormwind en onwe-der. Pf. 55. vs. 7, 8, 9. Die van de wereld verstoten is / zoekt zijn opneming in den Hemel; die de Zatan met aanbechting aan het hert grijpt / zoekt het hert van Jesus Christus / om aldaar te rusten. O dat ik u, myn broeder, die myner moeder borsten zuigt, daar buiten vonde, en u kussen mochte, dat my niemant beschimpte. Hoogl. 8. vs. 1. De aanbechting der ziele is zo verachtelyk niet als men wel meent. Ik wensch menig Christen de zelve toe / op dat hy daar door Jesus zoeken / en door hem zyne ziele behouden moge ten eeuwigen leven. Zeker Predikant wist van wegens den angst zynner ziele noch te lezen noch te bidden / maar hy hoorde een stem: Staat op, beweent en betreurt myn lyden, dan zult gy gezond worden. Dit is het gene ik de aangebochtene tegenwoordig toespreek; want de wonden van Jesus geven de benaauwde laaffenis en verkwikkinge.

7. Aanvechting leert op het woord merken. Een aangebochtene zoekt genade by Godt. De koude dzyft ons na het vuur / de duisternis na het licht; als de wolken sneeuw en hagel geben / dan trekt men een pelssrok aan / en kruipt na den warmen oven. Den Boom Trifis, in Indien / toont zyn bloemen by de nacht / maar by dag zijn ze ge-

loten. Toen de verlore Zoon in verscheurde Bedelaars klederen liep / en van den dras noch niet eens kon verzadigt worden / zocht hy zyns lieben Vaders huis en goedheid. Zonder ziels-benaauwtheid lopen wy als Ephraim / als een darcel Italf daar heen / maar als Gods yplen zich in ons hert zetten / dan zoeken wy den Heere / dan heet het: Och dat ik horen mochte dat Godt de Heere sprake, dat hy vrede toezeide zynen volke, en zyne heiligen; op dat zy niet op eene dwaasheid komen. Ps. 85. vs. 9.

8. Aanvechting leert op het woord merken. Wie onder ons bekommert zich zonder aanbechting om den Hemel? wy gaan hondert abonden uit en in onze huizen / dat wy met Abraham niet eens de sterren tellen: maar als de Cometen en toorn-roeden Gods opgestoken zyn / dan zien wy zonder ophouden na boven. Tobias zat in zyne blindheid / eer hem dooz de bittere Dischgal de star afgenomen was / en zyn gezicht wederom gegeven wierd; hy zag noch den Hemel / noch zich zelve. Zonder aanbechting leren wy ook noch Godt / noch ons zelve kennen: onze aangeborene blindheid kan dooz de Goddelijke aanbechtingen het best worden weg genomen. Toen de Blixem van den Hemel Paulus in de oogen sloeg / verloor hy zyn natuurlijk / en ontfing een Hemels en geestelyk gezicht.

9. Aanvechting leert op het woord merken. Zy is een rechte Hogeschool. Die zonder aanbechting is heeft een walg van Gods woord: die in zo een staat aan de men-

menschen des Heeren woord verkondigt / die mag een doven zyn oud Lietje voorzingen / zy hebben beide daar eben veel aandoening van ; maar als 'er aanbechting is / o hoe verlangt men na het zelve. Was uw woord niet myn troost geweest , zo was ik vergaan in myn elend. Buiten aanbechting is het woord weinig geacht / maar in de aanbechting is het beter dan goud / ja als sijn goud / zoeter dan honing en honingzeem ; het is een brood dat de hongerige zielen sypst / en een water des levens / dat de matte herten herkwikt ; een artzeny / die het verwonde geweten herbint ; een licht / dat de dwaalende verlicht ; ja een kracht , om zalig te maken alle die daar aan geloven. Rom. 1. vs. 16. **Dat leert de aanbechting.**

10. Aanvechting leert op het woord merken. **Wie weet wat het geloof zonder aanbechting is ?** een geschut kan niet voor goed aangenomen worden / ten zy het de proef heeft uitgestaan ; het goud moet in het vuur / eer men van desselfs deugd kan oordelen ; daar staat geen boom vast / ten zy hy eerst wel geschut is. **Aanbechting is het vuur / den smelt-oven / de stormwind / die de Christenen beproeft en vast doet gronden.** Aanbechting maakt den mensch sterk in hoop / geduldig en verheugt in droefheid. **Die zich niet beproeft maakt vooz vuur en water / vooz kerenen en banden / vooz verjaging en elend / wat wil aan de zelve ongeluk / dood / Duivel en Hel schade doen ?** een ritschelsteen die in het vuur geweest is / kan regen en storm verduren / maar die daar niet in geweest

weest is / valt haast van een ; de Palmboom
doet zich het meeste verheffen / als hy ge-
drukt word. Nu weet ik dat gy Godt vreest,
en hebt uwen eenigen Zoon niet verschoont
om mynent wil, zeide Godt tot Abraham/
als hy hem heftig verzocht had. De Zol-
daten kent men aan den kamp / en in den
stryd / maar buiten de zelve niet : Israel
wierd van Godt aan het water geboert /
toen het tegens de Midianiten stryden zou-
de / om het te beproeben. Jud. 7. vs. 4. enz.
Een gelobig strydheld van Jesus Christus /
eer hy tegen zonde / dood / Duivel en Hel
te held kan gebzacht worden / moet eerst aan
de wateren Marah, aan de bittere kruis- en
dzoefheids-wateren gestelt worden / en daar
zyn proef uithouden ; laat hy het tot aan de
ziel gaan / en houd het getroost uit / zo word
hy booz een jonger van Jesus gekent / en
de Heer weet 'er hem uit te helpen.

II. Aanvechting leert op het woord mer-
ken. Wie kan feberiger bidden dan een aan-
gebochtene ? en wie ziet meer op de kracht
zjner zuchtingen als eben dezelve ? gelukki-
ge lieden bidden ook / maar uit gewoonte ;
de tong beweegt zich wel / maar het hert
weet 'er niet van. Dit volk eert my met ha-
re lippen, maar haar hert is verre van my.
Esa. 29. Een aangebochtene schut zyn hert
booz Godt uit ; zjne zuchten worden uit
zyn benaubwt hert opwaarts gezonden. De
gedrukte spreekt beweeglijk / en geeft met
zyn zuchten te kennen de benaubwtheid zyn-
ner ziele. Geen Speterp geeft beter reuk /
dan die gekneust / of op vurige kolen geleid
word :

woord : uit de diepte zingt David heel aangenaam / en zyn beste Psalmen zyn van hem gemaakt / als hy op zyn ergste vervolgt wierd.

12. Aanvechting leert op het woord merken. Die geen vijand heeft / is om geen geveer bekommert ; als de mensch geen aanvechting van den Duivel heeft / zoekt hy niet Gods woord den zelven niet tegen te gaan ? dat is het gebruik van de Duivel / dat hy de zynen / namentlyk de ijdelgezinde gemoederen / onaangevochten laat / op dat zy zich niet te weer stellen. Die den Duivel ontvocht / heeft de heftigste aanvallen : den Hellschen Leeuw gaat dagelijks rontom ons ; maar hy zoekt ons niet eerder te verslinden / als wanneer wy hem te keer willen gaan ; dan laat hy zyne klauwen zien / aan de gene die hy met zyne grimmigheid hangen en worgen wil. Laban vervolgde Jacob het aldermeest / als hy uit zyn huis vertrok ; toen Israel uit de dienstbaarheid van Pharao ging / wilde hy haar achterhalen met Wagens en Kutteren. Den Hellschen Holofernes gebruikt de woorden des aardischen Holofernes : Weest goeds moeds , zyt niet bevreesd ; want ik heb nooit geen mensch leed aangedaan , die zich den koning Nebucadnezar onderworpen heeft. Judic. II. vs. I. Jesus zelver kon van den Duivel niet blyfven / om dat hy zyn ryk wilde verstoren. Die in nood is / ziet na geweer om / op dat hy zich zou mogen redden ; de heilige Schriftuur blyft leggen / dit Goddelijke zwaard laten wy verroesten / als de Duivel niet tegen ons te veld trekt ; dan heet

heet het: het staat geschreven. Als de Philistijnen tegens Israëel te veld trekken / dan trekt het uit met hare sterken / die gewent zyn hoog en schilt te voeren. Nooit tracht een Christen meer na het gebed / en laat het geloof niet klaarder schynen / noch zyn standvastigheid niet beter zien / dan wanneer hy van den Zaran aangevochten word. Een Zoldaat / die nooit te veld geboert word / is bevreest voor zyn byand / als hy hem ontdekt; maar die in vuur en rook gewent is / die verschrikt daar niet voor.

13. Laat de hitte der aanbechting u niet verbzieten / Godt is uw scherm. Den Heerder zorgt het meeste voor zyne Schapen / als hy den Wolf bespeurt; een Overste bewaakt de stad op het aldernaarstigste / als hy den byand zyn leger daar voor ziet slaan. Hoe groter dat de nood is / hoe nader dat Godt is. Vreest u niet, want ik ben by u, wykt niet, ik ben uw Godt, ik sterk u, ik help u door de rechten myner gerechtigheid. Als gy door het water gaat, wil ik by u zyn, dat u de stromen niet zullen verzuipen; en als gy door het vuur gaat, zult gy u niet branden, en de vlammen zullen u niet aansteken, want ik ben de Heer uw Godt, de Heilige Israëls uw Heiland. Esa. 43. vs. 1. enz. Toen Dothan van de vyanden omcingelt was, waren 'er Gods heilige Bescherm-Engelen, en beschermden de plaats. 2 Kon. 6. vs. 15, 16. Wie is ooit in de aanbechtungen tot schande geworden / van de gene die op den Heere betrouwt hebben? geen een. Van zich zelve zeld Christus: Ziet de Vorst dezer wereld komt,

komt, en heeft niets aan my. Joh. 14. vs. 30. Dat raakt zyne ledematen ook; is Dabid in nood / zo ruikt Godt hem uit de zelve. Pf. 91. Paulus dankt Godt booz de gegevene overwinning. 1 Kor 15. De stemme der Heiligen in den Hemel is een triumph-lied: Nu is het heil, en de kracht, en het ryk onzes Gods, zynes Christi geworden, om dat die verworpen is, die haar beklagt heeft dag en nacht voor Godt. En zy hebben hem overwonnen door het bloed des Lams, en door het woord van hare getuigenis, en hebben haar leven niet lief gehad tot den dood toe: daarom verheugt u gy Hemelen, en die daar in wonen. Openb. 12. vs. 10, 11, 12.

14. Geduldig zyn, is in aanvechting een voortreffelyke zaak. Zonder geduld laat zich dezen strijd niet gelukkig eindigen. Joh moet zyn stryd-uuren withouden / eer hy overwint. Weest geduldig in droefheid; dat kunnen wy bezwaarlijk begryppen: wy willen geern geleert zyn / maar wy willen zulke lange leerjaren niet hebben: wy willen booz goud aangezien zyn / maar wy willen in den oven der aanbechting niet; maar dat zyn dwaaze gedachten van een Christen. Zonder aanbechting kunnen wy van Godt niet booz trouw erkent worden / maar die standvastig blyft / overwint; zyt getrouw tot in den dood. Doch eventwel is het niet gezeyd dat ons gehele leven een school van aanbechting moet zyn. De Zon die heden duister is / kan morgen helder schynen; heden kan het droefig / en morgen aangenaam weer worden. Het staat by Godt / hoe lang hy de

de uren onzer aanberhtingen geordineert heeft; zo lang moeten wy standvastig zyn / als Gods dienaars. Godt heeft zyn tyd van verlossinge als vastgesteld: hy verwont en heelt ook; hy dodet en maakt ook weer levendig; als het hem behaagt / dan zal onze verlossing geschieden. Als de mensch begint te zinken / dan begint ons Godt op te beuren; als onze rede zwijgt / dan sozeekt den Hemel. Als Hiskias den dood te gesmoet ziet / dan schenkt hem Godt een nieuws leven; offchoon Lazarus al in het graf is / nochtans kan hy wederom levendig worden. Weest gy ook langmoedig, en versterkt uwe herten; want de toekomst des Heeren is naby. Jac. 5. vs. 8. Godt zal de aangebochtene niet verlaten; al moest hy ook met Petrus onder de knechten in de gevangenis / aan ketenen gebonden leggen / zo kan hem den Engel des Heeren eventwel los maken en daar uithoeren. Geduld overwint alles; dat zien wy aan Job / zo wel de spot van zyn wyf / als de moeielyke vertroosting van zyn hatelyke vrienden / ja ook de stormen des Duibels / en het verlies van zyn kinderen / heeft hy alles met geduld overwonnen. David is hem in vele dingen gelijkvormig / hy weekt booz Zaul overal / hy had zyn woning in de woestijnen en het land der Philistijnen / hy hield het uit als een ongestadig vluchtende / zo lang hem Godt als een Hindeliet omjagen: toen de tyd om was / was zyn hulp ook tegenwoordig / hy zag den ondergang zynner vyanden / en nam zynen lang beloofden Troon in.

15. Ik rade de aangevochtene dat zy in haar nood haar toevlucht tot het gebed nemen. Daar dooz laat Godt zich tot hulp bewegen. Ik roepe den Heere met myne stemme, ik smeke den Heere met myne stemme, ik schudde myne reden voor hem uit, en vertone voor hem mynen nood. Ps. 142. vs. 1, 2. Wanneer ik bedroeft ben, zo gedenk ik aan mynen Godt; wanneer myn hert in angst is, zo spreke ik; zela! Ps. 77. vs. 4. De Heere hoort myn smeken en wenen, myn gebed neemt de Heer aan. Ps. 16. vs. 9, 10. Aan het voorbeeld van David spiegele zich een ieder aangevochtene: Gods ooren zyn zo wel open dooz ons huiss-gebed als dooz Davids; zyn hert is niet meer dooz ons toegesloten als dooz hem; wy hebben zo wel deel aan Godt als hy; ook boeren wy den krcg des Heeren zo wel als David / daarom zal hy zich zo wel van ons laten horen als aan David geschied is. De Dieben en Moordenaars bluchten als 'er gewag gemaakt word; Duivel / zonde / Hel en dood konnen ook niet bestaan / als wy de klok des gebeds laten luyen: zo is het dan eindelijk ook zeker / dat wy dooz het gebed overwinnen. Ik hope daar op, dat gy zo genadig zyt; myn hert verheugt zich, dat gy zo geern helpt: ik wil den Heere zingen, om dat hy zo wel aan my doet. Ps. 13. vs. 6. Heest David dit Jubel-gezang gezongen / wy willen dooz Godt het zelbe ook opheffen; dan zal het gebed myn bystand zyn / daar mede zal ik een held-gescheente maken / Godt zal my horen / en my van myne vanden verlossen.

16. Daar ontbreekt noch eene vermaning. Een ieder wachte zich / dat hy uit vrees den vband niets ten geballe doe in zyn nood / en hem door de vingeren zte. *In tempore venit primum*, by tyds voorkomen is het beste. Elken oogenblik is kostelyk / als men tegen zyn vband te veld legt. Wil de boze vband niet ophouden u met alle vzevbtige / ja zelfs alle boze en schadelijke gedachten te plagen / hebt daar doch geen welbehagen aan. Een Vogel kan wel over uw hoofd vliegen / maar gy kunt hem kieren / dat hy op het zelve niet gaa zitten / en aldaar nestele ; de vband schiet wel vuur in de stad / maar men moet het uitleffchen ; die staal en keen heeft / kan vuur slaan / maar kzygt geen vuur / als hy geen tontel heeft : men kan de Duivel niet beletten zyn ppen te schieten / maar men kan zich voorzien dat zy haar uitwerking niet bereiken. Wederstaat den Duivel, zo zal hy van u wyken.

17. De bloedigste veldslagen zyn voorbouden van een heerlyke overwinning. Verheugt u gy aangebochtene / uw loon is in den Hemel ; die hier met tranen zaaien / zullen hier namaals met vzeugde oogsten ; die met Christus bittere wjn drinken / en met gal gespyst worden / zullen hier namaals het eeuwige Manna eeten ; die hier den kruis- en aanbachtings-beker proeben / zullen den genaden-kelk der eeuwige vzeugde met volle maat ontfangen. Ik lach om het lyden dezest yds / als ik denk aan de vzeugde en volle eeuwigheid. Het lyden dezest tyds, is niet waard der heerlykheid, die aan ons zal geopenbaard

penbaard worden. Moet men niet veel doen eer men tot eere komt? de weg ten Hemel is smal / en met doornen belegt; laat ons voortgaan: Jesus heeft den zuursten en bittersten gang al voor ons gegaan / wij zijn gelukkig dat wij zijne voetstappen voor ons binden; laat ons willig daar intreden / zo zal hij ons zelf ook redden / en onze droefheid in vreugde / onze tranen in lagchen / en onze benaauwtheid in een eeuwige hertenslust verkeren. O gelukzalige aangezichten / van de welke Jesus de tranen zelf afdroogt! Godt zij ons allen genadig.

LABORE PARATUR.

Men wend veel arbeid aan en vlyt
Om vreugd te erlangen in zijn tyd.

't Is een te groten nood waar in wy zondaars
zweven;
En meer als eene last drukt ons hier in dit
leven.
Wy zijn met angst belaân, en lyden zwaren
nood:
Het stormt op ons, de Hel, de Waereld,
Zonde en Dood.
Was niet, o Godt! uw woord een troost der
zwakke herten,
Zy zouden ondergaan in 't meir der bitt're
smerten;
Kwam niet een blik van vreugde op ons van
's Hemels trans,
Wy zonken in 't verderf, en bleven zonder
glans:

564 Des Hemelfchen Morgendauws

Daarom getroost myn hert! schoon aarde en
Helle kraken,
Des Zatans pyl kan toch in u geen wonde
maken;
Dien aanval staa ik door, en gryp een nieu-
wen moed,
Hy kome zo 't hem lust, ik wyk geen éenen
voet.
Ik weet, myn Heiland zal my wel genadig
wezen;
Hy ziet myn stryden aan, dies heb ik niet te
vrezén.
Ik stry geduldig om zo schoon een Lauwer-
Kroon;
Want de eeuw'ge zaligheid is van myn ar-
beid 't loon.

XXV. ZINNEBEELD.

Openb. 3. vs. 19.

Welken ik lief hebbe die kastyde ik.

XXV.

De heilzame tuchtiging.

I.

Het zyn hoosaardige gemoederen / die zich verheugen in een anders ongeluk. Wat heeft men niet vooz fabulen gemaakt van de zee-wonderen / die half mensch en half visch zyn? die zouden den aart gehad hebben / dat / als zy zagen dat de zee op het meeste woedde en schuimde / zy het meest zich hebben verheugt; en als de menschen vooz Schipbreuk verongelukt / en op de baren van de zee in doodsnood leiden te dobberen / daar hadden zy haar grootste vermaak in: is de wereld niet een onbestendige zee? en zyn de wereldsgezinden met deze zee-schepzels niet te vergelijken? zekerlyk; de wereld is een rechte woedende zee / men kan in de zelbe een grote verandering zien; waar vint men op de zee zo veel onstuimigheden / als wel alhier? alles is vol bewe-

De heilzame tuchting.

Openb. 3. v. 19.
*Welken ik lief hebbe die
kastyde ik.*

ging. Daar bint men een verschrikkelijke
 schijnende ijdelheid; de wereldsgezinden
 vinden daar in haar meeste genoegen: die
 de Hemelsche rust niet kent / schat de onrust
 der wereld zeer hoog. Zy hebben haar groot-
 ste bzeugd in haar verkeert gedrag; alle we-
 reldlijke ydele onbestendigheden zyn haar het
 grootste geluk. Geen groter bzeugde kan aan
 haar geschieden / als wanneer het de God-
 zalige en gelobige Hemels-kinderen kwalijk
 gaat: een kind Gods heeft van en in de we-
 relid niet als smert en jammer te verwag-
 ten; de eene golf van droefheid slaat haar
 booz / en de andere na; dan zyn ze Hemel-
 hoog / dan in de diepte der zee. De veelvou-
 dige stormwinden bzeken het Scheepje / en
 laten ze in elend op het grote meir der we-
 relid ondzynen. Dat is een hertens-troost
 der goddelozen; als Gods kinderen in nood
 en gebaar zyn / dan danst deze van bzeugd
 het hert in het ijs op / daar smaakt haar
 een bronk op: zy juichen / zyn bzoelijk / en
 roepen: zo / zo! dat zien wy geern / dat is
 goet! ondertusschen zyn zy in geen ongeluk
 als andere menschen; zy zoeken uit een an-
 ders ongeluk haar geluk / kortstopt en ver-
 bzoelking. Dat is zo het werelds beloop:
 weent de gelobige / dan lacht den ongelobi-
 ge; als die een doodbaar booz de deur heeft
 staan / dan zet den andere ketelrommen
 en Harpen daar booz: dat kan niet anders
 zyn / verkeerde zinnen hebben verkeerde ge-
 negentheden. Den roem der gelobigen be-
 staat in droefheid / geduld en ieden; maar
 de eere der werelds-kinderen in alderlei dar-
 telheid /

telheid / hoogmoet / verachting en belediging
der kinderen Gods.

2. Laat u zulks / gy Godbrezende kruis-
dragers / niet verdrieten. Men kan geen
Christen kennen als by het kruis. *Christia-
nus, crucianus*; een Christen, een kruisdra-
ger. Wy zyn tot het lyden geboren: waren
wy van de wereld / dan zou de wereld ons
ook lief hebben; maar wy hebben een ander
Vaderland / daar trachten wy heen / en daar
hebben wy ook eerst rust te hopen. Onder-
tusschen moeten wy op onze reis veel uit-
staan. In de wereld hebt gy angst. Zo heeft
Christus het gehad / zo moeten de Christe-
nen het ook hebben; wy zyn in de heilige
kruis-order ook aangenomen.

3. Kruis is van zich zelve een zwaar ly-
den. Men kan wel zeggen dat het een zwa-
re last is; het is een last. Godt legt ons die
last op. Ps. 68. Het is een verschrikkelijke
diepte / een woedende zee vol benaauwtheid;
als David in deze diepte verbalt / zo roept
hy krachtig om hulpe. Ps. 130. Die het
kruis een brandenden oven noemt / die doet
niet kwalijk. Gy hebt ons laten in den to-
ren werpen, gy hebt op onze lendenen een
last geleid, gy hebt menschen laten over
ons hoeft varen; wy zyn in vuur en water
gekomen. Ps. 66. vs. 11, 12. Wy vinden
ter zyden den weg die wy wandelen moe-
ten een troebele beek / waar uit wy schep-
pen / en ons water drinken moeten; onze
spyz is byna als van die Propheten kinde-
ren / die riepen: ô Man Gods! de dood is
in de pot. 2 Kon. 4. vs. 40.

4. Is het kruis zwaar voor onze schouderen, zo maakt het doch dien niet ongelukkig die het draagt. Ik laat een wereldskind onder zyne last versmachten / ook zelfs daar mede ter Helle baren; by hem gaat het spreekwoord door: uit de vzeugde in d. Hel! maar de gelobigen is het kruis en de Goddelijke tuchtiging geheel heilzaam. De gene die Godt lief hebben, moeten alle dingen ten beste dienen. Rom. 8. vs. 28. Als Godt den staf van wee-klagen gebruikt / dan geschiet het maar om het staf der ijdelheid daar mede uit te kloppen. Als een Musikant de snaren hart aanroert / dan klinkt de Harp veel helderder. Het kruis is vooz de gelobige kinderen Gods eben het zelve / dat de Wan vooz het Hoorn is; het dient tot reiniging: goud word daarom in 't vuur geworpen / op dat het beproeft / en vooz zuiber verklaard mag worden.

5. Die ik lief heb die tuchtige ik. Het is geen vyand Gods / die van hem bezocht word. Die niet van ons vleesch of been is / dien laten wy lopen / en keren ons tot hem niet; of een vzeemde een deugentet word / zulks bekommert ons niet / wy dragen maar zorg vooz onze kinderen / van die willen wy wat goeds hebben; wat steurt zich een Hovenier aan de Bomen / die niet in zynen Hof staan / hy is maar bezorgt om de zyne wel op te passen; als onze kinderen zich te buiten gaan / dan tuchtigen wy haar: het is een teken van Goddelijke liefde / als wy met droefheid van hem bezocht worden / en hy ons klastyd. Zulks kunnen wy niet wel begryp:

begrypen / wy achten de gene die op de wereld gelukkig is / hoor een kind Gods / ont dat hem geen ongeluk overkomt; maar wy dwaalen daar heel ver in: aan dezen steen heeft David zich zelver gestoten / offchoon hy een man was na het hert en den wille Gods. Het verdroot my op de roemgierige, toen ik zag dat het den Godlozen zo wel ging; want zy zyn in geen gevaar des doods, maar staan valt als een Paleis; zy zyn niet in ongeluk, gelyk andere lieden, en worden niet als andere menschen geplaagt: daarom moet haar trotzen een kostelyk ding zyn, en haar wrevel moet wel gedaan heten. Hare perzoon is opgeblazen als een vetten balg; zy doen wat zy slechts gedenken: zy vernielen alles, en spreken kwaad daar af, en spreken en lasteren hoogmoediglyk; wat zy spreken dat moet van den Hemel af gesproken zyn, wat zy zeggen dat moet gelden op aarden. Daarom valt hen haar gemeen volk toe, en lopen hen toe met hopen als water; en spreken: wat zoude Godt na hen vragen? wat zoude de Hoogste hen achten. Ziet dat zyn de Godlozen, die zyn gelukkig in de wereld, en worden ryk. Ps 73. vs. 3. enz. Maar men oberlegge dit hoe het is / zo zal het wel haast anders heten. Den rphen zwelger wierd zyn heerlijkheid kwalijk verzouten: men behoorde 'er eer medelyden mede te hebben als het te benyden / als men de Godlozen gelukkig in de wereld ziet. Kan men den dief en moordenaar niet een lustige wandelweg na de galg gunnen? by de Turken is

Het de manier / dat men voornamē Heeren
 met 3pde hoorden laat bourgen. Het werelds
 geluk is vooz de godlozen eben het zelbe / dat
 het mesten aan de Zwippen en Ossen is; op
 de delikaatste maaltijd der godlozen volgt
 een slecht nagericht. Wee u gy ryken! gy
 hebt uwen troost gehad. Luc. 6. vs. 24. Het
 gastmaal van Haman woterd met de galg ge-
 eindigt. Op gelobigen ergert u daar niet
 aan / dat Godt aan de godlozen het vette
 der aarde geeft / en genieten laat; 3p moe-
 ten het duur genoeg betalen / haar wereld-
 sche bzeugd word in een eeuwige kwaal ver-
 andert. Gedenkt Zoon dat gy uw goed ont-
 fangen hebt, was een slechten troost vooz
 den ryken man / die in de Hel en in de blam-
 men was. Daar en tegen hebben de kinde-
 ren Gods smert op de wereld / en bzeugde
 in de eeuwigheid; 3p dragen hier de doornes-
 kroon / en als 3p hier de zelbe afgezet heb-
 ben / ontfangen 3p aldaar de goude kroon;
 alzem is hier hare spyzē / in het toekomen-
 de het Hemelsche Manna. Laat de droef-
 heid ons niet doen dwaalen. Eer men tot ee-
 re komt, moet men veel lyden en uitstaan.
 Godt heeft deze manier met de 3pnen altpd
 gehouden: op dat de zaligheid zo veel te aan-
 genamer aan haar zal 3pn / moet de wereld
 haar verdzietig 3pn. Daar kan geen stuk
 goud tot de Koninklijke kroon gebruikt wor-
 den / zonder dat het onder den hamer is ge-
 weest; een Diamant moet geslepen 3pn / eer
 men ze in een ring kan zetten: de zaligen 3pn
 uit de droeffenissen gekomen / coen 3p de Palm-
 takken in hare handen ontfingen. **Op 3pn**
 kinde-

kinderen Gods / Godt wil ons ter zaligheid
voeren / zo moeten wy den weg ook gaan /
die hy ons aanwyft. Hoe liever Zoon / hoe
scherper roede. Die zyn kind lief heeft, die
tuchtigt het, en houd het altyd onder de roe-
de. Kinderen daar men mede speelt / gedijen
niet wel. Hoe scherp en hart hielden de La-
cedemoniers hare kinderen niet? maar dat
was de oorzaak dat ze deugdzaam wierden:
dwoesheden zyn rechte kentekens der genade
Gods tegen de menschen / zo strekken hen
tot liberer / een teken en wapen der eeren.
Zien wy verachtelijke aardwormen Gods
liefde daar niet uit / dat hy ons dooz dwoes-
heden behouden wil / op dat wy dooz wellust
niet verloren gaan? daar 'er vele het werel-
sche geluk tot schanden gedpd / hebben ande-
re dooz hare dwoeffenissen eere-kronen ont-
fangen.

6. Welke ik lief heb die kastyde ik. Had-
den wy geen kastydingen / dan waren wy be-
durbe menschen. *Periissem, nisi periissem*, zei-
de Themistocles / toen hy uit zyn Vader-
land gebannen / en van den Koning in E-
gypten in genade wierd aangenomen: in al
onze dwoesheden heeft Godt een byzonder ge-
luk dooz ons herbergen. De stenen tot den
Tempel wierden eerst tamelyk bewerkt /
eer ze tot het gebouw bekwaam waren. Jo-
seph zegt tegens zyne broederen: Gy dacht
het kwaad te maken, maar Godt dacht het
goet te maken. Jacob was in het eerst be-
kommert dat zyn heup verrukt was in den
stryd met den Engel / maar hy ontfing den
zegen. Gen. 32. vs. 30. street hy eerst met
Godt /

Godt / zo zag hy hem ook van aangezicht tot aangezicht; Manasses ketenen en banden werkten eerst bekering / en daar na de genade Gods uit / dat hy zyn verlore Koninkrijk wederom verkreeg. 2 Chron. 32. vs. 12, 13. Nam Jobs tragedie niet zodanig een einde? de blindheid van Paulus gaf aan zyne ziel een heerlijk licht.

7. Gods kastydingen zyn ons heilzaam. Als wy zonder de zelve zyn / dan gaan wy schadelijke wegen. Als de verlorene Zoon hadde wat hy hebben wilde / ging hy weg / en verteerde zyne goederen met hoeren en brassen; maar toen ze doorgebracht waren / en hy met de Zwopnen draf moest eeten / zei de hy: ik wil wederkeren / en tot mynen Vader gaan / en tot hem zeggen: Vader ik heb gezondigt in den Hemel en voor u, en ben niet waard dat ik uw kind hete. Luc. 15. **Azuis is een gouden toom / die het ongebonden vleesch en de schandelijke begeertens weet te temmen / dat ze niet geil worden.** Ik wil uwen weg met doornen toemaken, en eenen wand daar voor trekken, dat zy haar pad niet vinden zal. En als zy hare Boelen naloopt, dat zy de zelve niet achterhalen; en als zy die zoekt, niet vinden kunnen, en zeggen moeten: ik wil wederom tot mynen vorigen man gaan, daar my beter was, dan my nu is. Hof. 2. vs. 6, 7. **Het gaat ons met de boze wereldsche lusten als met de Zon / als iemand lang en sterk in de Zon ziet / dan word hy blind / dat hy niet zien kan wat hy hem is / maar een zwarte wolk kan hy zonder krenking des gezichts aanzien:**

zien: mirche is scherp en bitter / maar zy neemt de verbuiling weg. Als een mensch in het kruis en kastydinge is / dan zal de zonde van hem niet geacht worden; hoe menig is 'er die niet weet hoe hy zyn zonden en zondelijke lusten zal koesteren / als het hem na zyns hertens lust / wil en wens gaat? maar als hy in het tuchthuis gezet word / en daar meer geesselingen als brood krygt / dan denkt hy niet aan de geringste volboening van zyn boze begeertens / ja hy heeft haast geen zondige bewegingen. Zonder dwoeffheid zien wy de zonden aan als een geschilderde Leeuw / en verschrikken niet eens voor hare schrikkelijke gedaante / of schoon ze noch zo schrikkelijk afgeschildert is; maar de ziekte van een maand / kan de zonden beter voor oogen stellen / als de Predikacien van een geheel jaar. In de spiegel der dwoeffheid zien wy de afschuwelijke gedaante der zonden op het alderduidelijkste. Gelyk een sterke purgatie de kwaade vochten des ligchaams verdryft / also ook de Goddelijke tuchtigingen de zondige begeertens; zy verdryven de opblazing der hoerbaardp / de hoorts der hegeerte / de waterzucht der gierigheid. De dwoeffenissen maken de banden los / waar mede wy aan de wereld gebonden zyn / op dat wy onberhindert na den Hemel haasten / en onze zaligheid mogen uitwerken.

8. Gods kastydingen zyn ons nut; zy geven gelegenheid de Godt welbehagelyke deugden te omhelzen. Zyn de sterren geen helderschynende lichten? nochtans ziet men
de

dezelfde ober dag niet / maar by nacht. On-
 verdanigheid mag met veel recht wel een
 Dorst van alle Christelijke deugden ge-
 noemt worden ; daar deze voorgaat / daar
 volgen verscheide anderen haar na : maar
 deze heilige bloem waast niet in den hof des
 geluks ; hoe meer geluk men heeft / hoe
 trotzer het hert is. Nebucadnezar wist in
 zyn geluk niets als van hobaardyp. Dat is
 het prachtige Babel, dat ik gebouwt heb tot
 myn pracht en heerlijkheid. Maar toen hem
 de Heere verstoffen had / en op het veld on-
 der de dieren gejaagt / toen keerde hy / na
 dat zyn straf geindigt was / in zich zelve /
 en erkende dat Godt een Koning aller Ko-
 ningen was. De tuchting weet als een
 heerlijk Corrozif het hoogmoedige bleesch weg
 te hten : de Goddelijke kastydingen zyn
 doornen / waar mede Godt de bladeren van
 onzen hoogmoed doorboort. Daar ware on-
 verdanigheid is / daar vint men ook geduld
 en zagmoedigheid. In een laag dal kan
 men een grote last verbergen ; een ootmoedi-
 ge neemt zyn kruis gewillig op zich / en
 gaat zyn Heer gehoorzaam na. Een hobaar-
 dig hert vercoont zich woerbarstig : kruis is
 de opwachster der zagmoedigheid / en op-
 houdster der hoope. Daar men de keuken
 en kelder vol heeft / daar kan men licht ver-
 trouwen en hopen dat men niet van honger
 zal sterben ; maar daar angst / nood / hon-
 ger en kommer is / daar laat zich de kracht
 des Oestres zien. Dat een kind zyn Vader
 bemint / als het allerlei geschenken huygt /
 is niet te verwonderen / maar dat het hem
 kust /

kust / als het met de roede gegeesselt word /
is een getuigenis van een obergrote liefde.

9. Die van Godt getuchtigt is / leert zyn
zelfs het best kennen. Als wy onzes herten
wensch hebben / dan weten wy niet wie wy
zyn / maar als wy van den Heere getuch-
tigt worden / dan erkennen wy ons onber-
mogen. Ik sprak toen het my welging, ik
zal nimmermeer onderleggen; maar toen gy
uw aangezicht verbergde, verschrok ik. Ps.
10. vs. 6. Wy hebben besloten dat wy ster-
ben moesten / maar die de doden opwekt /
heeft ons ook van zulken dood verlost / op
dat wy leren dat de overbloedige kracht niet
de onze is / maar Godes. 2 Kor. 1. vs. 9, 10.

10. De Goddelijke tuchtingen zyn heil-
zaam / zy brengen den mensch tot beheringe.
Die zonder waarschouwing henen gaat / die
denkt nooit aan het voorbygegane; als Godt
ons zomtyds niet aan het hert klopte / zo
zouden wy niet denken dat het zelve een oor-
sprong van alle kwaad was: maar Godes be-
zoekingen leren ons dat onze zonden den dood
en het verderf verdient hebben. Ik heb wel
gehoort hoe dat Ephraïm klaagt: gy hebt my
getuchtigt, en ik ben ook getuchtigt als een
dertel Kalf: bekeert gy my Heere, zo wor-
de ik bekeert; want gy Heere zyt myn Godt.
Toen ik bekeert wierde dede ik boete, want
na dat ik kloek ben gemaakt, staa ik my op
de heupe; want ik ben te schande geworden,
en staa schaamroot, want ik moet lyden den
hoon myner jeugd. Jer. 31. vs. 18, 19. Als
het vuur onder de distilleer-ketel is / dan
druipt het water uit de rozen; een vurige
boete

boete grypt het hert zo aan / dat het water uit de oogen loopt; de boete is vochtig / die uit droefheid voortkomt.

11. **Droefheden en Goddelijke tuchtigingen leren ons bidden.** Heere als droefheid voor handen is, dan zoekt men u; en als gy ons tuchtigt, dan roepen wy zeer benouwd, als een barende vrouw die in angst is. **Een kind komt met benaauwtheid in de wereld; en ons gebed door het kruis tot Godt.** In de benaauwtheid roep ik tot den Heere. Ps. 118. vs. 5. **Toen Jonas aan het land was / bluchtte hy voor den Heere / maar toen hy in den buik des Walvischs was / wist hy wel vurig te bidden; als David thuis in hrede is / begaat hy Moord en Echebreuk / maar als hy in nood is / zoekt hy Godt door het gebed.** Heer laat myn gebed voor u komen, neigt uw ooren tot myn geschrei: want myne ziele is vol jammers, en myn leven is naby de Helle. Ps. 88. vs. 3, 4. Heer neigt uw ooren, en verhoort my; want ik ben arm en elendig. Ps. 68.

12. **De Goddelijke tuchtigingen zyn de toetsteen des geloofs; daar door ziet Godt eens na van wat aart wy zyn.** Vele dingen gelijken na het aanzien goed te zyn / maar zy houden de proef niet: **Demas ging mede om als een discipel van Christus / maar hy bleef niet standvastig / hy verliet het kruis van Christus / en kreeg de wereld weer lief.** In de tyd der aanvechting vallen zy af. **Een rechtschape Christen houd het met Godt in 't buur en zwaard; hy wil liever sterben als wijken; zy hebben haer leven niet lief gehad**

gehad tot in den dood. Deze gelobige sterre schijnt by nacht het alderhelderste: standvastigheid in het geloof is een eer van het Evangelium.

13. Als Godt de zyne tuchtigt is hy tegenwoordig. Een Vader zal zyn kind niet straffen of hy moet daar tegenwoordig zyn; wy menschen menen dat Godt in ons kruis verre van ons is / daar hy ons van het aldernaaste is. Josephs broederen meenden niet dat zy met haren broeder spraken / toen hy tot haar zeide: Gy zyt verspieters, en zyt gekomen het land te verspieden. Gen. 42. Ofschoon Joseph haar kende / nochtan sprak hy haar hard aan / maar eindelijk / toen hy hare ziele-benaauwotheid zag / kon hy zich niet langer verbergen / maar zeide: Ik ben Joseph uwen broeder, weest niet bevreesd. Gen. 45. vs. 3, 5. Geloofst zekerlyk gy getuchtigde dat Jesus uw broeder weet hoe u te moede is; hy stuurt u uw pijn toe; hy slaat u / hy zal u ook weer verbinden. Houd uw kruis niet op / zo is het evenwel tot uwen beste / anders zou het niet geschieden: meent gy dat Godt verre van u af kan zyn? Hy ziet ons elend aan, en erkent onze ziele in de nood, en zal ons niet overgeven in de handen onzer vyanden. Ps. 31. vs. 8, 9. Meent dan doch niet gy onderzukt mensch dat gy van Godt verlaten zyt; wat zegt gy in uw armoede / in uw Weduwen- en Wezen-staat / in uw verlatinge / verachtinge / verzakinge / of in wat nood gy zyt: Ik ben van Godt verstiten! hy is evenwel uw Vader / die verlaat zyn kind

⓪

nooit /

nooit / en Godt noch veel minder; Godt
 berbergt zich wel booz een oogeblik / maar
 niet booz eeuwig. Of de belofte vertoest, zo
 verbeid ze; zy zal gewisselyk komen, en
 niet vertoeven. Habac. 2. vs. 3. **Roept gy:**
 Myne ziele wacht op den Heere van de ee-
 ne morgenwake tot de andere toe. Ps. 130.
 vs. 6. **dan antwoordt Godt:** Ik heb u een
 kleinen oogeblik verlaten, maar met grote
 barmhertigheid wil ik u verzamelen. Ik heb
 myn aangezicht in een oogeblik des toorns
 een weinig van u verborgen, maar met eeu-
 wig genade wil ik my uwer ontfermen, spreekt
 de Heere uw Verlosser. Esa 54. vs. 7, 8. **Een**
kind neemt de tuchtiging zyns Vaders met
geduld aan / en kust boven dien de roede;
zulkas past ons Christenen / dat wy gedul-
dig zyn in droeffenissen: als wy de grootheid
onzer zonden bedenken / dan zwygen wy zeer
geern van de straf. Een gelobige bid niet
als Pharao: Neemt van my de Vorsche-
 weg. Exod. 8. vs. 8. **Maar met David:**
 Neemt weg de misdaad uwesknechts. 2 Sam.
 24. vs. 10. **En hy dankt daar hy ook zyn**
tuchtmeester: Ik dank u Heere dat gy my
 gedemoedigt hebt. **Wat de Heidenen booz**
goets gedaan hebben / zouden wy Christenen
zulkas ook niet doen? uit het licht der na-
tuur hebben de Heidenen zich in droeffheden
geduldig getoont; en wy Christenen zouden
ons willen schamen onze droeffenissen te sp-
den? Zyn wy Christi discipelen niet? en
heeft die geweigert zyn kruis te dragen? hy
was gewillig daar toe: laat ons in zyne
boetstappen treden / en zien op de gene / die
 met

met haar bloed ook haar belijdens hebben laten schryven. De tydelijke droefheid kan immers niet meer als het ligchaam aangrypen / de ziel moet zy wel ongehindert laten. Vreesst u niet voor de gene die het ligchaam doden, en de ziel niet kunnen doden; maar zyt bevreesst voor hem, die het ligchaam en ziele kan verderven in de Hel.

14. Gods tydelijke tuchtigingen trekken de eeuwige zaligheid na zich. Zy werkt een eeuwige, en boven alle maten gewigtige heerlijkheid; ons, die wy niet zien op het zichtbare, maar op het onzichtbare. 2 Kor. 4. vs. 17, 18. Wat geef ik dan om het lyden in deze wereld / als ik Hemelsche bzeugd heb; ben ik hier Jesus gelijkbormig in 't lyden / dan zal ik het hier namaals ook in de bzeugde zyn. De Schilder legt zyn goud op donkere houdeuren; Godt den glans zynner heerlijkheid op de duisternisse der elendigen. Eerst word een vat wel gezuibert / eer men de wyjn daat in doet; wy zyn vaten der barmhertigheid / daarom moeten wy bereid worden / dat wy bekwaam zyn den wyjn der eeuwige gelukzaligheid te ontfangen. Verwondert u! Godt geeffelt zyne kinderen na den Hemel toe; en de Duivel lokt de zondaren met liefkozingen na de Hel. Kinderen Gods gaat goedwillig door de woestynen van jammer en elende / zo zult gy eindelyk komen in het beloofde land der eeuwige gelukzaligheid / en u met Godt en uw Verlosser Christus Jesus verhooriken en verheugen in Hemelsche bzeugde zonder einde.

HÆC CASTIGATIO PRODEST.

Kastyding dwingt het kind tot goed,
En ſluit een loffen overmoed.

Kom, waardig kruis tot my, 'k wil u ge-
willig dragen,
Ik vinde zoetigheid in u in plaats van plagen;
Het yd'le Menschdom ziet u met ſcheele
oogen aan,
En zoekt, indien het kan, uw laſtig pak te
ontgaan.
Ik laat de Waereld met haar ſnode luſt en
ſchatten
Aan hem die haar begeert, 'k wil myne
ziel omvatten
Met heiliger geduld: ſlaat my des Vaders hand
Uit liefde, zo word ik zyn Kind gewiff'lyk; want
Des Vaders tuchtiging begeert niet dat na
dezen
Myn ziel een Moorders-hol, of Laſter-kuil
zal wezen;
Het ſnode zonden-vuil word daar door af-
gevaagd:
Het is geen huis van Godt dat laſters in
zich draagd.
Myn Godt berei my toch door 's Waerelds
tyd'lyk lyden,
Op dat ik my met u voor eeuwig mag ver-
blyden;
'k Staa in 't geloof geveſt, ik laate u, Je-
zus, niet;
Al wierd myn hert verſcheurt door angſten
en verdriet.

R E G I S T E R
 D E R
 Z I N N E B E E L D E N
 D E Z E S
 B O E K S.

I.	Zinnebeeld. <i>Van de gekroonde Siantwafigheid</i> , uit Apoc. 3. vs. 11.	Pag. 1
II.	Zinnebeeld. <i>Van de zekere Hoop</i> , uit 1 Kor. 8. vs. 6.	61
III.	Zinnebeeld. <i>Van den levendigen Tempel</i> , uit 2 Kor. 6. vs. 16.	92
IV.	Zinnebeeld. <i>Van de nodige navolging</i> , uit Luc. 14. vs. 27.	123
V.	Zinnebeeld. <i>Van het verhinderde voornemen</i> , uit Rom. 7. vs. 18.	164
VI.	Zinnebeeld. <i>Van de welbeloonde Arbeid</i> , uit Rom. 8. vs. 18.	186
VII.	Zinnebeeld. <i>Van de geplaagde Behoeftigheid</i> , uit Syr. 4. vs. 2.	209
VIII.	<i>Van het vemoordende Liefkozen</i> , uit Prov. 7. vs. 23.	226
IX.	Zinnebeeld. <i>Van 't vergeeffche Onderdrukken</i> , uit Pf. 129. vs. 1.	247
X.	Zinnebeeld. <i>Van de verkwikkende Trooft</i> , uit Efa. 66. vs. 11.	268
XI.	Zinnebeeld. <i>Van 't onverschrokken Gemoed</i> , uit Cant. 2. vs. 13.	284
XII.	Zinnebeeld. <i>Van het gerufte Hert</i> , uit 1 Pet. 5. vs. 7.	305
XIII.	Zinnebeeld. <i>Van de eeuwig verzellende werken</i> , uit Openb. 14. vs. 13.	324
	003	XIV. Zin-

Register der Zinnebeelden:

- XIV. Zinnebeeld. *Van het nietig Leven*, uit Ps. 144.
vs. 4. 351
- XV. Zinnebeeld. *Van de afgeleide waereld-liefde*, uit
Job 1. vs. 21. 367
- XVI. Zinnebeeld. *Van de nooit-verminderde Uitteling*,
uit Luc. 6. vs. 38. 385
- XVII. Zinnebeeld. *Van de noodzakelyke Hertens veran-
dering*, uit 1 Cor. 5. vs. 7. 406
- XVIII. Zinnebeeld. *Van de ontydige Vreze*, uit Luc.
24. vs. 38. 426
- XIX. Zinnebeeld. *Van de vrygemaakte Gevangene*, uit
Rom. 7. vs. 24. 447
- XX. Zinnebeeld. *Van de Goddelyke Liefde-Tafel*, uit
1 Cor. 10. vs. 17. 465
- XXI. Zinnebeeld. *Van den beschermenden Godt*, uit
Ps. 91. vs. 4. 487
- XXII. Zinnebeeld. *Van het schadelyk gewin*, uit Matth.
16. vs. 26. 506
- XXIII. *Van de Goddelyke Liefde-trekking*, uit Jer. 31.
vs. 3. 526
- XXIV. Zinnebeeld. *Van de lerende Aanvechting*, uit
Esa. 28. vs. 19. 543
- XXV. Zinnebeeld. *Van de heilzame Tuchtiging*, uit
Openb. 3. vs. 19. 565

LUTHERSE enz. NEDERDUIITSE
BOEKEN, die te Amst. by Z. ROM-
BERG, ten dele zelfs gedrukt of te be-
komen zyn.

- A**rend (Jan) 6 Boeken van het ware Christendom, in 4.
Paradys-Hofje, 12. met fig.
- Bloems 12 Boetbasuynen des O. en N. Test. in 8. Amst.
- Bybel met de korté Inhoud en Aantekeningen &c. van Mr.
N. Haes, 4.
— in 12. Duitische letter. Item Romeinsche letter in 12.
- Catechismus *Lutheri*, de kleyne, 8. Item *Tade* Catechism. 8.
— van *Koenraad Diderich*, met de verklaring van *M.*
Chemnitius. 2 deelen. 8.
- Cordes* Bybelsche Catechismus-school, 8. 1731.
- Dezius* Vraag-Bybel, of Verhandeling van alle Hist. Boeken
des O. Test. 8. 1719.
- Catechismus hoofdstukken, 8. *Glaferi* Catechismus, 8.
- Havermans* Gebedeboekje, 12.
- Hannius* Kort begryp, of *Luthers* Catechiseerboek, 8. 1724.
- Langens* Algemene Genade, 8.
- Lassenius* Heylige Moralien over de Evang. & Epist.
— Bybelsche Wierook.
- Heylige Aanwysing hoe sig een Christen alle uren
Gode bevelen, en tot de laatste des doots geret maken sal.
- Paarlen Schat, 4 deelen. 8.
- Hemelsche Morgendauw, 8.
- Versoerende Bitterheit, 8.
- Muller* (H.) Liefdens kus of Goddelyke Liefdens-Vlamme,
dat is opwekking tot de Liefde Gods, in groot 4.
- Manné* Historie van het bitter lyden en sterven onzes Hei-
lands Jesu Christi.
— Uitlegginge over alle de heilzame 28. Artykelen der
onveranderde Augsburgse Confessie of Geloofs-belydenis, 4.
- Postil of Predikaatsien over alle Epistel-texten, door
het geheele jaar, met *J. G. Pritius* voorrede, 4. 1730.
- Martini* Geestelyk zielen-vermaak of gezangboekje, 8.
- Mastus* kort begrip van het onderscheit der waare Evangelise
Lutherse en der Gereformeerde Leere.
- Mäyers* Postil of Predikationen over alle Evangely-Texten.
- Michels* Nederduits Psalm en gezangboek, gelykstemmig met
de Nederduitse te singen, overgezet in 't Hoogd. 12.
- Psalm- en gezangboek, groote druk, met het N. Test. in 4.
de eerste vs. op Nooten.
— in 8. grote druk Mid. in 12. Item klein soort in 12. en in 24.
- Lykpredikatie gedaan door Do. Kloekhoff over Do. Heesper.
Do. Haver over Do. Bosch.

1705217 (709)

ZACHARIAS ROMBERG

Verkoopt mede velerhanden, ja de voor-
naamste Hoogduytsche Godgeleerde
Boeken. Namentlyk:

DE meeste soort van Hoogduytsche Bybels,
als: de Weimarsche, Tubinger, Miriaan-
se, Toffani, alle in Folio. Verscheide in 4to,
groot 8vo, ordinair 8vo, en in 12mo, van diver-
se drukken. Vervolgens de meeste Schriften en
werken van Beroemde Mannen, als van *M. Lutherus*,
Hendrik en Johannes Muller, *Scriever*, *Lassenius*,
Spangenberg, *Pfeiffer*, *Geier*, *J. Arends*, *Neu-
meyster*, *Lelienthal*, *Arnolds*, *Danbauer*, *Carpz-
viussen*, *Mayer*, *Adami*, *Do. Misander*, *Fritsch*,
Quirsveld, *Schuppius*, *Glassius*, *Hubner*, *Miri*,
Haas, *Ciprianus*, *Mosheim*, *Langen*, *Candstyn*,
Gerhardus, *Wundriaan*, *Sebast. en Joh. Smidt*, *C.*
Diederich, *Olliari*, *Löscheris*, *Hunnius*, *Mafius*, *Co-
ber*, *Wagners Rambach*, *Weidners*, *Smolkens*, *Hei-
lers*, *Lutkeman*, *Francissi*, *Welleri*, *Möller Albrecht*,
Weidling, *Dedekenni*, *Walter*, *Meuschens*, *Glei-
chens*, *Rift*, *Meyfaart*, *Pipping*, *Herbergeri*, *Tent-
zelius*, *Serpilius*, *Riemer*, en meer anderen.

Ook zyn by hem te bekomen alderhande Hoog-
duytsche Gezang- en School-boeken, als Testa-
menten, Evangelien, Bybelsche Vraag Catechis-
mus, en A, B, C boeken. Drukt ook Bruylofts-
Gedigten, Biljetten, Notities, Begraafnis- en
Bekentmakings-briefjes. Ook worden by hem ge-
bonden allerhande Banden, als France, ordinare
Hoorne, en overtrokkene, Jugten, Segryn, En-
gelse, met Fluweel, en andere stoffe bekleedde
banden.

KUNSTHISTORISCH INSTITUUT
DER RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT
AFDELING IKONOLOGIE